

Відділ освіти, молоді, спорту, культури та туризму
Гречанопадівської сільської ради

Комунальний заклад освіти «Водянська середня загальноосвітня
школа – загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів»
Гречанопадівської сільської ради Широківського району
Дніпропетровської області

ПОСІБНИК
вчителя зарубіжної літератури
Руденко Валентини Іванівни

Оцінюємо швидко

**Різні види контролю на уроках
зарубіжної літератури у 8 класі**

Руденко Валентина Іванівна, учитель зарубіжної літератури КЗО «Водянська СЗШ» Широківського району. **Різні види контролю на уроках зарубіжної літератури у 8 класі. Книга для вчителя. 2019 (213 с).**

Щоб виховати в учнів готовність і вміння роздумувати над прочитаним, навички грамотного і уважного читача, текстового аналітика, здатність критично мислити й аргументувати свої думки, складено ці запитання та відповіді до кожної теми, розділу, твору підручника Є.Волощук «Зарубіжна література 8 клас», К. «Генеза», 2016.

Наведені матеріали допоможуть вчителю здійснювати контроль засвоєння учнями матеріалів підручника, суттєво підвищити зацікавленість учнів у вивченні предмета. Запитання можна використовувати для літературних диктантів, вікторин, тестів, уроків-бесід.

Посібник розрахований на вчителів зарубіжної літератури.

ЗМІСТ

ВСТУП. ЛІТЕРАТУРА В КУЛЬТУРНОМУ ВИМІРІ

Частина перша

Священні книги людства як пам'ятки культури і джерело літератури

РОЗДІЛ 1. ВІЧНІ ЦІННОСТІ СВЯЩЕННИХ КНИГ

РОЗДІЛ 2. СОНЯЧНА МУДРІСТЬ ДАВНІХ АРІЇВ

ГІМН АГНІ

ГІМН ДО СОНЦЯ

ГІМН ДО НАЙВИЩОГО ДУХА

РОЗДІЛ 3. «ДЖЕРЕЛО СПОКОЮ І СИЛИ»

ЗІ СТАРОГО ЗАПОВІТУ. (П'ятикнижжя: Вихід)

З НОВОГО ЗАПОВІТУ. Євангелія і дії: Євангеліє Господа Нашого Ісуса

Христа від Луки Євангеліє Господа Нашого Ісуса Христа від Йоана

РОЗДІЛ 4. СВІТЛО НЕБЕСНОЇ КНИГИ

З КОРАНУ

Частина друга. Античність

РОЗДІЛ 1. ВЕЛИЧНИЙ ХРАМ АНТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

РОЗДІЛ 2. МАГІЯ ДАВНЬОГРЕЦЬКИХ МІФІВ

ПЕРШІ ДЕВ'ЯТЬ РОКІВ ОБЛОГИ ТРОЇ

СМЕРТЬ АХІЛЛА

ПАДІННЯ ТРОЇ

РОЗДІЛ 3. БЕЗСМЕРТНА СПАДЩИНА ГОМЕРА

Гомер (бл. VIII - VII ст. до н.е.) *ІЛІАДА*

РОЗДІЛ 4. АНТИЧНА МУЗИКА СЕРЦЯ

РОЗДІЛ 5. АНТИЧНИЙ ІДЕАЛ ГРОМАДЯНИНА І ВОЇНА

Тіртеї (перша пол. VII ст. до н.е.)

ДОБРЕ ВМИРАТИ ТОМУ...

РОЗДІЛ 6. ПОЕТИЧНИЙ УСЕСВІТ КОХАННЯ

Сапфо (кінець VII — початок VI ст. до н.е.)

«БАРВНОШАТНА ВЛАДАРКО, АФРОДИТО...»

РОЗДІЛ 7. БІЛЯ ВИТОКІВ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

РОЗДІЛ 8. БАТЬКО АНТИЧНОЇ ТРАГЕДІЇ

Есхіл (бл. 525-456 рр. до н.е.) *ПРОМЕТЕЙ ЗАКУТИЙ*

РОЗДІЛ 9. ЗМІЦНЮЮЧИ ВЕЛИЧ ІМПЕРІЇ

Публій Вергілій Марон (70-19 рр. до н.е.) *ЕНЕЇДА*

РОЗДІЛ 10 ЛІТЕРАТУРНИЙ МОНУМЕНТ ГОРАЦІЯ

Квінт Горацій Флакк (65 - 8 рр. до н.е.) *ДО МЕЛЬПОМЕНИ*

РОЗДІЛ 11 «СПИВЕЦЬ ОДВІЧНИХ ПЕРЕВТІЛЕНЬ»

Публій Овідій Назон (43 р. до н.е. — бл. 18 р. н.е.)

Частина третя . Середньовіччя

РОЗДІЛ 1. ПАМ'ЯТКИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

РОЗДІЛ 2. ПОЕЗІЯ, ВІДКРИТА НАЗУСТРІЧ СВІТУ

РОЗДІЛ 3. ПОЕЗІЯ ГІР І ОЗЕР

Лі Бо (701-762)

ПЕЧАЛЬ НА ЯШМОВОМУ ГАНКУ

СОСНА БІЛЯ ПІВДЕННОЇ ГАЛЕРЕЇ

РОЗДІЛ 4. ПОЕЗІЯ МАНДРІВ

Ду Фу (712-770)

ПІСНЯ ПРО ХЛІБ І ШОВК

ВЕСНЯНІ НАДІЇ

РОЗДІЛ 5. «ЗІ СХОДУ СВІТЛО»

Омар Хайям (бл. 1048 - після 1122) *РУБАЇ*

РОЗДІЛ 6. ПІД БРЯЗКІТ ЛИЦАРСЬКИХ МЕЧІВ

ПІСНЯ ПРО РОЛАНДА

РОЗДІЛ 7. СВІТОЧ ФЛОРЕНТІЙСЬКОЇ СЛАВИ

Данте Аліґ'єрі (1265-1321) СОНЕТ 11

Частина четверта. Відродження

РОЗДІЛ 1. ВІДКРИТТЯ СВІТУ І ЛЮДИНИ

РОЗДІЛ 2. ПЕРШИЙ ПОЕТ-ГУМАНІСТ ВІДРОДЖЕННЯ

Франческо Петрарка (1304-1374) СОНЕТИ

РОЗДІЛ 3. ДУША ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

Вільям Шекспір (1564-1616) СОНЕТИ. РОМЕО І ДЖУЛЬЄТТА

РОЗДІЛ 4. «ОБ МУЖНС СЕРЦЕ РОЗБИВАЮТЬСЯ ВСІ ЗНЕГОДИ»

Мігель де Сервантес Сааведра (1547-1616) ДОН КІХОТ

Частина п'ята. Бароко і класицизм

РОЗДІЛ 1. ПРИМХЛИВИМ СВІТ БАРОКО

РОЗДІЛ 2. У ПОШУКАХ МИРУ І ДУШЕВНОГО СПОКОЮ

Джон Донн (1572-1631) СОНЕТ 19

РОЗДІЛ 3. ПРАГНУЧИ ДОСКОНАЛОСТІ ТА ГАРМОНІЇ

РОЗДІЛ 4. «ЗІРКА, ЯКА НІКОЛИ НЕ ЗГАСНЕ»

Мольєр (1622-1673) МПЦАНИН-ШЛЯХТИЧ

Частина шоста.

Література ХХ-ХХІ століть. У пошуках себе і високого польоту

РОЗДІЛ 1. ТИ НАЗАВЖДИ БЕРЕШ НА СЕБЕ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТИХ, КОГО ПРИРУЧИВ»

Антуан де Сент-Екзюпері (1900-1944) МАЛЕНЬКИЙ ПРИНЦ

РОЗДІЛ 2. ЖИТТЯ ЯК ПОЛІТ

Річард Бах (нар. 1936 р.) ЧАЙКА ДЖОНАТАН ЛІВІНГСТОН

Літературний навігатор

Барбара Космовська БУБА

Марина Аромштам КОЛИ ВІДПОЧИВАЮТЬ ЯНГОЛИ

Повторення та узагальнення вивченого

Літературний калейдоскоп

Вікторина «Як я знаю літературу?»

Літературний ринг «Сім мудрців»

Урок-практикум «Випробування»

Урок-подяка

Аукіон знань «Літературний ярмарок»

Практикум (відповіді до сторінки 287 підручника)

«Доміно» «Чи знаєш ти теорію літературу»

Основне завдання сучасної літературної освіти – формування уважного читача з добре розвиненими творчими, розумовими, пізнавальними здібностями, який у процесі роботи над твором, максимально наближаючись до авторського задуму, готовий до критичної, виваженої оцінки.

Головна мета – підготувати читача, який сприймає художній твір не як просте повідомлення про події та героїв, а, враховуючи закони мистецтва, глибше осмислити твір як явище певного етапу розвитку культури народу.

Підготовка вдумливого читача – неодмінна умова виховання ерудованої, інтелектуально й духовно розвиненої особистості. Можливість відчувати своєрідність авторського стилю, характерний антураж різних епох і країн, пізнати сутність людей, що творили історію, одержати цікаві відомості з галузі людинознавства і культурології – все це не може не хвилювати учнів.. Тому проблема залучення учнів до читання, виховання читача є однією із головних завдань вивчення літератури в школі. Сформувати читацьку компетенцію вчитель літератури зможе тільки у процесі комплексного вирішення таких завдань:

- зацікавити учнів читанням;
- розвивати цей інтерес до створення постійної потреби у читанні;
- формувати в них навички аналізу художнього твору;
- розвивати їхнє усне та писемне мовлення;
- працювати над постійним удосконаленням естетичного смаку учнів.

Також ефективними методами, прийомами та формами навчальної діяльності, що можуть бути пріоритетними в системі формування вдумливого читача, є такі:

- «Впізнай героя» (робота з цитатами)
- «Впізнай автора» (знання біографії письменника)
- «Уважний читач» (тестування за змістом твору)
- «Продовж або закінчи речення»
- «Літературний диктант»
- «Робота в групах з текстом твору»
- «Обери позицію»
- «Впізнай поета із трьох спроб»
- «Назви місце події твору»
- «Розгадай кросворд»

Якщо вчитель комплексно вирішуватиме ці завдання, використовуватиме названі види робіт, то він, певна річ, досягне успіху у формуванні справжнього читача.

Отож, уміти читати, бути читачем – це високе мистецтво, і йому потрібно наполегливо вчитися. А формувати читача – це спільна справа, і її можна успішно вирішити тільки спільними зусиллями педагога і учнів.

ВСТУП

Література в культурному вимірі

1. Розкрийте поняття «культура». (Можна тлумачити цей термін як шанування світла, витоків життя, а отже, - шанування досвіду та здобутків попередніх поколінь)
2. У чому полягає основна відмінність культурної людини від дикуну?
(Культурна людина ніколи не знищить, не зруйнує того, що дістала у спадок від предків.)
3. Яке поняття досить часто виступає синонімом культури? Чому? («цивілізація» як сукупність усіх досягнень людства. І це зрозуміло, оскільки культура охоплює науку, релігію, освіту, мистецтво, мораль, тобто повний комплекс матеріальних і духовних цінностей людської спільноти.)
4. Що є джерелом культури? (пізнання й творчість.)
5. Серед явищ культури чільне місце посідає...(мистецтво) Дайте визначення поняття «мистецтво». (Мистецтво – це вид духовного освоєння дійсності людиною, що має на меті формування і розвиток її здатності творчо перетворювати довкілля і саму себе за законами краси.)
6. Яке поняття тісно пов'язане з мистецтвом? (Катарсис). Хто вперше використав цей термін? (Аристотель). Аристотелю належать слова: «Читаючи високохудожні твори, людина стає кращою, наче очищує свою душу». Такий вплив мистецтва на людей називають... (катарсисом), що в перекладі з грецького означає...(очищення).
- Поясніть, що означає зазнати катарсису? (Якщо ви плачете, співчуваючи героям книги чи кінофільму, щиро радієте за своїх улюбленців, переживаєте обурення або прагнення змінити цей світ на краще, - ви відчуваєте на собі силу мистецтва. Якщо у вашому житті є книги, фільми, картини, музичні твори, про які можна сказати: «Вони дійсно вплинули на моє життя», - ви зазнали катарсису).
- 7.Первісна неподільна єдність тексту з музикою, танцем, живописом отримала назву...(синкретизм мистецтва).
8. У давнину мистецтво було синкретичним і поєднувало в собі... слово (спів), рухи (танок), звук (музику), колір (живопис).
9. Назвіть відомі вам види мистецтва. (Живопис, архітектура, музика, скульптура, хореографія, література, театр, кіно, телебачення).
10. Які види мистецтв називають синкретичними? (Театр, кіно, телебачення, тому що образ створюється за допомогою декількох матеріальних засобів: слово, рух, звук, зображення).
- 11.Що є основою образності архітектури, скульптури, образотворчого мистецтва? (Зображення).
12. Що є основою образності музики? (Звук).
13. Що є основою образності хореографії? (Рух). А літератури? (Слово).
14. **Встановіть відповідність:**

Види мистецтва та їх класифікація

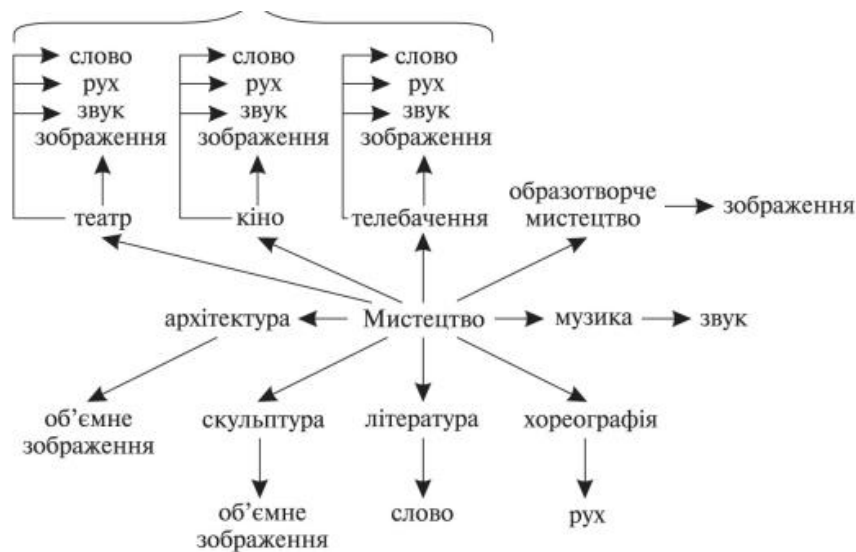
1.Часові (слухові)	2.Просторові (зорові)	3.Просторово часові

Відповідь: 1. Музика, література(життя в розвитку). 2. Живопис, скульптура, архітектура (зупинена мить). 3. Театр, кіно, опера, балет, цирк (синтетичні).

16. «Продовжте речення».

- Література відтворює світ через ... (слово).
- Музика відтворює світ через ... (звукоінтонації).
- Живопис відтворює світ через... (зорове сприйняття образів кольорового багатства світу).
- Скульптура та архітектура відтворюють світ через... (пластичні образи, об'ємно – просторові форми).
- Графіка відтворює світ через... (лінію малюнка, штрих, світлотінь).
- Театр та кіно відтворюють світ через... (втілення акторами дії героїв).

СТВОРЕННЯ ІНФОРМАТИВНОГО ҐРОНА ДО СЛОВА «МИСТЕЦТВО»

17. Десь від ХІХ століття «королевою мистецтва» заслужено вважають ... (літературу).

18. Хто вперше вжив словосполучення **світова література**, яке згодом стало науковим терміном? (Гете).

19. Література в перекладі з лат. означає ... (буква, літера, те, що написано літерами)

20. Чи все написане є художньою літературою? (Ні, вирізняють літературу технічну, наукову, довідкову та художню, призначену спеціально для задоволення пізнавальних, інтелектуальних та естетичних потреб.)

21. Літературу поділяють на три роди... (епос, лірика і драма)

22. Дайте визначення понять «література», «рід», «епос», «лірика», «драма», назвіть їхні характерні ознаки. Доповніть відповідь прикладами з прочитаних творів.

23. Допишіть таблицю «Роди та жанри літератури» (читаємо с. 7)

Роди та жанри літератури

Рід літератури	Жанри	Жанрові різновиди
Лірика	Вірш, пісня, елегія, послання, медитація, гімн, ідилія, мадригал, епігалама, ліричний портрет, етюд, ода, епіграма, сонет, романс та ін.	Інтимні, або особисті; громадянські, або політичні; патріотичні, пейзажні, філософські та інші твори
Драма	Комедія, драма, трагедія, трагікомедія, трагіфарс, водевіль та ін.	Історичні, соціально-побутові, соціально-психологічні, філософські та інші твори
Епос	Епопея, роман, повість, оповідання, новела, нарис, казка, есе, ескіз, шкіц, образок та ін.	Історичні, соціально-побутові, соціально-психологічні, пригодницькі, фантастичні та інші твори

24. Який четвертий суміжний рід виділяють сучасні літературознавці?(**Ліро-епос**)
25. Назвіть ліро-епічні жанри (**стор. 8**, балада, історична пісня, дума, билина, тощо)
26. Дайте визначення: національна література, всесвітня література, зарубіжна література, художня література. (*Національна – література певного народу, конкретної нації. Всесвітня – це сукупність усіх національних літератур. Зарубіжна – мистецтво слова, відтворене у писаних і друкованих джерелах різних країн і народів, що існують і розвиваються за межами нашої країни. Художня література – це мистецтво художнього, образного слова.*)
27. Що означає слово «класичний»? (*Взірцевий, перевірений часом, бездоганний*).
28. Наведіть приклади класичної літератури, або вічних книг. (*Гомер «Іліада», «Одіссея», книги Шекспіра, Гете, Данте тощо*).
29. Література – це мистецтво... (*слова*).
30. Мистецтво слова – це... (*література*).
31. Що таке всесвітня література? (*Це сукупність літератур народів усього світу*).
32. Поступальний розвиток світової літератури від найдавніших часів до сьогодні отримав назву... (*всесвітній літературний процес*).
33. Що є важливою ознакою всесвітнього літературного процесу? (*Безперервність, взаємовплив*).
34. Наведіть приклади з літератури, що свідчать про безперервність. (*Міф про Прометея, Есхіл «Прометей закутий», А.Малишко «Прометей», Л.Українка тощо. «Пригоди Робінзона Крузо і Робінзонади у творчості інших письменників, Гомер «Іліада» - Вергілій «Енеїда» - Котляревський «Енеїда» тощо.*)
35. Назвіть основні епохи всесвітнього літературного процесу, які з них будемо вивчати у цьому році?(*Античність, Середньовіччя, Відродження, Новий час, XX- XXI ст.*) **Стор. 8**
Стародавня література (VIII ст. до н. е. — V ст. н. е.). Середньовічна література (IV—XV ст.). Література епохи Відродження (XIV—XVI ст.). Література епохи Просвітництва (др. пол. XVII — XVIII ст.). Література XIX ст. Література цього періоду розвивалася за двома художньо-стильовими напрямками — романтизм та реалізм. Література модернізму (помежів'я XIX — перша пол. XX ст.). Література постмодернізму (др. пол. XX ст.).
36. Які основні напрями виділяють літературознавці, починаючи з 17 століття?(*бароко, класицизм, сентименталізм, Просвітництво, романтизм, натуралізм, реалізм, модернізм, постмодернізм.*)
37. **Міні –тест** (*підкресли правильну відповідь*):
1. Яка одиниця лежить в основі літератури як виду мистецтва: (звук, слово, рух, інтонація).
  2. Як називається поступальний розвиток світової літератури від найдавніших часів до сьогодні: (всесвітня література, всесвітній літературний процес, синкретизм, катарсис)?
  3. Кому належить авторство терміна *всесвітня література*: (Гомеру, Вергілію, Вордсворту, Гете)?
  4. Коли з'явився термін *всесвітня література*: (у прадавні часи, у добу античності, на початку XIX століття, на початку XXI століття)?

Клоуз-тести «Теорія літератури»

1. *Література* (лат. *literature* — написане, від *litera* — буква, літера) — сукупність писаних і друкованих творів певного народу, епохи, людства; різновид мистецтва — мистецтво слова, що відображає дійсність у художніх образах, створює нову художню реальність; результат творчого процесу автора, зафіксований у відповідному тексті за допомогою літер. У 8 класі ми розпочинаємо вивчати основні етапи розвитку літератури на тлі світової культури, дізнаємося про специфічні особливості різних родів і жанрів літератури, досліджуватимемо їх розвиток у хронологічній послідовності.

2. *Рід літератури* — це частина творів літератури (у тому числі й усної народної творчості, або фольклору), для яких спільною є специфіка зображуваного в них життя й характер його подання в словесному матеріалі.

3. *Лірика* (від грец. *lyra* — струнний музичний інструмент, під акомпанемент якого в Стародавній Греції виконували пісні й вірші) — один із трьох основних літературних родів, у якому життя відображається через передання почуттів, думок, переживань людини (ліричний герой) за певних обставин, під впливом певних подій. Специфікою лірики є те, що в ній з особливою виразністю виявляється емоційне ставлення автора (або ліричного героя) до об'єкта зображення й сюжет фактично відсутній. Вести мову про сюжет, подієвість у ліриці можна лише з огляду на певний розвиток почуттів, про які йдеться у творі.

4. *Драма* (від грец. *drama* — дія) — один із трьох основних літературних родів, який об'єднує твори, що змальовують світ у формі дії, яка розгортається через діалоги і монологи дійових осіб. Драматичні твори здебільшого призначені для сценічного втілення.

5. *Епос* (від грец. *epos* — слово, розповідь) — один із трьох основних родів художньої літератури (нарівні із лірикою й драмою), який об'єднує твори, орієнтовані на зображення зовнішнього світу, розповідь про людей (персонажі, герої) і події від третьої особи й найчастіше репрезентовані прозою.

6. *Синкретичний* - такий, що поєднує в собі різноманітні, нерозчленовані елементи; цілісний, неподільний.

7. *Літературний процес* — це історико-мистецьке явище, яке характеризується змінами у стилях і напрямках художньої творчості, у виразально-зображувальній системі художніх засобів, у тематичній та жанровій своєрідності творів тощо. Його обумовлено багатьма культурними і суспільними факторами.

8. *Літературний напрям* — це конкретно-історичне втілення художнього методу, що проявляє себе в ідейно-естетичній спільності групи письменників у певний період часу. У межах одного літературного періоду може бути кілька літературних напрямів, наприклад у Просвітництві — класицизм, рококо, сентименталізм. Назва домінуючого (провідного) напрямку нерідко стає назвою цілого періоду, а його часові межі — межами періоду (бароко, романтизм, модернізм). Літературні напрями можуть мати складові частини. Ці розгалуження напрямів називають течіями, або школами.

ЧАСТИНА ПЕРША СВЯЩЕННІ КНИГИ ЛЮДСТВА

Розділ 1. Вічні цінності священних книг

1. Назвіть найвідоміші священні книги людства. (Веди, Біблія, Коран.)

2. Чому вони священні? (Вони пов'язані з релігійними віруваннями людей і справили великий вплив на духовний розвиток людства)

3. Поясніть значення слова «релігія». (Слово релігія походить від латинського *religio*, що перекладається як «благочестя, святиня, предмет культу». Релігією називають особливий світогляд, носії якого вірять в існування Бога чи богів, дотримуються окремих моральних норм і норм поведінки та беруть участь у відправах культу (тобто в специфічних обрядах, ритуалах). (*Релігія* (з латинського «благочестя», «побожність» – одна із форм духовно-практичного освоєння (бачення) світу, що ґрунтується на вірі в існування Бога чи богів, тобто надприродної сили, яка панує над людиною в її повсякденному житті.)

4. Яке значення в житті людства має релігія? (велике. Напевне, без неї людина не стала б людиною. По-перше, релігія показує людині, як влаштований світ, де її місце в цьому світі, в чому сенс її життя. По-друге, релігія втішає, дарує надію, допомагає в складні моменти життя, втамовує духовну спрагу. По-третє, намагаючись дотримуватися релігійних заповідей, людина самовдосконалюється, несе іншим добро, світло. Дуже важливу роль релігія відіграла в збагаченні культури.) Завдяки священним книгам ми знаємо про основні події в історії давніх цивілізацій, про уявлення давніх народів щодо виникнення Всесвіту та людини, про їхні традиції, вірування, ритуали, мистецтво, про етичні норми, якими ці народи керувалися в повсякденному житті. Священні книги є джерелом багатьох

філософських учень, а також сюжетів для творів мистецтва: полотен художників, робіт скульпторів, творів музикантів та письменників.

5. Майже в кожній релігії є своя **священна книга** — твір, який містить основні релігійні закони та норми і який послідовники релігії вважають натхненним Богом.

6. На чому ще в доісторичні часи жерці різних народів записували свої знання, щоб передати їх нащадкам?(на скрижалях)

7. Що таке скрижалі?(Скрижалі - дошка, плита з написаним на ній текстом, зазвичай священним, культовим.)

8. Які релігії належать до світових? (**Буддизм** (виник в VI ст. до н. е.), **християнство** (зародилося в I ст. н.е.) й **іслам** (наймолодша релігія, що почала проповідуватися у VII ст. н. е.)

9. Заповніть таблицю «Релігії світу» (стор. 10)

Релігія	Священна книга
Християнство	Біблія
Іслам	Коран
Індуїзм	Веди
Буддизм	Трипітака
Зороастризм	Авеста
Юдаїзм	Танах

10.Що є спільним у священних книгах різних народів? (*Заклик до пізнання*).

11. Чому Біблію, Веди, Коран називають сакральними текстами? (***Сакральне** - з лат. священне - те, яке, на відміну від мирського, пов'язане зі сферою божественного: віра, таїнства, культ*).

12. Чому ці тексти дуже важливі не лише для віруючих? Чому вони актуальні?(Кожна зі священних книг в образній, алегоричній формі оповідає про виникнення Землі, описує найдавніший період її існування. Виникнення священних книг у давніх народів є спробою осмислити взаємодію людини з природою, пояснити закономірності певних явищ, досягнути такі поняття, як істина й справедливість, вірність і відданість, праведність і доброта, щирість і святість слова тощо. Саме тому вони й нині на часі. Надзвичайно актуальним для сучасного світу є біблійний заклик до миру й милосердя.)

13. Чи можна назвати тексти священних книг гуманістичними? Що означає це слово? (**Гуманістичний** - від гуманізм: ставлення до людини, пройняте турботою про її благо, повагою до її гідності; людяність.)

14. Які біблійні рядки і нині побутують в повсякденному мовленні ? («Хто не працює, той не їсть», «Не судіть, не судимі будете», «Немає пророка у своїй вітчизні», «Час жити і час помирати», «Зарити талант у землю», «Не хлібом єдиним», «Кесарю - кесарево», «Соломонове рішення»)

15. У чому полягає загальнолюдське значення й вічна цінність священних книг?

(Ознайомлення зі священними книгами потребує кожна людина. Адже в них - мудрість і сакральна міць Слова, добро і зло, боротьба і покірність, сенс життя і доля, а найголовніше – любов, яка «Ніколи любов не перестає! Хоч пророцтва й існують, - та припиняться, хоч мови існують, - замовкнуть, хоч існує знання, - та скасується».

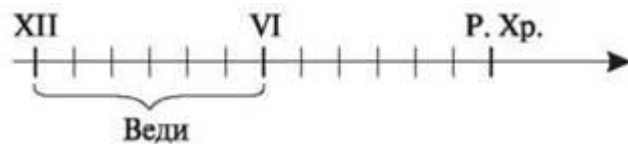
Розділ 2. Сонячна мудрість давніх аріїв

Із Вед

1.Найдавніші індоіранські тексти, пам'ятки давньоіндійської літератури священні книги індуїзму – це... (*Веди*). Веди із санскриту ...(*священне знання*).

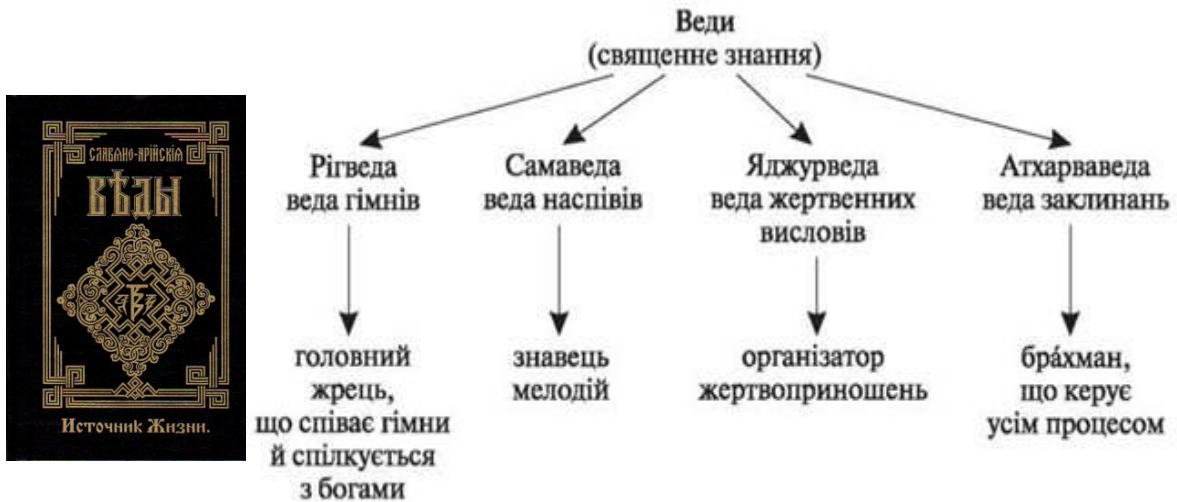
2.Це священна книга якої релігії? (*Буддизм*).

3.Коли виникли літературно оформлені веди?(В XV – Vст. до н. е.). Покажіть на лінії часу.

4. Із скількох частин (самхатів) складаються Веди? (Із чотирьох: Рігведа, Самаведа, Яджурведа, Атхарваведа).

5. Яка із них найцікавіша з художньої точки зору? (Рігведа і містить 1028 гімнів).

6. Якою мовою написані? (Санскрит – літературно опрацьована давньоіндійська мова).

7. Хто прешотворці ведичної міфології? (Арії).

8. Хто такі арії? (нащадки племен, що вторглися до Індії приблизно в середині II тис. до н.е. й називали себе аріями (тобто «благородними», «гідними»).

9. Де в Україні зберігся відгомін давньоіндійської міфології? (Поблизу Мелітополя).

10. Який зв'язок мають веди з Україною? (У Ведах утілена міфологія аріїв, найголовніший ведичний міф паро чергування пір року є основним і для дохристиянських вірувань слов'ян, зокрема українців. Існує наскельне зображення уривків міфу на кургані Кам'яна Могила поблизу Мелітополя. Існує версія, що арії (першотворці ведичної міфології) почали свій шлях до Індії саме з Приазов'я, тобто з нині українських земель).

11. Як іменували арії богів? (Боги у Ведах іменуються «девами», тобто «небесними», «жителями світлого неба».)

12. А хто такі асури? (асури - темні й лихі змієподібні демони.)

13. Найдавніший шар Рігведи складають так звані... (космогонічні гімни.)

14. Спроба пояснити водночас і виникнення Всесвіту, і соціальний устрій суспільства проявилася у космогонічному міфі... («Гімн Пуруші»)

15. Хто такий Пуруша? (першолюдина, яку боги принесли в жертву і створили світ), с.13.

16. На скільки груп арії ділили боги в і чому? (Арії вважали, що Всесвіт складається з трьох світів: неба, повітря і землі, тож богів, відповідно, ділили на три групи.)

17. Складіть таблицю «Пантеон індійських богів»

небо	повітря	земля
Д'яус- бог неба і світла Варуна-охоронець істини і справедливості Сур'я – бог Сонця Ушас – богиня вранішньої зорі Ратра – богиня ночі Ашвіні – близнюки (ранок і вечір), цілителі Вішну – сонячний бог,	Індра – бог бурі і дощу Ваю – бог вітру Марути – божества бурі, помічники Ваю	Прітхіві-дружина Д'яуса Агні – бог вогню Сому. Тваштар-бог-ремісник

охоронець Всесвіту Рудра- бог грози, смерті і порятунку		
--	--	--

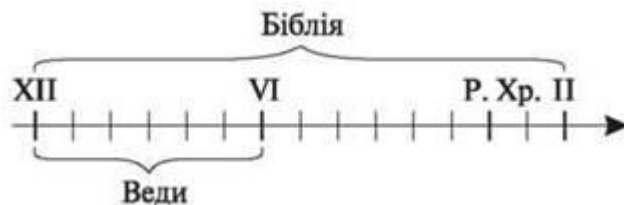
18. Кому у «Рігведі» присвячено двісті п'ятдесят гімнів - майже чверть усієї збірки?(громовержцю Індри - богу бурі й дощу.)
19. Власне, «Рігведа» розпочинається одним з гімнів, присвячених Агні. Виразне читання гімну.
20. Що таке гімн? (Гімн - урочиста хвалебна пісня, яка ушлавлює кого-небудь або що-небудь.)
21. Кого прославляє гімн Агні і за що?(Агні - бога вогню, що має три життя, три сили, три голови.
22. Пожираючи ліси залізними зубами, Агні реве, мов бик, і люто стрясає рогами - язиками полум'я. Він мчить на колісниці, запряженій вогненними кінями-вихорами, що залишають чорні сліди. Зачитайте як про це сказано в гімні?
23. Водночас Агні живе в кожній оселі як покровитель домашнього вогнища й допомагає виганяти злих духів. Бог вогню доправляє іншим безсмертним жертовну їжу, яку люди спалюють під час обрядів, тому він - центр ритуалу і в жерців, і в господарів. Зачитайте як про це сказано в гімні?
24. Чому виникла потреба створити коментарі до «Вед»? (Протягом століть уявлення народів Індії про богів змінювалися, а священні тексти ставали малозрозумілими і з'явилися «Брахмани» - повчання жерцям..)
25. У середині I тис. до н.е., коли жерці-брахмани здобувають значну владу, починається новий період розвитку індійської релігії та міфології, що називається ...(індуїстським.)
26. Індуїстська міфологія, як і раніше, визнавала вищим джерелом знань ...(Веди.)
27. Більшість ведичних богів перейшли до індуїстського пантеону, але значення і функції багатьох з них змінилися. Наприклад, головним богом став ...(Брахма як творець світу), а його охоронцем ...- (Вішну.)
28. Виразне читання вчителем гімну «**Космогонія**». Про що йдеться у гімні? (*Про початок творення світу*).
29. Чому у гімні так багато запитальних речень? Чи є в тексті відповіді на поставлені запитання?
30. Що хвилює автора гімну?(*Хто ж знає все про створення світу і може це розповісти?*).
31. Що виникло у світі найпершим?(*Те, «той зародок від спеки народився», і більш нічого не було, крім Того.*)
32. Чим здатний здивувати зміст цього гімну?(Автор не впевнений, що навіть Всевишній знає напевно, як утворився світ.)
33. Що таке космогонія?(*Розділ астрономії, що вивчає походження й розвиток небесних тіл та їх систем.*)
34. Чи можна назвати цей гімн космогонічним? (*Так, бо в ньому робиться спроба досягнути й зобразити шлях створення світу.*)
35. Що таке **есхатологія**?(*Релігійне вчення про кінцеву долю світу і людини.*)
36. Читання «Гімну до Сонця. Кому присвячений гімн? (Богу Сонця)
37. Чому автор звертається за захистом і допомогою до Сурії? (Автор ушлавлює всемогутнього Сурію і просить його про допомогу, тому що сам не має сил змагатися із лихим ворогом.)
38. Як виглядає Сурія? Опиши його зовнішній вигляд, користуючись описом бога у прочитаному гімні (вінець з проміння над чолом, сім коней у колісниці...)

Розділ 3. «Джерело спокою і сили»

Із Біблії

- 1.Що в перекладі з грецького означає Біблія?(*Книги*).

2. Із скількох книг складається Біблія (3 77, 66 канонічних та 11 неканонічних).
3. Біблія – це священна книга ... (іудеїв і християн).
4. Із скількох частин складається Біблія (Двох великих частин: Старого Заповіту (50 книг) і Нового Заповіту (27 книг).
5. Яку із частин не визнають іудеї?(Новий Заповіт).
6. Якою мовою створювався Старий Завіт? (Давньоєврейською та арамейською).
7. Із скількох циклів складається Старий Заповіт? (3 трьох: Закон, Пророки і Писання). Книги Старого Заповіту традиційно об'єднують у ...(чотири групи). Які саме?(1)-5 книг Мойсея, 2) – 12 історичних книг, 3) - 5 повчальних книг: Йов, Псалми, Приповідки, Еклезіаст, Пісня пісень; 4) - книги чотирьох великих пророків (Ісаї, Єремії, Єзекиїла, Даниїла) та дванадцяти малих пророків)
8. До якого циклу належать Псалми Давидові? (Писання).
9. Що таке псалми? (**Псалми** – жанр духовної лірики, пісні релігійного змісту. Псалом – це пісні, в яких оспівувалась хвала Богу, молитви до нього.)
10. Виразне читання Першого Псалма Давидова. Знайдіть порівняння-антитези. Як ви розумієте вислови «дорога праведних» і «дорога безбожних»?
11. Хто здійснив переспів «Давидових псалмів»? (Т.Г.Шевченко).
12. Чому Кобзар звернувся до жанру псалмів? (Поет створив добірку псалмів, що передають переживання ліричного героя з приводу соціального та національного гноблення народу. А ще писав їх у 1845 році, за 5 днів до появи «Заповіту». Відомо, що в цей час поет застудився і важко захворів. Часто фізично ослаблена людина думає більше про духовне, прагне до самоочищення, добра і злагоди. Саме такі настрої Шевченко знаходить у псалмах Давида.)
13. Коли написаний Старий Заповіт? (XII-II ст. до н. е.)
14. Коли написаний Новий Заповіт? (I ст. – поч. II ст.).

15. Якою мовою дійшов до нас? (Грецькою).
16. Із скількох циклів складається Новий Заповіт? (Із 4 великих циклів: Євангелія, Діяння, Послання, Апокаліпсис).
17. Назвіть найдавнішу пам'ятку східнослов'янського письменства на території України. (Остромирове Євангеліє, переписане в Києві в 1056-1057 рр. зі староболгарського оригіналу дияконом Григорієм).
18. Чому називається Остромировим, якщо в Біблії лише 4 Євангелія: від Матвія, Марка, Луки, Іоанна? (Тому що писалося на замовлення Новгородського посадника Остромира).
19. Назвіть ще відомих перекладачів Біблії українською мовою. (Іван Федоров, Пантелеймон Куліш, Іван Нечуй-Левицький, Іван Огієнко (митрополит Іларіон), І.Пулюй).
20. Назвіть одне із перших у Європі науково опрацьованих видань Святого Письма. (Острозька Біблія (1581), надрукована Іваном Федоровим за сприяння Острозької академії).
21. Що свідчить про надзвичайну популярність Біблії?(Перекладена більш ніж 2500 мовами і діалектами, виходить найбільшими накладками у світі, бо має величезну кількість читачів).
22. Чому така старовинна книга, дуже далека від розважальної літератури, має найбільшу кількість прихильників у світі? (Відповіді можна словами М.Письменного: «Чи треба читати Біблію? Безглузде запитання. За глибиною задуму, охопленням матеріалу та силою впливу нічого подібного не було написано у людей. Біблійні сюжети та образи увійшли в плоть і кров художньої творчості світу останніх двох тисяч років, наклали відбиток на мислення людини, а головне – висунули ідеали, згідно з якими людина вимірює свою людяність. Не вбивати, не красти, любити ближнього свого, як самого себе, - усього цього і багато чого іншого навчило і продовжує вчити Святе Письмо».)

23. Хто автор Біблії?(понад 40 авторів, що належали до більш як 50 поколінь)
24. Слов'янський переклад Біблії був зроблений з тексту, написаного грецькою мовою (Кирилом і Мефодієм у IX ст.)
25. Що таке Екклесіаст?(З давньогрецької означає «проповідник». Назва однієї з книг Старого Завіту, приписується царю Соломону. Це перлина біблійної мудрості. Екклесіаст – це не тільки нормативний кодекс життя людини в афористичній формі, це філософські роздуми про сутність світу і людського існування.)
26. Знайдіть в уривку з Екклесіаста метафори і поясніть їх.(«Спокою повна долоня», «Лови вітровіння», Усе марне під сонцем»).
27. Чи можна стверджувати, що мова Біблії афористична?
28. Відомий російський академік Д.Лихачов вважав Біблію «**кодом сучасного мистецтва**». Як ви розумієте даний вислів? (Біблія – літературна пам'ятка, високохудожній твір, у ній виразна та багата мова, яскраві образи, глибокі думки. Завдяки Біблії мова збагатилася образними висловлюваннями. Ми часто їх чуємо, але не знаємо джерела їх народження і первинного значення.)
29. Що таке притча? (Невеликий твір, що містить повчання).
30. Скільки притч промовив цар Соломон?(Близько 3000, які увійшли у 31 розділ Книги притч Соломонових).
31. Хто такий Соломон?(ізраїльський цар, що уславився мудрістю)
32. Навіщо Соломон складав свої притчі? (У Біблії є така відповідь: «Притчі Соломона, сина Давидового, царя Ізраїлевого, - щоб пізнати премудрість і карність, щоб зрозуміти розсудні слова, щоб прийняти напоумлення мудрості, праведності, і права, і простоти, щоб мудрості дати простодушність, юнакові – пізнання й розважність. **Хай послухає мудрий – і примножить науку, а розумний здобуде хай мудрих думок, щоб пізнати ту притчу і загадкову мову, слова мудреців і загадки їх.**» Іншими словами – це настанова, як треба жити на світі.)
33. Кого кохав Соломон і в якому творі оспівано це кохання?(У ліричних поезіях Пісні пісень оспівано кохання царя Соломона і прекрасної селянки Суламфі, яку він зустрів в одному зі своїх виноградників.)
34. Хто з письменників використав цей текст у своєму творі (Шолом- Алейхем «Пісня пісень»)
35. Поясни слова Біблія (книги), Заповіт (Союз або угода), Ісус(спаситель), **Христос(месія), Євангеліє** (блага звістка).
36. Хто ще навчав людей притчами? (Ісус).
37. Чого навчає нас Ісус?(Ісус заповідав нам любити ближніх, як самих себе. Не засуджувати, прагнути зрозуміти, вибачати, виявляти милосердя - саме так люди мають ставитися один до одного.)
38. Назви притчі Ісуса.(«Про сіяча», «Про загублену вівцю й загублену драхму», «Про блудного сина», «Про бідного самарянина», «Про гірчичне зерно» тощо).
39. Назвіть декілька переспівів біблійних сюжетів талановитими російськими та українськими письменниками. (Шевченко «Давидові псалми», К. Бальмонт, А.Ахматова, Б.Пастернак, О.Пушкін, І.Бунін та багато інших).
40. Назви кілька біблійних афоризмів. («Важкий хрест», «шлях на Голгофу», цар Ірод, зрадник Іуда тощо).
41. На яку книгу кладе руку український Президент під час інавгурації, присягаючи на вірність країні та її народу і чому? (Пересопницьке Євангеліє (1561), де Божі заповіді вперше з'явилися нашою рідною мовою.)
42. Де в Біблії записано десять заповідей?(Старий Заповіт «П'ятикнижжя Мойсеєве»)
43. Де і кому передав ці заповіді Господь?(На горі Синай Мойсею)
44. Назвіть біблійних героїв-богатирів (Самсон(давньоєвр. Сонце), пастух Давид, що переміг філістимлянського велетня Голіафа), Соломон.

ЗІ СТАРОГО ЗАПОВІТУ. (П'ятикнижжя: Вихід)

1. Що і в який день створив Господь?(1- небо і землю, світло і темряву, день і ніч; 2- твердь (небо) і води.; 3 - на землі рослини, 4 – світила сонце і місяць, зорі, 5 – риб, птахів,

різні морські створіння, 6 - звірів, тварин, земних плазунів, людину чоловіка і жінку, 7 – відпочивав.)

2. Яку роль на землі Господь визначив людям?(панувати над рибою морською, над птаством небесним, над звіром)
3. Де поселив людей?(в Едемському саду)
4. Який наказ дав людям?(Зусякого дерева можна їсти, а з дерева пізнання добра і зла не їсти)
5. З чого Господь створив жінку?(навів сон на чоловіка, узяв одне з ребер і утворив жінку)
6. Як звали перших людей?(Адам і Єва)
7. Хто був найхитрішим із звірів?(змій)
8. Що змії порадив жінці?(коли скуштуєш плід з дерева посеред саду, то не помрете, а станете, як Бог, що знає добро і зло)
9. Що зробила жінка?(сама скуштувала і дала чоловікові)
10. Що сталося з людьми після того, як вони скуштували заборонені плоди?(побачили, що вони нагі, прикрилися смоківним листям)
11. Як наказав Господь Змія і людей?(змія повзати на череві і їсти землю, Адама і Єву вигнав з саду, тепер змушені самі добувати тяжкою працею собі їжу)
12. Як звали дітей Адама і Єви?(Каїн і Авель)
13. Чим вони займалися?(Каїн - порав землю, а Авель був вівчар)
14. Які жертви принесли Каїн і Авель Богові?(1-плоди землі, 2- найгладшу вівцю)
15. За що Каїн розсердився на Авеля?(Що Господь споглянув не його жертву, а жертву брата)
16. До чого привів гнів?(До братовбивства: Каїн убив Авеля)
17. Як був наказаний Каїн за вбивство?(проклятий від землі, не отримуватиме врожаю, і буде волоцюгою на землі)
18. Чому ніхто не міг вбити Каїна (щоб він страждав, і поклав Бог на нього знак, щоб не вбивав його той, хто зустріне його, а якщо хтось не послухає, то зазнає помсти всемеро)
19. Перелічіть десять заповідей. (стор. 27)

З НОВОГО ЗАПОВІТУ. Євангелія і дії: Євангеліє Господа Нашого Ісуса Христа від Луки

1. Яку звістку приніс ангел Гавриїл Марії?(...вродиш сина й даси йому ім'я Ісус. Він буде великий і Сином Всевишнього назветься...)
2. Де проживала Марія з Йосипом?(у м. Назарет в Галілеї)
3. Чому Йосип з Марією пішли з Назарету до Юдеї?(відбувався перепис населення за наказом Авгста)
4. Де народився Син Божий?(У Вифліємі, народила і поклала в ясла, бо народу багато в місті було і не було їм місця в заїзді)
5. Кого першого сповістив про народження Спасителя ангел? (пастухів, які сторожували свої отари)
6. Як сприйняли пастухи цю звістку?(пішли, побачили, прославляли і хвалили Бога за все, що чули й бачили)
7. Чому Ісус Христос проповідував своє вчення переважно у формі притч?
Що таке притча?(Твір, в основу якого покладено повчально-алегоричний сюжет, побудований на прихованому порівнянні, що містить повчальну мудрість)
8. Розкрийте морально-філософський зміст притчі про загублену вівцю. (Кожен грішник, що покався, приносить радість богу, порівнює грішну людину з загубленою вівцею, з загубленою драхмою- грошова одиниця)
9. Розкрийте морально-філософський зміст притчі про блудного сина. («веселитися й радіти треба, бо брат твій був мертвий і ожив, пропав був і знайшовся»)
10. Як ставилися до Ісуса Христа прості люди та римська влада? (Усі митарі й грішники приходили до нього, щоб його почути, а фарисеї (лицеміри, які все критикують) з книжниками – нарікали)

Євангеліє Господа Нашого Ісуса Христа від Йоана

1. Хто такі Каяфа і Пилат?(Каяфа- первосвященник, співпрацює з римлянами, прагне смерті Ісуса, навіть тієї миті, коли бажає смерті Вчителя з Назарета, вирікає пророцтво: «Нічого ви не розумієте, то й не здогадаєтеся, що ліпше вам буде, коли один чоловік за народ помре, а не весь люд загине». На мою думку, сам первосвященник не був свідомий того, що виповів пророцтво.
Понтій Пилат став п'ятим римським правителем, прокуратором Юдеї, судив Ісуса)
2. Перекажіть зміст епізоду «Ісус перед Пилатом». Чому Ісус не відповів на запитання «Що таке істина?»(Бо Пилат запитав і вийшов, не чекаючи відповіді)
3. Ісус – цар?(«Царство моє не від світу цього, - відрік Ісус.)
4. Чи знайшов Пилат при допиті Ісуса провину?(*Жодної провини не знаходжу я на ньому. Є у вас, однак, звичай, щоб на Пасху відпустив я вам одного. Тож хочете, щоб я вам юдейського царя відпустив?»*)
5. Кого відпустили замість Ісуса?(Пилат так казав бо євреїв був звичай звільняти на свято Пасхи одного в'язня, якого вибирав народ. Вибрали Варавву! - розбійника.)
6. Чому Пилат наказав бичувати Ісуса? Що символізує вінок з тернини, одягнутий на голову Христа?(Боявся влади, намагався викликати у народі співчуття до Христа, **Терновий вінець** (грец. буквально «вінок з колючок») — рослинний вінок з колючками, який згідно з Євангеліями, покладений на голову Ісуса Христа римськими воїнами під час наруги над Ним. *Солдати насміхались над Ним, вкляли в руки його тростину як шкіпетр, одягнули в багряницю — свого роду «сатиричні» царські символи, били Його і плювали на нього, тому що Він не заперечував що є цар юдеїв. У переносному значенні – страждання, мучеництво.)*
7. Як ви розумієте слова Пилата «Ось чоловік!»? (Пилат сказав їм: «Ось Чоловік!» Цими словами Пилат ніби хотів сказати: «Погляньте, який Він змучений і зганьблений», гадаючи, що євреї зглянуться над Ним. Та не такі були вороги Христові. Коли первосвященники і слуги побачили Ісуса Христа, то знову закричали: «Розіпни, розіпни Його». А Пилат казав їм: «Візьміть Його ви, і розіпніть; бо я не знаходжу в Ньому провини».)
8. Чому, усвідомлюючи безвинність Ісуса, Пилат засудив його на смерть? Хто, за Євангелієм, винен у загибелі Христа?(Після цієї відповіді Пилат ще більше бажав визволити Ісуса Христа. Та юдеї кричали: «Якщо відпустиш Його, ти не друг кесареві; всякий, хто робить себе царем, противиться кесареві». Пилат, почувши такі слова, вирішив краще видати на смерть невинну Людину, ніж самому опинитися в немилості імператора.)
9. Як Євангеліє описує сцену розп'яття? Чому хрест став символом християнства? Животворний Хрест, на якому був розіпнутий Ісус, є священною реліквією християнства. Застосування епітета «животворний» пов'язане із даром життя вічного після хресної смерті Ісуса Христа, та чудесами, що сталися при здобутті Хреста
10. Що означають крилаті вислови «Іти на Голгофу», «Нести свій хрест», «Терновий вінок»! (Тому вираз «іти на Голгофу» означає: іти на важку, часом безнадійну справу, страждання за когось. гинути, помирати. У переносному значенні "нести свій хрест" — означає терпіти тяжку долю, великі страждання, обстоюючи справедливість чи певну ідею. Терновий вінець - у переносному значенні – страждання, мучеництво.)
11. Як називали місце страти Ісуса?(несучи для себе хрест, вийшов він на місце, зване Череп, а по-єврейськи Голгота, де його і розп'яли)
12. Чому дали Ісусу перед смертю випити оцту?(Так, римляни, підкуплені багатими євреями, довго знущалися над Христом-рятівників, даючи йому зрозуміти, що він нікчема перед їх могутністю. Вони дали оцет Христу вже на хресті, щоб простежити за його обличчям і вдосталь посмеялися вже над помираючим людиною ..
13. Що таке Голгофа?(Голгофа – горб в околицях Єрусалима, де був розп'ятий на хресті Ісус. Це слово в переносному вживанні означає страждання, муки (моральні та фізичні), подвижництво.)

Розділ 4. Світло небесної книги

Із Корану

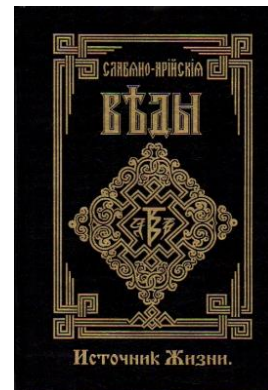
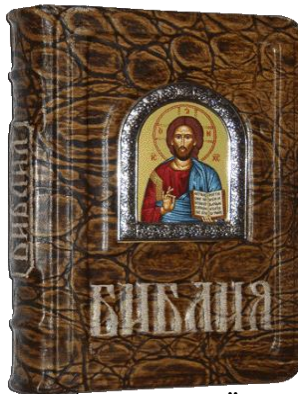
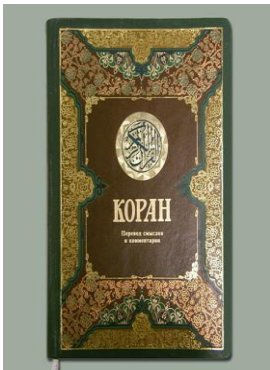
1. Що означає буквально слово Коран? (*Від арабського – те, що читають, вимовляють, «читання вголос, напам'ять».*)
2. Коран – це священне писання ... (*ісламу, мусульман*), перша писемна пам'ятка ... (*арабської*) літератури.
3. Час створення книги? (*Між 610 і 632 рр. В VII ст., зовсім недавно в порівнянні з іншими священними книгами людства: від Нового Заповіту Коран відділяє аж шістсот років, а від Вед - дванадцять століть.*)
4. Хто і кому передав ці одкровення? (*це одкровення, прочитані пророку Мухаммаду янголом Джібрілом (у Біблії - Гавриїлом) з небесної Першокниги від імені Аллаха (Бога)*)
5. Хто такий Мухаммед? (*Пророк Мухаммад (араб. той, кого хвалять) народився 570 р. в Мецці. Близько 610 р. в Ніч могутності перед Мухаммадом з'явився янгол Джібріл із сувоєм, загорнутим у парчеве простирадло, і наказав: «Читай!».*)
6. До чого закликав Мухаммад? (*Однак із часом Мухаммад закликав відкинути старих ідолів, визнати єдиного Бога - Аллаха й беззастережно скоритися його волі («іслам» у перекладі з арабської означає «покірність», «присвячення себе Богу»).*)
7. Із скількох сур складається Коран? (*114*).
8. Що таке *сура*? (*У перекладі – «ряд цеглин», сукупність декількох аятів, об'єднаних певними спільними ознаками*), *аяти* (*арабське – диво, знамення, бо Мухаммед вважав кожен вірш священної книги дивом. Це ритмічна або смислова частина сури, вірш*), *басмалі* (*традиційна незмінна фраза-формула «В ім'я Аллаха Всемилоостивого, Всемилоостердного!»*).
9. На які групи поділяються сури за місцем проголошення? (*Мекканські (86 сур) – ранні; мединські (28 сур) – пізні*).
10. Що таке аят? (*Ритмічна або складова частина сури; вірш*).
11. Прочитайте суру, що відкриває книгу. Скільки в ній аятів?(7). Чи спостерігається зв'язок між Біблією і Кораном? (*Молитва. Порівняти з «Отче наш».*)
12. Як розпочинається кожна сура? (*В ім'я всемилоостивого, все милоостердного Бога*).
13. За яким принципом розміщені сури в Корані (*від найбільшої до найменшої*)
14. Найголовніша для мусульман сура? (*«Аль- Фатіха» («Відкриваюча»))*)
15. Як називаються ці традиційні незмінні фрази-формули на початку кожної сури? (*Басмалі*).
16. Що може об'єднати Псалом І і суру? ? (*7 сура, дорога і шлях праведних і безбожних*).
17. Чому сура 95 названа «Смоква»? Що таке смоква? (*Смоква – плоди субтропічної рослини, які називають фігами, смоквами, винними ягодами. В кулінарії смоква – спеціально виготовлені вироби з різноманітного повидла. Назви багатьох сур не відповідають основній думці, просто є це слово на початку.*)
18. Як у Корані ставляться до Ісуса? (*Однак, на відміну від Нового Заповіту, для мусульман украй важливо, що Іса - людина і тільки людина, навіть якщо він дуже близький до Бога й народження його було незвичайним. Коран наголошує, що Іса - не Син Бога, а лише його посланець.*)
19. Як ставляться мусульмани до Корану? (*Мусульмани ставляться до Корану благоговійно. Відповідно до назви, священну книгу було призначено для читання вголос, і з часом це стало своєрідним мистецтвом. Читати Коран належало речитативом, співуче. Також кожен правовірний мав вивчити значну частину тексту напам'ять. Як і в минулому, сьогодні є люди, які знають напам'ять весь Коран. Священна книга мусульман відіграє важливу роль в освіті ісламських країн, інколи навіть виступає єдиним навчальним матеріалом.*)
20. Чи є в Корані етичні заповіді? (Сури Корану проголошують певні етичні заповіді (не убий, не кради, не обдури, будь чесним), навчають житейських правил (як молитися, поводитися з іновірцями, ділити військову здобич і успадковане майно, одружуватися й розлучатися).

21. Чи можемо ми стверджувати, що Веди, Біблія, Коран не лише релігійні книги, а й мають мистецьку та художню цінність? (Це материки духовності цілих народів. Ці книги – енциклопедія знань, своєрідний культурний фонд, моральний кодекс народів, що їх створили, невичерпне джерело мотивів, тем, образів для мистецтва всього світу).

22. Чи можуть священні книги різних релігій бути культурним надбанням людей інших віросповідань і чому? (Читаючи священні тексти різних релігій, люди різних національностей і віросповідань зможуть краще збагнути, що між ними набагато більше спільного, аніж розбіжного, тому не варто нищити один одного, навіть задля імені Божого...)

23. Кому належить найбільш повний переклад Корану українською мовою?(Яремі Полотнюку).

24. Як називають ці книги? (Священні книги, материки духовності, пам'ятки світової літератури і культури)

25. Чи існує повний переклад Корану українською мовою? (Перекладати священні тексти занадто складно. Тому лише в 2013 р. побачив світ повний переклад святого писма мусульман, виконаний сходознавцем Михайлом Якубовичем).

У СВІТІ МИСТЕЦТВА

1. Назвіть визначні **архітектурні пам'ятки індуїзму**. Чому, на вашу думку, храм бога Сур'ї побудовано у вигляді колісниці? (Унікальним є **храмово-монастирський комплекс в Аджанті**. Це прямовисна скеля у вигляді підкови з двадцятьма дев'ятьма печерами. *Квіткою лотоса здіймається над пустельним океанським узбережжям храм Сур'ї в Конараці (Індія)*. Споруду прикрашають величні скульптурні зображення загадково усміхненого бога Сонця. Це не просто божественне помешкання, але й колісниця бога, що має двадцять чотири колеса часу. Кожне колесо уособлює певну шкалу часу - від атомного до всесвітнього.)
2. Чому **Кааба** є головною святинею мусульман? (Згідно з Кораном, першим храмом людства є Кааба - святиня Мекки. Тому мусульмани вважали його найсвятішим місцем на землі. Слово «кааба» арабською буквально означає «куб».)
3. Назвіть особливості ісламської архітектури. (Знаменита восьмигранна мечеть **Куббат ас-Сахра (Купол скелі)**. Храм увінчано куполом, прикрашено мозаїками й мармуровими колонами. Мінарети, нарівні з куполами, - типова ознака мусульманського зодчества. Це високі, стрункі вежі, з яких служителі - муедзини - закликають вірян до молитви)
4. Чому живопис і скульптура не поширені в мусульманському світі? Які види мистецтва стали носіями ідей ісламу? Що на відміну від Біблії заборонено у Корані? (Іслам забороняє зображувати Аллаха й живих істот у будь-яких видимих формах. Тому, на відміну від християнства, не живопис і не скульптура, а слово зберігає одкровення Корану в часі. Араби досягли вражаючої майстерності в мистецтві каліграфії. Цінують орнаментальне оформлення стін і порталів будівель, килимів та виробів художніх ремесел.)
5. У творчості яких **живописців** утілилися образи і мотиви Вед, Біблії, Корану? (1) видатний майстер доби **Відродження Мікеланджело Буонарроті** (1475-1564) геніально втілює біблійні сюжети «Відділення світла від темряви» та «Відділення землі від води» в

розписах склепіння Сикстинської капели (Ватикан); 2) наприкінці XVIII ст. народився космічний сюжет створення світу англійського поета й художника **Вільяма Блейка** (1757-1827) «Великий архітектор». Творця зображено у вигляді гігантського старця, який велетенським циркулем, подібним до двох блискавок, проектує Всесвіт; 3) картина відомого голландського художника **Рембрандта ван Рейна** (1606-1669) «Повернення блудного сина»; 4) сумна біблійна оповідь про Каїна та Авеля привернула до себе увагу таких видатних художників, як **Тиціан, Дюрер, Рубенс.**)

ЦЕ МЕНІ ПІД СИЛУ!

(Презентую свої знання та вміння)

Тести по темі «Роди літератури. Літературний процес. Священні книги людства як пам'ятки культури і джерело літератури»

Варіант I

1. Що не називають родом літератури?
а) епос   б) *трагедія*   в) лірика   г) драма
2. Розвиток літератури різних народів, що характеризується певними закономірностями на кожному етапі від давнини до сучасності – це...
а) періодизація   б) історія   в) *літературний процес*
г) закономірність
3. Що лежить в основі епосу?
а) *подія*   б) портрет   в) пейзаж   г) монолог
4. Що лежить в основі лірики?
а) ліричний сюжет   б) *внутрішнє життя особистості*
в) плин думки   г) віршова форма
5. Що лежить в основі драми?
а) монолог   б) діалог   в) *дія*   г) конфлікт
6. Слово «веди» означає:
а) читання   б) *духовне знання, учення*   в) Розум   г) одкровення
7. Біблія складається з:
а) трьох книг   б) десяти книг   в) *сімдесяти семи книг*   г) 98 книг
8. Слово «Євангеліє» означає:
а) нова радість   б) прихід Бога   в) навчання   г) *блага звістка*
9. Слово «Коран» означає:
а) радісна звістка   б) слово Аллаха   в) *читання*   г) розповідь
10. Скільки сур у Корані?
а) *144*   б) 15   в) 168   г) 208
11. У якому році був впорядкований Коран?
а) у 988 році   б) *у 651 році*   в) у 788 році   г) у 518 році
12. Коли був зроблений слов'янський переклад Біблії?
а) у XIX столітті   б) у II столітті   в) *у IX столітті*   г) у X столітті

Варіант II

1. Скільки є збірок Вед?
а) 2   б) 4   в) 6   г) 70
2. Коли з'явилися найдавніші твори Біблії?
а) у V столітті до нашої ери   б) у III столітті до нашої ери
в) *у XII столітті до нашої ери*   г) у VI столітті до нашої ери
3. Скільки авторів писали Біблію?
а) *понад 40*   б) 6   в) 12   г) 1
4. З кількох частин складається Біблія?
а) 10   б) 4   в) 2   г) 8
5. Якою мовою написаний Новий Заповіт?
а) латинською   б) старослов'янською
в) арабською   г) *давньогрецькою*

6. Біблія – основа якої Біблії?
 а) буддизму б) ісламу в) юдейства і християнства г) язичництва
7. Яку ідею проповідує Коран?
 а) ідею єдиного Бога б) ідею Трійці
 в) ідею багатобожжя г) ідею хаосу
8. Хто був головним пророком Аллаха?
 а) Адам б) Нух в) Даджжал г) Мохаммед
9. Мусульманська споруда для молитви?
 а) палац б) мечеть в) мінарет г) вежа
10. Який жанр не належить до лірики?
 а) вірш б) пісня в) оповідання г) балада
11. Який жанр не належить до епосу?
 а) роман б) повість в) оповідання г) вірш
12. Який жанр не належить до драми?
 а) роман б) трагедія в) драма г) комедія

III варіант

1. Коли була створена Біблія:
 а) XII – VI ст.. до н.е.; б) XII ст.. до н.е. – II ст.. н.е.; в) 610 – 632 рр.?
2. Одрокровенням якого святого є Апокаліпсис:
 а) Матвія; б) Луки; в) Іоанна?
3. Яке походження має Коран:
 а) давньоіндійське; б) давньоарабське; в) давньоєврейське?
4. Слово «Коран» означає:
 а) радісна звістка; б) слово Аллаха; в) читання.
5. Веди написано мовою:
 а) санскрит; б) арамейською; в) давньоєврейською.
6. Найдавніша частина Вед:
 а) «Рігведа»; б) «Самаведа»; в) «Яджурведа».
7. Скільки Євангелій у Біблії:
 а) 2; б) 4; в) 27?
8. Наймудрішого царя із Старого Заповіту звали:
 а) Давид; б) Соломон; в) Саул.
9. Кількість сур у Корані?
 а) 100; б) 114; в) 144.
10. Коли були створені Веди:
 а) XII – VI ст.. до н.е.;
 б) XII ст.. до н.е. – II ст.. н.е.;
 в) 610 – 632 рр.?
11. Яке походження мають Веди:
 а) давньоарабське; б) давньоіндійське; в) давньоєврейське?
12. Біблія складається з:
 а) 27 книг; б) 50 книг; в) 77 книг.
13. Слово «Євангеліє» означає:
 а) нова радість; б) прихід Бога; в) блага звістка.
14. Айяти – це:
 а) розділи Корану; б) фрази, або фрагмент; в) заголовки.
15. За яким принципом розміщені сури в Корані:
 а) від найбільшої до найменшої;
 б) всі сури за розміром однакові;
 в) принципу розміщення сур у Корані не дотримано?
16. На скількох частинах світу створювалася Біблія:
 а) двох; б) трьох; в) чотирьох?
17. «Ряд каменів, ряд цеглин у стіні» перекладається:
 а) басмала; б) айят; в) сура.

18. Мухаммед народився у місті:

а) Мекка; б) Медина; в) Єрусалим.

19. Слово «Заповіт» означає:

а) блага звістка; б) договір, союз; в) спаситель.

20. Установіть відповідність між назвами збірок Вед та їх основним змістом:

1 Рігведа	А збірка заклинань
2 Самаведа	Б збірка гімнів
3 Яджурведа	В збірка законів
4 Атхарведа	Г опис ритуалів
	Д збірка пісень

21. Установіть відповідність між священними книгами та мовами, на яких їх створено:

1 Коран	А давньоєврейська
2 Біблія	Б давньогрецька
3 Веди	В арамейська
	Г давньоарабська
	Д санскрит

22. Установіть відповідність між священними книгами та дослівним значенням їх назв:

1 Веди	А читання;
2 Біблія	Б слово;
3 Коран	В священне знання;
	Г книга

23. Установіть хронологічну послідовність виникнення священних книг:

а) Біблія; б) Веди; в) Коран.

24. Установіть відповідність між релігіями та їх священними книгами:

1 Коран	А християнство;
2 Біблія	Б іудейство;
3 Веди	В іслам;
	Г буддизм.

Контрольна робота

Тема I. Вступ. Веди, Біблія, Коран

1 варіант

1-2 рівні

1. Література – це мистецтво:

а) звуку; б) лірики; в) слова.

2. Веди – це пам'ятка ... словесності:

а) іудейської; б) праслов'янської; в) індоєвропейської.

3. У перекладі з грецького слово «Біблія» означає:

а) книга, б) збірка; в) створіння.

4. Старий Заповіт Біблії складається з ... груп:

а) 7; б) 4; в) 10.

5. Глави Корану називаються:

а) савітар; б) псалом; в) сура.

6. Як називається сукупність літератур народів світу:

а) *всесвітня література*; б) національна література;
в) зарубіжна література; г) *всесвітній процес*?

7. Коли були створені Веди:

а) II тис. до н. е. б) I тис до н. е.
в) XVI - V ст.. до н. е. г) від 610- 632 рр.

8. Одкровенням якого святого є Апокаліпсис:

а) Матвія; б) Марка; в) Луки; г) *Іоанна*?

9. Як називається ритмічна римована проза, якою написані мекканські сури Корану:

а) *аяти*; б) басмалі; в) садж; г) тора?

10. За яким принципом розміщені сури в Корані:
а) від найменшої до найбільшої;
б) від найбільшої до найменшої;
в) всі сури за розміром однакові;
г) принципу розміщення сур за розміром в Корані не дотримано?

11. Коли було створено Коран;
а) II тис. до н. е. ; б) I тис. до н. е. ;
в) XII ст.. до н. е. ; г) від 610- 632рр.?

12. Як звали перших людей?

III рівень

13. Установіть хронологічну послідовність виникнення священних книг:

- а) Біблія; б) Коран; в) Веди.

14. Установіть послідовність між світовими релігіями та їх священними книгами:

1 Веди	а) християнство;
2 Біблія	б) іудейство;
3 Коран	в) іслам;
	г) буддизм.

15. Установіть відповідність між циклами Старого Заповіту та їхнім змістом:

- 1 Закон (Тора)   2 Пророки   3 Писання

- а) діяння святих апостолів;
б) Буття, Вихід, Левіт, Числа, Повторення Закону;
в) історичні хроніки, дві книги Самуїла, дві книги царств, книги великих і малих пророків;
г) книга псалмів, книга Приповістей Соломонових, Книга Екклезіаста.
4 рівень.

1. Виконайте одне із завдань на вибір:

- 1) Пригадайте 2-3 біблійські афоризми та поясніть їхній зміст.

2 варіант

1-2 рівні

1. Мистецтво слова – це:

- а) музика; б) література; в) архітектура.

2. Коран – це пам'ятка... словесності:

- а) індоєвропейської; б) арабської; в) давньогрецької.

3. У перекладі із санскриту слово «Веди» означає:

- а) почуття; б) бажання; в) знання.

4. Новий Заповіт містить ... циклів:

- а) 4; б) 7; в) 5; г) 2.

5. Мойсей – це герой:

- а) Євангелія; б) Старого Заповіту; в) Корану.

6. На що впливають священні книги:

- а) на релігію; б) на мистецтво; в) на релігію та на мистецтво;

г) з появою нових літературних творів священні книги втратили свій вплив.

7. Яке походження мають Веди:

- а) давньогрецьке; б) давньоіндійське;
в) давньоєврейське; г) давньоарабське.

8. Коли була створена Біблія:

- а) II тис. до н. е.; б) I тис. до н. е. ;
в) XII ст.. до н. е.; г) від 610-632 рр.?

9. Якою мовою створена Острозька Біблія:

- а) старослов'янською б) церковнослов'янською;
в) староукраїнською; г) давньогрецькою?

10. Як називаються традиційні незмінні фрази-формули, з яких починаються сури Корану: «В ім'я Аллаха Всемилоного, Всемилосердного!»:

а) аяти; б) басмала; в) садж; г) тора?

11. Яке походження має слово «Коран»:

- а) давньогрецьке; б) давньоіндійське;
в) давньоєврейське; г) давньоарабське?

III рівень.

13. Установіть послідовність циклів Нового Завіту:

- а) Апокаліпсис; б) Євангелія;
в) Діяння святих апостолів; г) Послання.

14. Установіть відповідність між священними книгами та дослівним значенням їхніх назв:

1. Веди а) те, що читають, вимовляють;
2. Біблія б) слово;
3. Коран в) священне знання;
г) книга.

15. Установіть відповідність між назвами збірок Вєд та їхнім основним змістом:

1. Рїгведа а) збірка закликань жерців;
2. Самаведа б) опис ритуалів;
3. Яджурведа в) збірка гїмнїв;
4. Атхарваведа г) збірка законів;
д) збірка пісень.

4 рівень.

1. Виконайте одне із завдань на вибір:

- 1) Пригадайте 2-3 бїблейські афоризми та пояснїть їхнїй змїст.

ЧАСТИНА ДРУГА АНТИЧНІСТЬ

Розділ 1. Величезний храм античної літератури

«Питання — відповіді»

1) Що таке антична література? (*Антична література — це література греко- римського рабовласницького суспільства, яка мала найбільше значення для формування європейської культури.*)

Робота з лінією часу.

2) Якими мовами й народами створювалась антична література? (*Греки писали свої твори давньогрецькою мовою, а римляни — латиною.*)

3) У чому суттєва різниця між грецькою і римською літературами? (*римська література розпочала свій розвиток значно пізніше за грецьку й створювалась на її основі, використовуючи її досвід та досягнення.*)

Грецька література найдавніша з усіх європейських літератур і єдина, що розвивалась самостійно, не спираючись безпосередньо на досвід інших літератур.)

3) Які жанри існували в античній літературі? (*В античній літературі виникли всі літературні жанри, про що свідчать їхні, головним чином, грецькі назви: епічна поема, трагедія, комедія, ода, елегія, сатира, епіграма, новела, роман. Саме в античні часи виникає теорія стилю і художньої літератури.*)

- 4) Коли відбувалося підвищення інтересу до епохи античності? *(Історичне значення античної літератури у світовому процесі настільки велике, що європейська література неодноразово зверталася до античності як до творчого джерела, з якого черпалися теми і принципи художньої обробки.)*
- Суттєва орієнтація на античність існувала у добу Відродження. Другою добою, для якої орієнтація на античність була літературним лозунгом, був період класицизму XVII—XVIII ст. Особливою увагою користувалася «Поетика» Аристотеля, з якою класицисти пов'язували закон трьох єдностей у драмі: єдності місця, часу, дії.)*
- 5) У чому полягає заслуга античного мистецтва? *(Створення ідеалу людини, провідна тема античної літератури — оспівування людини та її світу.)*
- 6) Чому не всі твори античності дійшли до нас? *(У тому, що одні твори античної літератури збереглися, а інші — ні, наприклад, з 90 п'єс Есхіла збереглося повністю 7, із 120 драм Софокла — теж 7, з 92 творів Еврипіда — 19- є, звичайно, елемент випадковості, але не він зіграв вирішальну роль. Справа в тому, що зберігалася лише те, що являло інтерес для поколінь, які жили у той час. Головним матеріалом для письма, починаючи з VII ст. до н. е., був папірус (пергамент з'явився пізніше і був досить дорогим матеріалом). Античний текст, записаний на папірусі, міг зберігатися лише у тому випадку, якщо його час від часу переписували. Таким чином, до нас дійшли лише ті твори, які постійно переписувалися через їхню популярність у читачів.)*
- 7) Кому належать слова: «Дивних багато у світі див, але найдивніше із них — людина»? *(Софокл.)*
- 8) Які часи вважають «дитинством» людства? *(Античні).*
- 9) Чи всю давню літературу різних народів називають античною у цивілізованому світі? *(Античною літературою називають літературу Стародавньої Греції та Стародавнього Риму, яка мала найбільше значення для формування європейської культури).*
- 10) Важливим джерелом античної літератури є... *(міфи).*
- 11) Провідна тема античної літератури? *(Оспівування людини та її світу).*
- 12) Який проміжок часу охоплює давньогрецька література? *(Від XVI ст. до н. е. (поява перших фольклорних пам'яток) до 476 р. н. е. (умовна дата падіння Риму, під владу якого Еллада потрапила бл. II ст. до н. е.). Античними літературами ми зevamo твори складені від VIII ст. до н. е. і до Vст. н. е.) Історія античного світу охоплює тринадцять століть*
- 13) Що таке філософія? *(З грецького буквально «любов до мудрості, знань»).*
- 14) Навіщо потрібно вивчати античну літературу? *(Бо неможливо переоцінити її вплив на людство, яке й досі вважає все, створене у ті часи, найкращим. Все, що нас оточує, впливає на нас постійно і непомітно. Але чи багато навкруги нас того, що ми б назвали найталановитішим, найгеніальнішим, найдосконалішим? На жаль, ні. А антична культура вважається гармонійною і досконалою, а отже, знайомлячись з нею, ми можемо самі стати більш освіченими, більш досконаліми).*
- 15) Якими мовами й народами створювалася антична література? *(Давні римляни і греки: римська література розпочала свій розвиток значно пізніше за грецьку й створювалася на її основі, використовуючи її досвід і досягнення; грецька література найдавніша з усіх європейських літератур, що розвивалася самостійно, не спираючись на досвід інших літератур. Греки писали свої твори **давньогрецькою мовою**, а римляни — **латиною**.)*
- 16) Назвіть характерні особливості античної літератури. *(1) матеріальний світ: - культ оголеного тіла, підвищений інтерес до пластичного зображення; 2) споглядальна спрямованість - прагнення осягнути космос, загальні закони буття; 3) міфологія - олюднення богів)*
- 17) Назва Давньої Греції після поширення поняття «елліни» (греки). *(Еллада)*
- 18) Яка назва дала життя сучасному слову «музей»? *(найбільший в античному світі науково-культурний центр Мусейон, створений в Александрії за часів правління*

Птолемея, у перекладі означає «храм муз» (музи в Давній Греції вважалися покровительками наук і мистецтв).

- 19) Для роботи в Мусейоні Птолемей запросив талановитих учених, серед яких були фахівці, що обробляли, коментували й тлумачили тексти. Вони, власне, стали попередниками...(сучасних філологів.)
- 20) Саме давні греки винайшли слово «**філологія**» (від грец. ...любов до слова)
- 21) Який внесок у розвиток філології зробив Арістотель своїм трактатом «Поетика»? (У цьому творі вперше було зроблено спробу осмислити закони літературної творчості й розробити літературознавчу термінологію. Важливим відкриттям «Поетики» стало вчення про літературні роди і жанри, на яке значною мірою спирається сучасна наука.)
- 22) Ключове поняття європейської культури - ...(гуманізм) «людина є мірою всіх речей»)
- 23) Назвіть **періоди** античної літератури.(Архаїчний, класичний, елліністичний)
- 24) Які жанри існували в античній літературі? (Всі літературні жанри, про що свідчать їхні, головним чином, грецькі назви: епічна поема, трагедія, комедія, ода, елегія, сатира, епіграма, новела, роман.)
- 25) Які жанри характерні для архаїчного періоду?(усна народна творчість, героїчний епос, епічні поеми)
- 26) Хто вважається легендарним основоположником європейської літератури?(Гомер). Чому? (До VIII ст. до н. е. існував лише грецький фольклор(аеди, кіфари, міфи), а з ім'ям Гомера пов'язаний початок давньогрецької літератури. Він замість коротких міфів став виконувати поеми-епопеї – великі за обсягом твори про героїчні подвиги та пригоди, він завжди вважатиметься грецьким поетом №1).
- 27) У чому полягає надзвичайна популярність Гомерових поем? (Їх гуманістичний пафос – співчуття людському горю, засудження війни.)
- 28) Які жанри виникли під час класичного періоду (VII – IVст. до н.е.)?(Лірика, драма)
- 29) Золота доба давньогрецької літератури. (V ст.до н.е.)
- 30) Кому належить розподіл літератури на роди: епос, лірика, драма? (Аристотелю).
- 31) Доведіть, що античність – це колыска європейської літератури.(Історичне значення античної літератури у світовому процесі настільки велике, що європейська література неодноразово зверталася до античності як до творчого джерела, з якого черпалися теми. Вона створила ідеал людини – поєднання духовної і тілесної краси).

- 32) Чому не всі твори античності дійшли до нас? (З 90 п'єс Есхіла – 7, із 120 драм Софокла – 7, з 92 творів Евріпіда – 19. Є тут і елемент випадковості, але зберігалось те, що виявляло інтерес для покоління, які жили у той час. Античний текст, записаний на папірусі, міг зберігатися лише у тому випадку, якщо його час від часу переписували. Таким чином, до нас дійшли лише ті твори, які постійно переписувалися через їхню популярність у читачів).
- 33) На території нашої країни є місця, пов'язані з історією Греції? (Греки відкрили для себе північні узбережжя Чорного моря в VII ст. до н.е і заснували на цих землях міста-держави, руїни яких збереглися до наших днів. Найрозвиненішими були Ольвія (Миколаїв), («Щаслива», на Бузькому лимані), Пантикапей («Рибний шлях», на території

сучасної Керчі), Херсонес, («Півострів», у межах сучасного Севастополя), Тіра (біля сучасного Білгорода-Дністровського) та інші міста Північного Середземномор'я. Давні перекази й фантастична реальність поєдналися на острові Зміїному (Одеська область). Згідно з античною легендою, острів підняла з морського дна богиня Фетіда для свого сина Ахілла. У 1971 р. у скіфському кургані Товста Могила в Дніпропетровській області було знайдено золоту царську пектораль IV ст. до н.е. За однією з версій, на ній зображено символічну карту Скіфії.).

34) Назвіть основні риси давньогрецької культури. Розкрийте їхнє значення (*Антропоцентризм* – уявлення про те, що людина є центром і головною метою Всесвіту; співвіднесення космосу і людини та *раціональність* – прагнення до розумного обґрунтування, доцільність дій.)

35) У чому найяскравіше втілилася несхожість двох народів: римлян і греків? (У ставленні до театру і драматургії.)

36) Складіть порівняльну характеристику римського та грецького театру за таким параметрами: характеристика глядачів, сприйняття вистав, жанрові смаки глядачів.

Параметри порівняння	Грецький театр	Римський театр
Характеристика глядачів	Не любили спостерігати за сценами насильства, вбивства, намазували меч червоною фарбою.	Цікавили смертельні бої гладіаторів, справжня кров.
Сприйняття театральних вистав у суспільстві.	Держава доплачувала гроші небагатим громадянам, аби могли відвідувати вистави, бо театр був засобом виховання громадян. Йшли всією сім'єю на день і не залишали виставу до її закінчення.	Місце розваги, не любили і не хотіли думати, могли серед комедії піти геть навіть при драматургові, якщо поряд розгорталася кулачні чи ведмежі бої.
Жанрові смаки глядачів.	Трагедія, яка примушувала думати	Комедія, гасло: «Хліба й видовищ!»
Рівень публіки	Інтелект, культура	Невігластво, неосвіченість

Римляни підкорили греків силою зброї, а греки римлян – силою мистецтва.

26. Найголовніша заслуга літератури й культури як греків, так і римлян? (Увага до людини, її внутрішнього світу й місця у світі, що її оточує).

«Продовж речення»

1. Античний – від латинського ... (давній).
2. Автор поем «Іліада» і «Одіссея»? (Гомер).
3. За визначенням назвіть поняття літературознавчих термінів:
Твори різних жанрів, які в легендаризованій формі відображають волю, завзяття народу в боротьбі проти ворогів, зла й гноблення. У центрі твору - епічний герой, що уособлює кращі риси народного характеру- це.... **героїчний епос**. Великий за обсягом віршований або прозовий твір, у якому широко відтворено значні історичні події, порушено проблеми загальнонародного значення. Виріс з народних героїчних пісень, переказів і переважно має міфологічне забарвлення – це...**епічна поема** (або епопея)
4. Першими творцями героїчного епосу були мандрівні співці- імпровізатори- це ...(*аеди*).
5. Усно доопрацьовували й відшліфовували героїчний епос інші співці (від грец. зшиваю і пісня)... – *рапсоди*.
6. Найдавнішими пам'ятками героїчного епосу Еллади, що збереглися в повному обсязі, є епічні поеми ... («Іліада» й «Одіссея».)
7. Греки приписували їх батьку поезії... (Гомеру)
8. Термін «лірика» походить від давньогрецького слова «лірікос», що перекладається як «те, що ....(грають на лірі» або «те, що співають у супроводі ліри».)

9. Протягом багатьох століть елліни називали лірикою не вірші, а...(пісні, що виконували під музику.)
10. Драма виникла в Давній Греції не раніше VI ст. до н.е. на ґрунті обрядових свят, пов'язаних з культом ...(Діоніса.)
11. Знамениті майстри трагедії ...(Есхіл, Софокл, Еврипід,) майстер комедії ...(Арістофан)
12. У III ст. до н.е. в розвитку античної літератури почався новий етап, названий ...(елліністичним.)
13. Саме за доби еллінізму виникла література...(давньоримська)
14. Підвищення інтересу до епохи античності відбувалося у добу ...(Відродження,) та у період ...(класицизму).

Періодизація античної літератури

До IX ст. до н.е	VIII-VIст.до н.е.	V- IVст.до н. е.	IVст.до н.е. -V ст. н. е.
Гомерівський період давньогрецької культури	Архаїчна доба давньогрецької культури	Класичний період	Елліністично-римська доба
Епічні поеми Гомера «Іліада», «Одіссея»	Поеми Гесіода байки Езопа, лірика Сапфо, Анакреонта, Архілоха	Трагедії Есхіла, Софокла, Еврипіда, комедії Арістофана	Поеми Вергілія, оди Горація, лірика Катулла, Овідія

Гра «Істинне - хибне»

(Методичний коментар: учні в зошитах ставлять знак „+», якщо твердження, на їхню думку, вірне, якщо твердження хибне - „-»,)

1. «Античний» в перекладі з латинського означає «стародавній». („+»)
2. До античної літератури входять всі літератури стародавніх країн. („-,»)
3. Початок античної літератури припадає на добу розкладу рабовласницького ладу. („-,»)
4. Основою античної літератури є міфи давніх народів. („+»)
5. Давні греки цінували в людині духовну і фізичну досконалість. („+»)
6. Саме в епоху античності в літературі були вироблені трагедія, комедія, роман, ода та інші літературні жанри. („+»)
7. Парфенон - творіння стародавніх римлян. („-,»)
8. Культура античності застаріла і не викликала інтересу в подальші епохи(-)

Розділ 2. Магія давньогрецьких міфів

«Віднайди закінчення думки»

1. Важливим джерелом античної літератури є ...(*міфи*).
2. В основу античної літератури покладено давньогрецьку ...(міфологію.)
3. Неможливо уявити собі твори античної літератури без численних богів, що населяють гору...(Олімп), наділених безмежною силою, безсмертям, але водночас схожих на людей: вони так само закохуються, сваряться, ревнують, заздрять, допомагають іншим.
4. Що таке міф? (**Міф у перекладі з грецької (mythos) означає слово, оповідання, переказ.** Міфи — це перекази, що розповідають про виникнення явищ природи та предметів матеріальної культури, релігійних обрядів, про створення світу (**космогонія**) та походження богів (**теогонія**). Герої міфів — боги, напівбоги та видатні смертні — герої. Міфи, на відміну від казки, завжди вважалися справжньою історією, а не вигадкою.
5. Що таке міфологія? (Слово **міфологія** утворене від грецьких слів mythos — розповідь та logos — слово, думка. Воно має два значення: 1) сукупність, система міфів якогось народу; 2) **наука, що вивчає міфи.**

6. Розповідь про створення богів (теогонія) за міфами давніх греків

7. Перенесення властивих людині рис на природу і навіть на богів або приписування природним явищам і стихіям властивостей і характерів людей отримало назву ...(*антропоморфізм* (від грец. людина та форма))
8. Кожен народ створював у своїх міфах образну **модель Усесвіту**. Для давніх греків такою моделлю стала гора... (Олімп), на вершині якої, за їхніми уявленнями, жили боги на чолі із...(Зевсом)
9. Олімп символізував прагнення до...(*святості, досконалості.*)
10. Давні греки надавали особливого значення числу...(*дванадцять: день і ніч розділили на 12 годин, на небі виділили 12 зодіакальних сузір'їв, із численних подвигів улюбленого міфічного героя Геракла найзначущішими вважали саме 12.*)
11. Що символізують числа 3 і 4? Чому відповідно й основних богів, які мешкали на священній горі, теж було... (дванадцять? Можливо, це пов'язано з тим, що число 12 можна отримати, помноживши 3 на 4. При цьому 3 символізує поділ світу по вертикалі (небо, земля і підземний світ), а 4 - сторони світу.)
12. Назвіть грецький пантеон. Чому в таблиці (див. форзац підручника) не 12, а 14 богів? (Спочатку до олімпійців належали Зевс, Гера, Аїд, Посейдон, Гестія, Афіна, Артеміда, Арес, Гермес, Гефест, Аполлон і Деметра (див. таблицю на 2-му форзаці). А коли до них приєднався **Діоніс**, народився міф про те, що **Гестія** залишила Олімп, утомившись від постійних суперечок між богами. Іноді до олімпійців зараховують **Афродіту**. У такому разі вона посідає місце **Аїда**, який нечасто покидає своє підземне царство.)
13. Крім Олімпу, священною горою давні греки вважали...(*Парнас*)
14. На Парнасі мешкали ... (Аполлон і музи - дев'ять богинь-сестер, що уособлювали поетичне й музичне натхнення, були покровительками мистецтв і наук)
15. До другорядних божеств грецької міфології належать...(*сатири й німфи.*)
16. Чому Прометей – «вічний образ» (*прагнення допомогти людям, вибороти для них право на гідне життя, засновник цивілізації*)
17. Назвіть найвідоміших героїв античності. (*Геракл, Ахілл, Одиссей, Персей, Тесей, Ясон, Гектор.*)
18. Сукупність міфів, що об'єднані спільним місцем дії, героями або подією, називаються ...(*міфічним циклом*).
19. Найвідоміші цикли давньогрецьких міфів: (• *про богів (теогонія)*; • *про героїв*; • *про аргонавтів*; • *троянський*; • *фіванський.*)
20. Чому існують двозначні переклади слів типу «кіклоп» - «циклоп», «Кербер» - «Цербер» (Звуку «ц» греки взагалі не знали.)
21. Троянський цикл пов'язаний... (з *подіями про Трою*).
22. У фіванському циклі йдеться ... (про трагічну долю царя Едіпа та його доньки Антігони).
23. Цикл міфів про аргонавтів розповідає про... (*мандрівку корабля «Арго» до Колхіди за золотим руном і події, пов'язані з коханням Ясона і Медеї*).

Цикл міфів про аргонавтів

1. Хто сперечався за владу в місті Іолк, що в Північній Греції? (двоє зведених братів - царі Пелій і Есон.) Чому син царя Есона Ясон виховувався у кентавра Хірона? (До 21 року був під наглядом кентавра, щоб не вбив підступний Пелій (який став правителем), щоб передати царську владу своїм нащадкам.)
- Кентавр – це...міфічна істота з кінським тулубом і людськими головою та грудьми.
2. Хто взяв Ясона під своє заступництво? (Гера і Афінa).
3. Як вона випробувала доброту юнака? (Перетворилась на стареньку бабусю і просила перенести її на другий берег річки.)
4. Про що дізнався Ясон у місті Іолк? (Історію свого роду, зустрівся із старим батьком, вражений його бідністю, зажадав від Пелія повернення влади.)
5. Що відповів Пелій? (Що віддасть владу і багатство, якщо Ясон привезе золоте руно).
6. Звідки Ясон знав історію руна? Розкажіть цю історію. (Від Хірона).
7. Хто погодився допомогти Ясону? (Геракл, Тезей (переміг Мінотавра і за допомогою «нитки Аріадни» вийшов з лабіриту), Пелей (батько Ахілла), співець Орфей, Асклепій (син Аполлона).
8. Чому цих героїв називають аргонавтами? (Від назви корабля «Арго», на якому вони подорожували.)
9. «Арго» в перекладі з грецької... (швидкий).
10. Чому лікарів і зараз інколи називають «ескулапами»? (Бо сина Аполлона Асклепія, бога лікарів, ще називали Ескулапом.)
11. Які випробування випали на долю Ясона у Колхіді? (Цар Еет пообіцяв віддати руно після того, як він запряже пару бронзових вогнедишних биків, виоре Аресове поле, посіє драконові зуби й переможе воїнів, які народяться з цього посіву, подолає невсипущого дракона, який стереже золоте руно.)
12. Хто допоміг Ясону здійснити всі ці подвиги? (Донька Еета чарівниця Медея.)
13. Чи подобається вам Медея? (Вона дуже жорстока: вбила свого молодшого брата, порізала на шматки і порозкидала по морю, щоб Еет не наздогнав її на «Арго», коли втікала з Ясоном; улаштувала так, щоб доньки Пелія, захотівши омолодити свого батька, власноруч його вбили; подарувала своїй суперниці Креусі, в яку закохався Язон, гарну шлюбну сукню, намочену в отруйних соках, і бідна дівчина згоріла живцем; повбивала своїх дітей і на колісниці, запряженій крилатими драконами, утекла до Афін.)
14. Куди шторм викинув «Арго»? (на край африканської пустелі)
15. Хто врятував аргонавтів від спраги й голоду? (Геракл, Діви-німфи розповіли мандрівникам, що тут побував герой у лев'ячій шкурі, убив дракона, який охороняв сад, викрав чарівні золоті яблука й, розколовши скелю, пустив з неї струмок до самого моря.
16. Останньою перешкодою на важкому шляху мандрівників став острів ...(Крит) Вхід до його бухти охороняв мідний велетень ...(Талос), топлячи кораблі кам'яними брилами.
17. Хто знову допоміг аргонавтам? (Медея поглядом зачарувала велетня і той впав у море).
18. Що символізувало **золоте руно** (спочатку плодючість, багатство й вважалося запорукою добробуту, згодом стало символом високої мети, вищих цінностей.)

Фіванський цикл

1. У фіванському циклі йдеться про ... (трагічну долю царя Едіпа та його доньки Антігони).
2. В цих оповідях відбилось уявлення еллінів про те, що і над людьми, і над богами панує неблаганний...(Фатум.)
3. Як звали його служниць і що вони роблять? (Три його служниці, богині мойри, роблять вічну справу: одна пряде нитку життя, інша її перерізає, а третя записує долю в сувій - і нічого змінити не можна.)
4. Хто батьки Едіпа? (Лай та Іокаста).
5. Кого він вважав своїми батьками? (Пастуха Поліба і Меропу, бо вони вилікували його ноги і виростили).

6. Чому ж батьки не виховували Едіпа? *(Бо жриця Піфія повідомила Лаю, що син його вб'є і справдиться прокляття Пелопса.)*
7. За що ж Пелопс прокляв Лая? *(Бо замолоду Лай викрав у нього сина, і Пелопс його за це прокляв, побажавши йому загинути від руки власного сина.)*
8. Що ж зробив Лай із своїм сином, почувши пророцтво Піфії та згадавши прокляття Пелопса? *(Зв'язав малому ноги, пробив їх залізними шпичаками й звелів рабові кинути немовля в урвище – хай там помре з голоду чи стане поживою диким звірям.)*
9. Що означає слово Едіп, чому його так назвали? *(«Опухлоногий», так назвали його нові батьки Поліб і Мерона, яким раб віддав хлопця, бо пожалів і не кинув в урвище.)*
10. Чому Едіп теж пішов до пророчиці Піфії? *(Щоб дізнатися, хто його батьки, бо його дражнили безбаченком, а відповіді розгубленого Поліба заставили засумніватися.)*
11. Що ж напроорочила Піфія Едіпу? *(Що він уб'є рідного батька й одружиться з своєю матір'ю).*
12. Що вирішив робити наляканий Едіп? *(Подався подалі від Поліба та Мерони, аби якимось випадково, не бажаючи того, не вбити їх, бо пророчиця і Аполлон так і не сказали, хто батьки Едіпа).*
13. Як Едіп убив батька? *(Кинув каменяку у візника, який оперіцив його батогом, а потрапив у старигана, що стидів у колісниці, той старий був Лай.)*
14. Хто такий Сфінкс? *(Страховисько з жіночою головою та грудьми, тулубом здоровенного лева й драконячим хвостом. Чатував біля Фів, пожираючи всіх, хто не відгадував його загадки).*
15. Яку загадку загадав Сфінкс Едіпові? *(«Хто ходить уранці на чотирьох, удень – на двох, а ввечері – на трьох?»).*
16. Чи відгадав Едіп загадку? *(Так. «Людина»).*
17. Що зробив сфінкс? *(Кинувся з гори й розбився).*
18. Що зробили вдячні фіванці? *(Обрали Едіпа царем і одружили з Іокастою, його матір'ю).*
19. Як справдилося веління Долі? Від кого це чув Едіп? Що він хотів узнати? *(Аполлон через жрицю Піфію не дав чіткої відповіді на питання Едіпа: хто його батьки, а повідомив, що він уб'є рідного батька й одружиться зі своєю матір'ю).*
20. Як справдилося прокляття Пелопса? *(Лай загинув від руки власного сина).*
21. Скільки дітей народилося у Едіпа? *(Сини Полінік і Етеокл та дочки Антігона й Ісмена).*
22. Що сталося з Іокастою та Едіпом, коли вони взнали правду? *(Іокаста повісилась, а Едіп виколов собі очі: «ці очі, що не впізнали рідної матері, не можуть дивитися на білий світ» та переодягнувся у жебрацьке лахміття й пішов з міста).*
23. Хто йому допомагав? *(Дочка Антігона стала його поводитирем).*
24. Чи винен Едіп у тих злочинах, у яких його звинуватив віщун Тіресій?
25. Хто і у якому творі розповів про Антігону? *(Софокл у трагедії «Антігона»).*
26. Хто поховав Едіпа? *(Афінський цар Тезей).*
27. Коли Едіп помер, Антігона повернулася до ... *(Фів).*
28. Чим закінчилися сварка між братами? *(Її брати посварилися за владу над містом. Етеокл став царем, а Полінік подався в Аргос, просити чужинців повернути йому престол. У двобої. Полінік і Етеокл загинули від руки один одного, сплативши за гріхи батьків.)*
29. За що Креонт наказав стратити Антігону? *(Фіванці урочисто поховали Етеокла як захисника міста, а Полініка, що зрадив батьківщину заради особистих прагнень, залишили на полі бою. У Давній Греції залишити людину без поховання вважалося найгіршим знущанням над нею. Тому Антігона порушила наказ свого дядька Креонта, який став фіванським правителем, таємно присипала тіло брата землею.)*

Троянський цикл

«Відгадай ім'я героя»

Перестав букви у словах і прочитай імена героїв давньогрецьких міфів:

рейометП —

ноЯс —

ферОй —

црисНа —
кІар —
фзіСі —

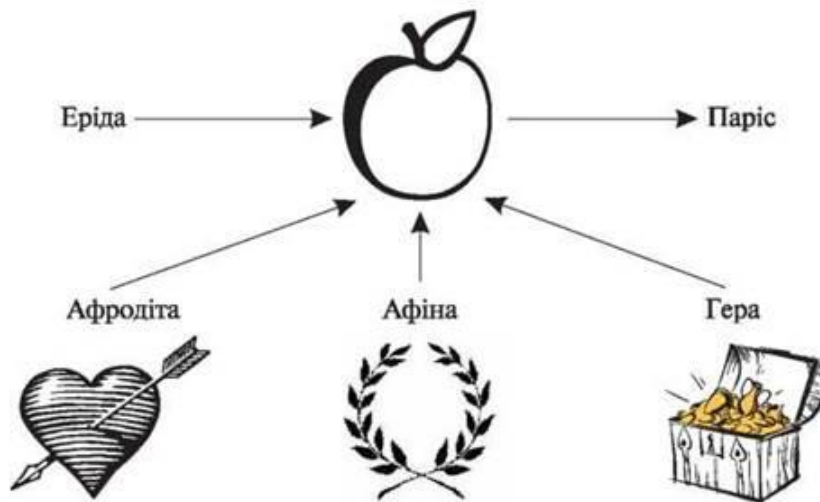
(Прометей, Ясон, Орфей, Нарцис, Ікар, Сізіф)

Поясни значення фразеологізмів міфологічного походження.

- 1) Авгієві стайні – бруд, велике безладдя, занедбані справи.
  - 2) Ахіллесова п'ята – слабке, вразливе місце в людині.
  - 3) Ахіллесів щит – неперевершений мистецький твір.
  - 4) Нитка Аріадни – спосіб, що допомагає розв'язати якесь важке питання, вийти зі скрутного становища.
  - 5) Посіяти зуби дракона – породити ворожнечу, виплескати безліч страховищ.
  - 6) Олімпійський спокій – незворушність, велична поведінка.
  - 7) Танталові муки – страждання, яких зазнає людина через усвідомлення близькості бажаної мети та неможливості її досягти.
  - 8) Бочка Данаїд – марна, нескінченна праця.
  - 9) Скринька Пандори – осередок лиха, підступний дарунок.
  - 10) Осідлати Пегаса – стати поетом.
  - 11) «Яблуко розбрату» - предмет суперечок, ворожнечі;
  - 12) «Ахіллесова п'ята» - слабке, вразливе місце; єдине незахищене місце (Фетіда тримала Ахілла за ніжку, купаючи у підземних водах Стіксу, щоб його тіло було невразливим. Єдиним місцем, не омитим водою, була п'ята Ахілла, що й стала його вразливим місцем);
  - 13) «Троянський кінь» - підступний дарунок ворогів (цей вислів використовують, коли йдеться про чиїсь злі, підступні дії, адже вигадка Одиссея зробити дерев'яного коня як своєрідний повіз для грецьких воїнів обернулася для троянців страшною поразкою), синонімічний вислів - «дари данайців» - та інші.)
- Які з цих афоризмів безпосередньо пов'язані з міфами «Смерть Ахілла» й «Троянський кінь»?

Вікторина-змагання за змістом циклу троянських міфів

1. Як ще називали Трою? (Іліон).
2. Троянський цикл давньогрецьких міфів поєднує історичну правду з легендами. Він розповідає про події, пов'язані з містом Троєю і Троянською війною, яка відбувалася в... (XIII ст. до н.е.)
3. Які міфи пояснюють причини Троянської війни? («Яблуко розбрату», таємниця Прометей, Ахіллесова п'ята, Троянський кінь, тощо).
4. Що зараз називають «помстою Геї» і чому? (Смертоносні природні катаклізми, пов'язані із землею корою (цунамі, виверження вулканів, землетруси, вибухи метану в шахтах). Бо Мати – Земля Гея просила свого онука Зевса помститися за неї людям, які постійно її ранили і Зевс вирішив улаштувати Троянську війну).
5. За що Зевс покарав Прометей? (Не лише за те, що викрав для смертних вогонь, а за те, що у трьох богинь долі Мойр підслухав про майбутню долю Зевса і не хотів розповісти її громовержцю).
6. Як карався Прометей? (Орел клював йому печінку).
7. Хто звільнив Прометей? (Геракл).
8. Яку таємницю не розкривав Зевсові Прометей? (Від Зевса Фетіда народить хлопчика, сильнішого за батька, який міг би посісти трон на Олімпі).
9. Що зробив Зевс, дізнавшись таємницю. (Одружив Фетиду з Пелеєм, саме на цьому весіллі Еріда посварила Геру, Афину й Афродиту).
10. Хто і чому порадив богам віддати Фетиду (морську богиню) заміж за Пелея? (Прометей. Тому що від можливого шлюбу Зевса і Фетіди мав народитися син, могутніший за батька і здатний скинути його з Олімпу.)
11. Де відбулося весілля Пелея і Фетіди? (У печері кентавра Хірона.)
12. Чому ж розпочалась Троянська війна?

13. Хто така Еріда? (Богиня чвар і розбрату).

14. Хто і чому підкинув на бенкетний стіл яблуко розбрату? (Еріда підкинула яблуко із садів Гесперид, тому що її забули запросити на весільний бенкет, тому вона була ображена й розлючена.)

15. Який напис був на яблуці розбрату? («Найвродливіший»).

16. Які богині затіяли між собою сварку за право називатися найвродливішою? (Гера - дружина Зевса, богиня родинного вогнища; Афіна - донька Зевса, богиня мудрості та справедливої війни; Афродіта - богиня кохання і дружина бога-коваля Гефеста.)

17. Хто повинен був їх розсудити? (Троянський царевич Паріс, найгарніший із земних юнаків).

18. Кому віддав яблуко Паріс і чому? (Афродіті, яка пообіцяла найвродливішу жінку з-поміж смертних).

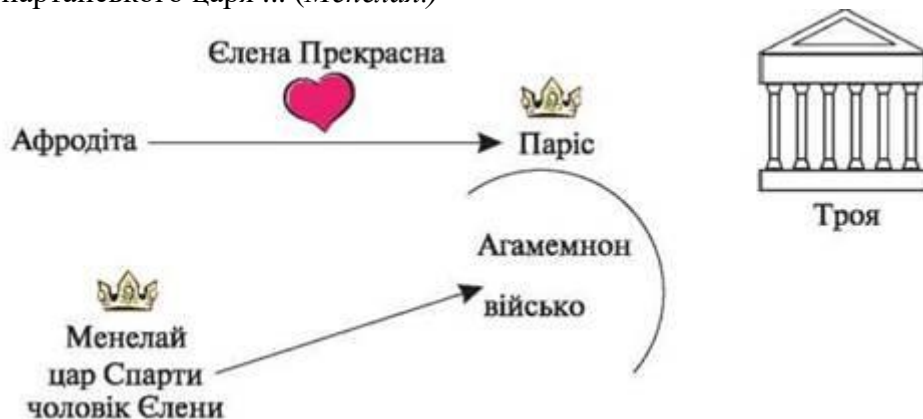
19. Найвродливіша з-поміж смертних жінок? (Єлена – дружина спартанського царя Менелая).

20. Чією донькою була Єлена? (Єлена була донькою Зевса і Леди, дружини героя Тіндарея.)

21. Кого і за чією порадою Єлена обрала за чоловіка? (Її чоловіком став Менелай, якого вона обрала сама. Інші претенденти, за порадою Одиссея, мали пригнути йому на вірність і прийти на допомогу в скруті.)

22. Хто із троянських героїв був супутником Паріса до Спарті? (Еней.)

23. Афродіта стримала своє слово: у Паріса закохалася Єлена Прекрасна, дружина спартанського царя ... (Менелая.)

24. Богиня кохання допомогла викрасти Єлену і привезти її до Трої. Обурений Менелай збирає військо на чолі з ... (Агамемноном) і починає ... (Троянську війну.)

25. Чому ж розгнівався Ахілл? (Агамемнон відібрав у Ахілла його полонянку Брісеїду. Через це найсильніший воїн ахейського війська відмовився брати участь у подальших військових діях, що призвело до численних поразок ахейців.)

26. Як Паріс відповів на гостинність Менелая? (*Коли Менелай терміново від'їхав на Крит, Паріс викрав Єлену і пограбував Менелая.*)
27. За що ображався Менелай на Єлену? (*До неї сваталися майже всі ахейські царі і за угодою вона сама обрала його за чоловіка, а інші не повинні були мстити за це, а тепер втекла з Парісом до Трої.*)
28. Хто став на чолі грецького війська? (*Агамемнон - цар Мікен і рідний брат Менелая.*)
29. Хто допоміг Менелая і Агамемнону зібрати грецьких воїнів для участі у війні з троянцями? (*Мудрий Нестор, цар Пілоса.*)
30. Як вдалося розгадати хитрість Одиссея, що не хотів йти на війну? (*Одиссей, що мав молоду дружину Пенелопу та новонародженого сина Телемаха, прикинувся божевільним і почав орати свої ниви та засипати їх сіллю. Паламед здогадався про це і поклав у борозну Одиссея його сина-немовля, який неминуче загинув би під плугом. Так була розкрита хитрість Одиссея і він змушений був йти на війну.*)
31. Скільки років тривала Троянська війна? (*Десять.*)
32. Чийм сином був Ахілл? (*Сином царя Пелея та морської богині Фетіди.*)
33. Чому було необхідно залучити Ахіллеса до участі у війні з троянцями? (*Віщий Калхас передрік синам Атрея, що вони здобудуть перемогу, якщо у війні з Троєю прийматиме участь Ахілл.*)
34. Чому Фетіда сховала Ахілла на Скіросі у палаці царя Лікомеда? (*Згідно з пророцтвом, Ахілл мав загинути у Троянській війні, тому й хотіла його врятувати.*)
35. Як вдалося переконати Ахілла взяти участь у війні? (*Хитромудрий Одиссей з Діомедом під виглядом купців приїхали на Скірос і розклали перед царівнами, доньками Лікомеда, різні шати й прикраси. Ахілл, переодягнений у жіноче вбрання, також був серед них. Одиссей серед товарів поклав зброю. Ахілл вибрав щит, меч, поножі та панцир і з радістю прийняв пропозицію Одиссея.*)
36. Чому Ахілл не сватався до Єлени? (*Був тоді ще юний, а за іншою версією, це порадив його вихователь, мудрий кентавр-провидець Хірон.*)
37. Кого виховував мудрий кентавр – провидець Хірон? (*Ахілла, Геракла, Тезея, Ясона та ін.*)
38. Які причини спонукали Ахілла воювати під Троєю, якщо він не сватався до Єлени, а значить не укладав угоди допомагати Менелая? (*Він знав, що проживе недовго, тому поспішав здобути славу, а велика Троянська війна – найкраще для цього місце.*)
39. Хто міг би скинути Зевса з трону? (*Ахілл.*)
40. Що робила мати Ахілла Фетіда, щоб врятувати сина? (*Скупала немовлям в Стіксі, щоб був невразливим для зброї, заховала його на острові Скірос, де жив поміж дочок царя Лікомеда і ходив у жіночому одязі.*)
41. Чому мати Фетіда називає Ахілла «коротковічним сином»? (*Він від народження приречений на загибель: без нього не впала б Троя, але й сам він повинен загинути під її мурами, щоб Зевсові стало спокійніше за олімпійський трон.*)
42. Хто допоміг пізнати переодягненого у жіночий одяг Ахілла? (*«Велемудрий» Одиссей.*)
43. Хто викрав із храму Афіни в Трої статую богині? (*Діомед з Одиссеєм, яких провела таємним ходом Єлена.*)
44. Хто вигадав хитрість з троянським конем? (*Одиссей.*)
45. Хто попереджав троянців про небезпеку і радив спалити коня? (*Жрець Лакоон з двома синами.*)
46. Чому без цих хитрощів не могли зруйнувати мури міста Трої? (*Бо будували їх Посейдон і Аполлон.*)
47. Кому після смерті Ахілла дісталася його зброя? (*Одиссею.*)
48. Хто із троянців врятувався? (*Еней, його батько Анхіз, син Юл (Асканій) і гурт троянців, які заснували Рим (Нову Трою) і підкорили Елладу.*)
49. Як наказав Менелай Єлену? (*Пробачив.*)
50. Назвіть три умови, без виконання яких греки не змогли б здолати Трої? (*1) Щоб військо очолив Ахілл, який повинен був загинути під стінами Трої як останній герой задля спокою*

Зевса, 2) винести статую з храму богині Афін, бо поки вона в Трої, ніхто міста завойовати не міг; 3) доки Посейдонів мур буде цілим, ніхто не проникне до Трої, але троянський кінь не проходив у ворота і мур розібрали – троянці самі підготували власну погибель.)

51. Чому ж загинув під стінами Трої Ахілл, якщо мати скупала у чарівних водах Стікса? (Залишилася вразливою п'ята, за яку вона тримала сина, щоб не впустити у воду).

52. Хто убив Ахілла? (Паріс (за допомогою Аполлона) влучив стрілою саме у п'яту.)

53. Самі боги теж брали участь у воєнних діях: троянцям допомагав... срібнолукий (Аполлон), грекам - небесна цариця ....(Гера й мудра воїтелька Афіна), громовержець Зевс стежив за битвами з Олімпу й вершив свою непорушну волю...

Учитель. Ця вікторина допомогла нам здійснити Мандрівку за змістом циклу троянських міфів. Тепер ми маємо з'ясувати, де проходить межа між реальними подіями та вигадкою. Що ви знаєте про історичну основу троянського циклу міфів? *Троя: міф і реальність.*

54. Хто довів, що Троя існувала?(Німецький археолог Генріх Шліман, автор відомої книги «Іліон: місто і країна троян»).

55. Повідомлення про Шлімана? (Шліман став багатуо людиною, наживши статки на торгівлі, і вирішив їх витратити на розкопки стародавньої Трої. 1871 року Шліман прибув до Дарданелли - провінційного містечка на березі однойменного проливу. З невимовним хвилюванням він їхав до селища Гіссарлик, де, за легендами, колись стояла Троя. Шліман був аматором в археології. Він гадав. Що треба шукати на великій глибині і нехтував залишками будівель, черепками, скелетами, які були майже на поверхні. Перший рік розкопок закінчився невдачею. Але наступного року розкопки дали результат! Гіссарлицький пагорб відкрив свої таємниці! Давні стіни зі слідами страшних пожеж явили себе світові. Далі Скейська брама, далі сховище, повне скарбів (близько восьми тисяч виробів зі срібла та золота!). Знахідки викликали переполох, але науковці вперто не визнавали Трої. У 1879 році Шліман знову працює на розкопках Трої, враховуючи помилки минулих років. З'ясувалося, що на Гіссарлицькому пагорбі існувало дев'ять міст, які послідовно змінювали одне одного. Троя поеми Гомера була шостим містом. (Завдяки Шліману науковці довели, що Троянська війна дійсно була. Відбулася вона близько 1250 р. до н.е. її причинами було бажання греків розширити свої володіння й захопити Малу Азію, що знаходилась на перетині морських торгових шляхів і була надзвичайно багатуо)

ПЕРШІ ДЕВ'ЯТЬ РОКІВ ОБЛОГИ ТРОЇ

«Уважний читач»

1. Хто чекав греків на березі?(сильне військо троянців під проводом Гектора)
2. Хто такий Гектор? (могутній син старого царя Трої Пріама)
3. Чому вагалися греки ступити на берег?(знали провіщення: загине той, хто перший ступить на троянський берег.)
4. Чому герой Протесилай, який так прагнув подвигів і готовий був першим зіскочити на берег і почати бій з троянцями, не зважувався?(тому, що загинути має той з греків, хто перший торкнеться ногою троянської землі.)
5. До чого додумався наш «хитромудрий» Одісей?(щоб повести за собою героїв, але самому не загинути, Одісей кинув на берег свій щит і спритно стрибнув на нього з корабля.)
6. Хто ж першим загинув, потрапивши під дію трагічного пророцтва?(Протесилай бачив, що Одісей зіскочив на берег, але він не бачив, що скочив Одісей не на троянську землю, а на свій щит. Протесилай вирішив, що один з греків уже ступив перший на троянську землю. Жадоба подвигів охопила його і з оголеним мечем кинувся на ворогів.)
7. Хто вбив Протесилая?(своїм важким списом великий Гектор на смерть уразив юного Протесилая.)
8. Як закінчився кривавий бій?(Греки дружно кинулися з кораблів на ворога, подалися троянці, кинулися тікати й заховалися за неприступними мурами Трої.)

9. Чим займалися греки на другий день під час перемир'я?(підібрали загиблих воїнів і поховали їх. Потім заходилися лаштувати укріпленій табір)
10. Кого греки послали до Трої для перемов з троянцями? (царя Менелая і хитромудрого Одіссея)
11. Чого зажадав Менелай?(щоб повернули йому троянці дружину його Єлену і всі скарби, викрадені Парісом).
12. Як троянці реагували на чудову промову мудрого царя Ітаки. (Одіссей переконував троянців задовольнити вимоги Менелая. Народ троянський ладен був уже погодитися на всі домагання.)
13. Як до цього поставилася сама прекрасна Єлена?(розкаялася у своєму необачному вчинку і шкодувала, що покинула дім героя-чоловіка заради Паріса.)
14. Хто зашкодив миру з греками? (сини Пріама, і насамперед, Паріс, який не хотів скоритися народному рішенню і все віддати)
15. Чому троянці відмовилися задовольнити домагання Менелая?(Повірили троянському провіснику Геленові, Пріамовому сину, який сказав, щоб не боялися троянці війни з греками - боги обіцяють Трої свою допомогу.)
16. Як далі розгорталася подія? (Замкнулися троянці в неприступній Трої; навіть Гектор не намілювався покидати місто. А греки почали облогу. Вони тричі намагалися здобути штурмом Трою, але це їм не вдавалося. Тоді греки почали руйнувати околиці Трої і завойовували всі міста, які були в союзі з Троєю. Греки ходили на них походами суходолом і морем. У всіх цих походах особливо відзначився великий Ахілл.)
17. Скільки років тривала облога Трої?(дев'ять років. Багатьох героїв, що загинули в бою, довелося оплакувати і троянцям, і грекам. Але найтяжчий, десятий рік, був попереду.)
18. Попереду було й найбільше горе - ...(падіння Трої.)

СМЕРТЬ АХІЛЛА

1. Чому знову розлютився Ахілл на троянців?(вирішив жорстоко помститися їм за смерть друзів, Патрокла й Антілоха.)
2. Чому не послухав Ахілл самого Аполлона?(гнівався на бога за те, що багато разів рятував бог- стріловержець від нього Гектора й троянців.)
3. Хто став причиною смерті Ахілла?(Ахілл погрожував навіть богові Аполлону, що уразить його списом. Розгнівався Аполлон, забув він і те, що обіцяв колись, на весіллі Пелея і Фетіди, охороняти Ахілла. Повившись темною хмарою, для всіх незримий, скерував він Парісову стрілу, й уразила вона Ахілла в п'яту, куди тільки й можна було уразити великого героя.)
4. Що грізно крикнув Ахілл троянцям перед смертю?(«Горе вам, погинете ви! І після смерті мститимуся вам!»)
5. Хто і чому припинив бій біля мертвого Ахілла?(Коли це вдарив грім Зевса, знялася буря й зупинила троянців. Не хотів Зевс, щоб заволоділи троянці тілом Ахілла.)
6. Хто ще захищав тіло Ахілла від троянців?(Підняв могутній Аякс Теламонід Ахілла й поніс до кораблів, а його захищав Одіссей, відбиваючи троянців, що наступали.)
7. В одному склепі поховано було...(Ахілла, Патрокла й Антілоха, сина Нестора. Високу могилу насипали над ним греки, далеко її видно було з моря, вона свідчила про велику славу похованих героїв.)

ПАДІННЯ ТРОЇ

1. Яку хитрість вигадав Одіссей, щоб завоювати Трою? (*порадив спорудити такого величезного дерев'яного коня, щоб у ньому могли сховатися наймогутніші герої греків. Усе інше військо мало відплисти від берегів Троади й заховатися за островам Тенедосом. Коли троянці ввезуть коня до міста, уночі вийдуть герої, відкриють браму грекам, які таємно повернуться назад.*)

2. Хто спорудив величезного дерев'яного коня?(Знаменитий митець Епей зі своїм учнем, з допомогою богині Афіни Паллади)
3. Про що попереджав троянців Лаокоон? (Він палко вмовляв своїх співгромадян знищити коня. Певний був, що в коневі сховані грецькі герої, що це якась воєнна хитрість, вигадана Одиссеєм.)
4. Чому троянці повірили полоненому греку Сінону? (Добре зіграв він роль, доручену йому Одиссеєм. Розповів їм Сінон вигадану Одиссеєм історію: ніби втік від греків, які хотіли принести його в жертву богам за щасливе повернення на батьківщину, і сам здався пастухам)
5. Яке чудо ще більше переконало троянців у правдивості слів Сінона? (чудо, послане Афіною Палладою: з моря з'явилися два дивовижних змії, які виповзли на берег... кинулися на двох синів Лаокоона)
6. Яка доля спіткала жерця та його синів? (Померли від отрути змій. «Так загинув Лаокоон, бачачи жахливу смерть своїх ні в чому не винних синів, загинув тому, що хотів, усупереч волі богів, урятувати рідну землю.»)
7. Яку ще помилку вчинили троянці, щоб згубити власне місто Трою? (Розібрали вони частину міського муру, бо величезного коня не можна було провезти через браму, і з триумфом, співами й музикою потягли коня канатами до міста.)
8. Як греки розорили Трою? (Сінон вночі, коли всі в Трої поснули дав знак воїнам вийти з коня і, розпаливши вогнище, дав знак грекам повернутися із засідки)
9. Які вчинки Одиссея сприяли перемозі над Троєю? (допоміг пізнати переодягненого у жіночий одяг Ахілла, викрав із храму Афіни в Трої статую богині, вигадав троянського коня, через якого зруйнували мури міста, які будували *Посейдон і Аполлон*. *Здолав усі три умови без яких не змогли б здолати Трої*).
10. Назвіть три умови, без виконання яких греки не змогли б здолати Трої? (1)Щоб військо очолив Ахілл, який повинен був загинути під стінами Трої як останній герой задля спокою Зевса, 2) винести статую з храму богині Афіни, бо поки вона в Трої, ніхто міста завоювати не міг; 3) доки Посейдонів мур буде цілим, ніхто не проникне до Трої, але троянський кінь не проходив у ворота і мур розібрали – троянці самі підготували власну погибель.)
11. Кому після смерті Ахілла дісталася його зброя? (*Одиссею*).
12. Хто із троянців врятувався?(Еней, його батько Анхіз, син Юл (Асканій) і гурт троянців, які заснували Рим (Нову Трою) і підкорили Елладу).

Літературний диктант

1. Два цикли міфів про героїв поряд із троянським. (Фіванський цикл, цикл міфів про аргонавтів.)
2. Богиня, якій віддали яблуко розбрату. (Афродіта.)
3. Держава, правителем якої був Менелай. (Спарта.)
4. Ім'я жінки, що віщувала загибель Трої в разі викрадення Єлени Парісом. (Кассандра.)
5. Тварина, яка відіграла важливу роль у заснуванні Трої. (Корова.)
6. Інша назва Трої. (Ліон.)
7. Цар Трої, батько Паріса. (Пріам.)
8. Герой, який вигадав хитрість із троянським конем. (Одиссей.)
9. Бог, якому служив жрець Лаокоон. (Аполлон.)
10. Убивці Лаокоона. (Змії.)
11. Полонений, який подав ахейцям знак, що можна виходити з троянського коня. (Сінон.)
12. Переносне значення вислову «троянський кінь». (Хитрощі, обманні дії.)

Розділ 3. Безсмертна спадщина Гомера

Літературний диктант

1. У яких творах усної народної творчості стародавніх греків були уславлені звитяжні подвиги? (*У героїчних піснях*.)
2. Як називали у Давній Греції професійних співців? (*Аедами*.)

3. За якої доби відбувся розквіт народної героїчної пісні? (У Мікенську епоху.)
4. Кого греки вважали автором героїчних пісень? (Музу, богиню-покровительку мистецтва.)
5. Як називали себе ахейські племена, що осіли на західному узбережжі Малої Азії? (Іонійцями.)
6. Який жанр змінив героїчну пісню у VIII столітті до нашої ери? (Епічна поема)
7. Як називали виконавців епічних пісень? (Рапсодами.)
8. Чим відрізнялися рапсоди від аедів? (Рапсоди декламували епічні поеми, а аеди співали героїчні пісні у супроводі ліри.)
9. Назвіть ім'я найвідомішого рапсода Давньої Греції. (Гомер.)
10. Назвіть найвідоміші епічні поеми Гомера. («Іліада» та «Одіссея».)
11. За чиїм наказом і коли були впорядковані і записані поеми Гомера? (За наказом афінського правителя Пісистра та у VI ст. до н.е.)
12. Що стало основою поеми Гомера «Іліада»? (Цикл міфів про Троянську війну.)
13. Робота з опорним

конспектом:

Можлива відповідь за опорним конспектом № 2: (До VIII ст. до н. е. існував лише грецький фольклор. Аеди — народні співці — краще від усіх знали міфи, передавали їх із покоління в покоління, додавали щось своє. Починаючи пісню, аед ударяв по струнах кіфари, і під музику розповідав один з епізодів міфу. З ім'ям Гомера пов'язаний початок давньогрецької літератури. Він замість коротких міфів став виконувати поеми-епопей — великі за обсягом твори про героїчні подвиги та пригоди. Гомер завжди вважатиметься давньогрецьким поетом № 1. Його справу продовжили Гесіод, Анакреонт, Есхіл, Софокл, Еврипід та інші поети та драматурги.)

Гомер (бл. VIII - VII ст. до н.е.)

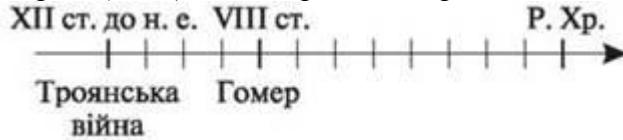
1. У якому столітті жив Гомер? (IX – VIII ст. до н. е.)
2. Гомера вважають основоположником європейської літератури. Як ви розумієте значення слова «основоположник»? (Той, хто щось започаткував, родоначальник; той, хто був першим.)
3. Чому його називають легендарним? (Про його життя майже немає інформації, тому його постать оповита легендами.)
4. Що означає ім'я Гомер? (У перекладі з іонійського діалекту - «сліпий», заручник, заложник)
5. Чи дійсно він був сліпим? Що про це говорять біографічні гіпотези? (Гомера уявляли мандрівним сліпим співцем, аедом, що грав на кіфарі (музичному інструменті, подібному до ліри) і першим став складати замість коротких пісень героїчні поеми-епопей — великі за обсягом епічні твори про героїчні подвиги та пригоди.)
6. Що таке епопея? (Монументальний художній твір, у якому широко зображені й ушлявлені яскраві характери та значні історичні, переважно героїчні події минувшини; порушені й глибоко висвітлені важливі проблеми загальнолюдського значення.)
7. Хто назвав Гомера першим пророком давніх греків? (Український філософ XVIII ст. Г. Сковорода)
8. Скільки грецьких міст боролися за право називатися батьківщиною Гомера? (7).
9. Що свідчить про те, що слава його була великою? (сім грецьких міст (Смірна, Родос, Колофон, Саламін, Хіос, Аргос, Афіни) сперечалися за право називатися батьківщиною Гомера. У грецьких школах поеми Гомера «Іліада» та «Одіссея» були предметом постійного вивчення.)

10. Яке ж із міст вважають батьківщиною Гомера? (*Найвірогідніше – Смірна, що на березі річки Мелес, а його мати Кретеїда назвала сина **Мелегісен**, тобто «син Мелеси» - Мелесіген?*).
11. Яка ще існує гіпотеза щодо батьківщини Гомера? (Що він родом з Північного Причорномор'я – дивись роздуми доктора філософських наук Острозької академії Петра Кралюка на стор. 46 «Орієнтовне планування уроків ЗЛ у 8 класі» ж-л «Всесвітня література»).
12. Де на території нашої держави ми можемо натрапити на відлуння грецької міфології? (*Острів Зміїний в Чорному морі, Ольвія*).
13. З ким порівнює П.Карлюк Гомера? (З українськими сліпими кобзарями).
14. Гомер вважається легендарним основоположником (*європейської літератури*)..
15. Чому Гомера вважають вихователем античного світу? (*Давні греки вивчали твори Гомера з дитинства. Гомер формував їхні погляди, смаки й мораль. Найосвіченіші, найвишуканіше мислителі античного світу схилилися перед авторитетом патріарха еллінської культури . Герої поеми Гомера перетворились на взірці неперевершеної доблесті, а їхніми подвигами кожний грек пишався більше, ніж своїми власними.*)
16. Взірєць художньої творчості, зразок для наслідування— це (*гомерівський епос*)
17. Хто не розлучався з «Іліадою і вважав її своєю найбільшою коштовністю?(*Александр Македонський, стор. 65, 2 абзац*)
18. Який храм йому збудували? (*Гомерейон. У центрі міста Александрія звели храм Гомера, а самого поета піднесли до рангу богів.*)
19. У чому суть гомерівського питання? (*Чи існував Гомер як конкретна історична особа, чи це вигаданий образ; твори написала одна людина, чи група авторів?*)
20. Які існують гіпотези щодо цього питання?(*За однією з них, чоловіка на ім'я Гомер ніколи не було, а «його» поеми є результатом народної творчості. За іншою версією, Гомер існував, але був лише одним з авторів поем (поряд з іншими співцями). За третьою - він був рапсодом, який зібрав, скомпонував і обробив створені до нього пісні або частину з них. У наш час завдяки комп'ютерним дослідженням було доведено, що поема «Іліада» - твір одного автора, а не зібрання поетичних переказів. Доведено також, що «Одіссею» написано на тридцять-сорок років пізніше за «Іліаду». Ці дослідження стали ще одним доказом існування давньогрецького співця, однак «гомерівське питання», яке дискутується вже кілька століть, і досі залишається невирішеним*)
21. Коли виникло «гомерівське питання»? (*За доби еллізму*).
22. Які проблеми воно охоплює?(*Авторство та обставини виникнення гомерівського епосу*).
23. Коли вперше були досліджені гомерівські тексти?(*У VI столітті до нашої ери*).
24. Які існують версії щодо написання «Іліади» та «Одіссеї»? (*«Іліада» написана Гомером, а «Одіссея» - іншим автором*).
25. Які твердження існують щодо особи Гомера?(*Гомер – реальна особа, Гомер – міфологічна особа.*)
26. Що таке теорія «малих пісень» («Іліада» - сукупність окремих героїчних пісень.)
27. Які дві основи має гомерівський епос? (*Міфологічну й історичну*).
28. Хто довів, що Троя існувала? (*Г.Шліман*).
29. Де знайдено археологічні знахідки руїн Трої? (*У сучасній Туреччині на пагорбі Гіссарлик*.)
30. Коли, на думку сучасних учених, відбувалася історична Троянська війна? (*Приблизно в XIII ст. до н. е. (1250 р до н. е.), а на початку I тисячоліття до н. е. легенди й міфи про неї були взяті за основу героїчних пісень, які складали аеди (автори-виконавці)*).
31. Коли було створено «Іліаду» й «Одіссею»? (*У VIII ст.. до н. е., тобто через 400-500 років після походу ахейців на Трою.*)
32. Хто виконував ці епічні поеми? (*Рапсоди – не автори-виконавці, а лише виконавці, щось додаючи та змінюючи в тексті поем.*)
33. Коли тексти поем з'явилися у письмовому вигляді? (*У середині VI ст. до н. е. в Афінах*).

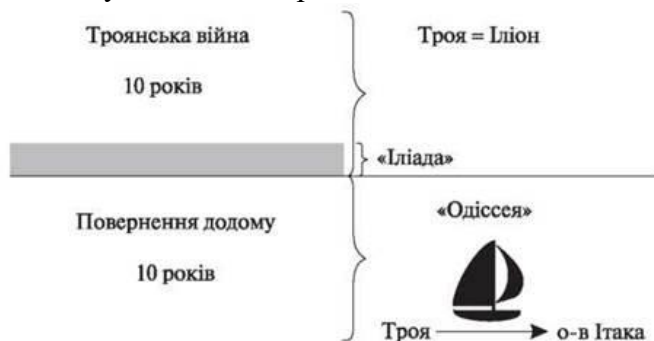

34. Що зробили греки, щоб натякнути, що в поемах Гомера зосереджені всі початки та кінці, як у абетці від «альфи» до «омеги»(наше «від А до Я»)? (У III ст. до н. е. розділили кожну поему на 24 пісні, за кількістю літер давньогрецького алфавіту).
35. Який цикл міфів узято за основу поем Гомера? (Із циклу про Троянську війну.) Сюжети обох поем походять із циклу героїчних переказів про Троянську війну (XII—XIII ст. до н. е.).

36. Скільки років тривала Троянська війна? (Троянська війна — наступ греків на місто Трою (Іліон). Вона тривала 10 років.)

37. Тема «Іліади». (Останній десятий рік війни, гнів Ахілла, спрямований на Агамемнона. І гнів став причиною численних нещастя. Події, пов'язані з гнівом Ахілла, тривали 50 днів).
38. Чому поема називається «Іліада»? (Греки називали Трою – Іліон).
39. Композиція твору (24 пісні)
40. Які прийоми і принципи застосовує Гомер в «Іліаді»? (симетричність композиції : $9+12=12+9$, прийом подвоєння мотивації, часова несумісність, принцип індивідуалізації), с. 66
41. Чому поему Гомера справедливо визнано сюжетно досконалою і завершеною?(Автор свідомо домагався **симетричності композиції твору.**)
42. У чому ця симетричність? (Дія поеми охоплює приблизно п'ятдесят днів, але майже сорок з них заповнені подіями, про які автор тільки згадує. Дев'ять днів лютує морозиця в грецькому таборі, на дванадцятий день після сварки вождів боги повертаються на Олімп і Фетіда звертається до Зевса. Тільки на дванадцятий день після загибелі Гектора Пріам вирушає до табору Ахілла по тіло сина, після чого троянці ще дев'ять днів оплакують загиблого й готуються до його поховання. Отже, основне ядро оповіді **симетрично обрамлене рівною кількістю днів: $9 + 12 = 12 + 9$.**)
43. Чому поеми Гомера називають «Енциклопедія життя давніх греків»?

Можлива відповідь за опорним конспектом : (Поеми «Іліада» та «Одіссея» можна вважати енциклопедією життя давніх греків. З них можна дізнатися про звичаї, обряди, одяг, зброю, моральні закони, притаманні цьому народу. Троянська війна, про яку йдеться в **поемі «Іліада»**, тривала 10 років. Греки узяли в облогу місто Трою, яке ще називалося Іліоном; звідси й назва поеми. У поемі Гомера розповідається лише про останній, десятий рік війни. У **поемі «Одіссея»** йдеться про повернення царя Гтаки Одиссея з Троянської війни додому. Цей шлях, сповнений пригод і втрат, тривав 10 років.

44. Що таке катарсис?(*Катарсис - душевна розрядка, очищення, яке відчуває читач або глядач, співпереживаючи з героями художнього твору.*)
45. Хто і коли використав цей термін вперше?(Термін «катарсис», уведений Арістотелем у праці «Поетика», пов'язаний з ученням про трагедію. На переконання філософа, трагедія викликає гнів, страх, співчуття, змушує глядача хвилюватися, тим самим виховуючи, очищуючи його душу.)

46. Які літературні відкриття зробив Гомер? (*Винайшов гекзаметр, поєднав пригодницькі, казкові й побутові елементи, використав детальний опис подій, предметів, ознак тощо*)
47. Що таке гекзаметр? (*Шестимірник, поетичний розмір, де в кожному довгому рядку є по 6 наголошених складів. Шестистопний дактиль із жіночою римомою.*)
48. Практична робота. Визначення розміру

Дактиль — це трискладова стопа з наголосом на 1-му складі. (; де склад)

Спробуємо це перевірити на рядках з поеми «Іліада». Запишемо знамениті перші рядки і поставимо наголос у словах:

Гнів оспівай, о богине, Ахілла, сина Пелея

Пагубний гнів, що лиха ахеям багато накоїв.

Порахуємо, через скільки складів повторюється наголос (через 2 склади), і виділимо стопи (вони є не ідентичними щодо слів).

(Посередині рядків відмічена цезура — пауза.)

Залишилося порахувати кількість стоп у рядку: їх 6.

Таким чином, ми переконалися, що поема «Іліада» написана шестистопним дактилем, тобто гекзаметром.

49. Кому, грекам чи троянцям, симпатизує грек Гомер? Яку назву така позиція отримала в літературознавстві? (*Ставиться до всіх однаково, симпатизує і Ахіллу, і Гектору. Таке неупереджене, об'єктивне ставлення до подій і героїв А.Білецький (літературознавець) називає «епічним об'єктивізмом».*)
50. Як Гомер ставиться до війни? (*Зайняв чітку етичну позицію: війна – це горе, лихо для людей, у тексті прями докори богам щодо їх причетності до розпалювання війни.*)
51. Який переклад визнано найдосконалішим і художньо неперевершеним? (*Значною подією українського культурного життя став повний переклад «Іліади» та «Одіссеї» Бориса Тена, зроблений гекзаметром.*)

Вікторина

1. Перший байкар. (*Езон*).
2. Бог-титан, що опікувався долею людей. (*Прометей*).
3. Бог громовержець у грецькій міфології. (*Зевс*).
4. Богиня кохання і вроди. (*Афродіта*).
5. «Трагедія» в перекладі з грецької означає? (*Пісня царів*).
6. Святкування на честь якого бога стали початком створення давньогрецького театру. (*Діоніса*).
7. Бог мистецтва та його помічниці. (*Аполлон і музи*).
8. «Батько трагедії». (*Есхіл*).
9. Майстер, що збудував лабіринт, змайстрував крила, звів храм Аполлона? (*Дедал*).
10. Богиня мудрості. (*Афіна*).
11. Мати Прометея, богиня правосуддя. (*Феміда*).
12. Бог вогню і ковальства. (*Гефест*).

Кросворд

Розгадавши, ви зможете прочитати справжнє ім'я Гомера

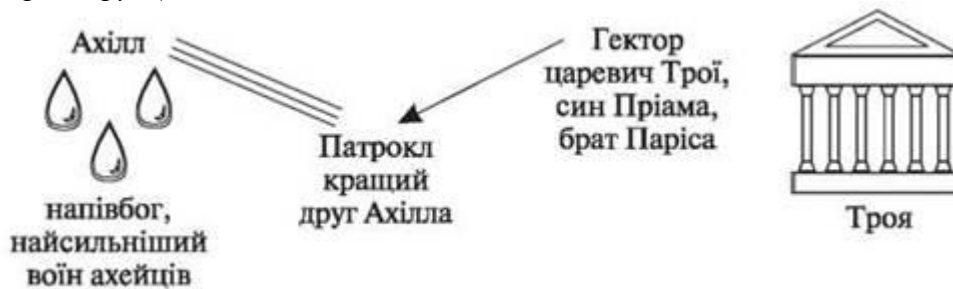
1. Як в античності тлумачили слово «сліпий»?
2. Поняття, що означає «слово», «розповідь», «оповідання»?
3. Один із творів Гомера.
4. Один із творів Гомера.
5. Яке питання, що стосується Гомера, залишається відкритим?

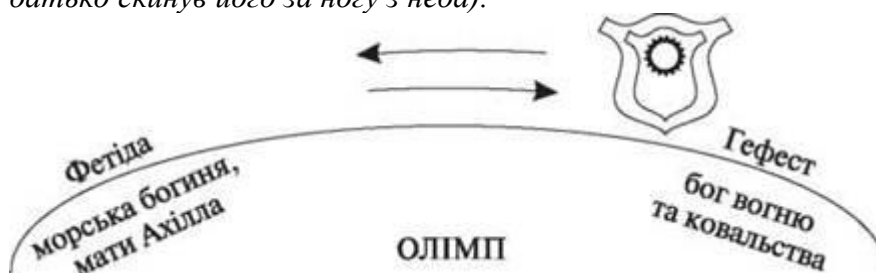
невидимим, бог річки Скамандр заливає поле бою і ледве не топить Ахілла, Гера – щоб приборкати річкового бога наказує Гефестові підпалити ріку, морська богиня Фетіда просить Гефеста викувати щит, а Зевса - захистити сина Ахілла).

10. Сюжет твору. (Учні складають план.) стор. 65, 66

- Хто насилас на греків моровицю і за що? (Аполлон по проханню свого жреця Хріса, якому греки не віддали полонену доньку Хрісеїду.)
  - Хто скликає раду, щоб знайти спосіб зупинити моровицю, що триває вже 12 днів? (Ахілл).
  - Коли, за словами жреця Калхаса, скінчиться нещастя? (Коли полонену Хрісеїду повернуть до батька).
  - Що зробив Агамемнон? (Розлютившись, віддав полонянку, а замість неї відібрав у Ахілла його полонянку Брісеїду).
  - Як зреагував на це ображений Ахілл? (Відмовляється від участі в битві й просить захисту у матері Фетіди).
  - Який поєдинок мав стати закінченням війни? (Поєдинок між Парисом і Менеласом за Єлену, яка і буде нагородою переможцеві.)
  - Чому цей двобій залишається не вирішеним? (Бо знову вмішалася Афродіта, захищає Париса, виносить його з поля бою в опочивальню до Єлени).
  - Як звали дружину Гектора, про що вона просить свого чоловіка? (Андромаха просить його не йти на бій, а подбати про неї та сина).
  - Чому греки починають зазнавати поразок? (По-перше, Фетіда просить Зевса заступитися за сина Ахілла і покарати греків, по-друге, Зевс опускає терези греків донизу, бо без участі Ахілла ахеї перемогти не можуть. Агамемнон залишився без найсильнішого і найхоробрішого воїна.)
  - Що робить далі Агамемнон? (За порадою Нестора посилає посланців з подарунками до Ахілла, щоб помиритись).
- Чи помирився Ахілл з Агамемноном? (Ні, не прийняв подарунків і сказав, що повертається додому).
- Хто намагається допомогти ахейському війську? (Друг Ахілла Патрокл, який за намовлянням Нестора, просить у Ахілла його зброю.)
  - Чому загинув Патрокл? (Біля стін Трої бог Аполлон забирає його силу та зброю і Гектор вбиває його).
  - Як подіяла на Ахілла смерть друга Патрокла? (Безмежна розпач і рішення помститися за смерть друга).

- Як мати, богиня Фетіда втішає сина? (Обіцяє дістати зброю яку викує сам бог Гефест).
- Чому Гефест не може відмовити Фетіді? (Бо вона врятувала його в дитинстві, коли батько скинув його за ногу з неба).

Що Гефест зобразив на щиті Ахілла? (Землю, небо, море, сонце, місяць, сузір'я, два міста : в одному – весілля та учти справляють, а друге оточили численні два війська на чолі яких

Арей і Паллада Афїна; лани, орачі з плугами впряжених в ярма волів, тричі зорана нива; достигле колосся, женці з серпами, три снопов'язи, окличники під дубом в жертву принесли бика, а жони готують вечерю женцям, виноградник з золота, обведений ровом, тином, стежка, по якій дівчата і хлопці несли у кошиках виноград і танцювали під спів хлопчика, що вигравав на формінзі; череду биків з золота, олова, що йшла до річки в очереті, 4 пастухів, 9 собак, а спереду два леви на стадо напали; а далі юнаки танцюють з дівчатами у хороводі, співець їм грає на формінзі, два скоморохи, а по краю щита хвилі Океану.)

Убивство Гектора

- Що стало причиною поєдинку?(Помста за вбитого друга Патрокла).
- Чому Ахілл та Гектор тричі оббігли Трою? (Обидва воїни були сильними і не поступалися одне одному у бігові.)
- Хто з богів опікується героями? (На боці Ахілла — Афїна, що схиляє на свій бік і Зевса, Гектором опікується Аполлон.)
- Як вирішується доля героїв? Знайдіть цитату.
(«Батько безсмертних богів, терези золоті натягнувши,
Кинув на шальки два жереби довгопечальної смерті —
Гектора, коней баских упокірника, й другий — Ахілла,
І посередині взяв. Долі Гектора день похилився,
Вниз, до Аїду пішов)
- Чи можна вважати перемогу Ахілла чесною? (Ні, бо йому допомагала Афїна, що набула вигляду Деїфоба, брата Гектора, і «підступно його повела за собою», повернула списа Ахіллові, коли він не влучив у Гектора.)
- Чому Ахілл не погоджується на умови Гектора повернути його тіло батькам, якщо він буде переможений? (Ахілл страшенно ображений за свого друга Патрокла та за інших ахейців, що загинули від руки троянського царевича: «Не говори мені, Гекторе клятий, про жодні угоди...»)
- Як поводить ся улюбленець Афїни після перемоги над Гектором? Знайдіть цитату.
(«Мовивши так, він на Гектора діло замислив негідне:
Попробивав на обох йому дужих ногах сухожилля
В п'ятах, де щиколоть; ремені в них протягнувши бичачі,
до колісниці припнув, голові ж дав в пилу волочитись.
На колісницю зійшов, славу зброю убитого взявши,
Коней стьобнув батогом, і охоче вони полетіли.
Куряви хмара знялась над волоченим тілом, звихрилось
Чорне волосся, і вся голова його, досі прекрасна,
В поросі билась густім. Ворогам-бо його на наруги
Зевс хмаровладний віддав у ріднім вітчизнянім краї».)
- Як ви ставитесь до цього вчинку Ахілла? Про який психологічний стан героя він свідчить? (Ахілл вчиняє жорстоко. Це свідчить або про відповідну рису характеру героя, або про певний психологічний стан. Не випадково поема розпочинається словами «Гнів оспівай, о богине, Ахілла, сина Пелея».
Гнів на Агамемнона не щезає, він лише переходить на вбивцю найкращого друга — Гектора. Саме в такому психологічному стані Ахілл і здатний на небагородні та підступні вчинки.)
- Чому, коли загинув Гектор, Схоже було це найбільше на те, ніби Троя висока Полум'ям вся негасимим од верху до низу палала?
(Гектора оплакували не лише рідні, а й уся Троя, бо це був її найкращий воїн.)
— Які риси характеру проявляють Ахілл і Гектор під час поєдинку? (Сміливість, мужність, прагнення помститися...)
- На чиєму боці автор? (Він захоплюється обома героями. І Ахілл, і Гектор – уособлення ідеалу людини, героя, воїна.)
- Випишіть у зошити епітети, які використовує Гомер відносно

- Зевса (темнохмарний, хмаровладний, егідодержавний),
 - Афіни (ясноока(2),
 - Аполлона (дальносяжний, дальносяйний),
 - Гектора(впокірник коней, божистий, шоломосяйний (4), осяйливий.)
 - Ахілла (богосвітлий(7), прудконогий (5),ясний, бездоганний, богоподібний.)(Стор. 73 Хорошилова «Усі уроки ЗЛ 8 клас»). Отже, вживає постійні епітети, які походять з фольклору, та зустріти їх у поемах Гомера не дивно, тому що, перш ніж стати літературним твором, ці сюжети існували у народних переказах, міфах.)

- Наведіть приклади порівнянь у творі?(Ахілл, як сокіл, як вихор, наче на оленя юного пес, наче орел високолетний...).
- Опишіть поєдинок Ахілла і Гектора.(Гектор, побачивши супротивника, затремтів і кинувся тікати. Тричі оббігли Трою, Гектор втікав від Ахілла. Зевс зважив на терезах долі – Гектора похилилася до Аїду. Афіна сповіщає Ахілла, що Аполлон більше не допомагатиме Гектору, а сама, перетворившись у Деїфоба(брата Гектора), переконує троянця в необхідності ведення бою з Ахіллом. Гектор пропонує Ахіллові угоду: забрати з вбитого зброю, а тіло віддати. Ахілл відмовляється, і люто кидає списа, проте Гектор вчасно присів і кинув свого списа, влучивши прямо у щит Ахіллові, але той спис далеко одскочив од щита. Гектор просить Даїфоба подати йому спис, і розуміє, що його обдурила Афіна, не з'явався, вихопив свій меч і кинувся на Ахілла, а той пробив йому списом горлянку. Гектор знову просить віддати тіло батькам, які дадуть викуп. Ахілл же поводить жорстоко: попробував на обох ногах сухожилля і прив'язав до колісниць, поволік кіньми.)

Бесіда за змістом уривка «Викуп Пріамом тіла Гектора»

1. Чому Пріам прийшов до Ахілла? (Щоб викупити тіло свого сина Гектора).
2. Чому Пріам «став обнімати коліна Ахіллові, ще й цілувати руки страшні, що в нього численних синів повбивали? (Цар іде на все заради того, щоб побачити ще хоч раз свого сина та поховати його, як заведено за звичаєм; батьківська любов сильніша над усе.)
3. На що розраховує Пріам, промовляючи до Ахілла: «Батька свого спогадай, до богів подібний Ахілле!» (Нагадує Ахіллові про батька та його любов до нього, порівнює свою долю і долю Пелея, розповідаючи про своїх 50 синів, більшість яких загинула від рук ахейців).
4. Як реагує на слова Пріама Ахілл?(Ахіллу була відома воля Зевса, який бажав, щоб Гектора поховали за звичаєм; велике значення мали й слова царя Пріама, який ризикує своїм життям, забуває про почуття власної гідності через любов до сина та примушує Ахілла відчувати біль, жаль, співчуття, силу їхньої спільної трагедії, викликані Троянською війною).
5. Чому Ахілл, який жорстоко відмовив Гектору в тому, щоб віддати його тіло троянцям, повертає його Пріамові і зголошується на перемир'я для похорону троянського героя? (Бо він збудив пам'ять про батька і викликав сльози, а ще перед цим від Зевса приходила мати Фетіда, і Ахілл не може порушити волю богів. Отже, йому відома доля Зевса, який бажав, щоб Гектора поховали за звичаєм; велике значення мали й слова Пріама, який ризикує своїм життям, забуває про почуття власної гідності через любов до сина.)
6. Поема закінчується картиною похорону Гектора. А чим закінчується Троянська війна? (Ахейці за допомогою хитромудрого Одиссея будують троянського коня, якого підносять в дар троянцям. Скориставшись довірливістю суперників, ахейці спалюють місто. Але військо Агамемнона теж понесло велику втрату: стрілою Паріса був уражений найсильніший воїн ахейців – Ахілл).
7. Скільки днів триватиме перемир'я? (11 : 9 днів троянці дома оплакуватимуть Гектора, на 10 – поховатимуть і справлять тризну, а на 11 – насиплять курган.)
8. Які образи використовує автор, щоб передати волю богів щодо долі людей? (Зевс, використовуючи звичайні терези, вирішує долю людей шляхом змішування щастя та горя із глиняних глеків. Це метафори, що передають уявлення давніх греків про несхожість людських долі та їхню примхливість.)
9. У якому фільмі ми можемо побачити сцени жорстоких військових сутичок троянців і греків?(Кінофільм «Троя» режисера Вольфганга Петерсена).

1. Володар вітрів. 2. Богиня вранішньої зорі. 3. Острів, на якому жила Кіркея. 4. Цар Колхіди, володар золотого руна. 5. «Опухлоногий» герой Фів, що розгадав загадку Сфінкса. 6. Батько Язона, ватажка аргонавтів. 7. Свинопас, у якого «жебрак» Одиссей зустрівся з сином Телемахом. 8. Острів, на якому жив бог вітрів. 9. Богиня чвар і розбрату. 10. Друга назва Греції. 11. Син Едіпа та Іокасти, який боровся з братом Полініком за владу у Фівах. 12. Нянька Одиссея. 13. Супутник Одиссея, який уникнув участі стати свинею та попередив про цю небезпеку Одиссея.

Відповіді: 1. Еол. 2. Еос. 3. Еея. 4. Еет. 5. Едіп. 6. Езон. 7. Евмей. 8. Еоля. 9. Еріда. 10. Еллада. 11. Етеокл. 12. Еврілох. 13. Евріклея.

Літературний ринг

« Веди, Біблія, Коран. Гомер»

Учитель. Дорогі учасники нашої інтелектуальної гри! Дорогі гості, уболівальники, журі. Сьогодні ми зібралися для того, щоб перевірити вашу увагу, кмітливість, продовжити цікаву подорож до країни Літературія. Який девіз нашої гри? Вірно: «Не кажи «не вмію», а кажи: «навчусь». Ми не змагаємось, це гра, просто одні мають кращі знання, одні гірші. І не суперечка повинна бути (не вірно судили, питання знали), а бажання перевірити власні знання, бажання показати ці знання іншим. То ж якщо серед сьогоднішніх гравців є такі, які не довіряють мені в чесності чи членам журі, краще звільніть місце для розумних, доброзичливих, ввічливих. Баби Параски і баби Палажки хай сваряться на вулиці. Добре? Щоденна розумова праця, читання книг, отакі літературні дружні зустрічі, де ви поміряєтесь ерудицією зміцнять наші знання, бо найсильніша зброя кожного з нас – це знання.

2. Сьогодні на дружню зустріч прийшли команди 8 класу, які покажуть наскільки вони засвоїли вивчені розділи: « Священні книги народів світу. Гомер.» А болільників і всіх глядачів прошу дотримуватись тиші і порядку під час гри, та послухати і згадати вивчене.

1. Підрахунками балів буде займатися шановне журі ...

2. Час учасникам рингу обмежений, тому на чатах наші «охоронці часу»

3. А відбивати гейми, бити у «литаври» буде...

4. Знайомство з командами і капітанами (за оригінальність та відповідність девізу, емблеми можна поставити по 1 балу). Команди говорять свою назву і девіз, захищають емблему.

5. Капітанів команд прошу надіти шапочки, які будуть відрізняти вас від членів команди, і потиснути один одному руки, побажати удачі. Першою буде мати право відповідати команда, яка відгадає завдання, ще й отримає додатковий бал.

6. Загадка. Коли людина в кімнаті буває без голови? (Коли висуне її у квартиру). Наші голови на місці? вони нам потрібні. Отже, відгадала команда... і отримала 1 бал. (На всяк випадок, якщо не відгадає жодна, ще завдання: закінчіть рядок вірша «Идет бычок качается, вздыхает на ходу: «...ох, досточка кончается, сейчас я упаду». «Уронили мишку...», «Наша Таня» и т. д.)

7. 1 гейм «Далі, далі...»(Команді задаються питання, на які вона повинна дати миттєву відповідь. Якщо не знає відповіді, говорить: «Далі...». Підраховується кількість заданих за 1 хвилину запитань і кількість правильних відповідей. Кількість правильних відповідей дорівнює кількості балів.

Удар гонга і охоронець часу відмічає хвилини.

1. Сукупність літератур народів усього світу. (Всесвітня література).

2. Жанр твору Вордсворта «До прекрасного». (Сонет).

3. У перекладі з санскриту Веди –це... (священне знання).

4. Вразливе місце у Ахілла. (П'ята).

5. Одноокий циклоп, до якого потрапив Одиссей. (Поліфем).

6. Макет якої тварини допоміг ахейцям здолати Трою? (Коня).

7. Яких тварин розводив Поліфем? (Кіз, овець).

8. Скільки Євангелій у Біблії? (4).

9. Якого звуку не знали греки? (Ц).

- 10 Друга назва Трої. (Гліон).
- 11.Провидець Калхант сказав, що похід на Трою буде невдалим без... (Ахілла).
- 12.Троянська війна тривала... (10 років).
13. Двобій між Ахіллою і ... (Гектором).
- 14.Друг Ахілла. (Патрокл).
15. Батько Поліфема. (Посейдон).
16. Скільки супутників Одиссея вирушили до Кіркеї? (22).
- 17.Дружина Гектора. (Андромаха).

Запитань було задано...Правильних відповідей... Оплески.

Підсумок журі.

2 гейм «Заморочки із бочки»(У коробочці листочки з номерами запитань. Спочатку витягає одна команда, потім інша. Із 5 запитань тягти 4, якщо попаде листочок з написом «Щ»-Щасливий випадок, бал додається автоматично, бажано, щоб відповідав учень, який витягає листочки. За кожну правильну відповідь додається 1 бал.)

- 1.Віршовий розмір «Гліади». (Гекзаметр).
- 2.Слово Гомер з грецької означає... (сліпий).
- 3.Епітет, яким наділяє Гомер Одиссея. (Хитромудрий).
- 4.За допомогою якої зброї Одиссей розправився з женихами дружини? (Лук).
- 5.Коран –пам'ятка якої релігії? (Іслам).

Підсумок журі.

3 гейм «Ти мені, я тобі» (Капітани задають по 2 питання команді супротивника, 1 хвилина на роздуми, можна радитися).

- 1.Гомер вважається найвидатнішим письменником усіх часів, основоположником європейської літератури, хоча він не написав жодного рядка. (Усі свої твори Гомер тримав у пам'яті, адже не вмів ні читати, ні писати.)
2. Від монгольських орд київські ченці заховали в таємних підземеллях Софії найцінніший скарб. Що? Навіщо?(Бібліотеку Ярослава Мудрого – найбільші коштовності, осереддя духу людського, щоб не перервалася золота нитка часів і зв'язку між поколіннями.)

4 гейм «Темна конячка»

(Того, хто вестиме цей гейм, треба відгадати(1 бал) Вона – учениця. Волосся фарбоване, весела, добра, прекрасна артистка, очі великі, сині, імідж ...)

«Темна конячка підготувала для вас по одному питанню, маючи на меті перевірити, як ви вмієте зв'язно висловлюватись і чи уважні читачі. За повну відповідь – 5 балів, можна радитися, на роздуми 1 хвилина.

8 клас

1. Яка різниця між еллінською та колізейською театральною публікою?
- 2.Чому медиків і досі іронічно називають «ескулапами»? (Бога лікарів Асклепія ще називали Ескулапом, він син Аполлона.)
- 3.Звідки пішла назва нашого материка ? (Фінікійський царевич Кадм мав сестру Європу).
- 4.Чому іноземні слова, не повністю засвоєні якоюсь мовою, називають варваризмами?(Варвар Паріс порушив закон гостинності і викрав дружину Менелая. Чужоземців елліни називали варварами через незвичність їхньої говірки: «Вар-вар-вар», звідси походить і жіноче ім'я Варвара (Барбара).

5 гейм «Гонка за лідером»

Цей гейм визначить команду переможця у цій грі.

- 1.Що шукали аргонавти?(Золоте руно).
- 2.Ватажок аргонавтів. (Язон).
- 3.Назва корабля. («Арго»).
- 4.Він виховував Геракла, Язона. (Кентавр Хірон).
- 5.Страховисько, що мало жіночу голову і груди, тулуб здоровенного лева і хвіст дракона. (Сфінкс).
- 6.Хто ходить уранці на 4, удень – на двох, а ввечері – на трьох? (Людина).
- 7.Кому загадав цю загадку Сфінкс? (Едіпу).
- 8.Причина (предмет) сварки Гери, Афіни й Афродіти. (Яблуко).

9. Скільки разів Ахілл з Гектором оббігли місто ? (Тричі).
10. Хто довів, що Троя існувала? (Г. Шліман).
11. Автори-виконавці, які складали героїчні пісні. (Аеди).
12. Лише виконавці героїчних пісень. (Рапсоди).
13. Сури Корану в свою чергу поділяються на (аяти).
14. Біблія – це священне писання релігії (іудеїв і християн).

Розділ 4. Антична музика серця

Назва жанру	Елегія (флейта)	Ямб	Меліка (ліра)	
			монодична (сольна)	хорова
Віршований розмір, строфа	Елегійний двовірш (гекзаметр + пентаметр)	Ямб, хорей	Алкеєва строфа, сапфічна строфа	Оригінальні строфи
Зміст віршів	Патріотизм, роздуми, афоризми, іноді — кохання	Сатирично-викривальний характер	Любовні пісні	Гімни на честь богів та людей
Представники	Тіртей	Архілох	Алкей, Сафо, Анакреонт	Піндар

«Питання-відповідь»

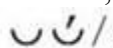
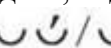
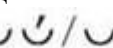
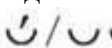

1. До якого жанру перейшла в Елладі літературна пальма першості після гомерівського епосу? (До лірики, що припадає на VII – VI ст. до н. е.)
2. Яка причина? (Греків більше цікавить внутрішній світ людини, який краще втілюється в ліричній поезії).
3. Походження слова «лірика». (Від грецького ліра, бо елліни виконували вірші у супроводі ліри).
4. Самі ж елліни на позначення поезії використовували слово... («меліка» (від грец. пісня).
5. Хто виготовив найпершу ліру? (Гермес із панцира черепахи для Аполлона).
6. Де зараз знаходиться ліра Аполлона? (На небі – сузір'я ліри. Від Аполлона ліра потрапила до Орфея, після його смерті – до Сафо, а потім Зевс перетворив її на сузір'я).
7. Як елліни спочатку називали поезію? (Меліка – з грец. пісня).
8. На які два основні різновиди сучасні літературознавці поділяють еллінську лірику? (Пісенну і декламаційну).
9. Якому різновиду елліни надавали більше значення? (Меліці пісенній, а декламаційну взагалі не вважали за поезію).
10. Які є види пісенної давньогрецької лірики? (Сольна і хорова).
11. Назвіть види декламаційної давньогрецької лірики. (Елегійна і ямбічна).

12. Які поетичні твори називали в Давній Греції ямбами?(Дошкульні чи жартівливі вірші).
13. Які твори греки називали елегіями?(Вірші, що оспівували богів і героїв).
14. До якого різновиду літератури входить поезія монодична (сольна) та урочиста (хорова)? (До пісенної лірики).
15. На який період припадає період розвитку давньогрецької лірики?(VII – VI ст. до н. е.)
16. Етимологія (походження) слова ямб?(1.Іноді виконання ямбів супроводжувалося різкими звуками дудки – ямбіке. 2. Ім'я служниці Ямби, яка грубими жартами розсмішила невтішну богиню Деметру).
17. Що зараз називають ямбом?(Ямб від грец. – фракійський музичний інструмент, - двоскладовий віршований розмір з наголосом на другому складі.)
18. Що таке лірика?(Від ліра, один з основних родів літератури, який відображає життя за допомогою зображення окремих думок, почуттів і переживань людини, викликаних тими чи іншими обставинами життя; особливий рід літературно-художніх творів. Характерна особливість лірики – віршована форма).
19. Хто є «батьком» ямбів?(Архілох).
20. Дружина Аїда. (Персефона – донька Деметри).
21. З яким декламаційним жанром пов'язані імена Тіртея, Горація, Овідія?(Елегія).
22. Що таке елегія?(Повчальний вірш, що містить у собі заклик до важливих і серйозних справ, роздуми, афоризми, пишеться двовіршем: гекзаметр(шести мірник) + пентаметр(п'ятимірник)). **Жанр лірики сумного характеру**
23. Які три музи опікувалися лірикою?(Полігімнія – муза гімнів, урочистих пісень на честь богів і героїв. Ерато – муза любовної поезії. Евтерпа – муза ліричної поезії.)
24. Слово «музи» грецькою мовою означає ... («мислячі», їх вважали здатними лікувати людські серця.) Усього їх було... (дев'ять.) В оточенні муз та богині пам'яті Мнемозіни з лавровим вінком на голові та з кіфарою в руці виступав бог...(Аполлон) - покровитель співців та поетів, «повелитель муз». Називали його **Фебом** («світлоносним»), «сонцесейним») та **Музагетом** (тобто «повелителем муз»).
25. Про що може свідчити той факт, що серед дев'яти муз Аполлона три опікувалися лірикою?
26. Які поняття стали символами творчості, поезії, мистецтва?(такі, як ліра, Аполлон-Феб, Музагет, музи, Пегас (міфічний крилатий кінь, що відносив митців на гору Парнас), Парнас, Гелікон, Кастальське джерело)
27. Практична робота. Визначення розміру вірша. Засвоєння літературознавчих термінів

Ямб — двоскладова стопа з наголосом на 2-му складі (назва виникла від слова ямбіке — дудка).

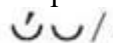

Наприклад:

Внима́й, дитя́, над все́м — один властитель: Зевс.

Хорей — двоскладова стопа з наголосом на 1-му складі.

Наприклад: Всі шляхи богам відкриті...

Елегія — повчальний вірш, що містить у собі заклик до важливих і серйозних справ, роздуми, афоризми; пишеться двовіршем: гекзаметр + пентаметр.

Наприклад:

Добре вмирати тому, хто, боронячи рідну країну,

Поміж хоробрих бійців падає в перших рядах.

 ← гекзаметр (з грецьк. «шестимірник»)

 ← пентаметр (з грецьк. «п'ятимірник»)

Розділ 5. Античний ідеал громадянина і воїна

Тіртеї

1. Хто такий Тіртеї? (Культурний учитель музики в Греції).
2. Найвидатнішим творцем еллінської елегії вважається... (Тіртеї).
3. Провідна тематика творчості Тіртея. (Оспівування патріотизму і мужності).
4. Де до мистецтва ставилися найгірше? (У Спарті, вигнали усіх митців, бо не приносять користі державі).
5. Як наказали їх за це боги? (Не змогли здобути перемогу, доки не попросять допомоги в афінян).
6. Як саме допомогли афіняни спартанцям? (Вислали до них культурного Тіртея).
7. Як допоміг Тіртеї? (Почав декламувати вірші і підняв дух воїнів, наповнив їхні серця відвагою).
8. Про що він декламував? (Про стійкість у бою, про необхідність боронити батьківщину, краще полягти в битві за свій народ, ніж шукати притулок у далеких краях).
9. Як нагородили за це Тіртея? (Дістав звання почесного громадянина Спарті).
10. Чому ця оповідка малоімовірна? (У Спарті ніколи не призначили б полководцем іноземця, а з фізичною вадою і поготів, оскільки це суперечило закону. Правдивішими видаються перекази, що вказують на спартанське походження Тіртея.)
11. Твори Тіртея належать до ... (декламаційної) лірики.
12. Жанр вірша «Добре вмирати тому...»? (Елегія).
13. Головна думка елегії Тіртея. (Поет звертається до юнаків, запевняючи, що їхнє життя важить менше, ніж героїчна смерть заради батьківщини. Ця думка, як провідна, повторюється двічі: у перших рядках твору та у третьому з кінця).
14. Що автор протиставляє героїчній смерті? (Ганебне життя вигнанця).
15. Спираючись на вірш Тіртея, сформулюйте кодекс честі еллінського воїна. (Бути в перших рядах охоронців батьківщини, не бути втікачем, триматися в бою разом, не кидати старих, стояти, в землю упершись, стиснувши міцно уста!)
16. Бог війни. (Арес).
17. Кому перед битвою спартанці приносили жертви? (Не богу війни, а музам, бо просили не перемоги, а поета, який зміг би цю перемогу оспівати).
18. Якою постає людина у вірші Тіртея? (Дві долі людини – воїна. Або хоробрий воїн: може загинути, проте ця смерть почесна, тому що вона – заради батьківщини і на захист своєї сім'ї. Або воїн – зрадник: Буде вигнаний, стане жебраком і буде поневірятися разом зі своєю сім'єю, не знайде «ні пошани, ні співчуття, ні жалю».)
19. Навіщо змальовує долю двох воїнів? (Хоче довести, що почесніше бути хоробрим воїном, ніж осоромитися самому і запламувати, зробити нещасною свою сім'ю).
20. Який висновок ми можемо зробити? (Що іншого виходу немає: якщо ти чесна людина, то повинен захищати свою батьківщину).
21. Доведіть, що прочитаний твір – елегія. (Вірш Тіртея «Добре вмирати тому...» є елегією, тому що він має повчальний характер: на прикладі двох долі ліричних героїв підводить читача до висновку, що єдиним правильним вибором є захист вітчизни. Головна тема вірша – заклик до боротьби за свободу свого народу. Має форму двовірша: гекзаметр + пентаметр).

- Дві долі людини-воїна. Розкажіть про них.

Хоробрий воїн	Воїн-зрадник
↓	↓
Може загинути, але ця смерть почесна, тому що вона — заради батьківщини і на захист своєї сім'ї	Буде вигнаний з полісу, стане жебраком і буде поневірятися разом зі своєю сім'єю, не знайде «ні пошани, ні співчуття, ні жалю»

- Який художній прийом лежить в основі побудови елегії Тіртея? (антитези) Наведіть приклади .

- Що для ліричного героя є гіршим за смерть? Підтвердьте текстом. (*Гіршим за смерть вважається безчестя і сором, які скрізь будуть переслідувати не тільки самого боягуза, а й увесь його рід.*)

- За які ідеали, за віршем Тіртея, варто віддати життя? («*Будемо батьківщину і дітей боронити відважно...*») Доведіть, що вони не втратили цінності й у сучасному світі, особливо для українців.

- Як ви розумієте слова: «Хай життєлюбних між вами зовсім не буде в бою...»?

- Розкрийте символічне навантаження образу «духу могутнього», «духу відважного». Як ці епітети допомагають вам зрозуміти сенс духу воїна?

- Літературознавці вважають елегію Тіртея «Добре вмирати тому...» маршовою. Доведіть або спростуйте цю думку. (*Маршовість елегії Тіртея створюється за рахунок поєднання наголошених і ненаголошених складів вірша - гекзаметра і пентаметра. Зберігається урочистість, подібна до епосу Гомера. Для підтвердження можна розставити наголоси у перших двох рядках вірша і переконатися, що стиль дійсно має чеканий характер, що нагадує кроки воїнів, що йдуть строем.*)

Розділ 6. Поетичний усесвіт кохання

Літературний диктант

1) Шкільний афінський учитель, що допоміг Спарті перемогти Месенію,— ... (Тіртеї).

2) Поет — засновник ямбічного жанру — ... (Архілох).

3) Острів, на якому народився Архілох,— ... (Парос).

4) Інструмент, у супроводі якого виконували елегії,— ... (флейта).

5) Двоскладова стопа з наголосом на 1-му складі — ... (**Хорей** _ / _).

6) Повчальний вірш, який містить у собі заклик до важливих та серйозних справ,— ... (елегія).

7) Інструмент, у супроводі якого виконували меліку,— ... (ліра).

8) Двоскладова стопа з наголосом на 2-му складі — ... (**ямб** _ /).

9) Ліричний жанр, в якому переважали любовні пісні та гімни,— ... (меліка).

10) Назви поетів давньої Греції за номінаціями:

- «батько» ямбів?(Архілох);
- творець елегії? (Тіртеї);
- «десята муза Греції», автор сольної лірики? (Сапфо);
- творець монодичної поезії? (Алкеї);
- основоположник анакреонтичної поезії? (Анакреонт);
- Найвизначніший представник хорової лірики, автор першого пейзажу?(Алкман).
- Оспівує життєві насолоди. (*Анакреонт.*)
- Поетизація безнадійного кохання. (*Сапфо.*)

Засвоєння літературознавчих термінів

1. **Ямб** – двоскладова стопа з наголосом на другому складі _ _ /

2. **Хорей** – двоскладова стопа з наголосом на першому складі _ / _

3. **Елегія** – повчальний вірш, що містить у собі заклик до важливих і серйозних справ, роздуми; пишеться двовіршем: гекзаметр («шестимірник – 6 наголосів у рядку») + пентаметр («п'ятимірник»): «Добре вмирати тому...

Сапфо

1. Що говорив про Сапфо Солон? (*Що не хотів би вмерти, не вивчивши віршів Сапфо напам'ять.*)

2. Як назвав легендарну поетесу Платон? («*Десятою музою.*»).

3. Хто є творцем сольної пісенної лірики?(*Сапфо.*)

4. Хто у своїй поемі «Наука кохання» радитиме молоді вивчати пісні талановитої грекині. (*Овідій*)

5. Яка поезія виконувалася у супроводі ліри?(*Меліка, сольна поезія.*)

6. У творчості яких поетів меліка досягла найвищого злету?(*Алкей, Сапфо, Анакреонт*).
7. Скільки віршів написала Сапфо?(*9 книг, з яких маємо лише фрагменти*).
8. Чому має дві біографії?(*Одна історична, друга – міфологічна*.)
9. Батьківщина поетеси. (*Острів Лесбос*).
10. Походження (*Аристократка*).
11. Ім'я Сапфо в перекладі означає ...(*«ясна», «світла», «блискуча»*.)
12. Зовнішність.(*Невисока, смаглява. Виразні карі очі, довге волосся*).
13. На честь богині кохання Афродіти Сапфо організувала своєрідну жіночу школу, названу ...(*«Будинком муз»*.)
14. Хто кохав її? (*Поет Алкей, якому не відповідала взаємністю*).
15. Кого кохала Сапфо? (*Улюбленця Афродіти красеня Фаона, який знехтував дівчиною, тому її кохання безнадійне. Існувала легенда, що саме через безнадійне кохання поетеса покінчила життя самогубством, стрибнувши з високої скелі у море*).
16. Як, за свідченням сучасників, померла насправді?(*вона дожила до похилого віку й померла на руках учениць*.)
17. Як звучить її ім'я на еолійському діалекті і що означає?(*Псапфа – «світла, осяйна»*).
18. Яке міфологічне пояснення її таланту?(*Саме до цього острова хвилі принесли ліру загиблого співця Орфея, то ж і народилася на острові Лесбос поетеса, рівна талантом божественному Орфеєві*).
19. Головна тема віршів Сапфо. (*Кохання*).
20. У своїх поезіях Сапфо застосовує особливу, складну за ритмікою **строфу**, згодом названу ...(**сапфічною**.) **Це чотиривірш, у якому перші три вірші мають одинадцять складів, четвертий - п'ять, і кожний містить певний завершений образ, закінчену думку.**
21. Чи можна сказати, що поезії «До богів подібний мені здається той...» більше, ніж 2,5 тисячі років?(*Ні. Тому, що слова та почуття ліричної героїні нам добре зрозумілі; у наші дні люди здатні закохуватися так само сильно, як і в часи Сапфо*).
22. Який головний художній засіб використовується у цьому вірші?(*Гіпербола – художнє перебільшення*).
23. З чим поетеса порівнює любов у вірші «Жереб мені випав такий...»? (*Порівнює любов із бурєю, що трощить усе на своєму шляху*.)
24. Провідна тематика творчості творця сольної пісенної лірики Сапфо. (*Муки і шаленство кохання*).
25. Яка із муз є покровителькою поезії Сапфо?(*Ерато*).
26. Один з найвідоміших творів давньогрецької поетеси, що вважається одним з перших взірців любовної лірики в європейській літературі - ...(*«Барвношатна владарко, Афродіто...»*). Він відкриває першу збірку віршів Сапфо, укладену александрійськими вченими)
27. Кому присвячений цей вірш? (*Афродіті*)
28. Про що просить лірична героїня у богині? (*«О, прилинь ізнов, од нової туги Серце урятуй, сповни, що бажаю, Поспіши мені, вірна помічнице, На допомогу»*.)
29. Знайдіть епітети, метафору в прочитаній поезії. (*Барвношатна владарка, підступи тайні, міцнокрила згряя, блаженна Афродіта, безсмертне лице, бентежне серце, усміх ясний, вірна помічниця — епітети; ярмо любовне — метафора*.)
30. Скільки героїв функціонує в тексті вірша? Як це вплинуло на особливість оповіді? (*Героїні по черзі говорять то від імені Сапфо, то від імені Афродіти*.) - Як ви думаєте, чому саме Афродіта допомагає Сапфо. (*Афродіта розуміє Сапфо, адже вона богиня кохання і сама багато разів кохала й знає ціну справжньому почуттю. Свідченням цього є міф про кохання Афродіти до Адоніса, яке назавжди втілювалося в красу ніжного анемона й червоних троянд, що народилися з крові Адоніса й самої Афродіти. Для ліричної героїні Сапфо богиня Афродіта - подруга й помічниця*.)
31. **Сенкан.** (1 рядок. Іменник – ключове слово.
2 рядок. 2-3 прикметники.
3 рядок. 2-3 дієслова.

4 рядок. Речення з 4 слів. Ваше ставлення. Основна думка.
5 рядок. 1 слово – підсумок, синонім до першого слова. Наприклад,
Сапфо,
Дивовижна, незбагненна,
Зачаровує, закохує, окриляє,
Дає відчутти світу красу,
Поетеса!

Бліцопитування за біографією Сапфо

(Клас поділяється на дві команди, перемагає та команда, у якої зібрано більше матеріалів про Сапфо та дано більше правильних відповідей.)

1. Коли жила Сапфо? (*Кінець VII - перша половина VI століття до н. е.*)
2. У якому саме місті Давньої Греції вона народилася? (*На острові Лесбос, у місті Митилені - столиці острова.*)
3. Що відомо про батьків Сапфо? (*Її батьком був митиленський аристократ Скомон.*)
4. Що відомо про особисте життя Сапфо? (*Вона вийшла заміж за вельможу Керколяя й мала доньку Клейду, яку дуже любила і присвятила їй багато віршів.*)
5. Куди й чому змушена була емігрувати Сапфо з Лесбосу? (*Перемога демократів у політичній боротьбі змусила Сапфо (аристократку) емігрувати на острів Сицилію.*)
6. Як називалася школа для дівчат, організована Сапфо після повернення на Лесбос? (*Фіас, або «діммуз».*)
7. Хто назвав Сапфо «десятою музою»? (*Платон.*)
8. Який важливий музичний винахід належить Сапфо? (*Плектр, або медіатор - пластинка із загостреним кінцем, якою зі струн кіфари чи ліри видобувають звук.*)
9. Як інакше називалася пісенна лірика, що зберігала зв'язок з музикою? (*Меліка.*)
10. Скільки книг було зібрано олександрійськими ученими з творами Сапфо? (*Вісім, дев'ять чи десять (за різними джерелами) книг, приблизно 250 сучасних друкованих сторінок.*)
11. Якою є доля книг Сапфо? (*Були спалені разом з творами Алкея в XI столітті після Різдва Христового у Візантії.*)
12. Як називаються весільні гімни, що їх складала Сапфо на честь одруження своїх юних подруг? (*Епіталами.*)
13. У чому полягає суть легенди про Сапфо і Фаона? (*Юний красень Фаон зневажив любов Сапфо, і вона кинулася зі скелі в море, адже її серце було розбите.*)
14. Кого із давньогрецьких богів Сапфо шанувала найбільше? (*Афродіту.*)
15. Назвіть провідну тему поезії Сапфо. (*Це тема кохання, часто нерозділеного. Це загалом любов до усього суцього.*)
16. Яка лірична поезія відображала особисті переживання окремої людини? (*Сольна лірика.*)
17. У чому полягала особливість хорової мелічної поезії? (*Вона мала урочистий характер та супроводжувалася не лише музикою, а й танцями.*)

ЦЕ МЕНІ ПІД СИЛУ

ЛІТЕРАТУРНА ВІКТОРИНА «ВОНИ БУЛИ ПЕРШИМИ»

I варіант

1. „Батько трагедії” – ... (Есхіл)
2. „Батько байки” – ... (Езоп)
3. „Батько комедії” – ... (Аристофан)
4. „Батько історії” – ... (Геродот)
5. Засновник буколістичної поезії – ... (Феокрит)
6. Засновник епікурейської лірики – ... (Анакреонт)
7. Хто з давньогрецьких поетів вперше порівняв державу з кораблем? (Алкей)
8. Хто з давньогрецьких поетів вперше поєднав міфологічні елементи з реальним життям? (Алкман)

9. Хто вперше увів другого актора? (Есхіл)
10. Хто вперше увів третього актора? (Софокл)
11. Хто з драматургів вперше у літературі поставив питання злочину й кари? (Есхіл)
12. Хто вперше в античній літературі поставив психологічні проблеми? (Еврипід)
13. Хто вперше у світовій літературі використав прийом інакомовлення? (Езоп, „езопівська мова”).

II варіант

1. Хто вперше почав зображувати героїв такими, якими вони повинні бути ? (Софокл)
2. Хто з античних драматургів вперше запровадив танці, маски, костюми? (Есхіл)
3. Хто був автором гномічної поезії? (Феогнід)
4. Поетеса, яка створили школу „служительок муз”, яку Платон називав „десятою музою” .... (Сапфо)
5. Найвидатніший представник ямбічної лірики... (Архілох)
6. Ім'я поета, який привів спартанське військо до перемоги... (Тіртей)
7. У кого з поетів вперше з'явилася тема підбиття творчих підсумків? (Римський поет Гораций, ода „До Мельпомени” („Пам'ятник”))
8. Хто увів вчення по катарсис? У зв'язку з чим? Що вам відомо про цього автора і його твори? (Аристотель, „Поетика”)
9. Кого із давньогрецьких драматургів Аристотель вважав неперевершеним майстром композиції ? (Софокла)
10. Хто з теоретиків літератури Давньої Греції вказував на наявність у трагедіях Софокла перипетії? (Аристотель, „Поетика”)
11. Кого із давньогрецьких драматургів римський учений та архітектор I ст. до н. е. Вітрувій назвав „філософом на сцені”? (Еврипіда)
12. У творчості якого давньогрецького драматурга трагедія досягає своєї вершини ? (Софокла)
13. Хто з давньогрецьких драматургів уславився зображенням жіночих образів та психології жінок ? (Еврипід).

ЛІТЕРАТУРНА БЛІЦ-ВІКТОРИНА

1. Слово „античний” означає ... (стародавній).
2. Грецька назва Дніпра ... (Борисфен).
3. На якому алфавіті заснована абетка української мови? (Грецькому.)
4. З вершини якої гори, за віруванням греків, безсмертні боги стежили за долею людей? (Олімп.)
5. У вигляді кого зображувалися грецькі боги? (Людей.)
6. Як звалися народні співці в Давній Греції? (Рапсоди.)
7. Музичні інструменти, що супроводжували виконання віршів.(Флейта, кіфара.)
8. Який давньогрецький філософ поділяв художню творчість на епос, лірику, драму? (Аристотель.)
9. Жінка – поетеса, що вперше у ліричних творах передала внутрішній світ. (Сапфо.)
10. Хто довів існування Трої? (Г. Шліман.)
11. Сукупність міфологічних оповідок, об'єднаних спільною темою, героями, місцем дії, подіями тощо ... (Міфологічний цикл).
12. Людиноподібні велетні, діти Урана і Геї, що вступили в боротьбу із Зевсом за володіння небом, але зазнали поразки і були скинуті у Тартар.(Титани.)
13. Людиноподібні демони з яскраво вираженими цаповидними елементами (роги, хвіст, борода, ратиці тощо), що супроводжували Діоніса. (Сатири.)

Тестові завдання за темою «Античність»

1. Який період охоплює доба античності?

А кінець XIX-початок XX ст..н.е.

Б I-V ст..до н.е.

В VI-III ст..н.е.

Г XVII-XVIII ст..н.е.

Д II- VII ст..до н.е

2. На основі якого циклу давньогрецьких міфів створену поему «Іліада»?

А фіванського

Б про аргонавтів

В троянського

Г про богів

3.Хто з героїв античної літератури сповнений великою любов'ю до людей, готовий був заради них прийняти найтяжчі муки?

А Еней Б Прометей В Гектор Г Одиссей Д Ахілл

4.Давньогрецький трагік Есхіл створив «вічний образ»

А Влади Б Прометея В Зевса Г Сили Д Океана

5. Ахіллес є синон:

а) Гермеса й Афродіти;

б) Пелея й Фетіди;

в) Менелая і Феміди.

6. Очолював троянське військо:

а) Гектор;

б) Пріам;

в) Паріс.

7. Дії поеми „Одіссея” віднесені до:

а) 10 року Троянської війни;

б) 10 років після закінчення Троянської війни;

в) 9 року після закінчення троянської війни.

8. Тема поеми Гомера „Одіссея” – це:

а) сватання женихів до Пенелопи;

б) мандри Телемаха;

в) блукання та пригоди хитромудрого Одиссея.

9. Гнів Ахілла викликаний:

а) сваркою з матір'ю;

б) зрадою Патрокла;

в) викраденням Брисейди.

10. Події „Іліади” закінчуються:

а) приходом Пріама до Ахілла;

б) описом погребіння Гектора;

в) вбивством Ахілла.

11. Одиссей є царем:

а) Ітаки;

б) Хіуса;

в) Аргоса.

12. Коли виникли суперечки щодо авторства поем Гомера?

А) В період Відродження.

Б) В радянські часи.

Г) В період еллінізму.

Д) Не виникали взагалі.

Тести 2

1. Назва поеми Гомера "Іліада" походить від:

А) імені головного героя

Б) імені вченого, який відкрив Трою

В) *другої назви міста, де відбуваються події поеми*

Г) імені співця, який першим її виконав

2. Проблема походження "Іліади" та "Одіссеї" та їх авторства в науці називається...

А) *гомерівське питання*

- Б) вічне питання
  - В) сучасне питання
  - Г) відкрите питання
3. Вислів Троянський кінь" означає:
- А) величний подврунок
  - Б) пропозицію перемир'я
  - Г) *хитромудру підступність*
4. Щит Ахілла викував олімпійський бог
- А) Аполлон
  - Б) *Гефест*
  - В) Гермес
  - Г) Посейдон
5. Встановіть послідовність подій, зображених у поемі Гомера "Іліада"
- А) Помста Ахілла -4
  - Б) Загибель Патрокла- 1
  - В) Гнів Ахілла - 2Г) Перемога над Гектором - 3
6. В основу поеми Гомера "Іліада" покладені
- А) міфи про аргонавтів
  - Б) міфи фіванського циклу
  - В) космогонічні міфи
  - Г) *міфи троянського циклу*
7. Гомерова поема "Іліада" має віршовий розмір
- А) амфібрахій
  - Б) *гекзаметр*
  - В) анапест
  - Г) хорей
8. Який фразеологізм з'явився завдяки троянському циклу міфів?
- А) яблуко від яблуні недалеко падає
  - Б) *яблуко розбрату*
  - В) яблуко спокуси
  - Г) яблуку ніде впасти
- 9 Тема поеми Гомера "Іліада" - це...
- А) двобій між Ахіллом і Гектором
  - Б) *гнів Ахілла*
  - В) кохання Паріса і Єлени
  - Г) війни і миру
10. Імя троянського царя...
- А) Ахілл
  - Б) Менелай
  - В) Пріам
  - Г) *Гектор*
11. Який жанр літератури панує у класичний період давньогрецької культури?
- А) прозові жанри
  - Б) *епічна поема*
  - В) міфологія
  - Г) лірика
12. Хто здійснив повний переклад поеми "Іліада" і "Одісея" українською мовою?
- А) Григорій Кочур
  - Б) *Борис Тен*
  - В) Микола Лукаш
  - Г) Леонід Первомайський

Тести 3

1.В якому столітті, за свідченнями більшості вчених, проживав Гомер?

- А) VI ст. Б) VII ст. В) VIII ст. Г) IX ст.
2. Ким був Гомер?
 А) Аедом (подорожуючим письменником).
 Б) Музикантом. В) Філософом. Г) Імператором.
3. Яким інструментом володів Гомер?
 А) Скрипка. Б) Арфа. В) Ліра. Г) Флейта.
4. Яка основна тема творів митця?
 А) Філософські роздуми над сенсом буття.
 Б) Інтимна лірика.
 В) Хвалебні оди правителю.
 Г) Боги і герої.
5. Найвизначнішими творами Гомера є?
 А) «Іліада» і «Одіссея».
 Б) «Прометей закутий» і «Антигона».
 В) «Енеїда» і «Едіп-цар».
 Г) «До Мельпомени» і «Сумні елегії».
6. Назвіть ім'я епічної поезії, яка за уявленнями сучасників надихала Гомера.
 А) Афродіта. Б) Каліона. В) Гера. Г) Афіна.
7. Як називався віршовий розмір, яким були написані поеми Гомера?
 А) Гекзаметр. Б) Пірихій. В) Спондей. Г) Хорей.
8. «Іліада» та «Одіссея» - це
 А) Перекази міфів про створення світу.
 Б) Роздуми письменника про мистецтво.
 В) Переказ історій про Троянську війну.
 Г) Збірники віршів про кохання і природу.
9. Троянська війна відбувалась...
 А) 10 ст. до н.е. Б) 11 ст. до н.е. В) 12 ст. до н.е. Г) 13 ст. до н.е.
10. В чому новаторство Гомера в Побудові сюжету?
 А) Принцип синекдохи (частина замість цілого).
 Б) Гіпербола (перебільшення).
 В) Літота (навмисне зменшення).
 Г) Велика кількість епітетів.
11. Який проміжок часу охоплює «Іліада»?
 А) 14 днів. Б) 22 дні. В) 43 дні. Г) 51 день.
12. Хто «зробив» Гомера сліпим?
 А) Володимир Великий. Б) Наполеон. В) Юлій Цезар.
 Г) Олександр Македонський.
13. В якому місті біло побудовано храм Гомера?
 А) Рим. Б) Олександрія. В) Афіни. Г) Каїр.

Тест 4

1. Узагальнена назва історичної епохи, культури та духовних досягнень двох народів – стародавніх греків та римлян ...

- А) міфологія Б) культурологія В) середньовіччя Г) античність

2. Абетка української мови заснована на ...

- А) єгипетському алфавіту Б) грецькому алфавіту В) візантійському алфавіту
 Г) римському алфавіту

3. Поеми Гомера відносяться до періоду...

- А) архаїчного Б) класичного В) елліністичного Г) міфологічного

4. Джерелом античної літератури були ...

- А) життя греків і римлян Б) війни В) міфи Г) легенди сучасників

5. Яка з богинь, за міфологічною історією, кинула на стіл яблуко з написом "Найвродливіший":

- А) Афіна Б) Ірида В) Афродита Г) Деметра

6. Хто загинув від руки Гектора:

- А) Патрокл Б) Ахілл В) Менелай Г) Агамемнон
- 7. Хто викував Ахілла новий бойовий обладунок:**
А) Гефест Б) Уран В) Зевс Г) Вулкан
- 8. За тілом троянського героя прийшли ...**
А) мати Б) брат В) батько Г) дружина
- 9. Гомерові поеми складаються з віршів, написаних ...**
А) гекзаметром б) верлібром в) вільним письмом г) анапестом
- 10. Гомерівське питання – це:**
а) проблема війни і миру; б) питання життя і смерті;
в) авторство поем “Іліада” та “Одіссея”.
- 11. На якому році Троянської війни відбуваються події в “Іліаді”?**
а) на першому; б) на третьому; в) на десятому.
- 12. Хто головний герой “Іліади”?**
а) Агамемнон; б) Паріс; в) Ахілл.
- 13. Скільки днів тривають події в “Іліаді”?**
а) 50; б) 48; в) 53.
- 14. Основні події в “Іліаді” розгортаються у зв’язку з:**
а) гнівом Ахілла; б) помстою Менелая; в) пригодами Паріса.
- 15. Через кого Аполлон наслав “моровицю” на грецьке військо**
а) Єлену; б) Хрісеїду; в) Брісеїду.
- 16. Як називає Гомер гнів Ахілла у поемі “Іліада”?**
а) животворящим; б) державоутворюючим; в) пагубним.
- 17. Хто допомагав Гектору в бою з Патроком?**
а) Аполлон; б) Афіна; в) Агамемнон.
- 18. Яка подія сприяла відновленню участі Ахілла в боях?**
а) вибачення Агамемнона; б) загибель Патрокла; в) воля богів.
- 19. Чим закінчився бій Менелая з Парісом?**
а) Перемогою Менелая; б) Перемогою Паріса;
в) Афродіта перенесла Паріса до його опочивальні.

Тести Класична лірика Еллади

- В якому столітті виникла давньогрецька поезія?
а) IV ст. до н.е; б) IV ст. до н.е; в) VII ст. до н.е.
- Як виконувались вірші у стародавній Греції?
а) декламувались ; б) читались речитативом; в) співались у супроводі кіфари.
- Яку богиню Сапфо вважає своєю покровителькою?
а) Афіну; б) Геру; в) Афродіту.
- Яку назву мала лірична поезія в Давній Греції при її виникненні?
а) лірика; б) меліка; в) кантіка.
- На який період розвитку давньогрецької літератури припадає розквіт лірики?
а) класичний; б) елліністичний; в) римський.
- Першим і найвидатнішим представником ямбічної лірики вважається:
а) Тіртей; б) Архілох; в) Анакреонт.
- Поезія Сапфо належить до:
а) пісенної лірики; б) декламаційної лірики; в) урочистої лірики.
- Хто у своїй поезії порівнює любов з бурєю?
а) Архілох; б) Анакреонт; в) Сапфо.
- Муки й шал кохання – основна тема поезії:
а) Архілоха; б) Анакреонта; в) Сапфо.
- Кого з давньогрецьких ліриків називають мандрівним поетом?
а) Архілоха; б) Анакреонта; в) Сапфо.
- Чиє зображення давні греки карбували на монетах і вазах?
а) Архілоха; б) Анакреонта; в) Сапфо.
- На які три роди було розподілено літературу в Давній Греції:

- а) драма, трагедія, комедія, б) епос, лірика, драма;
 в) роман, повість, оповідання; г) поема, пісня, елегія?
13. Хто є героєм міфів фіванського циклу:
 а) Еней, б) Едіп, в) Ахілл, г) Одиссей?
14. Чию долю детально змальовує Тіртеї у поезії «Добре вмирати тому...»?
 а) Нещасного поета; б) воїна-зрадника; в) *воїна-захисника*.
15. До кого звертається Саффо в поезії «Барвношатна владарка...»?
 а) До Артеміди; б) до Афіни; в) *до Афродіти*.
16. Установіть послідовність подій у міфі про аргонавтів: а) кохання Ясона і Креси, б) кохання Ясона і Медеї, в) будівництво корабля, г) здобуття золотого руна.
17. Установіть відповідність між вічними образами та чеснотами, які вони втілюють:
1) Прометей	а) героїзм,
2) Ахілл	б) мудрість,
3) Пенелопа	в) філософський погляд на життя
4) Одиссей	г) служіння людям
	д) подружня вірність.
18. Установіть відповідність між літературними героями:
1) Паріс	а) Єлена
2) Одиссей	б) Дідона
3) Еней	в) Беатріче
4) Ахілл	г) Брісеїда
	д) Пенелопа.

Розділ 7. Біля витоків театрального мистецтва

Еллінський театр

1. Батьківщина театру. (*Давня Греція*).
2. Як назвав Платон поетесу Саффо? (десятою музою.)
3. А чи знаєте ви, які були 9 муз, що існували у давньогрецькій міфології? (Від Зевса і Мнемосіни, богині пам'яті, народилося 9 муз, покровительок різноманітних видів мистецтва та науки:
 Мельпомена — муза трагедії,
 Кліо — муза історії,
 Талія — муза комедії,
 Евтерпа — муза ліричної поезії,
 Ерато — муза любовної лірики,
 Терпсіхора — муза танців,
 Полігімнія — муза гімнів,
 Калліопа — муза епічної поезії,
 Уранія — муза астрономії.)
- У сучасній мові у переносному значенні муза — натхнення, творчість.
4. Із якими святами були пов'язані театральні вистави в Елладі? (*Зі святами на честь бога родючості та виноградарства Діоніса*.)
5. Які музи опікувалися театром? (Мельпомена – муза трагедії, Талія – муза комедії).
6. Пригадайте відомі вам драматичні жанри та їх визначення

Драма — це один із видів драматичних жанрів, що зображує складний і серйозний конфлікт, напружену боротьбу між дійовими особами.

- Трагедія — драматичний жанр, в основу якого покладений дуже гострий та непримиренний суспільний конфлікт, який часто завершується смертю героя або героїв. Комедія — драматичний жанр, що висміює негативні суспільні явища, людські вади. У Давній Греції зародилися й отримали повний розвиток комедія і трагедія. Драма сатирів не відігравала значної ролі у розвитку давньогрецького театру.
7. Як часто влаштовувалися свята Діонісії? (Тричі на рік: у грудні «Малі Діонісії», у січні-лютому «Ленеї», у березні-квітні – «Великі Діонісії»).
  8. Що буквально означає слово трагедія і чому? (Від грецького «цап`яча пісня», бо це пісня хору на Діонісіях, що складався з почту Діоніса – сатирів, людей, одягнених у шкіру цапів, з прив`язаними цап`ячими копитами та бородами. А дехто вважає, що під час свята цапа приносили в жертву.)
  9. Назвіть провідні жанри давньогрецької драми. (Трагедія і комедія).
  10. Дайте визначення термінам «трагедія» і «комедія». (Трагедія – драматичний твір, де зображено гострі конфлікти, які найчастіше закінчуються загибеллю героя. Комедія – драматичний твір із веселим, смішним або сатиричним сюжетом.)
  11. Де знаходився театр Діоніса в Афінах? (На схилі Акрополя).
  12. Звідки походить назва «театр»? (Від слова театронос – спеціальні глядацькі місця).
  13. Як називався несподіваний поворот у долі дійових осіб? (Перипетія).
  14. Що таке катастрофа? (Перипетія, що призводила до кризового стану дії чи долі персонажа.)
  15. Хто був організатором театрального дійства? (Хорег).
  16. Як називався майданчик, на якому відбувалася дія вистави? (Орхестра).
  17. Назва місця, де перевдягалися актори. (Скена).
  18. Спеціальне взуття на високих підборах. (Котурни).
  19. Коли трагедія досягла розквіту? (У V ст. до н. е.)
  20. Найвідоміші представники жанру трагедії. (Есхіл, Софокл, Еврипід.)
  21. Комедіограф. (Арістофан).
  22. Заслуга Есхіла (У перших театральних виставах діяв лише один актор, а його «партнером» був хор або корифей (очільник хору). Есхіл увів у трагедію другого актора, збільшив ролі головних персонажів.)
  23. Заслуга Софокла (Софокл значно розширив діалогічні частини й увів третього актора, що дало можливість загострити дію: героєві протистояв другорядний персонаж, який намагався завадити йому виконати обов`язок. Крім того, завдяки Софоклу на сцені з`явилися декорації.)
  24. Період найвищого розквіту еллінської літератури – золота доба (V ст. до н. е.)
  25. Яке значення мав театр? (Важливий засіб виховання найширших мас народу).
  26. Будівля давньогрецького театру поділялася на три основні частини: (театрон, орхестру і скену.)
  27. Театр Діоніса вмщував до ... (сімнадцяти тисяч осіб).
  28. Мікрофонів тоді не було. Як забезпечували акустику (чутність) у театрі? (За конструкцією давньогрецькі театри нагадують величезну чашу. Ця особливість забезпечувала бездоганну акустику (чутність). Іноді для посилення звуку між глядацькими місцями встановлювали резонуючі посудини. Відомо, що навіть на задніх лавах можна було виразно розчутити кожне слово акторів.)
  29. Назвіть найбільший у світі античний театр, який зберігся до наших днів. (Театр у місті Епідаврі побудований у IV ст. до н.е. й спочатку мав тридцять чотири ряди кам`яних лав для глядачів. Згодом до них додали ще двадцять один ряд. Руйнівний плин часу не заподіяв величній споруді значної шкоди, тож нині на його сцені щороку влаштовують театральні фестивалі.)
  30. Установіть відповідність:

1) монологи і діалоги акторів	а) строфа
2) вступна частина трагедії	б) сцене
3) складова частина стасиму	в) пролог
4) «стояча пісня» хору	г) епісодії

- а) Драма, комедія; б) трагедія, драма; в) комедія, трагедія.
- 4) Як називався майданчик, на якому відбувалася дія вистави?
а) Орхестра; б) сцена; в) парод.
- 5) Назва місця, де перевдягалися актори:
а) проскепій; б) сцена; в) параскеній.
- 6) Спеціальне взуття на високих підборах для акторів.
а) Тортури; б) котурни; в) епісодії.
2. Чому в Греції правителі опікувалися театром, а драматурги були у пошані? *(Бо театр в Елладі був важливим засобом виховання найширших мас народу.)*
3. Батько давньогрецької трагедії. *(Есхіл).*
4. Місце і дата народження і смерті. *(525 – 456 рр до н. е. Народився в с. Елевсін, неподалік від Афін, за іншими відомостями – в Афінах. Помер далеко від батьківщини у м. Гелі на Сицилії на 69 році життя).*
5. Родовід. *(Народився в аристократичній родині знаного в державі землевласника).*
6. Освіта, заняття. *(Був обізнаний з таємницями елевсінських містерій. На змаганнях драматургів (на Великих Діонісіях) 12 разів виборював першість. Разом із двома братами брав участь в усіх греко-перських війнах. **Найважливішим здобутком свого життя вважав не творчість, а участь у Марафонській битві.**)*
7. Кредо. *(«Ми любимо красу в поєднанні з простотою, а мудрість – без розніженості. «Хто під ярмом не гнеться, той і в словах своїх вільний»).*
8. Творчість. *(Автор 90 п'єс. Засновник трагедії. Найвідоміші з них «Прометей закутий», «Перси», «Орестея». Вперше увів до вистави другого актора та формулу трагічного умовчання. Удосконалив театральне мистецтво технічно.)*
9. Визнання та місце у світовій літературі. *(«Батько трагедії», «найтрагічніший серед поетів»).*
10. Чому відомий у свій час трагік помер не на батьківщині, а у Сицилії. *(Подався туди, бо образився на співгромадян, які віддали перше місце в змаганні трагіків його молодому колезі Софоклу).*
11. Новаторство *(Митець вивів на сцену другого актора, завів моду на розкішні костюми, маски, котурни й різноманітні технічні пристрої для театральної вистави. Сценічну дію він урізноманітнював танцями, для яких сам придумував фігури.)*
12. Які слова можна вважати своєрідним епіграфом до всієї його творчості *(Заклик «Нехай же правий буде правий!»), яким завершується одна з трагедій Есхіла)*
13. До нашого часу збереглося лише ... *(сім його творів і понад чотириста фрагментів.)*

Прометей закутий

1. Пригадайте міф про Прометея, перекажіть його зміст.
2. Місце покарання Прометея. *(Кавказькі гори).*
3. Хто привів сюди Прометея? *(Зевсові слуги Сила і Влада).*
4. Хто повинен прикувати Прометея до скелі? *(Його друг Гефест)*
5. Хто першим прилетів поспівчувати покараному? *(Океаніди).*
6. Про що розповідає їм Прометей? *(Як допоміг Зевсу перемогти титанів і посісти трон, про образу за те, що владу розділив між олімпійцями, а титани, які йому допомагали залишилися обділеним).*
7. За що ж Зевс розгнівався на Прометея? *(Що почав захищати неосвічених темних людей.)*
8. Хто умовляє титана скоритися Зевсу? *(Сам Океан).*
9. Як веде себе Прометей? *(Залишився невблаганним, проклинає Зевса й олімпійців, розповідає, що він не завжди пануватиме і його можуть скинути з Олімпу).*
10. Яку таємницю знає титан? *(Як Зевс може цього уникнути, але не хоче відкрити таємницю тиранові).*
11. Хто ще зупиняється біля Прометея? *(Нещасна Іо, перетворена на корову, яку ганяє гедзь).*
12. Про що Іо запитує у титана? *(Коли скінчаться її муки).*
13. Що відповів Іо Прометей? *(У Єгипті Зевс поверне їй людську подобу і вона народить сина, який стане родоначальником героїв, з якого вийде Геракл).*

14. З якою метою прилетів до титана Гермес?(*Вивідати таємницю*).
15. Як Зевс тепер покарав Прометея за непокору?(*Скинув скелю з Прометеем у безодню, де страждатиме багато століть. Щодня прилітатиме орел і клюватиме печінку*).
16. Які дари дав Прометей людям, чого їх навчив?(*Розуму, ремесел: навчив теслярства, будувати оселі, навчив розуміти явища природи, науку чисел і письмен, допоміг приручити тварин, лікуватися травами, розбиратися в прикметах, уміння передбачати, добувати корисні копалини: залізо, мідь, срібло і золото, користуватися вогнем, будувати кораблі*).
17. Наведіть приклад алегорії у цьому уривку.(*Нездоланна сила Неминучості*). Як ви розумієте цей вислів?(*Неминучість – безособова надприродна сила, таємниче втілення Долі, їй підкоряється навіть володар богів Зевс*).
18. Яка роль хору у цьому уривку?(*Хор співчуває нещасному Прометееві, але їй застерігає*).
19. Яку людину ми можемо назвати Прометеем?(*Яка стала на шлях благодіяння, благородна, здатна на самопожертву*).
20. Чому це вічний образ?(*Вічний образ – образ, що, виникнувши в конкретних історичних умовах, набуває настільки очевидної загальнолюдської значимості, що згодом знову і знову виникає у творчості інших письменників самих різних епох. Це Прометей, Фауст, Дон Кіхот, Гамлет. Прометей став утіленням людського прагнення до прогресу, до істини і боротьби за неї. До образу Прометея зверталися українські поети Т.Шевченко, Л.Українка, І.Франко, А.Малишко, М.Рильський*).
21. Кого називають дочкою Прометея (*Лесю Українку*)
22. Чи відомі вам історичні особистості, які загинули за ідеї, за пошук істини, за бажання примножити людські пізнання?(*На жаль, благодіяння несе багато страждань. Сократа, давньогрецького філософа, стратили за те, що навчав людей мислити самостійно, відмітати догми і забобони. Італійського вченого Джордано Бруно спалили на вогнищі інквізиції за те, що стверджував: «Земля обертається навколо Сонця, а Всесвіт нескінченний» тощо*).
23. Які проблеми порушує автор у творі?(*Проблема тиранії. Проблема вибору та власної відповідальності за свої вчинки. Прометей, як титан - провидець, знав, що чекає на нього, але свідомо вибрав свою долю. Це було абсолютно новим, адже в епічній традиції усе відбувалося з волі богів*.)
24. Знайдіть цитати, що свідчать про непокору Прометея.
25. А чи має подвиг Прометея сенс для сьогодення, чи й досі «гордий дух і непокора», як стверджував Байрон, «для смертних прикладом стає»? (*Самовідданий борець за щастя людства потрібний завжди*).

Позакласна робота. Літературний ринг

Фірдоусі писав:

«До слова мудрих слухом прихилися,
Де не ступнеш, знанням своїм ділися,
Навчаючись, не дай думкам заснуть.»

Тож ми з вами прихилилися до слова мудрих, прочитавши твори майстрів давньогрецької лірики та трагедії. Тож сьогоднішня гра буде своєрідним підсумком знань: «Де не ступнеш, знанням своїм ділися, навчаючись не дай думкам заснуть». В одному з своїх віршів російська поетеса Анна Ахматова порівнювала читача з закопаним у землю скарбом, бо саме в свідомості читача оживає твір. Тому якщо ви дійсно любите читати – ви скарб. Інтелектуальний скарб нашої школи.

1. Сьогодні на дружню зустріч прийшли команди (назва) класу, прошу зайняти свої місця.
2. Час учасникам рингу обмежений, тому підрахунками балів буде займатися журі ..., а на чатах стоятимуть «охоронці часу»...

Хто буде першим відповідати, визначимо не жеребкуванням, а спробою першим відповісти на запитання. Здавна щасливим вважалося число 7. У багатьох народів число 7 увійшло в легенди, прислів'я і приказки як синонім чогось великого.

В грецьких сказаннях зустрічаємо 7 чудес світу. Із них два стосуються Давньої Греції. Хто може їх назвати?

1. *Висячі сади Семіраміди в Вавилоні.*
2. *Піраміди в Єгипті.*
3. **Храм Артеміди в Ефесі.**
4. **Статуя Зевса в Олімпії.**
5. *Геликарнаський мавзолей.*
6. *Статуя бога сонця на острові Родос.*
7. *Олександрійський маяк.*

- В якому сузір'ї 7 зірок? (*В сузір'ї Великої Ведмедиці 7 зірок.*) А Місяць? (**Через 7 днів після новолуння на небі видно половинку місяця, а ще через 7 днів – повнолуння.**) До цього часу у нас 7 днів у тижні. Вважається, що веселка теж має 7 кольорів. Які це кольори? - Про щось невідоме говоримо «за сімома печатями», а якщо хто почувається дуже щасливим, то він «на сьомому небі», А скільки прислів'їв і приказок, в яких зустрічається цифра 7, назвіть хоча б 7 із них .

1. *Сім раз відмір, один відріж.*
2. *Семеро одного не ждуть.*
3. *Один із сошкою, семеро з ложкою.*
4. *У семи няньок дитя без ока.*
5. *Сім п'ятниць на тиждень.*
6. *Сім років мовчав, на восьмий закричав.*
7. *Сім верст киселю хлебтати.*

(«Семь бед, один ответ»)

1 гейм «Далі...Далі...»(команда повинна дати миттєву відповідь на запитання або говорить «Далі». Підраховується кількість правильних відповідей за одну хвилину.

Питання до першої команди:

1. Хто виготовив найпершу ліру? (*Гермес*).
2. Для кого була виготовлена перша ліра? (*Для Аполлона*).
3. Ліричну поезію греки називали... (*мелікою*).
4. Батьком ямбів вважається... (*Архілох*).
5. У якому місті найгірше ставилися до мистецтва? (*Спарта*).
6. Афінянин, який отримав звання почесного громадянина Спарти. (*Тиртей*).
7. На стінах дельфійського оракула було викарбувано:... («*Міра понад усе*»).
8. Чий профіль чеканили в Греції на монетах? (*Сапфо*).
9. Платон назвав Сапфо... («*десятою музою*»).
10. Острів Лесбос – батьківщина... (*Сапфо*).
11. Символ, який свідчить про те, що поетеса Сапфо рівна талантом божественному Орфесві. (*Ліра*).
12. На Акрополі афіняни поставили статую... (*Анакреонта*).

Питання до другої команди:

1. Із чого було виготовлено першу ліру? (*Із панцира черепахи*).
  2. Кому Аполлон передав ліру? (*Орфею*).
  3. Еллінська лірика має два різновиди: пісенна і... (*декламаційна*).
  4. Батьком трагедії вважається... (*Есхіл*).
  5. Афіньський кульгавий учитель музики. (*Тиртей*).
  6. Острів Парос – батьківщина... (*Архілоха*).
  7. Поет –воїн, син аристократа й рабині. (*Архілох*).
  8. Соломон казав, що не хотів би вмерти, не вивчивши напам'ять віршів... (*Сапфо*).
  9. Покохав Сапфо і присвятив їй свої вірші відомий поет... (*Алкей*).
  10. Як звучить ім'я Сапфо на еолійському діалекті, яким писала свої твори поетеса. (*Псапфа*).
  11. Поезія, що вирізняється оспівуванням життєвих радощів і насолод називається... (*анакреонтика*).
  12. Друге ім'я Сапфо – Псапфа означає в перекладі... («*Світла, осяйна*»).
- Запитань було задано...
Правильних відповідей...

Підсумок журі.

2 гейм «Заморочки із бочки» (У коробці листочки з номерами запитань з теорії літератури. Спочатку витягає одна команда, потім інша. Із 5 запитань витягуємо 4, бажано, щоб відповідав учень, який витягує. За кожну правильну відповідь – 1 бал, а якщо «Щ – Щасливий випадок» -5 балів.)

1. Театральні вистави в Елладі пов'язані зі святами на честь бога (Діоніса).
2. Слово трагедія буквально з грецького означає («цап'яча пісня»).
3. Що таке комедія? (Драматичний твір із веселим, смішним або сатиричним сюжетом).
4. Де був розміщений в Афінах театр Діоніса? (На схилі Акрополя).
5. Доля дійових осіб у трагедії іноді набувала несподіваного повороту, який називався... (перипетія).

1. Що таке трагедія? (Драматичний твір, де зображено гострі конфлікти, які найчастіше закінчуються загибеллю героїв.)
2. Скільки осіб вміщував театр в Афінах? (17 тисяч).
3. Доля дійових осіб у трагедії, яка внаслідок несподіваного повороту призводила до кризового стану дії чи долі персонажа, називалася... (катастрофа).
4. «Золота доба» еллінської літератури. (V ст.. до н. е.).
5. Найвизначніший комедіограф. (Арістофан).

3 гейм «Ти мені, я тобі». Капітани задають по 2 питання команді супротивника, на обдумування 1 хвилина, можна радитися. Якщо не відповідає команда супротивника, відповідь дає капітан, який задавав питання і отримує додатковий бал.

Підсумки журі.

4 гейм «Темна конячка». Хто відгадає того, хто вестиме цей гейм, отримає додатковий бал.

«Темна конячка» приготувала для вас по 1 запитанню.

До 1 команди:

1. На згадку про що Зевс утворив сузір'я ліри? (На згадку про найкращих виконавців ліричних творів Аполлона, Орфея, Сафо) -3 б.
2. Етимологія (походження) слова «ямб». (1) Виконання ямбічних поезій супроводжувалося різкими звуками дудки – ямбіке; 2) ім'я служниці Ямби, яка грубими жартами розсмішила навіть невтішну богиню Деметру; 3) дошкульні жартівливі вірші; 4) сучасне значення, двоскладовий віршовий розмір з наголосом на 2 складі) - 4 б.

До 2 команди:

1. Назвіть послідовників анакреонтики, анакреонтичні мотиви у творчості поетів різних народів світу. (Вольтер – у французькій літературі, у німецькій – Гете, у російській – Пушкін, в українській - О.Олесь) – 4 б.
2. Чому свята Діонісії склалися з двох протилежних за настроєм частин: похмурої і радісної, яким було їх співвідношення під час Великих Діонісій? (1) Діонісій – «умираючий і воскресаючий» бог родючості та виноградарства. 2) Смерть / зникнення бога пов'язували із настанням зими – звідси 1 етап дійства – жалоба за померлим (трагедія), а потім нестримні радощі з приводу його воскресіння (веселі комедія). 3) Великі Діонісії святкували ранньою весною, йшли 4 дні: 3 дні змагались автори трагедій, на 4 день – автори комедій.) – 3 б.

Підсумок журі.

5 гейм «гонка за лідером». Цей гейм визначить переможця, ваше завдання швидше задзвонити у рибальський дзвоник – хто перший, той і відповідає. Хто більше дасть правильних відповідей. (Відповідь можна починати, не чекаючи закінчення завдання, взнали раніше - дайте сигнал)

Лірика

1. Поезія Тіртея «Добре вмирати тому..» за жанром (елегія).
2. Повчальний вірш, що містить у собі заклик до важливих і серйозних справ, роздуми, афоризми, пишеться двовіршем: гекзаметр + пентаметр? (Елегія).
3. Кому належать рядки:

«Тож як справді не знайде втікач поміж людом ніколи

Ані пошани собі, ні співчуття, ні жалю...»(*Тиртей*).

4.«Серце, серце! Біди люті звідусіль тебе смутять» (*Архілох*).

5.«Радість є – радій не надто, є нещастя – не сумуй понад міру.» (*Архілох*).

6.«Від горя жорстокого захист нам дарували боги – стійкість твердої душі» (*Архілох*).

7.«Жереб мені випав такий: серцем палким любити ласку весни»(*Сапфо*).

8.«Тільки я побачу тебе – і слова мовить не можу, і язик німіє одразу..» (*Сапфо*).

9.«Не люблю я нудьгувати: на бенкеті з вином разом давай пісню, серцю милу.»(*Анакреонт*).

10.«Лиш запишалосся кляте дівча з Лесбосу родом, та й осміявши мою сивину, іншому звабно моргає.» (*Анакреонт*).

11.Інструмент, у супроводі якого виконувалися елегії ?(*Флейта*).

12.Інструмент, у супроводі якого виконували мелісу? (*Ліра*).

Комедії та трагедії :

1.Яким змаганням немає аналогів в історії людства ?(*Трагіків*).

2.Скільки разів Есхіл був переможцем у змаганнях драматургів (*12*).

3.Есхіл образився на співгромадян, що віддали першість не йому , а (*Софоклу*).

4.Скільки років було Софоклу, коли він переміг Есхіла?(*27*).

5.Скільки разів Софокл перемагав у славетних змаганнях трагіків на Діонісія? (*24 лаврові вінки*).

6.У якій країні Зевс поверне людську подобу Іо? (*Єгипет*).

7.Як ще називають Зевса у трагедії «Прометей закутий»? (*Кронід*).

8.Хто народить сина, який стане родоначальником славного роду героїв, з якого вийде Геракл? (Іо).

9.Від кого зазнавав мук Прометей.(*Орел*).

10. Від кого страждала Іо? (*Гедзь*).

11. Кого оплакує Антігона? (*Брата Полініка*).

12. Як звали сестру Антігони? (*Ісмена*).

13. Батьківщина Антігони. (*Фіви*).

14. Чому фіванський цар Креонт заборонив ховати Полініка? (*Бо саме він привів під стіни Фів вороже військо аргосців.*)

15. Батько Антігони. (*Едіп*).

16. Як вона допомагала батькові, коли він виколов собі очі? (*Була поводитирем*).

17. Жахлива страта Антігони. (*Живцем поховали у гробниці*).

18. Чиє віщування злякало Креонта ?(*Сліпого Тіресія*).

19. Як загинув Гемон? (*Простромив собі груди мечем на очах у батька*).

20. Як називається момент трагедії Софокла, коли виявилосся, що Антігона вже мертва? (*Катастрофа*).

21. Хто пізніше використав цей прийом у своїй трагедії? (*Шекспір «Гамлет»*).

Завдання «Сім ключових слів – письменник» (за ключовими словами назвати письменника. Знову швидше задзвонити у рибальський дзвоник – хто перший, той і відповідає. Хто більше дасть правильних відповідей. (Відповідь можна починати, не чекаючи семи прикмет, взнали раніше - дайте сигнал).

Лесбос, Псапфа, любовна поезія, світла, монети, «десята муза», храм ліри. (*Сапфо*).

Воїн, поет, греко – перські війни, Афіни, Сицилія, образа, 12, Прометей. (*Есхіл*).

Серце, Парос, найманець, святилище, воїн, батько ямбів, міра. (*Архілох*).

27, політик, 24, суд, божевілья, керівництво армією, Антігона. (*Софокл*).

Розділ 9. Зміцнюючи велич імперії

Вергілій

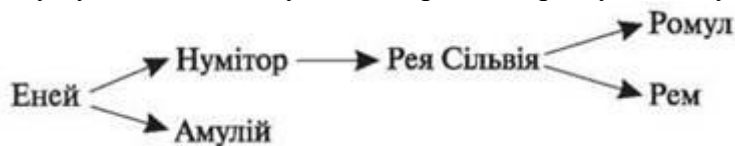
1.«Золотою добою» давньоримської літератури став час правління імператора ...(*Октавіана Августа (кінець I ст. до н.е. - початок I ст. н.е.)*).

2. Місце і дата народження і смерті. *(Народився 15 жовтня 70 року до н.е. в с. Андах поблизу Мантуї(Північна Італія). Помер 21 вересня 19 р. до н.е. у м. Брандузі.)*
3. Знак зодіаку. *(Діва).*
4. Родовід. *(Батько належав до заможних низів вільного населення, мав земельну ділянку і майстерно керував гончарним виробництвом.)*
5. Оточення, друзі. *(Серед близьких друзів-однодумців філософи-епікурейці Сірон і Філоделом, з якими зберіг дружні стосунки на все життя.)*
6. Портрет. *(Високий на зріст, смуглявий. З мужицьким обличчям, слабкого здоров'я, хворий на сухоти.)*
7. Вдача, характер. *(Повільний і трохи сором'язливий, позбавлений честолюбства, скромний. Злагода, мир, душевна рівновага були для нього найважливішими у житті. Намагався уникати зустрічі з натовпом на вулицях.)*
8. Освіта, заняття. *(Навчався у риторичних школах Мілана, Рима. Мав намір стати адвокатом. Але слабе здоров'я і недостатні ораторські здібності перешкодили цьому, однак спонукали до поезії. Захоплювався ідилією сільського життя.)*
9. Світоглядне кредо. *(«Людина – творець історії і водночас її жертва».)*
10. Світ захоплення. *(Любив сільські красиви, усамітнення на своїй віллі, спілкування з близькими друзями.)*
11. Творчість. *(«Буколіки»(пастуші пісні), «Георгіки» (про рільництво, садівництво, бджільництво, тваринництво) та «Енеїда», яка уславила історію заснування Древнього Риму).*
12. Визнання та місце у світовій літературі. *(Його називали «Божественним учителем», «поетом римської долі», «християнином до християнства»).*
13. Чому його називали «Християнином до Христа»? *(У «Буколіках» яскраво описав народження непорочною матір'ю якогось хлопчика, що поверне людству «золоту добу», що християни тлумачили як провіщення народження дівочою Марією Ісуса).*
14. Яку роль відводить Данте Вергілію у «Божественній комедії»? *(Обирає його своїм провідником у християнському Пеклі та Чистилищі.)*
15. Чому сучасники називали його «римським Гомером»? *(Бо писав «Енеїду», спираючись на твори Гомера, наслідуючи їх).*
16. Хто замовив поему? *(Писав на замовлення Октавіана Августа).*
17. Значення творчості Вергілія. *(Найвидатніший римський поет, творець національного героїчного епосу.)*
18. З якою метою написана поема Вергілія? *(Прославити Рим у віках і тисячоліттях, як це зробив для Греції Гомер.)*
19. Яка легенда покладена в основу твору? *(За одним із переказів, нащадком Енея була Рея Сільвія, або Ілія. Вона народила Ромула і Рема, але переслідувалася дядьком Амулієм, який прагнув убити і матір, і дітей. Марс урятував їх. Ромул та Рем були виховані посланою Марсом вовчицею, а виховав їх місцевий пастух. Згодом вони повернули владу своєму дідові Нумітору, а самі вирішили заснувати нове місце. У цей час між ними виникла суперечка, і Ромул убив Рема. Ромул став першим царем у новозбудованому місті – Римі.)*
20. Що допомогло Вергілію потрапити до вищих кіл римського суспільства. *(дружні зв'язки, що склалися у школі з майбутнім імператором Августом)*
21. Хто став провідником культурної політики імператора Августа *(відомий цінитель і покровитель поезії Гай Цильній Меценат. Саме він створював образ «божественного імператора» в уяві римського народу.)*
22. Постать Мецената стала своєрідним символом римської культури тієї епохи. І не випадково таке явище, як покровительство наукам і мистецтвам, увійшло в історію під назвою... *(«меценатство».)*
23. Римський історик Світоній пише: «Коли він з'являвся на вулиці й люди починали ходити за ним назирці й показувати на нього, він ховався від них у найближчому будинку». Чому? *(За свідченнями сучасників, поет був високий на зріст, мав міцну статуру й смагляве обличчя селянина.)*

Енеїда

1. Історія створення поеми «Енеїда». *(Римська держава бере свій початок із маленької території в Лаціумі на західному узбережжі Апеннінського півострова. Із року в рік Рим розширював свою територію шляхом завоювання чужих земель, доки із маленького містечка – поліса не перетворився на величезну державу від західних берегів Середземного моря до Кавказу. До її складу у 146 році увійшла і Греція. Вся історія, легенди, релігія Риму повинні були підтверджувати ідею військової могутності. Родоначальником держави офіційно було визнано Енея, вихідця із Іліона, сина троянця Анхіза та богині кохання Венери. Легенда про походження Енея повинна була стверджувати в свідомості народу ідею божественного походження самої Римської держави. Після Гектора Еней був найславетнішим героєм Трої. Еней покинув спалену Трою разом із сином Асканієм (Іулом) та батьком Анхісом. Зібравши троянців, після випробувань та пригод, заснував нову державу – майбутній Рим.)*

2. **Легенда про засновника Рима.** За одним із переказів, нащадком Енея була Рея Сільвія, або Ілія. Вона народила Ромула і Рема, але переслідувалася дядьком Амулієм, який прагнув убити і матір, і дітей. Марс урятував їх. Ромул та Рем були вигодувані посланою Марсом вовчицею, а виховав їх місцевий пастух. Згодом вони повернули владу своєму дідові Нумітору, а самі вирішили заснувати нове місце. У цей час поміж ними виникла суперечка, і Ромул убив Рема. Ромул став першим царем у новозбудованому місті — Римі.

3. Як називається період творчості Вергілія, Горація та Овідія, що збігається з часом правління Октавіана Августа? *(«Золотою добою», яка припадає на кінець I ст.. до н. е. або «золотим віком» римської літератури).*

4. Поема «Енеїда» є літературною обробкою легенди про... *(троянця Енея – легендарного засновника Рима).*

5. Яка легенда покладена в основу твору? *(Про троянця Енея).*

6. Аналогії з якими творами виникли у вас під час читання «Енеїди» Вергілія? *(Це творче наслідування поем Гомера: «одіссея» мандрів Енея та «іліада» його битв).*

7. Основний пафос поеми. *(Поетизація римської доблесті, патріотичного служіння державі, величі Риму).*

8. Під якими іменами виступають у поемі Вергілія грецькі боги? *(Афродіта – Венера, Гера – Юнона, Афіна – Мінерва...)*

9. Встанови відповідність між іменами богів давньогрецьких міфів із іменами давньоримської міфології. *(Зевс – Юпітер, Посейдон – Нептун, Геракл – Геркулес, тощо)*

10. З якою метою подається заспів у поемі? *(Щоб повідомити тему твору).*

11. Знайдіть ключові фрази, що відображають ідею твору. *(«Стільки страждання лягло на підвалини римського роду!»)*

12. Куди після падіння Трої прямував Еней? *(До Італії).*

13. Хто намагається знищити флот Енея, а хто рятує? *(Юнона насилає бурю, а Нептун рятує.)*

14. Куди пристають останні сім кораблів троянців? *(До африканського берега, до Карфагену, де гостинно їх зустрічає цариця Дідона.)*

15. Про що розповідає Еней цариці? *(Про падіння Трої, про жерця Лаокоона, про троянського коня).*

16. Хто і чому наказав Енею покинути Трою? *(Венера, бо він мусив заснувати майбутню могутню державу.)*

17. Кому ще разом з Енеєм вдалося покинути палаюче місто? *(Батькові Енея Анхізу, сину Асканію-Юлу, дружині Креусі, яка дорогою загубилася).*

18. Яка різниця у змалюванні подій Троянської війни у Вергілія і Гомера? *(Гомер не розповів про загибель Трої. Вергілій змалював яскраву вражаючу картину падіння міста. Трою*

можна було здолати лише хитрістю і підступністю. Саме ці риси уособлює Одиссей, який у творі Вергілія змальований негативно. У розповіді Вергілія данайці грубі, жорстокі, підступні і злі, а троянці наївні, довірливі й добрі. У нього немає гуманності, притаманної творам Гомера, який співчуває обом ворогуючим сторонам.)

19. Скільки років вони поневірялися, не маючи прихистку?(Довгих 6 років).

20. Що дає підставу називати «Енеїду» «одиссеєю» мандрів Енея? (Перші 6 пісень наслідують «Одиссею» Гомера, Вергілій розповідає в них про подорож і пригоди Енея дорогою до Італії. Ми знову бачимо тих же фантастичних істот: Сциллу і Харибду, острів циклопів й осліпленого Одиссеєм Поліфема, подорож до підземного царства мертвих і зустріч із батьком тощо.)

21. З ким одружується Еней?(З Дідоною).

22. Чому Дідона покінчила життя самогубством?(Бо Еней покинув Карфаген і вирушив до Італії: так наказав йому через Меркурія Юпітер. Дідона проколола себе мечем Енея і спалила себе.)

23. Куди буря пригнала кораблі Енея?(До Сицилії).

24. Чому до Карфагену Еней приплив на семи кораблях, а з Сицилії відпливає до Італії на трьох кораблях?(Бо троянкам набридли мандри і вони підпалили кораблі. Еней залишив на Сицилії старих і знесилених, а з рештою на трьох кораблях вирушив далі.)

25. З ким він зразу зустрічається на італійському березі?(Зі жрицею Сивілою у храмі Аполлона біля м. Куми).

26. Що радить йому жриця Сивілла?(Спуститися до підземного царства мертвих.)

27. Кого Еней зустрічає у підземному царстві?(Тінь батька Анхіза (у мандрах Анхіз помер), яка пророкує риму славне майбутнє.)

28. Куди вирушив Еней, повернувшись на землю?(До Лацію, де правив Латин. він послав до царя послів за дозволом оселитися тут і заснувати місто.)

29. Чи погодився Латин?(Так, бо за пророцтвом його донька Лавінія має одружитися з іноземцем і їхні нащадки пануватимуть у світі.)

30. Хто знову стає на заваді Енеєві і чому?(Юнона, бо тоді Еней заснував би нову Трою, що здолає Карфаген.)

31. Як саме хоче помішати Юнона?(Відкрила двері храму латинян. Зачинені в мирні часи, направила Турна, який теж сватався до Лавінії, і той напав на троянців.)

32. Що нагадує друга частина поеми?(«Іліаду» Гомера, бо мова йде про битви, у яких беруть участь герої.)

33. Яку літературну паралель можна провести?(Щит Ахілла і щит Енея, двобій Ахілла і Гектора – двобій Енея і Турна).

34. Пригадайте, що було зображено на щиті Ахілла?(Сцени мирного та воєнного життя).

35. Хто викував щит Енеєві?(Вулкан – Гефест).

36. Що зображено на щиті?(Майбутнє Риму, пригоди італійців, Асканіїв рід, усі послідовно проваджені війни...)

37. Які з сюжетів, що зображені на щиті, вам відомі?(Ромул і Рем, вигодувані вовчицею, гуси, що врятували Рим, Антоній і Клеопатра та ін..)

38. Як ви гадаєте, що відчував Еней, отримавши такого щита?(Радість, гордість за своїх нащадків; знання майбутнього надавало йому сили й наснаги.)

39. Як Юпітер намагається допомогти Енею?(Скликав раду богів, але примирити Юнону з Венерою йому не вдалося. І Юпітер довірився Долі).

40. Хто переміг у двобойі?(Еней переміг Турна).

41. Чому ми завдячуємо Вергілієві становленням нової української літератури?

(І.Котляревський, якого сам Т.Шевченко шанобливо назвав «батьком» створив «Енеїду» про козаків живою розмовною українською мовою).

41.Визначте, що об'єднує твори Вергілія і Гомера?

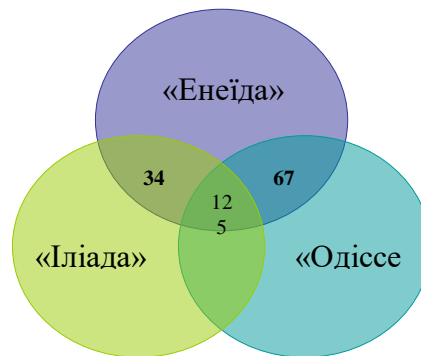
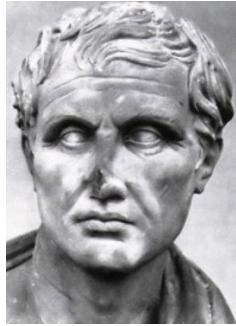
1) Жанр: епічні поеми.

2) Герой: один головний, здійснює подвиги заради Батьківщини.

3) Сцени військових битв.

4) Опис щита героїв.

- 5) Функція заспіву.
  - 6) Сцени пригод і поневірянь героїв.
  - 7) Герої: циклоп Поліфем, Сцилла і Харибда.
42. «Кола вена»

Літературний диктант

1. Найвідоміша поема Вергілія. (*«Енеїда»*).
2. Батько Енея. (*Анхіз*).
3. Матір Енея. (*Рея Сільвія. Ілія.*)
4. Засновник Рима. (*Ромул*).
5. Брат – близнюк Ромула. (*Рем*).
6. Годувальниця хлопчиків – близнюків. (*Вовчиця.*)
7. Цей бог опікувався Ромулом і Ремом. (*Марс*).
8. Він викував щита Енесві. (*Вулкан*).
9. Час його царювання називають «золотою добою» римської літератури. (*Октавіан Август*).
10. Гнів кого із богів спричинив труднощі на шляху Енея. (*Юнони*).
11. Загинула через кохання до Енея. (*Дідона*).
12. Римський відповідник Зевса. (*Юпітер*).
13. Основний пафос поеми «Енеїда». (*Героїчний*).
14. Ідея. (*Поетизація римської доблесті, патріотичного служіння державі, величі Риму.*)
15. Для українців античне ім'я Еней має особливе значення. Тільки-но почувши його, чи не кожний згадує: «Еней був парубок моторний і хлопець хоть куди козак». Ці слова належать ... (*І. Котляревському.*)

16. Вергілій “Енеїда” - аналіз

Автор: Публій Вергілій Марон

Літературний рід: епос

Жанр: поема

Тема: розповідь про життя та діяння родоначальника римського народу – троянця Енея, який був сином богині Венери та Анхіса.

Ідея: прославлення троянської та латинської мужності; уславлення роду Юліїв.

Композиція: 2 частини, кожна частина – 6 книг. Головні герої “Енеїда”: Еней, Дідона, пророчиця Сивілла, батько Енея Анхис, цар Латин, його дочка Лавінія, Турн.

Сюжетна основа: міфи про Енея

Тести за творчістю Вергілія

1. «Енеїда» Вергілія присвячена

А Гаю Юлію Цезарю   Б Октавіану Августу   В Меценату   Г Горацію

2. Вергілію належить твір

А «Роботи і дні»   Б «Прометей закутий»   В «Георгіки»   Г «Сумні елегії»

3. Рядками «Зброю співаю і мужа, що перший з надмор'їв троянських, // І Долею гнаний нещадно, на берег ступив італійський» розпочинається твір

А «Одіссея»   Б «Енеїда»   В «Іліада»   Г «Прометей закутий»

4. Слова «Там-бо, на тому щиті, прозираючи роки майбутні, // Вирізьбив владар огню італійців майбутні пригоди...» описують щит

А Евріала   Б Енея   В Ахілла   Г Гектора

5. Зустріч Енея з батьком («Енеїда» Вергілія) відбулася

в) вірність друзям і соратникам?

11. Хто з письменників зробив Вергілія персонажем свого твору:

а) Данте; б) Котляревський; в) Боккаччо?

12. "Енеїда" — вірєць ...

а) героїчного епосу; б) історичної поеми; в) античної драми?

Ключ: 1 б; 2 а; 3 в; 4 а 5 а; 6 в; 7 б; 8 б; 9 в; 10 б; 11 а; 12 а.

Тест 3

1. Назвіть хронологічні межі існування давньоримської літератури:

А. IV ст. до н.е. – V ст. н.е.

Б. I ст. до н.е. – I ст. н.е.

В. III ст. до н.е. – V ст. н.е.

2. Який період називають «золотою добою» римської культури та літератури?

А. правління Юлія Цезаря, I ст. до н.е.

Б. правління Октавіана Августа, I ст. до н.е. – I ст. н.е.

В. правління Марка Аврелія, II ст. н.е.

3. Яку професію хотів обрати Вергілій?

А. воїн; Б. хорег; В. адвокат.

4. Як називався перший твір Вергілія?

А. «Буколіки» Б. «Георгіки» В. «Енеїда»

5. Який твір Вергілія вважається найдосконалішим?

А. «Буколіки» Б. «Енеїда» В. «Георгіки»

6. Які твори лягли в основу поеми «Енеїда»?

А. Міфи троянського циклу Б. «Метаморфози»

В. «Іліада» та «Одісея»

7. Якого грецького поета Вергілій наслідував в «Енеїді»?

А. Гомера Б. Гесіода В. Феокріта

8. Зі скількох книг складається «Енеїда»?

А. з 9 Б. з 12 В. з 24

9. Який шлях мав пройти Еней?

А. із Трої до берегів Спарти

Б. із Трої до берегів Сицилії

В. із Трої до берегів Італії.

10. Сином якої богині був Еней?

А. Афродіти Б. Юнони В. Венери

11. До якого міста корабель Енея прибила буря?

А. Альба Б. Карфаген В. Галікарнас

12. Визначте віршований розмір поеми «Енеїда»:

А. Пентаметр Б. Гекзаметр В. Дактиль

Тест 4 (автор: Куліш Ольга Степанівна)

1. Творчість Вергілія належить до:

а) архаїчного періоду давньогрецької літератури;

б) класичного періоду давньогрецької літератури;

*в) римського періоду доби імперії.

2. Вергілій народився:

а) у Римі;

*б) поблизу міста Мантуї;

в) поблизу міста Сульмоні.

3. Головним героєм поеми Вергілія «Енеїда» є:

а) грецький бог Еней;

б) грецький герой Еней;

*в) троянський герой Еней.

4. Трагічна зустріч Енея з Дідоною відбулася у :

- а) Римі;
- б) Трої;
- *в) Карфагені.**

5. Зустріч Енея з батьком відбулася:

- а) у Римі;
- б) у уві сні;
- *в) у царстві померлих.**

6. Обладунки Енею зробив бог-коваль:

- а) Гефест;
- б) *Вулкан**
- в) Гермес.

7. Енеєві у його мандрах допомагала богиня:

- а) Юнона;
- б) Афродіта;
- *в) Венера.**

8. На бойовому щиті Енея зображено звіра:

- а) лева;
- б) корову;
- *в) вовчицю.**

9. Автором травестійної пародії на «Енеїду» Вергілія є:

- а) Б.Тен;
- б) І. Франко;
- *в) І. Котляревський.**

10. «Італійців майбутні пригоди» були зображені на:

- а) кораблі Енея;
- б) шоломі Енея;
- *в) щиті Енея.**

11. Вергілій увів до літератури тему:

- а) життя богів і героїв;
- б) троянської війни;
- *в) сільського життя на лоні природи.**

12. У рядках

Завжди для мене лишиться він Богом

Вергілій висловив своє ставлення до:

- а) Гомера;
- *б) імператора Августа;**
- в) Ісуса Христа.

Тест 5

1. Поема „Енеїда” складається з ... книг:
а) 11; б) 12; в) 13.
2. “Ратні боріння й героя вславлюю, що перший із Трої,
Долею гнаний , прибув до Італії, в землі лавінські.
Довго всевишня по суші і морю ним кидала сила,
Бо невблаганна у гніві ... була безпощадна”:
а) Дідона; б) Венера; в) Юнона.
3. Еней прибуває в Карфаген, де його зустрічає ... й влаштовує святковий банкет:
а) Креуса; б) Дідона; в) Юнона.
4. Лаокоон – жрець Нептуна – загинув разом із своїми двома синами від:
а) стріл ворога; б) отрути; в) укусу двох змій, що вийшли з моря .
5. Еней довго блукає морями з волі :
а) Афіни; б) Юнони; в) Венери.
6. Еней заснував у Сицилії місто:
а) Сегесту; б) Хаос; в) Смірну.
7. У підземному царстві Еней зустрічає дух:

- а) Гектора; б) Пріама; в) *Анхіса*.
8. Цар Латина із пропозицією миру та дружби пропонує Енеєві руку дочки:
а) *Лавінії*; б) Креси; в) Андромахи.
9. Цариця, яка палко закохалася в Енея і покінчила життя самогубством:
а) *Дідона*; б) Лавінія; в) Камілла.
10. Еней у поєдинку вбиває:
а) Гектора; б) *Турна*; в) Евандра.
11. За проханням богині ...Вулкан виготовляє для Енея блискучі обладунки і щит:
а) *Венери*; б) Юнони; в) Деметри.
12. Енеєвого сина звали:
а) Ромулом; б) *Асканієм*; в) Августом.
13. З яким гомерівським героєм можна співставити Енея:
а) Гектор; б) *Одіссей*; в) Паріс.
14. Троянців із рештою їх кораблів рятує:
а) Юпітер; б) *Нептун*; в) Вулкан.
15. Хто героїчно гине, намагаючись уночі із обложеного міста передати вісті Енеєві:
а) Асканій та Євріал; б) *Ніс та Євріал*; в) Ніс та Асканій.

Розділ 10. Літературний монумент Горація

Квінт Горацій Флакк

1. *«Будьте здорові, сини мої любі: і ти, Остапе, і ти, Андрію! Дай, Боже, щоб на війні щастило!...А як пак, звався той, що латинські вірші писав? Я на письмі не вельми тямлю, то й не знаю: Горацій, чи що? «Ач, який батечко, - подумав про себе старший син Остап, - усе старий знає, а ще й прикидається».*
- Безперечно ви пізнали твір Гоголя і пригадали той епізод, коли сини Тараса поверталися з бурси. Ім'я якого латинського поета називає Тарас Бульба?
2. Чи свідчить це про те, що творчість Горація була досить поширеною на Україні козацької доби, принаймні в навчальних закладах? Чи хотіли б ви дізнатися більше про давньоримського поета, твори якого вивчали в братських школах, у Києво-Могилянській академії? Чи хотіли б ви дізнатися, у якого поета закликав українських письменників вчитися майстерності Феофан Прокопович?
3. Назвіть відомих перекладачів творів Горація. (*Григорій Сковорода, П. Гулак-Артемовський, Л. Боровиковський, І. Франко, М. Зеров, Борис Тен, Андрій Содомора.*)
4. Обговорення поетичних повчань Горація. (*«Ораторами стають, поетами народжуються», «Тільки в знанні – джерело й запорука справжнього вірша»...тощо*)
5. Розповісти про письменника. (*Народився на півдні Італії в сім'ї раба, відпущеного на волю. Пройшов усі сходи тогочасної освіти: від початкової школи у Римі до філософських занять в Афінах. Захопився ідеями республіки і став військовим трибуном (командиром легіону) в армії Брута. Після поразки армії Брута повернувся додому, але батьків маєток конфіскований. Починає писати вірші, які привернули увагу Вергілія. Вергілій познайомив Горація з Меценатом і з Августом. Горацій стає імператорським співцем, проповідником цезаріанства. Проте таке життя йому не до душі і він усамітнюється у себе в маєтку в Сабінських горах. Згодом Меценат та Август знову викликають його в Рим. Так і минає його життя – у втечах на лоно природи та поверненнях до Рима. Перу Горація належать 2 книги сатир, книга еподів (ліричних віршів) 4 книги од, 2 книги послань.*)
6. Захоплення. (*Чудово знав еллінську та римську літературу й філософію.*)
7. Як Вергілій допоміг Горацію? (*Познайомив з Меценатом, що став другом і покровителем Горація, познайомив з Августом.*)
8. Горацієві належить вислів «Поезія - це ....(картина).»
9. В оді «До Ліцинія Мурени» поет проголошує правило, яке для самого Горація стало основним життєвим принципом – це... (*«золота середина»*)
10. Хто такий меценат? (*Тепер це ім'я стало загальною назвою, що означає покровитель мистецтва, спонсор. Це ім'я стало символом сприяння митцям.*)

11. Тематика творів. (*Оспівує Рим, Августа, кохання і красу, розмірковує про поезію, життя і смерть*).
12. Вірш, що висловлює високі почуття, викликані важливими історичними подіями, діяльністю історичних осіб, якому притаманні урочистість і піднесеність – це... (*Ода*)
13. Виразне читання оди «До Мельпомени». Що таке ода? (*Жанр лірики, що висловлює піднесені почуття, викликані важливими історичними подіями, діяльністю визначних осіб тощо. Вірш урочистого характеру на честь якоїсь особи або події.*)
14. Хто така Мельпомена? (*Муза трагедії.*)
15. Про який пам'ятник йдеться у поезії? (*Поет упевнений, що є пам'ятники, яким не загрожують ні дощі, ні буревії. Вони – у пам'яті людей, адже йдеться про найкращих, найзнаменитіших діячів в історії людства. Вони – у поетичних рядках, що переживуть віки, бо написав їх талановитий поет.*)
16. Які автобіографічні відомості зазначив поет у вірші? («Я – славний з убогого» - *Горацій нагадує про своє «заплямоване» походження: був сином колишнього раба.*)
17. Про яку заслугу в галузі поетичного мистецтва згадує Горацій? («Вперше скласти зумів по-італійському Еолійські вірші» - *це означає, що Горацій писав латиною, використовуючи віршові розміри, винайдені Сапфо, Архілохом, Алкеєм.*)
18. Що незвичного є в поезії поета? (*По-перше, він зводить пам'ятник собі сам, не чекаючи, доки його увічнять у мармурі чи бронзі. По-друге, поет настільки упевнений в своєму таланті, що вважає себе гідним лаврового вінка Мельпомени.*)
19. Що свідчить про те, що Горацій «смерті весь не скорився»? (*В Україні його твори вивчалися в братських школах. Пам'ять про римського поета пережила віки й житиме, поки й віку.*)
20. Які мотиви переважають у оді? (*Мотив підведення митцем підсумку творчого життя, мотив нетлінності мистецтва, поезії; мотив увічнення пам'яті про поета у його творчому доробкові, який буде потрібен майбутнім поколінням.*)
21. Тема поезії. (*Усвідомлення поетом досягнень свого творчого шляху, возвеличення мистецтва.*)
22. Ідея – слава поета вічна, бо його вірші будуть жити в наступних поколіннях
23. Художні засоби епітети: дощ уїдливи́й, гризький; в нестриманій сваволі; літ невпинний та ін.
24. Кого з поетів також приваблювали ці мотиви, ця тема? (*Вільяма Шекспіра «Державців монументи мармурові переживе могутній мій рядок...», О. Пушкін «Я памятник себе воздвиг нерукотворный...», М. Рильський «Я памятник собі поставив нетривалий не з міді гордої...», Державін «Я памятник себе воздвиг чудесный, вечный...», М. Ломоносов тощо.*)
25. Дослідницька робота в групах на тему: «Розвиток теми «нерукотворного пам'ятника» в світовій поезії». (Роздати листочки з поезіями Ломоносова, Державіна, Пушкіна, Рильського).
26. Древні казали: «Життя коротке, мистецтво вічне». Як ця фраза пов'язана з одою Горація?
27. Найвидатніші поети «золотої доби» римської літератури. (*Вергілій, Горацій, Овідій.*)

Тести (автор: Басіста Валентина Яківна)

1. Горацій ...
 А) є ровесником Вергілія; б) є молодшим сучасником Вергілія;
 в) є старшим сучасником Вергілія.
2. Батько Горація дав йому освіту....
 А) таку, яку дають римській знаті; б) вклавши усі сили в освіту сина;
 в) відповідну статусу колишнього раба.
3. В Афінах Горацій займається....
 А) медициною; б) правознавством; в) красномовством;
 г) філософією.
4. Найбільше Горацію до душі тези про те, що головне для людини — позбавитися пристрастей і віднайти спокій, які виголосив...
 А) Евріпід; б) Софокл; в) Вергілій; г) Епікур.

5. Підтримуючи ідеї республіканців, Горацій....

- А) поринув у вир громадянської війни; б) зайняв посаду писаря;
в) писав вірші.

6. Маєток у Сабінських горах Горацій отримав ....

- А) як нагороду за творчість; б) як нагороду за прославлення Октавіана Августа; В) в подарунок від Мецената.

7. Незмінною позицією, яка допомагає не поступатися нещастю і не надто захоплюватися щастям, Горацій назвав...

- А) «золотою серединою»; б) золотим віком; в) одами.

8. У якому вірші Горацій «звів свій пам'ятник»?

- А) «Еолійські пісні»; б) «До Мельпомени»; в) «До Манлія Торквата»

9. Які рядки з вірша є автобіографічними?

- А) «Звів я пам'ятник свій»; б) «Я — славний з убогого»; в) «Поміж потомками буду в славі цвісти».

10. Хто з поетів взяв оду Горація за основу і створив свій унікальний твір?

- А) О.Пушкін; б) Г.Державін; в) А.Содомора.

11. Чому Горація називають реформатором римської поезії?

- А) Горацій порушує вічні проблеми буття людини; б) Горацій вважає, що людина має бути незалежною та вільною; в) пише найвідоміший твір римської поезії «Енеїда».

12. Твори Горація вплинули на розвиток європейської літератури...

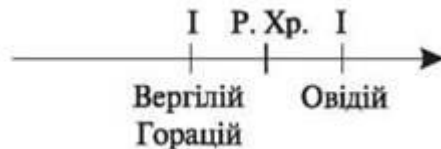
- А) його поезією захоплюються Данте і Вольтер; б) Монтень знає напам'ять всі його вірші; в) його думки запозичив Г.Сковорода;
г) використовується велика кількість афоризмів Гомера.

Розділ 11. «Співець одвічних перевтілень»

Публій Овідій Назон

1. Де і коли народився?(43 р до н.е. у м. Сульмоні, що в 140 км від Рима, в сім'ї вершників.)
2. Ким хотів бачити сина батько?(Адвокатом, мріяв дати найкращу освіту.)
3. Що приваблювало Овідія?(Світські розваги, література).
4. Чим Овідій відрізнявся від Вергілія та Горація?(Ті співпрацювали з владою, а він не переймався політикою, оспівував кохання).
5. За часів античності римського поета «золотої доби» Публія Овідія Назона називали ... («вчителем любові».)
6. Як іронізував Овідій щодо оспівування кохання?(Якщо Октавіан наполягає, що Рим заснований Венериним сином Енеєм, то в цьому місті треба оспівувати кохання через повагу до богині кохання Венери.)
7. Дебютував Овідій збіркою ... («Любовні елегії».) Книжка принесла йому широке визнання й зажила слави .. («практики кохання».)
8. Наступну книжку - «Героїди» - можна назвати ... («історією кохання».)
9. Дидактична поема «Наука кохання» стала... («теорією кохання»)
10. Роботу над любовними елегіями Овідій розпочав, коли йому не виповнилося й двадцяти років. Коли «любовну трилогію» було завершено, поетові було вже близько (сорока п'яти.)
11. «Наукою ніжності палкою» назвав творчість Овідія ... (О. Пушкін.)
12. Який твір приніс поету справжню славу?(Поема «Метаморфози».)
13. Як ставився до поета Август?(Після того як Овідій одружився, Август наказав йому негайно покинути столицю і їхати в заслання аж на далеку окраїну римської імперії, у Дакію в місто Томи. Причина заслання невідома.)
14. Скільки років провів на засланні?(10 років).
15. Які твори писав на засланні?(Жалоби на долю та моління про повернення до Рима).
16. У якому творі відбилася драма поета?(«Сумні елегії»)
17. Коли і де помер поет?(У 18 році до н.е. у вигнанні).

18. Що свідчить про те, що Овідій – один із найвидатніших поетів світу? (*Його смертю закінчилася і «золота доба» римської культури*).
19. Яке відношення має Овідій до України? (*Існує легенда, що якийсь офіцер знайшов старовинний надгробок із написом «Овідій». Там заклав фортецю, яка потім виросла у місто (нині райцентр Одеської області – Овідіополь. За іншою версією саме тут відбував заслання поет*).
20. «Найдосконалішим творінням всемогутнього Творця Всесвіту» називав Овідія (*Т. Шевченко*)
21. Що таке елегія? (*Жанр лірики журливого змісту*).
22. Аналіз твору «Сумні елегії» (У чотирьох книгах віршів простежуються трагічні мотиви: розлука із сім'єю, туга за Батьківщиною, ненависть до чужини, прохання про милосердя, прославлення поезії як єдиної опори в тяжкому житті.
Тема – трагедія вигнання і сум за батьківщиною
Ідея – уславлення любові до батьківщини Ліричний герой скаржиться на долю, мріє про повернення на батьківщину.
Настрій елегії сумний, відчувається розпач героя. Адже в ній розповідається про вигнання, котрий живе між чужинцями.
Художні засоби “Сумні елегії” епітети: дальня країна, тепле повітря, хвилі плинні, море безкрає, порівняння: земля стає біла, мов мармур; суда, мов мармуром, стиснуті льодом; необроблена, мов пустка, земля метафори (Істр хвилями плинними запобігає війні; Борей, сніги заважають нам жити; небо тремтять, і те ніби гнобить людей; отруту страшну бистре залізо несе)
23. Запишіть на лінії часу імена давньоримських поетів.

Тести

1. Автор поеми «Метаморфози»:
- а) Публій Вергілій Марон; б) Квінт Горацій Флакк;
 в) Публій Овідій Назон; г) Софокл.
2. Овідій класифікує « чотири покоління людей»:
- а) срібна, залізна, мідна, золота доба; б) мідна, залізна, срібна, золота доба
 в) золота, срібна, мідна, залізна доба; г) залізна, золота, мідна доба.
3. Ода Квінта Горація Флакка має назву:
- а) «Зима на чужині»; б) «Золотоволосий ерот...»;
 в) «До Манлія Торквата»; г) «Любий друг».
4. Елегія «Зима на чужині» належить до збірки Овідія:
- а) «Сумні елегії»; б) «Метаморфози»; в) «Наука кохання»;
 г) «Пісня про дружбу».
5. Поема «Енеїда» Публія Вергілія Марона - це:
- а) літературна обробка давньогрецьких міфів;
 б) літературна обробка римської легенди про засновника Риму;
 в) переспів поеми невідомого автора;
 г) переказ очевидця.
6. Слова поета-неокласика Павла Пилиповича: - «...Той, хто співав славу Риму» сказані про:
- а) Октавіана Августа; б) Публія Вергілія Марона; в) Юлія Цезаря; г) Квінта Горація Флакка.
7. Автор поеми «Енеїда» - це :
- а) Квінт Горацій Флакк; б) Публій Овідій Назон;
 в) Публій Вергілій Марон; г) Анакреонт.
8. Герої поеми «Енеїда» :
- а) Дідона, Пенелопа, Кассандра; б) Еней, Ахілл, Анхіз;
 в) Анхіз, Еней, Алкей; г) Зевс, Персефона, Еней.

9. Провідна думка поеми Вергілія «Енеїда» :
- уславлення Енея; б) звеличення Риму;
  - поетизація патріотизму;
  - оспівування людини та її світу.
10. Поезія Квінта Горація Флакка «До Мельпомени» «-це:
- елегія; б) ода; в) ямб; г) сонет.
11. «Чотири покоління людей»- уривок поеми :
- «Енеїда» Вергілія; б) «Буколіки» Овідія;
  - «Метаморфози» Овідія;
  - «До богів подібний» Сапфо.
12. Позначте правильне твердження. «Золота доба» Римської імперії-це період:
- правління Октавіана Августа;
  - коли жив Публій Вергільій Марон;
  - існування Римської республіки;
  - написання поеми «Енеїда».

ЦЕ МЕНІ ПІД СИЛУ!

(Презентую свої знання та вміння)

Контрольна робота

I-II рівні

- На які три роди було розподілено літературу в Давній Греції:
  - драма, трагедія, комедія, б) епос, лірика, драма;
  - роман, повість, оповідання; г) поема, пісня, елегія?
- Хто є героєм міфів фіванського циклу:
  - Еней, б) Едіп, в) Ахілл, г) Одісей?
- Хто із давньогрецьких митців є автором рядків: «Дивних багато у світі див, найдивніше із них – людина»:
  - Есхіл, б) Софокл, в) Сапфо, г) Анакреонт?
- Як називається докладний опис подій, предметів, ознак тощо у творах Гомера:
  - гомерівське питання, б) гомерівський каталог,
  - гомерівський спокій, г) гомерівський об'єктивізм?
- Чия творчість мала найбільший вплив на написання Вергілієм «Енеїди»:
  - Гомера, б) Есхіла, в) Софокла, г) Анакреонта?
- Хто із відомих античних авторів виклав ідею про високе покликання поета у вірші «До Мельпомени»:
  - Вергільій, б) Горацій, в) Овідій, г) Анакреонт?
- У якому із творів використано сюжети про перетворення:
  - «Іліаді» Гомера, б) «Енеїді» Вергілія, в) «Антігоні» Софокла,
  - «Метаморфозах» Овідія?
- У якому творі звучать слова: «Звів я пам'ятник свій. Довше, ніж мідь дзвінка, Вищий од пірамід царських, простоїть він»:
  - «Прометей закутий» Есхіла, б) «Енеїда» Вергілія,
  - «Антігона» Софокла, г) «До Мельпомени» Горація?
- Який поет є творцем римського національного героїчного епосу:
  - Вергільій, б) Горацій, в) Овідій, г) Гомер?
- Назвіть головний образ поезії Горація «До Мельпомени».
  - Пам'ятник; б) поет; в) Рим.
- Про що Анхіз розповів Енею в Аїді?
  - Про свою сумну долю;
  - про обов'язки римського громадянина;
  - про майбутню славу Риму.
- Які почуття переживає головний герой трагедії Есхіла «Прометей закутий»?
  - Обурення; б) розчарованість; в) злість.

III рівень

13. Установіть хронологічну послідовність розквіту творчості митців: а) Есхіл, б) Софокл, в) Вергілій, г) Горацій, д) Овідій.

14. Установіть відповідність між автором і героїнею його твору:

1) Гомер	а) Дідона
2) Есхіл	б) Талія
3) Вергілій	в) Іо
4) Горацій	г) Афродіта
5) Овідій	д) Брісеїда

15. Установіть відповідність між жанрами давньоримської літератури та їхніми представниками:

1) епічна героїчна поема	а) Софокл
2) ода	б) Овідій
3) трагедія	в) Горацій
4) елегія	г) Есхіл
5) комедія	д) Вергілій
	е) Арістофан

4 рівень

Виконайте одне із завдань на вибір.

1. На прикладі одного із античних творів покажіть вплив літератури Давнього Риму на розвиток світового мистецтва.

2. Пригадайте 2-3 афоризми із античних творів та поясніть їхній зміст.

ТЕМА: КОНТРОЛЬНА РОБОТА №2 ЗА ТЕМОЮ «АНТИЧНІСТЬ»

Варіант I

Початковий рівень

(за кожен правильну відповідь нараховується 0,5 бала)

1. Укажіть, що таке антична література.

- а) Література I тисячоліття до н. е.;
- б) література Західної Європи, створена латинською мовою;
- в) література Середземномор'я до Різдва Христового;
- г) література Давньої Греції та Риму.

Відповідь: г.

2. Укажіть, як ще називали греків у творах Гомера.

- а) Італійці; б) європейці; в) ахейці; г) латини.

Відповідь: в.

3. Укажіть, який жанр античної лірики розвинувся з фольклорної обрядової заплачки — голосіння на похороні або голосіння нареченої на весіллі.

- а) Елегія; б) гімн; в) ода; г) послання.

Відповідь: а.

4. Укажіть, хто викував щит Енея.

- а) Гефест; б) Вулкан; в) Зевс; г) Марс.

Відповідь: б.

Середній рівень

(за кожен правильну відповідь нараховується 1 бал)

5. Назвіть основні цикли давньогрецьких міфів.

Відповідь: фіванський, троянський, міфи про аргонавтів.

6. Напишіть, як називають героїчну розповідь про минуле, у центрі якої стоїть герой-богатыр.

Відповідь: героїчний епос.

7. Напишіть назви найвідоміших творів Овідія.

Відповідь: «Метаморфози», «Сумні елегії».

Достатній рівень

(за кожен правильну відповідь нараховується 2 бали)

8. Коротко опишіть, у чому полягає сутність «гомерівського питання».

Відповідь: «Гомерівське питання» — це сукупність проблем, що стосуються авторства творів «Іліада», «Одіссея» та особистості Гомера. Деякі вчені мають сумніви в тому, що епос було створено однією людиною, і наполягають, що в цих творах об'єднано народні пісні, які з'являлися протягом тривалого часу.

9. Визначте тему оди Горація «До Мельпомени».

Відповідь: тема ролі митця, увічнення пам'яті поета в його доробку.

Високий рівень

(за повне розкриття теми нараховується 3 бали)

10. Напишіть невеликий твір-роздум на одну з запропонованих тем.

а) Ідеал людини в Давній Греції.

б) Мої враження від поезії римських класиків.

Варіант II

Початковий рівень

(за кожен правильну відповідь нараховується 0,5 бала)

1. Укажіть провідну рису античної літератури.

а) Міфологічна тематика;

б) використання винятково латинської мови;

в) анонімне авторство багатьох творів;

г) заборона зображувати та описувати діяння богів.

Відповідь: а.

2. Укажіть ім'я і титул чоловіка героїні грецьких міфів Єлени.

а) Цар Фів Едіп;

б) цар Трої Пріам;

в) правитель Афин Фемістокл;

г) цар Спарти Менелай.

Відповідь: г.

3. Укажіть, яким віршовим розміром написано «Іліаду» Гомера та «Енеїду» Вергілія.

а) Гекзаметром; б) дактилем; в) пентаметром; г) ямбом.

Відповідь: а.

4. Укажіть, сучасником яких класиків був Овідій.

а) Есхіла, Софокла; б) Сапфо, Тіртея;

в) Вергілія, Горація; г) Гомера, Евріпіда.

Відповідь: в.

Середній рівень

(за кожен правильну відповідь нараховується 1 бал)

5. Назвіть три періоди античної літератури.

Відповідь: докласичний (архаїчний), класичний, елліністичний.

6. Напишіть, як називають моральне очищення, до якого призводить трагедія, викликаючи у глядача жах і співчуття.

Відповідь: катарсис.

7. Напишіть, який вид античної лірики розробляла Сапфо.

Відповідь: мелічну (пісенну) лірику.

Достатній рівень

(за кожен правильну відповідь нараховується 2 бали)

8. Назвіть основні теми давньогрецької лірики.

Відповідь: в елегіях було передано роздуми на різні теми: воєнну, політичну, любовну; ямбічна лірика мала суспільну спрямованість; у мелічній ліриці автори зверталися до любовної теми, уславлення богів.

9. Визначте провідну думку поеми Вергілія «Енеїда».

Відповідь: поетизація римської доблесті, величі Риму, патріотичного служіння державі.

Високий рівень

(за повне розкриття теми нараховується 3 бали)

10. Напишіть невеликий твір-роздум на одну з запропонованих тем.

а) Мій улюблений твір давньогрецького автора.

б) Спільне і відмінне між творами Гомера «Іліада» і Вергілія «Енеїда».

Впізнай письменника

Відповіді : 1. Арістотель., 2. Есхіл. 3. Софокл 4. Еврипід.. 5. Гомер.
5. Анакреонт. 7. Тіртей. 8. Саффо. 9. Вергілій. 10. Горацій. 11. Овідій

Контрольна робота за I семестр

I. ЛІТЕРАТУРНА ВІКТОРИНА «ТАК – НІ».

1. Мистецтво слова – це музика.
2. Веди, Біблія, Коран – це священні книги християн.
3. Провідна тема античної літератури – оспівування людини та її світу.
4. Твір Есхіла «Прометей закутий» – це трагедія.
5. Автором поеми «Енеїда» є Софокл.
6. Хронологічні межі доби Середньовіччя – V – XV століття.

II. ПРОДОВЖИТИ РЕЧЕННЯ.

1. Література – це мистецтво... .
2. У перекладі слово «Біблія» означає ... .
3. Важливим джерелом античної літератури є ... .
4. Є такі види давньогрецької лірики: ... .
5. «Батьком» давньогрецької трагедії називають ... .

б. «Золота доба» Римської імперії – це період правління ....

III. УСТАНОВИТИ ВІДПОВІДНОСТІ.

1. Між біографічними відомостями та письменником:

1 ГОМЕР	А Один із найвідоміших творів поета – «Барвношатна владарко, Афродіто...». Він відкриває першу збірку, укладену александрійськими вченими.
2 САПФО	Б Він почав писати свою поему на особисте прохання Октавіана Августа, щоб пробудити в римлян національну гордість.
3 ВЕРГІЛІЙ	В «Учений муж доби», «Доказ істини», «Цар філософів Сходу і Заходу» – не повний перелік почесних звань, якими нагородили поета земляки.
4 ОМАР ХАЙЯМ	Г За традицією його уявляють позбавленим зору. Проте під час розкопок грецького міста було знайдено мармурове погруддя поета з широко відкритими очима...

2. Між письменником та його відомим твором:

1 ЕСХІЛ	А «Енеїда»
2 ВЕРГІЛІЙ	Б «Життя поета»
3 ОВІДІЙ	В «Прометей закутий»
4 ГОРАЦІЙ	Г «До Мельпомени»

3. Між змістом і назвою твору:

1 «Добре вмирати тому...»	А «...Ось вже зловісна наблизилась смерть, і нікуди від неї Не утекти. Як видно, давно вже це не до вподоби Зевсу...»
2 «Іліада»	Б «... Лихо та злидні тяжкі гнатимуть скрізь втікача. Він осоромить свій рід і безчестям лице своє вкриє...»

4. Між терміном і його значенням:

1 ОДА	А дактилічний вірш, утворений подвоєнням першого піввірша гекзаметра
2 ЕЛЕГІЯ	Б вірш, що висловлює глибокі почуття, викликані важливими історичними подіями, діяльністю історичних осіб
3 ГЕКЗАМЕТР	В ліричний жанр, що передає почуття, роздуми над складними проблемами життя
4 ПЕНТАМЕТР	Г віршований розмір в античній поезії, шестистопний дактиль із цезурою в середині віршового рядка

IV. ТВОРЧА РОБОТА. На крилах духовності

ЗАВДАННЯ. *Напишіть творчу роботу, у якій назвіть окремих творів чи збірку, що подарував (ли) вам Крила – Крила духовності. У своїй роботі намагайтеся довести, що сучасним школярам вивчення творчості письменників світу необхідне і корисне.*

ЧАСТИНА ТРЕТЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Розділ 1. Пам'ятки середньовічної культури

«Відгадай слово»

1. Давньогрецький поет, що оспівував вино та кохання.
2. Й
3. Видатний давньоримський поет.
4. Ліричний жанр, властивий поезії Тіртея.
5. Друге ім'я Овідія.
6. Найвидатніший поет Давньої Греції.
7. Літературний жанр, який використовував Горацій.

1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								

Відповіді: 1. Анакреонт. 2. Й 3. Вергілій. 4. Елегія. 5. Назон. 6. Гомер. 7. Ода.

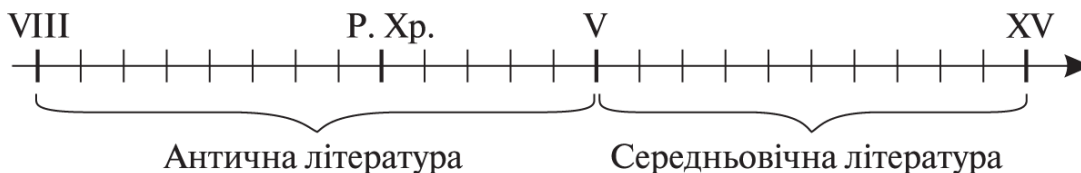
Слово «Айвенго».

Слово вчителя. Ми не випадково почали урок із розгадування цього слова, адже в романі В.Скотта «Айвенго» зображена епоха середніх віків, які й будуть темою наших декількох наступних уроків.

1. Що ви пам'ятаєте про Середньовіччя з роману В.Скотта? (*Хрестові походи, лицарські турніри...*)

2. Намалюйте лінію часу періоду Античності та Середньовіччя.

(На лінії позначаємо з VIII ст. до н. е., Р.Хр. по Vст. - це епоха Античності, а з V по XVст. - епоха Середньовіччя). Хронологічні межі. (Загибель Римської імперії – 476 рік – відкриття Америки – 1492 рік).

Середніми віками називають тисячолітній період часу — з моменту падіння Римської імперії (V ст. н. е.) до XV століття.

В історії літератури та мистецтва Західної Європи розрізняються такі етапи:

- 1) V-XI ст. — раннє Середньовіччя;
- 2) XII-XIII ст. — розквіт середньовічної цивілізації;
- 3) XIV-XV ст. — пізнє Середньовіччя, початок Відродження.

3. Які асоціативні образи виникають у вас, коли йдеться про цю епоху? (*Величні споруди соборів, рицарські турніри, піратські скарби, нестримна радість карнавалу, старовинні книжки у шкіряних оправах...*)

4. Хто із відомих вам видатних історичних осіб міг би стати символом епохи Середньовіччя? (*Видатні особистості епохи Середньовіччя Київської Русі: князі В. Мономах, Ярослав Мудрий, Володимир Великий, Олег, Ігор, Ольга, Святослав та ін., Європи: Карл Великий, Болеслав I Хоробрий, Жанна д'Арк, Ян Гус, Тамерлан, Ян Жижка, Іван III, Феодора, Річард I – Левове Серце.*)

5. Повідомлення учня про епоху Середньовіччя з уроків історії. Як оцінювали цю епоху вчені? (*Одні вважали її «темною добою», тому що було втрачено високі здобутки греко-римської цивілізації: люди нищили один одного у війнах, вважалися безкультурними, жорстокими. Інші помічають світлі сторони цієї доби: «лицарське», шанобливе ставлення до жінки, шанування людської гідності, дотримання правил честі. В цей історичний період уживалися разом людське благородство, високі культурні надбання і невігластво, огрубіння людини, релігійний фанатизм.*)

6. Чому середні віки мають таку назву? (*Цей термін ввели у XV ст. італійські вчені, для яких ідеалом була висока культура Античності, де панували розум, освіта, класична латина. Цю епоху вони хотіли відродити (звідси Відродження), а ці темні віки (бо у цей період, на їхню думку, відбулося знищення античної спадщини – храмів, театру, літератури, філософії) посередині (звідси Середньовіччя)*)

Міжпредметні зв'язки. Історія.

7. Перекажіть, як відбувався процес «великого переселення народів» в Центральній і Східній Європі, на Аравійському півострові, Далекому Сході. (*На початку Середньовіччя Британські острови населяли племена піктів і кельтів, яких потіснили англійці й сакси, а їх – нормани. Ці етноси змішалися в єдину націю, а держава отримала назву Великої Британії з столицею – Лондон. Київська Русь стала державою саме в добу Середньовіччя. Щоправда панувала на наших землях потужна Візантійська імперія з столицею Константинополем, яку слов'яни називали Царгородом.*)

8. Яка ікона оберігає українців від всякого лиха і є покровителькою Києва? (*Богородиця – Оранта*).

9. Де знаходиться ця ікона? (*Прикрашає стіни Софії Київської*).

10. Про яку історію спасіння символу могутності України Софії Київської ви дізналися? (*Стіна з її зображенням жодного разу не була зруйнована, хоча собор неодноразово страждав від нападів ворогів на Київ, її ще називають «Непорушною стіною». Існує легенда, що поки вона стоятиме в соборі й молитиметься за весь рід людський, доти існуватиме місто Київ.*)

11. Звідки до України прийшла писемність, релігія? (*З Візантії разом зі святими Кирилом і Мефодієм*).

12. Що свідчить про те, що Середньовіччя – колиска державності й самобутньої культури багатьох народів світу? (*Переселення величезних людських мас відбувалося і на Аравійському півострові: араби – мусульмани захопили ледь не півсвіту (Єгипет, Сірію, Ірак, частину Іспанії). На Далекому Сході переживав період найвищого розквіту Китай, який вплинув на формування культури Японії, де також виникає державність.*)

13. Що заважало розвитку цивілізації і культури у добу Середньовіччя? (*Монголо-татарська навала під проводом Чингісхана та Батия, завоювання турками Візантії, падіння Константинополя (1453 рік), релігійні війни, хрестові походи.*)

14. Що стало базою для об'єднання певних народів в одну сім'ю, формування єдиної цивілізації? (1 - Існування спільної релігії, 2 – мова) стор. 131

15. Які релігії охопили півсвіту? (*Християнство, іслам і буддизм*). В Середні віки утверджуються **релігії світові** – це... (*християнство - у Західній і Східній Європі, буддизм - у країнах Південної Азії та Далекого Сходу, іслам - на Близькому й Середньому Сході.*)

16. Чому такого важливого значення набуває необхідність створення «міжнародних» або «світових» мов спілкування? (*Мова виконувала об'єднувальну роль. Люди, які мають спільну релігію і мову, перебувають в єдиному культурному просторі, тому й література стає там спільною або схожою.*)

17. Назвіть найпоширеніші мови світу епохи Середньовіччя. (У Західній Європі міжнародною мовою спілкування стала латина, у Візантії – грецька, в Арабському Халіфаті – арабська, персько-таджицькі поети відчуючи тиск арабів але відстоювали мову фарсі, Китай і Японія – китайська мова).

18. Які мови стали мовами міжнародного спілкування? (в народів Західної і Центральної Європи стала латина, у Південній і Східній Європі - грецька, на Близькому Сході - арабська, на Далекому Сході - китайська, в Індії - санскрит.)

19. Назвіть нові культурні регіони, які виникли за доби Середньовіччя – (західноєвропейський, близькосхідний, індійський, східноазійський, візантійський.)

20. Відмінності у врівненнях зумовили значні відмінності у загальному розвитку культур. На цьому ґрунті утворилися дві культурно-політичні спільноти, які умовно називають ... (Захід і Схід.)

21. Середньовічна література Західної Європи чітко поділялася на 3 групи: (церковно-релігійну, лицарську та міську.)

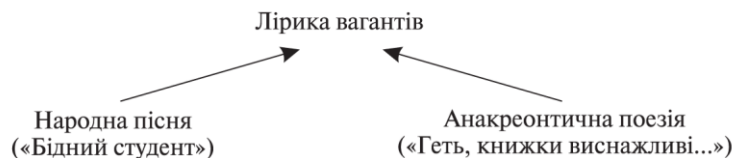
22. Які жанри характерні для кожної групи. Користуючись підручником (стор.131- 133), складіть таблицю I. «Середньовічна література Західної Європи»

Церковно-релігійна (латиномовна)	Лицарська література	Міська література
Історичні хроніки Життя святих Проповіді Богословські твори агіографії	Героїчний епос Лірика трубадурів (культ Прекрасної Дами) Лицарський роман	Поезія вагантів Байка Сатиричне оповідання (фаблію франц., нім. шванк, італ. Новела балади

23. Жанр, що розповідав про життя, чудеса й мучеництво людей, канонізованих християнською церквою отримав назву ... (агіографії)

24. Хто такі ваганти? (З латин. бродячі або мандрівні люди). Мандрівні студенти, які складали вірші. Колишні студенти часто не знали, де знайти роботу, чим займатися, тому ходили дорогами Західної Європи у пошуках кращої долі. Разом із священниками, які не мали своїх парафій або втратили їх, та ченцями-утікачами мандрівних студентів і школярів називали вагантами (від лат. - «мандрівні люди») або голіардами (від фр. - блазень). Це були освічені люди, які знали латину і уміли складати вірші. Незважаючи на те, що їхнє вбрання часто нагадувало лахміття, що нерідко їм доводилося залишатися голодними, ваганти були веселими і життєрадісними.

25. На життя ваганти заробляли тим, що складали вірші на замовлення. Причому творили лише для еліти - справжніх поціновувачів поезії. Найпопулярнішою темою поезії вагантів була тема злиденного життя, на яке приречені талановиті поети. Лірика вагантів за мотивами подібна до народної пісні, анакреонтичної поезії.

Цікаві подробиці

26. Що свідчило про їхню освіченість (Знання латини).

27. Де можна було побачити цих молодих людей. В яких країнах? (На довгих шляхах середньовічних Франції, Англії, німецьких земель, Північної Італії та інших країн Європи).

28. Про що вони безтурботно співали? («Геть книжки виснажливі! Годі нам учитися! Юні нерозважливій личить веселитися! А до знань на схилі віку можна причаститися!»)

29. Чому ж освічені люди виражали таку зневагу до книжок? (така «зневага» до книжок і знань була була літературною грою вагантів. Самі ж вони були високоосвіченими людьми, які без книжок не уявляли свого життя.)

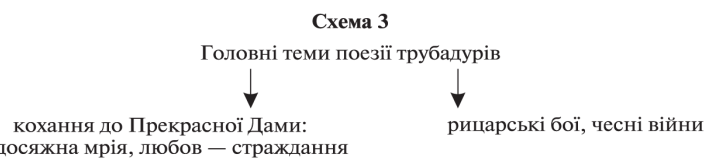
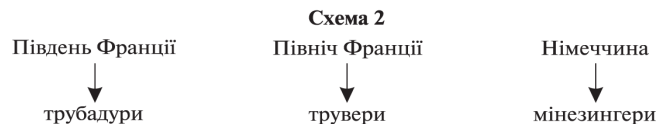
30. Чому середньовічний університет – це унікальне явище? *(це унікальне явище, адже підпорядкований своєму власному статуту, який затверджував особисто Папа Римський. Тож університети не підкорялися церковній, ані світській місцевій владі й були своєрідними осередками вільнодумства.)*
31. Скільки факультетів мав університет? *(Чотири).*
32. Який факультет був наймасовішим? *(Наймасовішим був факультет семи благородних мистецтв, щось на зразок нашого підготовчого відділення та перших курсів. Спочатку це був так званий трівіум, де опановували граматику, риторичку та діалектику, потім квадрівіум, де вивчали арифметику, геометрію, астрономію та музику. Після закінчення цього факультету випускники ставали магістрами семи мистецтв.)*
33. Як називалися інші факультети? *(У подальшому вони оволодівали знаннями на трьох вищих факультетах — богословському, медичному й правничому, після чого, якщо вдавалося скласти іспит, отримували звання доктора трьох наук.)*
34. Чому іспит був важким? *(Іспит був надзвичайно важким: випускник від шостої години до шостої вечора відповідав на запитання двадцяти викладачів-диспутантів, які змінювалися щопівгодини. І лише після цього, за умови успішного складання іспиту, випускник ставав доктором, отримував і мав право носити добре нам відому чорну чотирикутну шапочку. Звичайно, щоб скласти такий іспит, навчатися треба було довго й наполегливо.)*
35. Символом чого є чорна чотирикутна шапочка? *(Стала в усьому світі символом якщо не великої вченості, то здобуття вищої освіти.)*
36. Скільки років треба було навчатися? *(Навчатися треба було довго й наполегливо. Скажімо, на богословському факультеті курс навчання тривав десять років, і це не враховуючи факультету семи благородних мистецтв!)*
37. Чи однаково викладалися предмети в університетах? *(Не в кожному університеті предмети викладалися однаково. Як зазначав МОНАХ Гелінанд, «школярі навчаться благородних мистецтв у Парижі, давніх класиків — в Орлеані, судових кодексів ~ у Болоньї, медичних процедур — у Солерно, демонології — у Толедо, а шляхетності — ніде».)*
38. Чому ваганти так добре знали латину? *(Ваганти добре розуміли один одного, бо латину іноді знали краще за рідну мову, адже вчили її за дуже цікавою методикою: учні повинні були складати латиною спочатку «ритмічні» вірші, а потім і «метричні», тобто такі, які мали сталу форму й вимагали неабиякої ерудиції та теоретичних знань.)*
39. Що було справою честі ваганта? *(Уміти римувати.)*
40. Якими «шпаргалками» користувалися тодішні студенти? *(І в Середні віки теж писали «шпаргалки» — вірші латинських класиків: рядок із Вергілія, рядок із Горация, рядок з Овідія -і вірш готовий.)*
41. Назвіть прізвища відомих вагантів. *(Серед великої кількості анонімних вагантських поезій є пісні, автори яких відомі. Але їхні імена теж анонімно-вагантські: Примас (старійшина) Орлеанський, Архіпіїта (поет над поетами) Кельнський, Вальтер Шатильонський.)*
42. В якому творі згадується прізвище ваганта Примаса Орлеанського? *(Про Примаса Орлеанського існує безліч легенд і анекдотів, його навіть згадує в «Декамероні» Боккаччо.)*
43. Яка країна стала центром університетської освіти у 16-17 століттях? *(Німеччина).*
44. Міжнародний гімн студентів? *(Міжнародний гімн студентства («Гаудеамус»)*
45. Чому виникали **героїчні епоси**? *(Щоб зберегти етнічну пам'ять народу, возвеличити своїх героїв – борців за незалежність країни, патріотів своєї держави. Героїчні епоси стали справжньою школою державності.)*
46. Перелічіть найвідоміші епоси нродів світу. *(«Старша Едда» - збірка епічних творів скандинавських (північногерманських) народів. Головним героєм скандинавського епосу є Одін. Німецька епічна поема «Пісня про Нібелунгів» (XII ст.) (Зігфрід). Іспанський епос XII ст. представлено «Піснею про мого Сіда». Героїчний епос французького Середньовіччя - «Пісня про Роланда», героїчні пісні часів Київської Русі - билини про Іллю Муромця, видатною пам'яткою давньослов'янської літератури є «Слово о полку Ігоревім».)*

47. Яке значення мав лицарський роман для розвитку культури народів Середньовіччя? (Середньовічну людину починає цікавити особисте життя героя, його переживання, мрії, почуття. Тому тема кохання, служіння дамі серця поширене в лицарських романах. Сюжет «Роману про Трістана та Ізольду» надихнув багатьох письменників. Наприклад, в українській літературі таким відлунням є поема Л. Українки «Ізольда Білорука»).

48. Залежно від джерела сюжетів лицарські романи об'єднують у цикли, основними з яких є:..(**античний**, заснований у річизці книжної традиції; **бретонський**, або артурівський, що має фольклорну основу, і **східний**, або візантійський, пов'язаний з хрестовими походами.)

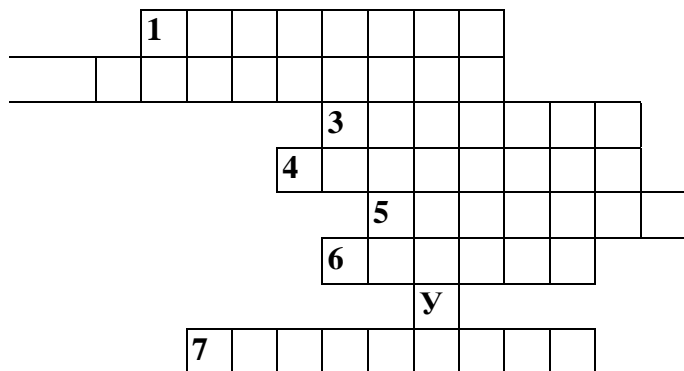
Провансальські трубадури

1. Де і коли виникла європейська лицарська лірика? (У Провансі (південь Франції) на межі XI-XII століть.)

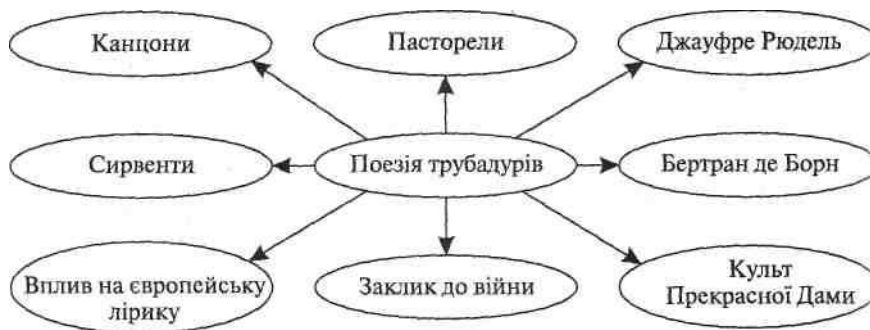
2. Як називалися ці твори? (Канцони, сирвенти, пасторели)
3. Що означає слово «трубадур»? (діо прованс. «знаходити, творити, винаходити, відшукувати»). Поет епохи Середньовіччя, провідною темою його поезій були оспівування шляхетної дами та кохання до неї.)
4. Що є досягненням лірики трубадурів? (Культ Чарівної Дами) і кохання до неї- ідеальне, чисте, благородне).
5. Як називалося таке кохання? («Кохання віддалік»).
6. Головні теми поезії трубадурів. (Кохання до Прекрасної дами як недосяжна мрія, любов-страждання, лицарські бої, чесні війни).
7. Назвіть поетичні жанри, які були створені трубадурами та активно використовувалися. (Канцони, сирвенти, пасторели).
8. Дайте визначення цих жанрів. (**Канцона** – (від італ. пісня) ліричний жанр середньовічної поезії трубадурів з вишуканою та складною побудовою строфи, що оспівував лицарське кохання. **Сирвента** – (від пров. «той, хто перебуває у когось на службі») пісня політичної або суспільної тематики, що містить особисті виступи поета супроти його ворогів. **Пасторела** – ліричний жанр (віршований діалог), що зображує зустріч лицаря з пастушкою та їх суперечку.)
9. Як називали виконавців ліричних творів? (Жонглерами).
10. Назвіть найвідоміших поетів-трубадурів. (Джуафре Рюдель, Бертран де Борн).

Кросворд

1. Пісня політичної або суспільної тематики, що містить виступи поета супроти його ворогів. (*Сирвента*)
  2. Середньовічні поети у Німеччині. (*Мінезингери*)
  3. Середньовічні поети у північній Франції. (*Трувери*).
  4. Література, що значною мірою вплинула на творчість провансальських трубадурів. (*Арабська*)
  5. Ліричний жанр середньовічної поезії трубадурів з вишуканою й складною будовою строфи, що оспівував лицарське кохання. (*Канцона*).
  6. Один із найвідоміших поетів-трубадурів. (*Рюдель*)
  7. Ліричний жанр, що зображує зустріч рицаря з пастушкою та їх суперечку. (*Пасторела*)
- Ключове слово: *трубадур*

Гроно на тему «Поезія трубадурів».

• Гра « Закінчи речення»

В Середньовічній лицарській літературі утверджувалася. (*Самоцінність людського життя*).

Поезія трубадурів виникла в ... (*Провансі, Франції*).

Слово *трубадур* означає (*«знаходити, відшукати»*).

Служіння Чарівній Дамі полягало в... (*оспівуванні шляхетної Дами та кохання до неї*).

Трубадур має не тільки складати вірші, а й... [*писати музику*].

Найулюбленішими жанрами трубадурів були... [*канцони і сирвенти*].

Пісні трубадурів виконували... (*жонглери*).

Джауфре Рюдель був закоханий у.. (*графиню Тріполітанську*)

Джауфре Рюдель автор... (*канцон*).

Бертранде Борн ставився до війни... (*позитивно, розпалював її*).

Бертранде Борн — автор... (*сирвент*).

Поезії Бертрана де Борна прославив німецький поет.. (*Генріх Гейне*).

49. Користуючись підручником (стор.134), складіть таблицю II.« **Жанри літератури середньовічного Сходу**» (*рубаї, газелі, касиди, казки, народні романи, любовно-пригодницькі новели, анекдоти*)

50. Найвідоміші представники літератури Сходу. Складіть схему «**Середньовічна література в персоналіях**». Укажіть видатних митців доби та їхній внесок у розвиток світового письменства.

(1) класик перської поезії Нізамі Гянджеві, перу якого належить написана в 1188 р. поема «Лейла і Меджнун»(той, що збожеволів від кохання). 2) Мовою фарсі написано поему Абулькасіма Фірдоусі (934-1025) «Шах-наме» («Книга царів») - найвідоміший твір персько-таджицької літератури. 3) Перський поет-філософ Омар Хайям уславився чотиривіршами (рубаї). 4) Класик перської літератури Сааді, кілька збірок любовної лірики - газелі (вид ліричного вірша) та повчальні поеми «Бустан» («Плодовий сад») і «Гулістан» («Сад троянд»). 5) Персько-таджицький поет Гафіз . 6) збірка народних казок «Тисяча і одна ніч»

51. Які дві книги найбільше шануються в Ірані і чому? (*Коран і збірка поезій Гафіза, за якими іранці ворожать про своє майбутнє.*)

52. Що означає його псевдонім?(*Гафіз - «знавець Корану»*).

53. Якого статусу набула поезія? Що нового ви дізналися про розвиток цього жанру?(*«Королевою» літературного процесу стала поезія. По-перше, текст потребував менше пергаменту для запису, бо коштував надзвичайно дорого. По-друге, поетів поважали і побоювалися, бо поетичне слово пов'язували з чаклунською силою.*)

54. Хто такі барди і як їхня творчість стосується скальдів?(**Бард** - шанований поет у кельтів, так само як у норманів-вікінгів - **скальд**. Вікінги щиро вірили, що скальд може скласти таку « погану пісню», від якої вороги загинуть, або ж «похвальну пісню», завдяки якій воїн перемагатиме і йому у всьому талантитиме. Тому скальдів усіяко задобрювали, привселюдно підкреслювали їхню значущість, садили біля себе, як найпочесніших гостей.)

55. Як ставилися до поезії воїни-бедуїни араби? (Слово «**шаїр**»(поет) арабською означало «чаклун». Арабський шаїр відігравав ту ж саму роль, що барди в кельтів та скалди в норманів. Несхожі народи й умови їхнього життя, але схожа роль поетів у добу Середньовіччя. І чи не тому ці народи так вплинули на перебіг всесвітньої історії, що вони долали труднощі суворого клімату, і не зачерствіли душею, не втратили почуття Прекрасного.)

56. У чому особливості персько-таджицької поезії? (*Вірші Рудакі, Хайяма, Гафіза мають філософський зміст, афористичність*).

57. Як культура сходу вплинула на побутові звички та культуру європейців?(*Під час хрестових походів західноєвропейські лицарі переймали багато східних традицій і звичаїв. Наприклад, звичка мити руки перед уживанням їжі, звичай поступатися жінці дорогою, подавати їй руку під час спуску, дарувати квіти, говорити приємні слова(компліменти).*)

58. Чому творчість провансальських трубадурів і сьогодні може бути сучасною? (*Саме провансальські трубадури ставилися до жінки з пошаною, створили культ Чарівної Дами. І сьогодні сучасно дарувати жінкам квіти, захищати, казати компліменти тощо.*)

59. Поясніть значення слова «ваганти». У чому оригінальність їхньої поезії? (*Школярі (студенти) і випускники середньовічних університетів – ваганти (з латинського «мандрівні») створили оригінальну поезію, аналогів якій у світовій літературі немає. Пародіювали клерикальні твори, ченців, оспівували молодість, у їх поезії переважали анакреонтичні мотиви. Створили гімн студентства «Гаудеамус». Людина виходила з-під влади церкви.*)

60. Який твір є своєрідним водорозділом між двома епохами історії, культури і літератури – Середньовіччям і Відродженням? (*Поема Данте «Божественна комедія»*).

8) Жанрово - тематичне розмаїття:

Жанрове розмаїття	Тематичне розмаїття
<i>Героїчні епоси</i>	<i>Патріотизм, любов до батьківщини</i>
<i>Рицарський роман</i>	<i>Кохання до прекрасної дами та здійснення подвигів заради кохання.</i>
<i>Поезія</i>	<i>Філософський зміст, увага до внутрішнього світу людини, найтонші відтінки і почуття, оспівування жінки, кохання.</i>
<i>Похвальні пісні (барди, скалди)</i>	<i>Прославлення подвигів і чеснот конунгів.</i>
<i>Рицарська лірика</i>	<i>Кохання</i>
<i>Поезія вагантів</i>	<i>Пародія клерикальних творів, тема розваг, молодості, навчання, анакреонтичні мотиви.</i>
<i>Провансальські трубадури</i>	<i>Кохання, оспівування чарівних дам, поетизація війни.</i>
<i>Персько-таджицька</i>	<i>Філософський зміст, увага до внутрішнього світу людини</i>

Розділ 2. Поезія, відкрита назустріч світу

«Продовж речення»

1. Коліскою європейської культури визнано...(*Давню Грецію*)
2. Коліскою далекосхідної цивілізації, яка дала поштовх розвитку писемності, літератури, релігій по всьому Далекосхідному регіону, що охоплює, зокрема, такі потужні й самобутні країни, як Японія, Корея, В'єтнам, визнано..(*Китай*).
3. Китайці з гордістю називають свою батьківщину ...(*«країною поезії»*.)
4. «Золотою добою» китайської поезії вважається ...(*VII-X ст. Час, пов'язаний з імператорською династією Тан, правління якої ознаменувалося економічною стабільністю, розквітом науки й культури.*)
5. Як ставилися до поезії у середньовічному Китаї?(*Здібності до віршування треба було виявити на іспитах, що відкривали шлях до державної служби; без поетичних читань не обходилася жодна дружня вечірка; вірші присвячували один одному зустрічаючись і розлучаючись, надсилали замість листів, дарували з нагоди визначних подій... Китайці були переконані, що саме поезія формує внутрішній світ людини, а віршування вважали найкращими ліками від душевного болю й туги.)*
6. Значний вплив на китайську поезію справили **два давні релігійно-філософські вчення**, які за доби Середньовіччя гармонійно співіснували з буддизмом, який у I ст. поширився на територію Китаю з Індії – це...(*конфуціанство і даосизм.*)
7. Засновником даосизму (IV ст. до н.е.) вважається мудрець ...(*Лао-цзи.*)
8. В основі вчення Лао-Цзи - поняття про джерело всього суцього - *Дао (Шлях)*.
9. Згідно з ученням Дао, втручання людини в природний плін буття призводить до хаосу. Щоб бути щасливим, треба жити в ...(*гармонії з природою, розуміти її і, довіряючи своїй душі, торувати шлях до нового, світлого, гуманного.*)
10. Особливий вплив даосизм справив на ...(*жанр?*) *пейзажну лірику*.
11. Поезія китайських ліриків-даосів - це життя...(*природи, радість і печаль земного буття, щастя спілкування і смуток розлуки...*)
12. Засновник конфуціанства, що виникло в VI ст. до н.е. як учення про соціально гармонійне суспільство був мислитель і філософ...(*Кун Фу-цзи (551-479 рр. до н.е.), що в західному варіанті звучить як Конфуцій.*)
13. Конфуцій називав Небеса (Тянь) вищою духовною метою людини, а своє вчення -...(*небесним, оскільки особистість завжди має прагнути до гармонії з Усесвітом.*)
14. Суть вчення Тянь? Верховним божеством китайці здавна вважали ...(*Небо, яке уявляли у вигляді кола. Землю вони зображували у вигляді квадрата, а в її центрі вміщували свою батьківщину, яку називали Піднебесною*)
15. Суть вчення про Жень – це...(*любов до людини.*) Конфуцій переконаний: особистість має бути інтелектуально, морально й суспільно розвинутою, шляхетною у справах і помислах, а основним завданням правителя («сина неба») є підтримання порядку для гармонійного життя громади.
16. Основними чеснотами Конфуцій проголошував ...(*чемність, терпимість, міцну віру, старанність і доброту, закликав шанувати традиційні сімейні цінності, поважати старших. Моральні заповіді Конфуція втілювалися в його афоризмах, як-от: «Не роби зла іншому, якщо не хочеш, аби воно повернулося».*)
17. Найяскравішими представниками середньовічної китайської лірики є ..(*Лі Бо та Ду Фу.*)

Розділ 3. Поезія гір і озер

Лі Бо

1. За однією з легенд Лі Бо був народжений Вранішньою зорею Тай Бай (Досконало Чистою), вигнаною за провину у світ смертних. Як уособлення духу зірки поета називали... (Досконало Чистим.)
2. Що означає вислів «китайська грамота»? (Щось незрозуміле).
3. Чим дивують і чим відрізняються китайські вірші від віршів, наприклад, українських чи російських поетів? (Вони намальовані ієрогліфами.)
4. Що означає в перекладі з китайської Лі Бо? («Біла слива»).
5. Коли написав першого вірша? (У 10 років).
6. У горах провінції Сичуань, що була колыскою даосизму, мешкало чимало самотників з різних куточків Китаю. Відмовившись складати іспит на здобуття чиновницької посади, Лі Бо приєднався до монахів у храмі на горі Куаншань і тоді було йому... (п'ятнадцятирічний)
7. Що вивчає поет? (На горі Мішань вивчає даосизм. Він почав сповідувати філософію Дао - відхід від суспільства, мандри, невтручання у природний порядок речей.)
8. Що таке даосизм? (Від дао – шлях) – це одне з філософських вчень Китаю. Воно стверджує, що людина – частинка Всесвіту, що людина і природа – єдине ціле. Тому пізнати природу означає пізнати людину.)
9. На столі у своїй кімнаті він тримав «чотири коштовності» ученого й літератора – (пензлик, туш, папір і камінь для розтирання туші,) а на стіні висіли бойовий лук і меч. Ці речі супроводжували поета протягом усього життя.
10. Переїнявшись «духом мандрівного лицарства», він кілька років подорожував із **женсьо** – (китайськими «робінгудами», які намагалися відновити соціальний порядок так само, як це робив відомий англійський герой.)
11. Як сучасники величали поета? («Безсмертний, скинутий з небес».)
12. Чому ж китайці «приземлили» бога Лі Бо? Які проблеми порушував поет у своїй творчості? (Бо він писав про земні проблеми: утиски селян, тугу жінки за чоловіком, який пішов на війну. Писав про «приземлені проблеми».)
13. Запросивши Лі Бо до столиці, правитель Танської імперії можновладець присвоїв йому звання академіка й подарував найвищі придворні відзнаки - це ... (синій атласний халат, пояс із коштовними підвісками та мішечок для пензлика з гаптованою золотою рибкою.)
14. У 724 році поет опинився у столиці та був представлений імператорові, якого вразили знання мов та філософії Лі Бо. Йому запропонували звання академіка та місце при дворі. Чому він не залишився тут здобувати шани? (Дратував вільнолюбством, небажанням запопадливо гнути спину.)
15. Як з цього приводу жартували друзі поета? (Говорили, що в його спині є «кістка гордості», що заважає згинатися у поклонах.)
16. Яке звання носив Лі Бо при дворі імператора? («Ханьлін» - академік).
17. «Народне ім'я» поета. («Досконало чистий»).
18. Що характерно для його поезій? (Філософські роздуми, олюднення природи.)
19. Що таке філософія? (Від грецького «любов до мудрості») .
20. Учасником якого гурту був Лі Бо у 19 років? («Женьсе» - аналог ватаги Робіна Гуда).
21. Чому його не стратили, як інших полонених-заколотників? (Врятував воєначальник, замінивши страту вигнанням).
22. Генерал врятував поета, бо любив його вірші? (Ні, коли він ще був солдатом, йому допоміг «женьсе» Лі Бо).
23. Які існують легенди про смерть поета? (Потонув, намагаючись пройти по місячній доріжці; на місячній доріжці його забрав одноріг.)
24. Творча спадщина Лі Бо – (дев'ятсот віршів.)

25. Свої вірші Лі Бо будував за принципом ...(*паралелізму: опис природи передує відтворенню стану людської душі.*)

26. Виразно прочитати поезію «Печаль на яшмовому ганку». Який це яшмовий ганок?(*Яшма – кремениста осадова гірська порода, яка складається з дрібних зерен кварцу червоного, сірого, зеленого, білого й чорного кольору та халцедону; використовується як декоративний камінь і для виготовлення художніх виробів.*)

- Яку картину ви уявили, прочитавши поезію? (*Осінь, ранок, роса на ганку, місяць на тихій воді тремтить, ліричний герой дивиться через фіранку на річку...*)

- Які слова свідчать про те, що це ранок?(*«Місяць повільно згаса»*).

- Яким настроєм пронизана поезія?(*Сумним. «Місяць печальний, мовчазні небеса» - епітети, які підтверджують цей настрій.*)

- Чи випадково обрана пора року автором? (*Очевидно, що ні. Осінь – символ угасання, наближення до зими. Цей порядок, «природний шлях» не здолати, як часто не змінити людині і свою долю. Адже життя також згаса.*)

- Які зримі образи-символи передають почуття ліричного героя: (*холод вітру, нудьга й самотність душі, прагнення вищої досконалості.*)

- Провідний мотив вірша «Печаль на яшмовому ганку» - (*туга й сум жінки, покинутої коханим.*)

- Утім, один з вічних мотивів китайської лірики став для Лі Бо приводом висловити власні почуття - осінню печаль зрілих літ, усвідомлення того, що більшу частину земного шляху пройдено й попереду - сива зима.

- Назва вірша - образно-символічна: **печаль** налаштовує на емоційний стан ліричного героя, **яшма** символізує творчу силу небес і людські чесноти, **ганок** (точний переклад поріг) - зіткнення «широкого» світу з приватним: моральних норм - з почуттями, життєвих обставин - з внутрішнім світом людини.

27. Що вам відомо про Китай з уроків історії?(*Учень розповідає про жалюгідне становище Китаю в добу Середньовіччя. Великий канал. Великий китайський мур. Державний устрій. Ставлення до освіти. Імператор – божество, називали Син Неба, а саму країну Піднебесною.*)

28. Які винаходи й відкриття подарували китайці людству? (*Першими винайшли компас, папір, налагодили книгодрукування. Створення китайськими вченими енциклопедій тощо.*)

29. Згадайте з уроків історії, чому культуру Китаю вважають оригінальною і високорозвиненою? (*Розвиток архітектури. Міста – фортеці. Буддійські монастирі. Живопис на шовковому полотнищі. Вишивка по шовку, порцелянові вироби, різьблення по слонової кістці.*)

30. У чому особливості релігійного життя китайців? (*Буддизм і даосизм. Боротьба між ними за вплив на суспільство. Однак ці релігії не могли змагатися з конфуціанством. Яке продовжувало зберігатися як основа моралі, освіти законодавства.*)

31. Хто такий Конфуцій? Які ідеї конфуціанства ви пам'ятаєте? (*Давньокитайський мислитель VI ст. до н. е. Головним у вченні є поняття «жень» - гуманність.*)

Конфуціанство вчили поклонятися імператору, бути справедливим, із повагою ставитися до людей, шанувати старших і піклуватися про молодших; чого не бажаєш собі, того не роби іншим.)

32. Які існували первісні форми поезії в Китаї? (*«Ші» і «ци». «Ші» - первісна форма китайської поезії, в якій домінували мотиви любові, а в поезії «ци» переважали мотиви виховного значення, внутрішнього державного влаштування, науки і мистецтва.*)

Розділ 4. Поезія мандрів

Ду Фу

1. «Знайомі незнайомці». Що вам відомо про Ду Фу?

(*Китайський поет, сучасник і друг Лі Бо, шанується китайським народом.*)

2. Майбутній поет склав свій перший вірш... (*У семирічному віці*)

3. У дев'ять років Ду Фу вразив родину успіхами... (*в каліграфії*)

4. Під час своїх подорожей поет познайомився з легендарним Лі Бо. Ду Фу пишався тим, що відомий митець прийняв його як рівного і, незважаючи на різницю у віці (Лі Бо був старший на...(*одинадцять років*), між ними виникла дружба.
5. Яких релігійних вчень суворо дотримувались китайці?(*Конфуціанство і даосизм*)
6. Які філософські ідеї підтримував у своїй творчості Лі Бо? (*Даосизм*).
7. Лі Бо товаришував із Ду Фу. Що їх об'єднувало? (*Поневіряння, мандрівки, випадкова зустріч в горах стала початком великої дружби.*)
8. Згадайте з уроків історії, яке майбутнє чекало на новонародженого хлопчика в Китаї? (*Навчання писати ієрогліфи, імператорські іспити, служба на честь імператора*).
9. Ким мріяв бути Ду Фу. (*Хотів обійняти посаду державного службовця*).
10. Кому давали цю посаду? (*Тому, хто пройде тяжкі іспити, де перевірялося і вміння вирішувати*).
11. Чи отримав він цю посаду? (*Чекав на неї 15 років, але служба в імператора тривала не довго: людина, яка прагне творити добро і допомагати людям, непотрібна імператору.*)
12. Протягом кількох років країну охопило полум'я кривавої війни між владою і повстанцями. Разом з почтом імператора Ду Фу виїхав зі столиці, був ув'язнений бунтівниками й пробув у полоні...(*два роки*.)
13. Останні роки життя поета були найважчими. Не маючи власного житла, він мешкав...(*у вутлому човні, у якому й помер холодною зимою 770 р.*)
14. Творчий доробок Ду Фу налічує понад ...(*тисяча чотириста віршів*.)
15. Чому Китай стоїть, тоді коли еллінська і римська держави зникли, зник Карфаген, Стародавній Єгипет, Візантія? (*Бо народ Китаю свято оберігав свої традиції, фольклор, літературу*)
16. Чи є в цьому заслуга Ду Фу? (*Так, він також був великим продовжувачем китайської літературної традиції. Саме ця традиційність і врятувала Китай*).
17. У поезії «Пісня про хліб і шовк» Ду Фу засуджує...(*війну*)
18. Чи відомий вам біблійний вислів «перекувати мечі на орала»? Що він означає?(*автор пропонує викувати з бойового спорядження серпи й мотики для мирної селянської праці*.)
19. Яка провідна думка вірша? (*Поетизація мирної праці*).
20. Чому в Піднебесній «славиться воїнів можуть»? (*Заколоти, бунти, військові дії стали нормою життя для китайців*.)
21. До чого поет закликає людей? (*Перекувати мечі на орала*.)
22. Чому поезія має таку назву? (*Хліб і шовк — те, що було основою, символом нормального життя в Китаї. Поет оспіває мирне життя своєї батьківщини, прагне повернути до нього своїх співвітчизників*.)
23. Як називається запитання, висловлене у 2-й строфі? (*Риторичне —таке, що не потребує відповіді*.)
24. У вірші «Весняні надії» поет постає вірним сином своєї землі, який щиро сподівається на її відродження і засмучено мислить про... («*Вітчизни майбуть*», бо «*країна в руїнах*»)
25. Що є причиною суму?(*три місяці поспіль палає запекла війна*)
26. Що для автора є дорожчим від золота?(*Листи з Батьківщини*)
27. В традиційному китайському літературознавстві Ду Фу має титул ...«*шишен*» («*священномудрий поет*»).

Розділ 5. «Зі Сходу світло»

Персько-таджицька лірика

1. «Склади слово з перших літер» :
  - Ім'я китайського поета (**Ф у**)
  - Спрямованість «Пісні про хліб і шовк»(**А** нтивоєнна)
  - Запитання, що не потребує відповіді (**Р** иторичне)
  - Провідне почуття ліричного героя китайської поезії (**с** ум)
  - Він був покровителем Лі Бо (**І** мператор)

«Склади слово»

1. Ім'я китайського поета. (Фу)	Ф
2. Спрямованість «Пісні про хліб і шовк». (Антивоєнна)	А
3. Запитання, що не потребує відповіді. (Риторичне)	Р
4. Провідне почуття ліричного героя китайської поезії. (Сум)	С
5. Він був покровителем Лі Бо. (Імператор)	І

2. Що означає ключове слово нашого уроку?(Фарсі – це мова, якою створювалась персько-таджицька література, розквіт якої припадає на X-XV століття, які називають «золотою добою» в історії культури Сходу.

3. Робота в групах

Завдання: опрацювати теоретичний матеріал, підготувати виступ-пояснення для класу, законспектувати виступи однокурсників.

Картка № 1

Вторгнення військ Арабського халіфату у VII ст. в Іран, а пізніше і в Середню Азію завдало давній іранській культурі значного удару. Вогнем і мечем були насажені нова релігія завойовників — іслам та арабська мова. Місцева аристократія пристосовувалася до завойовників, втрачаючи не тільки честь, але й рідну мову.

Для іранської словесності настали «віки мовчання». Література перестала існувати. Багато книг були спалені завойовниками, нові не з'являлись. Та все ж іранська література не зeszла зовсім.

Картка № 2

Освічені іранці — письменники — зуміли засвоїти нову для них арабську традицію, сприйняти найбільш цінні елементи арабської поетичної культури. Разом із тим ці письменники змогли зберегти чимало самобутніх ознак давньої іранської традиції. Таким чином, іранська література не лише піднесла арабську літературу на новий щабель, але й підготувала ґрунт для подальшого виникнення літератури рідною мовою — **фарсі**.

Держава Саманідів культивувала рідну мову — фарсі. Після того, як до влади прийшли іранські династії, активно почала розвиватися література на фарсі. Аристократія на чолі з монархом оцінили роль поезії, що користувалася величезною популярністю у народу, як засобу укріплення своєї могутності й впливу.

Картка № 3

Поезія цього часу (X—XV ст.) зосереджує свою увагу (на відміну від давньоіранської літератури) не на прославленні божеств, а на зображенні людини — чи то як монарха та його оточення (панегірична поезія), чи як звичайної людини (гідної пошани особистості).

Картка № 4

Концепція людини в класичній поезії була принципово новою сходинкою в осмисленні гідності та самоцінності особистості. Разом із тим класика зберегла й синтезувала образи героя-богатиря та людини-брата, розробленого попередньою літературою. Класична персько-таджицька поезія в її кращих зразках відрізнялася філософічністю, вільнодумством, антиклерикальною спрямованістю.

Основна ідея — усвідомлення людської гідності; центральний образ — вільна, автономна людська особистість.

Картка № 5

Значну роль у розвитку класичної персько-таджицької літератури відіграла арабська поезія. Вона збагачувала своїм досвідом персько-таджицьку літературу, але мусульманський

3. Знищення іранської літератури — «віки...» (мовчання).
4. Іранська династія, за часів якої почала відроджуватися культура. (Саманіди)
По вертикалі: поет, мудрець і вчений — Омар Хайям.

5. Літературний диктант

- 1) Коли була завойована Персія арабами?(У VII ст.)
- 2) Що означає вислів «віки мовчання»? (Література перестала існувати)
- 3) З яких літератур виникла персько-таджицька література? (З давніх перської, таджицької та з арабської літератур).
- 4) Якою мовою створювалася персько-таджицька література? (Фарсі).
- 5) Хто був у центрі уваги персько-таджицької літератури? (На зображенні людини).
- 6) Яка література називається ліричною, а яка — панегіричною? (Панегірична – звеличення монарха та його оточення, хвалебна поезія; лірична – в центрі якої звичайна порядна людина, гідна пошани)
- 7) Що таке мусульманський Ренесанс? (Відродження, розвиток культури народів Сходу у X-XV століттях).
- 8) Назвіть найвідоміших представників класичної східної поезії. (Рудакі, Гафіз, Омар Хайям)
- 9) Як називають Рудакі на батьківщині?(Адамом поезії).

Засвоєння літературознавчих термінів

- Двовірш, у якому міститься певна закінчена думка, може бути римованим і неримованим. У східній поезії з нього склали газелі, рубаї тощо. (Бейт)
— Вірш, що складається не менш ніж з 3, але не більш ніж з 12 бейтів, пов'язаних наскрізною моноримою кожного 2-го рядка, об'єднаних спільним мотивом. У кінцевому бейті автор може називати своє ім'я або псевдонім. Основний зміст — любов, туга закоханих, філософські роздуми. (Газель)
— Чотиривірш, де римуються 1, 2 та 4 рядки. Вірш філософського змісту, що містить певну думку, підкреслену в останньому рядку. (Рубаї)

Омар Хайям

1. «Мозковий штурм». Як ви гадаєте, що необхідно людині, щоб мудро прожити життя? (записуємо на дошці відповіді учнів).
А ось які правила вважав найголовнішими вчений, поет, філософ Омар Хайям. («Чотири речі нам потрібні, щоб невеселих збутись дум: здорове тіло, добра вдача, ім'я хороше; світлий ум»).
2. Як називали його сучасники? (Духовний Вождь, Найрозумніший Муж століття, Доказ Істини, Цар філософів Сходу і Заходу, Знавець грецької науки) Учений муж доби
3. Хто вперше використав жанр рубаї? (Рудакі).
4. Місто, в якому народився Хайям. (Нішапурі, на сході Ірану).
5. Літературний жанр, який розвинув і вдосконалив поет. (Рубаї)
6. За життя Хайям був відомий передусім як ...(учений.)
7. За його допомогою була визначена дата народження Хайяма. (Гороскоп, 18 травня 1048 року).
8. Найулюбленіша наука Хайяма. (Алгебра).
9. Які добрі справи залишив людству Омар Хайям?(Точніший за сучасний сонячний календар, під його керівництвом збудована найбільша обсерваторія, де займався астрономічними дослідженнями, 8 учених праць із математики, астрономії, філософії та медицини.)
10. Він написав «Трактат про докази проблем алгебри» і став відомим у...(25 років)
11. Що вказує на те, що родився поет у родині ремісника?(остання частина повного імені митця (араб. хайям - «той, хто шиє намети»).
12. Які філософські питання хвилюють поета?(Життя і смерті, пошуки свого місця у житті, сенсу буття).

13. Жанр, що був надзвичайно популярним у східній літературі, але саме Хайям надав йому художньо досконалої форми..- це...(рубаї)

14. Давні переписувачі довільно поєднували вірші майстра із чотиривіршами інших поетів. Тому сталася плутанина, унаслідок якої йому було приписано близько... *двох тисяч поезій*.

15. Проте фахівці твердо визнали авторство Хайяма лише за ... *сотнею з них*

16. Помітний вплив на арабський світ справило релігійно-містичне вчення... **суфізм**. Його послідовники, суфії, стверджували, що Бог є в усьому, але відчутти його присутність людина може тільки в стані особливого містичного піднесення. Щоб увійти в такий стан, треба відкинути буденність, відмовитися від звичного мислення. Цілком можливо, що Хайям був прихильником... *суфійських ідей*.

17. Вплив поезії О. Хайяма на світову літературу важко переоцінити. Склали рубаї також і українські поети. Наприклад, Дмитро Павличко у 1987 р. видав збірку своїх поезій під назвою «Рубаї».

Мені нагадують людські серця
Крихке й тоненьке серце олівця —
Зламати легко, застругати важче,
Списати неможливо до кінця.

— Як ви розумієте цей вірш? (Відповіді учнів.)

— Тож і ми сьогодні будемо писати рубаї олівцем і... серцем. Інакше справжні поети не пишуть.

Підготовка до написання рубаї

1) Особливості рубаї

- Чотиривірш;
- 1, 2, 4 рядки римуються;
- останній рядок містить висновок.

2) Відновіть текст віршів.

Ні, не гнітять мене перестрахи і жалі,
Що вмерти мушу я, що строки в нас малі:
Того, що суджено, боятися не треба.
(*На, прожити, боюсь, землі, несправедно*)

Відповідь. Боюсь несправедно прожити на землі.

● * *

Хай кожна мить, що в вічність промайне,
Тебе вщасливлює, бо головне,
Що нам дається тут,— життя: пильнуй же!
(*Мине, як, й, ти, воно, захочеш, так*)

Відповідь. Як ти захочеш, так воно й мине

.....
Я тільки й знаю, що знання шукаю

В найглибші таємниці проникаю.

Я думаю вже сімдесят два роки — {*Нічого, бачу, і, не знаю, що, я*}

Відповідь. І бачу, що нічого я не знаю.

3) Буріме

Складіть власні вірші за поданими римами. Порівняйте їх з рубаї Хайяма.

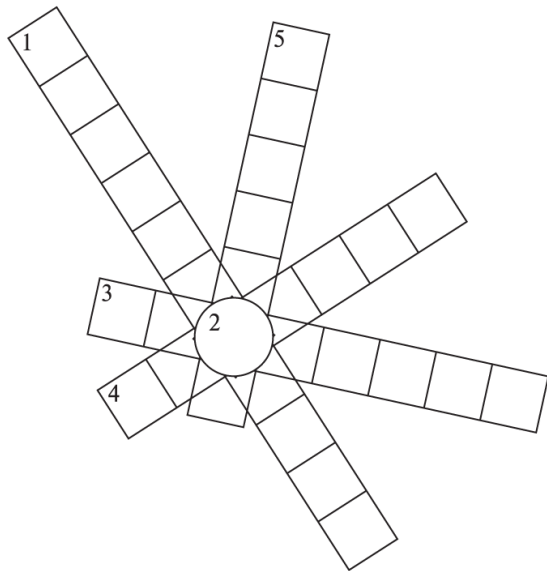
- скінчилась;
закрилась!
зветься,
поділась?

Як шкода, що весна моя скінчилась
І книга юності навік закрилась!
Та пташечка, що молодістю зветься,
Звідкіль вона взялась? Куди поділась?
глини,
провини,

хоче
глибини?
Коли єство моє ліпив Творець із глини,
Зарані відав він про всі мої провини.
Якщо від нього гріх, чому мене він хоче
В день суду ввергнути в палаючі глибини?
спокою,
водою?
років
малою!
Чи діждемо жаданого спокою,
Чи дійдемо до хати над водою?
О, як я хочу після тисяч років
Зійти з землі хоч травкою малою!

4) Складіть власні рубаї за темами

- а) Про холодну зиму, її плюси та мінуси;
- б) про навчання у школі, його позитивні та негативні моменти (для учня);
- в) про життя у місті, його незручності та переваги..

1. Місто, в якому народився О. Хайям.
(*Нішапур*)
2. Літературний жанр, який розвинув і
вдосконалив поет. (*Рубаї*)
3. За його допомогою була визначена
дата народження О. Хайяма.
(*Гороскоп*)
4. Ім'я батька поета. (*Ібрагім*)
5. Найулюбленіша наука О. Хайяма.
(*Алгебра*)

Розділ 6. Під брязкіт лицарських мечів

Французький героїчний епос

1. Чи потрібні герої в наш час? (Так, коли країна переживає складні часи, вона особливо потребує героя, який би власним прикладом закликав до активних дій в ім'я високих ідеалів.)
2. Назвіть персонажів героїчного епосу, вивченого раніше. (*Київська Русь – билини: Ілля Муромець, Добриня Никитич, Альоша Попович, англійські балади про Робін Гуда*).
3. Які історичні події вплинули на появу героїчного епосу в Західній Європі? (*Релігійні війни, Велике переселення народів, захоплення земель*).
4. На який період припадає розквіт середньовічного героїчного епосу? (*XII- XIIIст.*)
5. У якій країні було створено найбільше епічних поем? (*У Франції*).
6. Як називалися ці поеми і хто їх виконував? (*Жестами – від фр. «пісні про діяння, пісні про подвиги», бродячі музиканти жонглери*)

7. Коли була виконана поема «Пісня про Роланда»? (1106 року, а записана наприкінці XII ст.)
8. Хто автор поеми? (Не відомо про нього нічого, крім імені - Турольд, але це ім'я може належати і співцеві-оповідачу, і тому, хто зібрав народні перекази про долю хороброго графа.)
9. Які події лягли в основу твору? (Реальні історичні події 778 року, коли Карл Великий втрутився у міжусобиці мусульманської Іспанії.)
10. Хто переклав твір українською мовою? (Василь Щурат у 1918 році – це єдиний переклад твору українською мовою).
11. На скільки частин поділяється поема? (3 - 1.Зрада Генелона. 2.Смерть Роланда. 3. Помста за Роланда.)
12. Композиція твору. (290 строф (тирад), написаних десятискладовими рядками).
13. Тема поеми. (Зображення боротьби проти іноземців-іновірців за «красуню Францію», за християнську віру й короля Карла).
14. Ідея твору. (Оспівується патріотизм і відданість християнству та засуджується зрада державних і релігійних інтересів, феодалного свавілля).
15. Як називається зміна історичних фактів у творі? (Квазіісторизм – несправжній, «неповний» історизм).
16. Чим можна пояснити, що в «Пісні про Роланда» змінено історичні факти? (З метою утвердження у свідомості сучасників певних ідеалів: треба бути сміливими, мужніми, набожними, як Роланд, мудрими і справедливими, як Карл, а зрада карається Богом).
17. Скільки років Карл пробув у Іспанії? (Насправді – кілька місяців, а в поемі - 7 років.)

Зміст «Пісні про Роланда»

1. Скільки років Карл провоював у Іспанії? (7).
2. Які наслідки? (Всі міста завоював крім Сарагоси).
3. Хто король Сарагоси? (Марсилій).
4. Що було вирішено на раді у Сарагосі? (Відправити до Карла посольство із запевненнями, що маври начебто вирішили прийняти християнство й визнати його владу).
5. Що вирішив Карл? (Повірів і вирішив послати посла до Марсилія).
6. Хто погоджується їхати? (Роланд, потім Олів'єр).
7. Чому Карл не відпускає ні Роланда, ні Олів'єра? (Король розуміє, що прийом буде не з кращих, і не хоче ризикувати життям молодих воїнів.)
8. Кого запропонував замість себе Роланд? (Генелона, свого вітчима).
9. Як поставився до цього Генелон? (Злякався, розгнівався, що той шле його на смерть, обіцяє помститись).
10. Чому Генелон не допускає участі в посольстві Роланда замість себе? (Хоч Генелонові дуже не хочеться їхати до Марсилія, однак він як рицар не може відмовитися від вибору короля, що, втім, не заважає йому погрожувати пасинку).
11. Як Генелон вирішив помститися Роланду? (Пристав на пропозицію Бланкандрина служити Марсилію і дає йому пораду, де краще влаштувати засідку сарацинам, щоб знищити Роланда та його військо.)
12. Що приснилося Карлу (1 сон- Генелон хватає спис, із злістю б'є об землю, розбиває. 2 сон – ведмідь рве його правицю, барс кидається на груди, з палацу вибіг хорт на допомогу Карлу, ведмедю вухо відгризає і б'ється з барсом, переможець невідомий...).
13. Чи передумав Карл повертатися до Франції після сну? (Він засмучений пророчим сном про зраду Генелона, але від'їжджає, залишаючи для прикриття засаду).
14. Чому Роланд узяв лише 20000 воїнів? (Не хотів ущемити інтереси короля, свого родича).
15. Хто ще лишився з Роландом? (Друг Олів'єр, 12 найкращих перів Франції, єпископ Турпін).
16. Дюрандаль – це (щит, воїн, меч Роланда)?-твердий.
17. А як звався меч Олів'єра? (Альтеклер.)
18. Яке ім'я мав ріг Роланда і чому? (Оліфант (слон), із кістки слона, що уславився гучним звуком, чутним за 30 льє(120 км.)

19. Скільки разів просить Олів'єр засурмити у ріг Роланда? (3).
20. Як звали найкращого друга-воїна Роланда? (Олів'єр).
21. Під час бою Роланда у Франції... (було сонячне затемнення, почався наводок, була буря - то плаче вся природа за героєм).
22. Як прозивався кінь Роланда? (Вельянтіф – від пильнувати).
23. Бойовий клич Карла? («Монжуа!»)- Гора radoців, яку вітали пілігрими, наближаючись до святих місць).
24. За яким ударом зламався спис Роланда? (15).
25. Скільки наступів відбили франки? (4).
26. Скільки невірних перебили? (4 тисячі).
27. Яких втрат зазнали? Скільки лишилось живими? (60).
28. Чому посварилися друзі Роланд і Олів'єр? (Роланд тепер надумав сурмити у ріг, а Олівер звинувачує друга у легковажності. Що він згубив скільки друзів і не послухав, коли той просив трубити зразу).
29. Хто їх розсудив? (Турпін, сказав, що нас уже не порятує, але заради помсти хай повернеться Карл, щоб не святкували перемогу маври.)
30. Скільки разів засурмив у ріг Роланд? (3).
31. Хто заставляє Карла сумніватись, що ріг сурмив? (Ганелон.)
32. Хто з друзів загинув першим? (Олів'єр).
33. Чому Роланду тяжко битись? (Коли сурмив у ріг, порвав всі жили).
34. Що хоче знати Роланд перед смертю? (Чи прийде Карл, чи почув його ріг.)
35. Що він робить, щоб дізнатись, де Карл? (Сурмить ще раз, але слабо).
36. Чи почув відповідь? (Так, Карл звелів затрубити у всі сурми (40000)).
37. Що зробили маври, почувши сурми і зрозумівши, що Карл повертається? (Вирішили вбити Роланда, направивши на нього 400 найкращих воїнів).
38. Що відчув Роланд, побачивши знову наступ ворогів? (Силу, гордість і відвагу.)
39. Що помішало Роланду відігнати ворога? (Втратив коня і мусить битись піший).
40. Що вирішив зробити Роланд перед смертю? (Зібрати друзів з поля бою і покласти поруч.)
41. Зміг він це зробити? (Ні, бо знепритомнів.)
42. Хто хотів забрати меч Роланда? (Один сарацин, що був прикинувся мертвим і лежав посеред тіл, обмазавшись їхньою кров'ю).
43. Хто помішав забрати меч? (Роланд відчув, що меч хтось забирає з рук, отямився і ударив його Оліфантом (рогом.)
44. Що зробив Роланд з мечем? (Безліч разів ударив гнівно, хотів розбити, щоб не дістався боягузу, та меч був дуже міцний. Ліг на нього і помер.)
45. Що зробив Карл, побачивши усіх мертвими у Ронсевалі? (Кинувся у погоню).
46. Хто допоміг Карлу? (Бог на його прохання затримав біг світла, ніч скоротилась, а сонце стояло на небі).
47. Які видіння бачить Карл вночі уві сні? (Лев кинувся йому на груди, щоб перешкодити у допомозі франкам, а потім ведмідь на ланцюзі, а ще 30 вийшли з лісу і вимагають відпустити родича, вибігає з палацу хорт і починає битися з найсильнішим.)
48. Що зробив Карл вранці? (Повернувся з військом до Ронсевалю, щоб оплакати померлих, поховати, а Роланда, Олів'єра й Турпіна наказав забрати з собою.)
49. Про що розпитує Болігант заморського мудреця? (Хто переможе в битві, чи варто наступати на Карла?)
50. Що відповів мудрець? (Що переможе Карл, але щоб збирав велике військо?)
51. Скільки франків полягло у цьому бою? (7 тисяч.)
52. Між ким відбувається двобій? (Між Карлом та Балігантом.)
53. Хто переміг у двобої? (Карл за підтримки Гавриїла, що підбадьорив його під час битви.)
54. Що зробив Карл, розбивши ворогів? (Пішов на Сарагосу, Марсилій помер од горя, а цариця Брамімонта віддала Карлові ключі від всіх веж.)
55. Як вчинив Карл, оплакавши загиблих? (Загнав сарацинів до річки).
56. Як був покараний зрадник Ганелон? (Розірваний кіньми).

57. Що уособлюють Роланд, Карл і Ганелон у творі? (*Граф Роланд*, племінник Карла уособлює у собі мужність, доблесть, відвагу, лицарство. Карл уособлює ідею дебржавної єдності та християнської віри. Ганелон – це ім'я і досі у Франції є синонімом зрадництва).

58. Яку історичну подію взято за основу «Пісні про Роланда»? (*Похід Карла Великого 778 року за Піренеї*.)

59. Назвіть основні історичні невідповідності в «Пісні про Роланда». (*Реальний похід був невдалим, а в поемі сказано, що франки завоювали ледь не всю Іспанію; реального Роланда вбили християни-баски, а не мусульмани-маври; в Іспанії Карл пробув не сім років, а кілька місяців тощо*.)

60. Згадайте поезію Лі Бо «Пісня про схід і захід сонця». Що поєднує Лу Яна і Карла Великого? (*Лу Ян – легендарний полководець, який замахом списа зупинив захід сонця, щоб при світлі закінчити битву. Схожий епізод є в «Пісні про Роланда», коли, на молитву Карла Великого, було зупинено сонце*.)

61. Історики нарекли Карла Великого ...«*батьком Європи*». За часів його правління найбільшими чеснотами були войовничість і рішучість, а миролюбність вважали ознакою слабкості

62. Описані в «Пісні...» події відбувалися, коли королю було ...*тридцять шість років*, але у творі його зображено *двохсотлітнім старцем*, який здолав чимало життєвих перешкод. У цій деталі відобразилося уявлення народу про те, що ідеальний правитель має бути мудрим і досвідченим.

63. Однією з художніх особливостей «Пісні про Роланда» є її **композиційна симетричність**. (У творі чітко визначено *зав'язку (зрада Ганелона), кульмінацію (битва в Ронсевальській ущелині) і розв'язку (помста Карла)*.)

64. Кожний композиційний елемент поділяється на два етапи, побудованих на **паралелізмі**. (У *зав'язці йдеться про посольство маврів і посольство франків, кульмінацією виступають два бої ар'єргарду армії Карла з військом Марсилія (один успішний, другий - розгромний для франків), розв'язкою є помста сарацинам і помста Ганелону*)

65. Система образів поеми ґрунтується на принципі ...*контрасту*.

66. Пам'яткою слов'янського героїчного епосу доби Середньовіччя є... «*Слово о полку Ігоревім*» - героїчна поема про невдалий похід Новгород-Сіверського князя Ігоря на половців 1185 р.

67. Цей твір водночас є поетичним роздумом про долю рідного краю перед загрозою майбутньої смертельної небезпеки - ...*навали монгольських завойовників*.

Перевірка знання тексту «Пісні про Роланда»

Тест

- 1) Король Сарагоси — це:
  - а) Карл;
  - б) *Марсилій*;
  - в) Бланкандрін.
- 2) Роланд узяв лише 20 тис. воїнів, тому що:
  - а) був упевнений у своїй силі;
  - б) не очікував нападу сарацинів;
  - в) *не хотів ущемити інтереси короля, свого родича*.
- 3) Дюрандаль — це:
  - а) *меч*; б) щит; в) воїн.
- 4) Ріг Роланда мав ім'я:
  - а) Чернубль; б) *Оліфант*; в) Турпін.
- 5) Під час бою Роланда у Франції:
  - а) *була буря*; б) було сонячне затемнення; в) почався паводок.
- 6) Скільки разів засурмив у ріг Роланд?
  - а) Один; б) *два*; в) три.
- 7) Як звали найкращого друга-воїна Роланда?
  - а) Найм; б) *Вальянтіф*; в) *Олівер*.
- 8) Як вчинив Карл, оплакавши загиблих?

- а) Повернувся до Франції; б) загнав сарацинів до річки;
- в) став королем Сарагоси.
- 9) Як був покараний зрадник Ганелон?
  - а) Повішаний; б) загинув від меча; в) розірваний кіньми.
- 10) Реальний історичний факт, покладений в основу «Пісні про Роланда» — це...
  - а) військові дії армії Карла Великого в Іспанії 778р.;
  - б) засвоєння Іспанії Карлом Великим;
  - в) опір царя Сарагоси Марсілія війську Карла Великого.
- 11) Граф Роланд має такі риси характеру:
  - а) сміливість, відданість;
  - б) гордість, самовпевненість;
  - в) покірність, обережність.
- 12). До якого жанру належить «Пісня про Роланда»:
  - а) народна казка; б) фольклорна балада;
  - в) героїчний епос; г) лірична пісня?

Розділ 7. «Світоч флорентійської слави»

1. В історію світової літератури він увійшов як ... («останній поет Середньовіччя й перший поет Нового часу»)
2. Майбутній поет з'явився на світ у... (Флоренції.)
3. Хлопчика нарекли Дуранте, тобто... («витривалий».)
4. Освіту митець здобував спочатку у Флоренції, потім у... (Болонському університеті.)
5. Ще в юності Данте зажив слави видатного... (ерудита, одного з найосвіченіших людей Італії.)
6. У 1293 р. Данте оприлюднив свою першу збірку, до якої ввійшли вірші й авторські коментарі до них. Книжка мала назву... («Нове життя»)
7. Книжка оповідала про кохання поета до жінки на ім'я... (Беатріче (що означає «благословенна»)).
8. Незгасне почуття Данте Аліг'єрі народилося «з першого погляду», коли йому було лише... (дев'ять років.)
9. Нині документально доведено, що Беатріче - безперечно історична особа, ... (донька банкіра Фолько Портінарі, який мешкав по сусідству з родиною Аліг'єрі.)
10. Що для Данте стало невимовною трагедією, його горе межувало з відчаєм. (У віці двадцяти трьох років Беатріче пішла з життя.)
11. Збірка «Нове життя», що стала першою ліричною сповіддю у світовій літературі, написана переважно в жанрі ... (сонета.)
12. Вірш із чотирнадцяти рядків, які утворюють два катрени (чотиривірші) і два терцети (тривірші) – це Сонет
13. Жанр сонета передбачає певну схему римування рядків: у класичному (італійському) сонеті така схема визначається формулою ... (abab abab cdc dcd (або cde cde).)
14. Італія XIII ст. була полем невпинних чвар і політичних баталій. У роздробленій країні точилася запекла боротьба між партіями... (гвельфами і гібелінами)
15. Наприкінці XIII ст. після поразки гібелінів гвельфи через внутрішні суперечності розділилися на два табори... (білі і чорні гвельфи)
16. До яких належав Данте? (до «білі» гвельфи, які виступили проти втручання папи у справи Флоренції, тимчасом як «чорні» й надалі залишалися прибічниками Рима.)
17. У 1300 р. його обирають членом флорентійської колегії шести пріорів - «пріором порядку і слова», тобто очільником... (виконавчої влади міста.)
18. А незабаром унаслідок конфлікту між «білими» й «чорними» гвельфами поета облудно звинувачують у підкупі, хабарництві, інтригах проти церкви й ... (виганяють з Флоренції без права на повернення.)
19. У разі порушення заборони йому загрожує... (спалення на вогнищі.)
20. Відтак митець вирішує: «Ти станеш ... (сам собі партією).»

21. Він мандрував Італією, підтримуваний освіченими магнатами й правителями окремих міст протягом...(двадцяти років)
22. Тяжкий період вигнання став часом його духовного злету, що увінчався створенням знаменитої...(«Божественної комедії».)
23. Жанр твору “В своїх очах вона несе кохання”– ...(сонет).
24. Тема – оспівування довершеності коханої, прославлення одухотворюючої сили кохання
25. Художні образи: образ коханої
26. Основна думка: довершеність коханої, просвітлює, поєднує людей, кохання здатне творити дива, робити світ кращим “
27. Вірш, який за своєю формою є сонетом, увійшов до книги Данте...(«Нове життя», що вважається першою ліричною автобіографією, де поет фіксує не просто факти свого життя, а ніби веде літопис емоцій та почуттів. Класична форма сонета, використана Данте в поезії, поділяється на два катрени та два терцети. Для коханої Данте знаходить піднесені слова, що передають глибину його почуттів. Вона для нього символізує богиню кохання й водночас є богинею весни, оновлення та чистоти. Її святість для поета — це «смирненість дум», що проймає кожного, хто її бачить Беатріче, Беатріса, Беата — ім'я, що означає «блаженна», має виразне християнське значення й асоціюється з чистотою й піднесенням. Завершальний рядок сонета утворює нове диво й ніжність, засвідчує апогей побожного захопленого почуття, яке має ліричний герой, як і сам Данте, до Беатріче.

Тести

1. Франческо Петрарка народився у
А) Римі, б) Ареццо, в) Флоренції, г) Венеції
2. Петрарка жив і творив у
А) X ст., б) IV ст., в) XIV ст., г) XV ст.
3. Де Петрарка зустрівся з Лаурою
А) у монастирській бібліотеці Риму, б) під час перебування в Парижі,
В) у церкві в Авіньйоні, г) під час навчання в університеті
4. Який ліричний жанр переважає в "Книзі пісень"
А) мадригал, б) баллада, в) канцона, г) сонет
5. Яка строфічна будова сонета
А) 4+4+2+2, б) 4+3+3+3, в) 4+4+4+3, г) 4+4+3+3
6. Що означає ім'я Лаура
А) дерево краси, б) дерево слави, в) дерево мудрості, г) дерево життя
7. "Канцоньєре" перекладається як
А) Книга сонетів, б) Книга віршів, в) Книга поем, г) Книга пісень
8. Ф.Петрарку вважають засновником новочасного гуманізму, який проголосив найвищою цінністю
А) Бога, б) Людину, в) суспільство, г) античне мистецтво
9. Створення образу Лаури в сонетах Петрарки ґрунтується на
А) реалізмі, б) гіперболі, в) ідеалізації, г) анафорі
10. Течія петраркізму орієнтувалася на
А) поезію Данте, б) подальший розвиток літератури, в) гуманізм,
Г) поезію Петрарки
- 11) Яке ім'я мав Петрарка?
А. Федір , Б. Фредерік , В. Франческо, Г. Фома
- 12) З якої країни він походив?
А. Німеччина, Б. Франція, В. Італія, Г. Японія
- 13) Поета вважають зачинателем європейської:
А. любовної лірики, Б. народної лірики, В. патріотичної лірики
Г. громадянської лірики
- 14)Прізвище Петрарко це:
А. дівоче прізвище його матері, Б. псевдонім

- В. справжнє прізвище , Г. прізвище його дружини
- 15) Понад усе він шанував і вважав взірцевою літературу:
А. Японії, Б. Росії, В. Риму, Г. Греції
- 16) Мати, батько та брат поета втікають з рідної Флоренції, бо:
А. їх замучили кредитори, Б. подорожують
В. їдуть у гості до рідних, Г. в країні політичні міжусобиці
- 17) Як звали кохану Петрарко?
А. Амалія, Б. Лаура, В. Сивіла, Г. Дульсинея
- 18) Де закохані зустрілися вперше?
А. у церкві, Б. на балу, В. на роботі, Г. у магазині
- 19) Яка різниця у віці була у закоханих?
А. 7 років, Б. 1 рік, В. 3 роки, Г. 10 років
- 20) Найбільш сильного душевного болю завдало поетові:
А. нерозділене кохання, Б. сварка з батьками
В. втрата гонорару, Г. смерть коханої
- 21) Батько поета займав посаду:
А. писаря, Б. директора, В. Нотаріуса, Г. слідчого
- 22) Вірш Петрарко - це:
А. сенкан, Б. сонет, В. Кластр, Г. Хоку

Чий це портрет?

Омар Хайям, Лі Бо, Франческо Петрарка, Ду Фу

ЦЕ МЕНІ ПІД СИЛУ!
(Презентую свої знання та вміння)

Контрольна робота «Середньовіччя»

1 варіант. 1-2 рівні.

- Хронологічні межі доби Середньовіччя:
а) V – X ст.; б) IV – XV ст.; в) V – XV ст..
- Автор поезії «Печаль на яшмовому ганку...»:
а) Лі Бо; б) Омар Хайям; в) Ду Фу.
- Газель – це:
а) чотиривірш філософського змісту;
б) ліричний вірш з наскрізною римою кожного другого рядка;
в) двовірш, у якому міститься певна закінчена думка.
- Ваганти – це:
а) народні поети; б) мандрівні артисти;
в) мандрівні ченці, школярі, студенти.
- Якими мотивами пронизаний вірш Лі Бо «Печаль на яшмовому ганку»:
а) життєрадісними; в) елегійними;

- б) життєствердними; г) анакреонтичними?
6. Яке місце займають традиції та новаторство у поезії Ду Фу:
- його вірші зберігають всі традиції китайської поезії;
  - ішов самобутнім шляхом, із презирством ставлячись до давніх традицій;
  - суміщав новаторство і традиції;
  - новаторський підхід відчутний лише у кількох віршах?
7. Яка мова була літературною мовою персько-таджицьких поетів:
- перська; в) арабська;
  - таджицька; г) фарсі?
8. Яка схема римування рубаї:
- абаб; б) аабб; в) ааба; г) аббб?
9. Яка середньовічна мозаїчна ікона і нині прикрашає стіни Софії Київської:
- Сікстинська мадонна;
  - Богородиця – Оранта;
  - Марія Магдалина.
10. Початком доби Середньовіччя вважається:
- 475 р.; б) 476 р. ? в) 477 р.?
11. Рубаї – це:
- двовірш філософського змісту;
  - вірш патріотичного характеру;
  - чотиривірш філософського змісту.
12. Для якої поезії характерний культ Чарівної Дами:
- трубадурів; в) бардів;
  - вагантів; г) скальдів?

III рівень

13. Установіть хронологічну послідовність життя та творчості середньовічних поетів :
- Омар Хайям; б) Лі Бо, в) Ду Фу, г) Данте Аліг'єрі.
14. Установіть відповідність між поетами та культурно – історичними регіонами доби Середньовіччя:
- Лі Бо а) західноєвропейський
  - Ду Фу б) східно – азіатський;
  - Омар Хайям в) близькосхідний;
  - Данте Аліг'єрі г) візантійський;
д) індійський.
15. Установіть відповідність між літературними творами середньовіччя та жанрами, до яких вони належать:
- «Нове життя» а) лицарський роман;
  - «Трістан та Ізольда» б) героїчний епос;
  - «Пісня про Роланда» в) поема;
  - Твори Омара Хайяма г) рубаї;
д) сонети.

IV рівень.

1. Виконайте одне із завдань на вибір:
- Розкрийте метафоричний зміст словосполучень із рубаї Омара Хайяма: *зерно зла, зіниці розуму, зошити сторіч.*
  - Поясніть значення крилатих висловів: *рицар без страху і докору, рицар на годину.*

2 варіант. 1-2 рівні.

- Автор поезії «Весняні надії»:
а) Гафіз; б) Лі Бо; в) Ду Фу?
- Жанр поезії Омара Хайяма:
а) рубаї; б) газелі; в) бейти.
- Поезія вагантів має ... характер:

- а) песимістичний; б) *життєлюбний*, в) негативний.
4. Який із перелічених жанрів поезії характерний для персько-таджицької поезії:
а) *газели*; в) альби;
б) серенади; г) кансони?
5. До якої лірики слід віднести творчість Джауфре Рюделя та Бертрана де Борна:
а) *трубадурів*; б) жонглерів; в) шпільманів; г) вагантів?
6. Який поет є автором «Пісні про хліб і шовк»?
а) Рудакі; б) Лі Бо; в) Ду Фу.
7. Хто є засновником жанру рубаї?
а) Гафіз; б) *Рудакі*; в) Хайям.
8. Тематами творчості провансальських трубадурів були:
а) *оспікування кохання до Прекрасної Дами*;
б) ностальгія за Батьківщиною;
в) прославлення рицарської доблесті.
9. Хто є автором поезії «Сосна біля південної галереї?»
а) Гафіз; б) Хайям; в) *Лі Бо*.
10. Хто зробив найбільший внесок у розвиток жанру рубаї?
а) Рудакі; б) *Хайям*; в) Ду Фу.
11. Де з'явилася лірика вагантів?
а) *У Західній Європі*; б) в Азії; в) у Східній Європі.
- 12) Свої сонети Данте присвячував :
а) Лаурі; б) Джульєтті; в) *Беатріче*.

Контрольна робота. «Середньовіччя» (2 частина)

1 варіант. 1-2 рівні.

1. Яка із чеснот характеризує головного героя «Пісні про Роланда»:
а) ставлення особистих інтересів понад усе;
б) служіння прекрасній дамі;
в) *лицарське служіння батьківщині*;
г) іронічне ставлення до свого суспільного стану?
2. Хто із героїв «Пісні про Роланда» є втіленням ідеалу державної мудрості:
а) Роланд; б) *Карл*; в) Олів'єр; г) Ганелон?
3. До якої історико – літературної епохи належить творчість Данте Аліг'єрі:
а) Середньовіччя; б) Ренесанс;
в) *Проренесанс*; г) Постренесанс?
4. Що таке сонет:
а) *ліричний жанр*; б) рід літератури;
в) віршований розмір; г) розмір строфи?
5. У бою проти кого гине головний герой «Пісні про Роланда»:
а) іспанців; б) половців; в) *маврів*; г) франків?
6. Якому королю служить Роланд:
а) Артуру; б) *Карлу*; в) Людовіку; г) Генріху?
7. Що означає ім'я Беатріче: а) світла, б) *благословенна*, в) надійна
8. Реальний історичний факт, покладений в основу «Пісні про Роланда»:
а) *військові дії армії Карла Великого в Іспанії 778 року*;
б) засвоєння Італії Карлом Великим;
в) опір монголо-татарській навалі;
г) опір царя Сарагоси Марсилія війську Карла Великого.
9. «Пісня про Роланда» - пам'ятка ... епосу:
а) давньогрецького; б) *французького*;
в) англійського; г) слов'янського?
в) гріховне життя; г)покаяння героя?
10. Батьківщина Петрарки:
а) *Флоренція*; б) Італія;

- в) Франція; г) Іран.
11. Герой «Пісні про Роланда»:
а) ремісник; б) лицар; в) селянин; г) *вельможа*.
12. Назва меча Роланда:
а) Дюрандаль; б) Жуайоз; в) Антиклер; г) *Оліфант*.

III рівень

13. Установіть хронологічну послідовність життя та творчості середньовічних поетів :
а) Омар Хайям; б) Нізамі, в) Фірдоусі, г) Сааді, д) Гафіз
14. Установіть відповідність між епосами та народами:
1. «Пісня про Роланда»	А. слов'яни.
2. «Пісня про Нібелунгів»	Б. римляни.
3. «Пісня про мого Сіда»	В. французи.
4. «Слово о полку Ігоревім»	Г. німці.
	Д. іспанці.
15. Установіть послідовність подій в «Пісні про Роланда»:
А. нарада Карла в Кордові.
Б. посольство Ганелона та його зрада.
В. безвихідне становище ар'єгарду на чолі з Роландом;
Г. нарада сарацинського короля Марсилія в Сарагосі.
16. Установіть відповідність між речами та їхніми назвами в «Пісні про Роланда»:
1. Кінь Роланда	А. Вельянтиф.
2. Ріг Роланда	Б. Оліфант.
3. Меч Роланда	В. Дюрандаль.
4. Меч Олів'єра	Г. Ганьйон.
	Д. Альтеклер.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА ТЕМОЮ «СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ»

Початковий рівень

1. Укажіть хронологічні рамки Середньовіччя на Заході.
а) IV—V ст.; б) V—XIV ст.; в) XIV—XVI ст.; г) XVI—XVII ст.
Відповідь: б.
2. Укажіть, яку національну літературу представляє Омар Хайям.
а) Турецьку; б) перську; в) індійську; г) азербайджанську.
Відповідь: б.
3. Укажіть, яка подія лягла в основу сюжету «Пісні про Роланда».
а) Заснування імперії Карла Великого; б) битва під Сарагосою;
в) перший хрестовий похід; г) битва в Ронсевальській ущелині.
Відповідь: г.
4. Укажіть батьківщину сонета.
а) Англія; б) Італія; в) Німеччина; г) Франція.
Відповідь: б.
5. Укажіть хронологічні межі Середньовіччя на Сході.
а) I—III ст.; б) IV—XV ст.; в) XV—XVII ст.; г) I—XVII ст.
Відповідь: г.
6. Укажіть панівний рід літератури середньовічного Сходу.
а) Лірика; б) епос; в) ліро-епос; г) драма.
Відповідь: а.
7. Укажіть назву середньовічної лірики, що створювалась у лицарсько-аристократичних колах і була присвячена людським почуттям.
а) Клерикальна; б) куртуазна; в) карнавальна; г) романтична.
Відповідь: б.
8. Укажіть назву книги Данте, до якої увійшли його сонети.
а) «Божественна комедія»; б) «Нове життя»; в) «Бенкет»;
г) «Про народну красномовність». Відповідь: б.

Середній рівень

1. Назвіть чинники, під впливом яких сформувалася культура та література європейського Середньовіччя.

Відповідь: грецько-римська культура, народна культура варварських народів, християнство.

2. Напишіть, як називають ліричний вірш, що складається з чотирнадцяти рядків п'ятистопного або шестистопного ямба: двох чотиривіршів і двох тривіршів.

Відповідь: сонет.

3. Назвіть літературні жанри, поширені в середні віки на Сході та Заході.

Відповідь: вірші (рубаї, газелі, сонети), героїчний епос, лицарський роман, коротке гумористичне оповідання, життя святих, видіння, оповідання про дива.

4. Назвіть періоди Середньовіччя.

Відповідь: Раннє Середньовіччя, Високе, або Класичне, Середньовіччя, Пізнє Середньовіччя.

5. Напишіть, як називають чотиривірш, що містить завершену думку.

Відповідь: рубаї.

6. Назвіть філософські вчення, які вплинули на тематику та проблематику китайської літератури Середньовіччя.

Відповідь: конфуціанство, даосизм.

Достатній рівень

1. Визначте тему рубаї Омара Хайяма.

З тобою нарізно я знову затужив.

Усюди буду я з тобою, поки жив.

Пішов — і тисяча сердець без тебе тужить,

Прийшов — і тисячу нових заповонив.

(Переклад В. Мисика)

Відповідь: тема кохання, розлуки з коханою.

2. Назвіть головні ознаки середньовічного героїчного епосу.

Відповідь: в основі героїчного епосу лежали розповіді про реальні історичні події; твори групувалися в цикли навколо фігури правителя; чеснотами головних героїв епосу раннього Середньовіччя були сила, завзятість, нещадність до ворогів, підступність; пізнього Середньовіччя — відданість правителю, Богові та милосердя до ворогів.

3. Визначте тему рубаї Омара Хайяма.

Це небо множити уміє тільки втрати:

Приводить одного, щоб іншого забрати.

Якби народжені про наше лихо знали,

Чи хто погодився б на землю завітати?

(Переклад В. Мисика)

Відповідь: філософські роздуми про сенс життя.

4. Визначте ідею твору «Пісня про Роланда».

Відповідь: оспівування вірності королю, вірі й вітчизні, засудження зради батьківщини.

Високий рівень

1. Напишіть невеликий твір-роздум на одну з запропонованих тем.

а) Головні теми рубаї Омара Хайяма.

б) Характеристика образу Роланда («Пісня про Роланда»).

в) Творчість Лі Бо, Ду Фу та Омара Хайяма — вершини світової лірики.

г) Лицарський кодекс честі (за «Піснею про Роланда»).

Тести до ЗНО (з відповідями). СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ. Зарубіжна література. Підготовка до ЗНО

1. Хронологічні рамки доби Середньовіччя у Західній Європі

А) X — XII ст. Б) VII — IX ст. В) I — II ст. до н.е. Г) XV — XVII ст.

Д) V-XV ст.

2. Головною філософською проблемою доби європейського Середньовіччя є
 А людина і суспільство   Б людина і освіта   В людина і природа
Г Бог — людина — світ   Д людина і тоталітарна система
3. На розвиток літератури європейського Середньовіччя найбільший вплив мали
А християнство   Б антична міфологія   В філософія Сходу
 Г фольклор   Д хрестові походи
4. Добу європейського Середньовіччя репрезентує творчість
 А Гомера   Б Петрарки   В Боккаччо   Г Овідія   **Д Данте**
5. Середньовічними героїчними епосами є твори
 А «Іліада», «Одіссея», «Енеїда»
 Б «Роман про Трістана та Ізольду», «Персеваль», «Смерть Артура»
 В «Магабгарата», «Рамаїяна», «Поема про Беовульфа»
Г «Пісня про Роланда», «Пісня про мого Сіда», «Пісня про Нібелунгів»
 Д «Гамлет», «Айвенго», «Собор Паризької Богоматері»
6. Виконавці французького середньовічного героїчного епосу
 А хуглари   **Б жонглери**   В скоморохи   Г шпільмани   Д скальди
7. Провідною темою героїчного середньовічного епосу зазвичай є
А воля, завзягтя народу в боротьбі з ворогом, злом, кривдою, релігійним гнітом, сила і мужність народних героїв
 Б створення світу Богом   В життя святих
 Г діяння правителів   Д кохання до Прекрасної Дами
8. Французький король Карл Великий є героєм твору
 А «Пісня про мого Сіда»   **Б «Пісня про Роланда»**
 В «Пісня про Нібелунгів»   Г «Слово о полку Ігоревім»
 Д «Калевала»
9. «Пісня про Роланда» — це
 А німецький середньовічний героїчний епос
 Б іспанський середньовічний героїчний епос
 В скандинавський середньовічний героїчний епос
Г французький середньовічний героїчний епос
 Д руський середньовічний героїчний епос
10. Французьким середньовічним героїчним епосом є твір
 А «Пісня про Нібелунгів»   Б «Пісня про мого Сіда»
В «Пісня про Роланда»   Г «Слово о полку Ігоревім»
 Д «Поема про Беовульфа»
11. Героєм французького середньовічного епосу «Пісня про Роланда» є французький король
 А Франциск   Б Піпін   В Людовік   Г Генріх   **Д Карл**
12. Позначте персонажів «Пісні про Роланда».
А Роланд, Олів'єр, Карл, Ганелон
 Б Журден, Клеонт, Люсіль, Дорант
 В Гораціо, Марцелл, Лаерт, Клавдій
 Г Ахілл, Одиссей, Паріс, Гектор
 Д Квазімодо, Феб де Шатопер, Клод Фролло, Есмеральда
13. «Пісню про Роланда» було створено приблизно у
А 1100 р.   Б 1500 р.   В 1700 р.   Г 1800 р.   Д 900 р.
14. «Пісню про Роланда» вперше опублікували
 А 1937 р.   Б 1537 р.   В 1737 р.   **Г 1837 р.**   Д 1637 р.
15. «Пісню про Роланда» на українську мову перекладали
А Василь Щурат, Богдан Лончина, Вадим та Нінель Пашенки, Ігор Качуровський
 Б Андрій Содомора, Григорій Кочур, Борис Тен
 В Леся Українка, Ліна Костенко, Оксана Забужко
 Г Василь Мисик, Микола Терещенко, Мирон Борецький
 Д Іван Франко, Микола Лукаш, Василь Козаченко, Євген Кротевич, Анатоль Перепада

16. У «Пісні про Роланда» описано

А Ронсевальську битву   Б битву при Фермопілах
В Аустерліцьку битву   Г Бородинську битву
Д битву при Ватерлоо

17. В основу «Пісні про Роланда» покладено історію про похід Карла Великого

А 778 р.   Б 775 р.   В 774 р.   Г 787 р.   Д 773 р.

18. У «Пісні про Роланда» французи борються з

А басками   **Б сарацинами (маврами)**   В англосаксами
Г лангобардами   Д римлянами

19. Головний герой «Пісні про Роланда» є втіленням

А відчайдушної хоробрості та самовпевненості

Б мудрості й благородства владаря

В лицарської звитяги й доблесті воїна

Г підступності й пихатості зрадника

Д пристрасності закоханого лицаря

20. Провідна тема епосу «Пісня про Роланда»

А любовні страждання головного героя

Б боротьба за батьківщину й християнську віру

В віддане служіння Прекрасній Дамі

Г боротьба християнського й мусульманського світів

Д вірне служіння васала своєму сюзерену

21. Меч Роланда мав назву

А Джойс   **Б Дюрандаль**   В Екскалібур   Г Альмас   Д Оліфант

22. У «Пісні про Роланда» послом франків до Сарагоси і зрадником свого народу став

А Роланд   Б Олів'єр   В Турпін   Г Карл   Д Ганелон

23. Карл Великий («Пісня про Роланда») виступив у похід проти

А Італії   Б Іспанії   В Ірландії   Г Ісландії   Д Індії

24. Кращий друг Роланда — це

А Марсілій   Б Ганелон   **В Олів'єр**   Г Карл   Д Турпін

25. Ріг Роланда мав назву

А Дюрандаль   **Б Оліфант**   В Олів'єр   Г Елефант   Д Вельянтиф

26. Роланд загинув у

А Сарагосі   Б Кордові   В Ахені   **Г Ронсевальській ущелині**

Д Парижі

27. У «Пісні про Роланда» Дюрандаль — це

А ріг Роланда   **Б меч Роланда**   В кінь Роланда   Г друг Роланда

Д сюзерен Роланда

28. Розташуйте події «Пісні про Роланда» у хронологічній послідовності

А зрада Ганелона

Б битва в Ронсевальській ущелині

В загибель Роланда

Г страта Ганелона

Ключ: 1А 2Б 3В 4Г

29. Творами китайських середньовічних поетів є поезії

А «Безтурботна пісня», «Мені під час травневих днів...», «Люблю травневий світлий час...»

Б «Входжу в річку...», «Печаль на яшмовому ганку», «Пісня про хліб і шовк», «Повертаються дикі гуси»

В «Чому троянди немов неживі», «Коли розлучаються двоє», «Не знаю, що стало зо мною...»

Г «Благословенні місяць, день і рік...», «Як не любов, то що ж це бути може...», «Щасливі квіти й благовісні трави...»

Д «До моря», «Я вас любив...», «Я мить чудову пам'ятаю...»

30. Хронологічні межі Танської епохи
 А V-XV ст.   **Б VII-X ст.**   В V — VIII ст.   Г VII-VIII ст.
 Д VIII ст. — XII ст.
31. Китайський поет Лі Бо ще за життя удостоївся титулу
А шисянь («поетичний небожитель»)   Б Тай-Бо
 В шишен («священномудрий поет»)   Г Адам поетів
 Д король поетів
32. Найпоширенішим жанром китайської середньовічної поезії була
 А громадянська лірика   Б інтимна лірика
В пейзажна лірика   Г філософська лірика
 Д історична лірика
33. Провідною ознакою китайської середньовічної лірики є
 А медитативність   Б абстрактність   **В простота й щирість**
 Г загадковість, втаємничення змісту   Д пристрасність
34. Китайський поет Лі Бо жив у
 А VI ст.   Б VII ст.   **В VIII ст.**   Г IX ст.   Д X ст.
35. Автор поезій «При місяці згадую брата», «Пісня про хліб і шовк», «Повертаються дикі гуси»
 А Лі Бо   **Б Ду Фу**   В Омар Хайям   Г Гафіз   Д Рудаві
36. «Вулканом поезії» називали
А Лі Бо   Б Ду Фу   В Гафіза   Г Рудакі   Д Омара Хайяма
37. Старшим другом Ду Фу був
 А Рудакі   **Б Лі Бо**   В Гафіз   Г Омар Хайям   Д Вергілій
38. Лі Бо був прихильником філософського вчення
 А конфуціанства   **Б даосизму**   В суфізму
 Г синтоїзму   Д екзистенціалізму
39. Автор поетичних рядків
 Споглядаю над містом гусей —
 серце рветься з німої журби,
 бо на північ летять,
 на Вітчизну вертають вони!
 А Лі Бо   Б Омар Хайям   В Рудакі   Г Гафіз   **Д Ду Фу**
40. Автор віршів «Входжу в річку», «Печаль на яшмовому ганку»
А Лі Бо   Б Ду Фу   В Рудакі   Г Гафіз   Д Омар Хайям
41. Конфуціанцем за своїм світоглядом був
 А Рудакі   Б Омар Хайям   **В Ду Фу**   Г Лі Бо   Д Гафіз
42. Вірш, що розпочинається рядками «Тривожно гримлять барабани — вже люди не ходять; // Це осінь, і чується втомлена пісня гусей...», має назву
 А «Пісня про хліб і шовк»   Б «Повертаються дикі гуси»
В «При місяці згадую брата»   Г «Печаль на яшмовому ганку»
 Д «Безтурботна пісня»
43. Автор поетичних рядків
 З тим, про кого думаю,
 Нам не зустрітись більше...
 В горі й надії дивлюся туди...
 Північний вітер в обличчя
А Лі Бо   Б Ду Фу   В Рудакі   Г Гафіз   Д Омар Хайям
44. «Досконало чистий» — «народне ім'я» поета
А Лі Бо   Б Рудакі   В Омара Хайяма   Г Ду Фу   Д Гафіза
45. Не належить персько-таджицькій поезії такий жанр середньовічної лірики, як
А канцона   Б касида   В рубаї   Г газель   Д бейт
46. Східним відродженням називають
 А історичну епоху та культурні досягнення стародавніх греків та римлян
 Б китайську літературу танської доби

В розквіт грузинської літератури у добу Середньовіччя

Г добу розквіту придворної японської культури (X — XI ст.)

Д період розквіту культури, науки та літератури іранських народів (V — XV ст.)

47. Абу Абдаллах Джафар — це ім'я середньовічного поета

А Хайяма **Б Рудакі** В Гафіза Г Нізамі Д Лі Бо

48. За легендою, сліпим був середньовічний поет

А Гафіз Б ОмарХайям **В Рудакі** Г ДуФу Д Лі Бо

49. Провідна ідея творчості Омара Хайяма

А уславлення вина як найвищої радості життя

Б звільнення від релігійних пут

В невідворотність долі

Г ствердження права людини на радість земного буття

Д ствердження кохання як найвищої цінності життя

50. Провідний жанр творчості Омара Хайяма

А касида Б масневі **В рубаї** Г газель Д бейт

51. Вірші Омара Хайяма написані

А мовою фарсі Б арабською мовою В тюркською мовою

Г мовою пушту Д китайською мовою

52. Першим рубаї Омара Хайяма на українську мову переклав

А Максим Рильський Б Тарас Шевченко

В Агатангел Кримський Г Дмитро Паламарчук

Д Дмитро Павличко

53. Прочитайте поезію і визначте її жанр.

Одна душа, єдине тіло, але знанню немає дна.

Скажи, о дивний, ти людина — чи океанська глибина?

А рубаї Б газель **В бейт** Г касида Д масневі

54. Прочитайте поезію і визначте її жанр.

Якби мені до рук — скрижалі Долі,

Я розписав би їх по власній волі!

Із світу вигнав би всі смутки, болі,

Чолом небес досяг, не жив би долі!

А рубаї Б газель В бейт Г масневі Д касида

55. Найменшим за обсягом жанром персько-таджицької поезії є

А рубаї Б касида В масневі **Г бейт** Д газель

56. Прочитайте вірш і визначте його автора.

Хіба у всесвіті найкращий твір — не ми?

В очах у розуму зіниця й зір — не ми?

Це коло всесвіту скидається на перстень,

А камінь, що горить ясніш од зір, — це ми.

А Рудакі **Б Омар Хайям** В Лі Бо Г Ду Фу Д Бертран де Борн

57. Творчість Данте припадає на добу

А Передренесансу Б Високого Ренесансу

В Пізнього Ренесансу Г Раннього Ренесансу

Д Бароко

58. Ім'я коханої Данте, яку він увічнив у своїх творах

А Лаура **Б Беатріче** В Форнаріна Г Джоконда Д Офелія

59. Неправильним є твердження: «Данте ...

А народився у Флоренції»

Б оспівував свою кохану під вигаданим ім'ям Ф'яметта»

В належав до партії «білих» гвельфів»

Г був членом Ради Ста, одним із семи пріорів Флоренції, виконував важливі дипломатичні доручення»

Д оспівував свою кохану Беатріче»

60. Встановіть відповідність

1 Вергілій	А міфологічний герой
2 Цезар	Б біблійний персонаж
3 Іуда	В античний поет
4 Еней	Г сучасник поета
	Д історична постать

Ключ: 1В 2Д 3Б 4А

61. Встановіть відповідність між ім'ям поета та місцем його народження.

1 Рудакі	А Нішапур
2 Омар Хайям	Б Циньянь
3 Ду Фу	В Пандж Рудак
4 Лі Бо	Г Шираз
	Д провінція Хенань

Ключ: 1В 2А 3Д 4Б

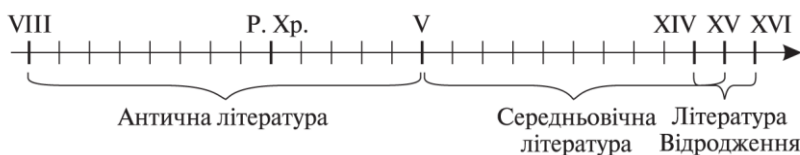

ЧАСТИНА ЧЕТВЕРТА ВІДРОДЖЕННЯ

Розділ 1. Відкриття світу і людини

Злет людського духу доби Відродження

1. Робота з лінією часу.

- Який період охоплює Середньовіччя?(V - XV ст..)
  - Яке світосприйняття є характерним для епохи Середньовіччя? (*Незмінність долі, приреченість людини*).
  - Назвіть поета епохи Середньовіччя, який своїм твором довів, що людина може змінити долю, знайти вихід на шляху до нового життя. (*Д.Аліг'єрі у поемі «Божественна комедія»*).
  - Як називають Данте? (*Провісником Відродження*).
2. Яку епоху називають Відродженням? (*Це широкий ідеологічний і культурний рух, що виник у країнах Західної Європи (започаткований у Італії) у процесі переходу від епохи Середніх віків до Нового часу (2 половина XV ст.. (в Італії – з XIVст.) до середини XVII століття. Заснований значною мірою на відновленні античних традицій.*)
3. Інша назва доби Відродження (*Ренесанс (від франц. відродження)*).
4. Назвіть етапи епохи Відродження. (*Проторенесанс (XII-XIII ст..; Раннє Відродження (XIV – XV), Високе Відродження (90-і роки XV- перша третина XVI ст..), Пізнє Відродження (друга половина XVI ст..)*)
5. Хто вперше використав термін «Відродження»? (*Вперше цей термін використав у XVIст художник Джорджо Вазарі в трактаті «Життєписи знаменитих живописців, скульпторів і архітекторів» (1550) Цей термін пов'язаний з ідеєю відродження античної спадщини в нову добу.*)
6. Яка країна була батьківщиною Відродження?(*Італія*).
7. Основою культури епохи Відродження є принцип...? (*Гуманізму*).
8. Як називали діячів епохи Відродження. (*Гуманістами*).
9. Поясніть значення терміну «гуманізм». (*Гуманізм – від лат. – людський, людяний) утвердження краси і гідності людини, її розуму й волі, творчих сил і можливостей. Гімн*

людині. Гуманізм – світське вільнодумство епохи Відродження, що протистояло духовному пануванню церкви в суспільстві. У широкому розумінні – визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і реалізацію своїх можливостей.)

10. Яке поняття стало «прапором» Відродження і всієї європейської культури? («гуманізм»)
Картка-інформатор «Видатні письменники-гуманісти Західної Європи»
 Франческо Петрарка (Італія, 1304-1374). Збірка «Книга пісень» — сонети, присвячені Лаурі. Перший зразок гуманістичної поезії, що розкриває найвитонченіші переживання закоханого.

Джованні Боккаччо (Італія, 1313-1375). «Декамерон» — збірка новел, у якій висміюється духовенство, утверджується право людини на щастя й радощі земного життя.

Франсуа Рабле (Франція, 1494-1553). «Гаргантюа і Пантагрюель» — книга-казка про велетнів, яка є сатирою на існуючі феодальні відношення та релігійні порядки.

Мігель де Сервантес (Іспанія, 1547-1616). «Дон Кіхот» — роман про любов до кожної людини, справедливість, чесність, боротьбу зі злом.

Вільям Шекспір (Англія, 1564-1616) — поет, драматург. Зображував людину, яка долає будь-які перешкоди на своєму шляху до обраної мети.

11. Французький варіант слова Відродження. (*Ренесанс*).

12. Що означає слово секуляризація? (*Секуляризація – це перехід від клерикального до світського стану суспільства.*)

13. Назвіть видатних митців доби Відродження. (стор. 180: *Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Джорджоне, Тиціан, Веронезе, Тінторетто, Ян ван Ейк Пітер Брейгель, Альбрехт Дюрер, Донателло, Боттічеллі, – живописці. Петрарка, Джованні Боккаччо, Ф.Рабле, Сервантес, Шекспір*).

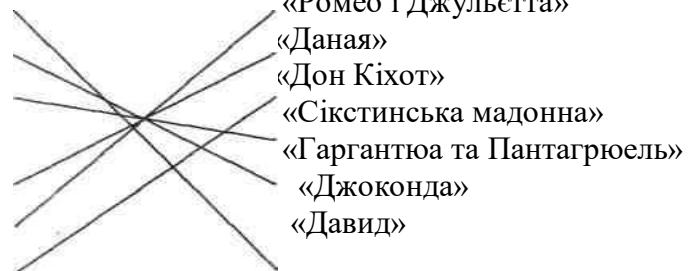
14. Хто винайшов книгодрукування? (*Німець Йоганн Гутенберг у середині XVст..*)

15. Яка мова домінувала в тогочасних навчальних закладах? (*Латинська і грецька*).

16. Знайдіть відповідність

— Поєднайте авторів та назви їх творів.

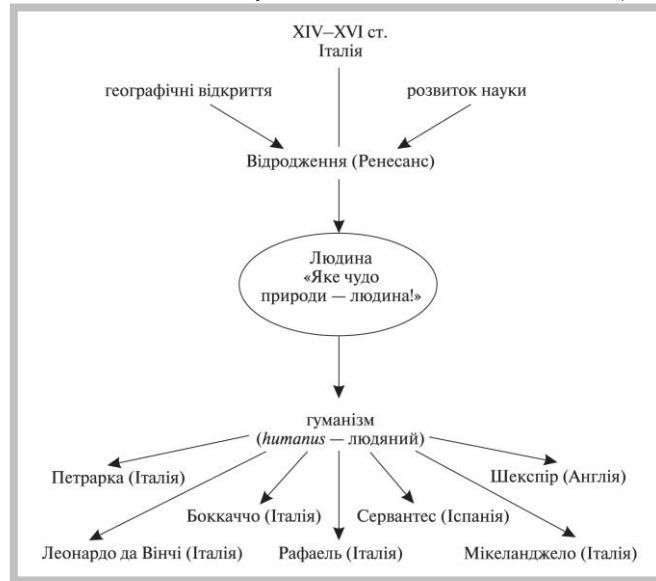
Мікеланджело
 Рабле
 Рафаель
 Леонардо да Вінчі
 Тиціан
 Шекспір
 Сервантес

17. Назвіть великі географічні відкриття доби. (*Відкриття Америки Христофором Колумбом (1492 р.), відкриття Васко де Гами, Фернандо Магеллана; геліоцентрична теорія Коперника, що сприяла до заміни **теоцентричної** (у центрі Бог) **антропоцентричною** (у центрі людина) картиною світу; винахід друкарського верстата Йоганном Гутенбергом; поява компаса, гідравлічного двигуна, токарського верстата, домни, мікроскопа й телескопа).* **с178** – три винаходи часу- компас, порох, друкарський верстат

18. Які слова можна вважати гаслом усієї тогочасної літератури. («Який довершений витвір - людина!..» - вигук Гамлета, персонажа знаменитої трагедії В. Шекспіра)

19. Назвіть героїв ренесансної літератури, які стали символами духовних пошуків людства. Що ви про них знаєте? (*Гамлет, охоплений жагою справедливості, Дон Кіхот, одержимий ідеєю добра, Ромео і Джульєтта, натхнені духом самовідданої любові..*).

Розділ 2. Перший поет-гуманіст Відродження

Франческо Петрарка

1. Відгадайте, хто це.

- Він народився і жив в Італії.
- Писав сонети.
- Уславився своєю освіченістю.
- Був увінчаний лавровим вінком.
- Усе життя кохав одну жінку, яку вважав ідеалом та поклонявся їй.

(Так, ці факти належать біографії великого Данте. Але не тільки. Усе також стосується іншого італійського поета — Франческо Петрарки.)

2. Як ви гадаєте, що означає вислів російського поета К. Батюшкова: *«Поет умів поєднати небо і землю «щодо Франческо Петрарки?»* (К. Батюшков хотів сказати, що Петрарка поєднував у своїй поезії та у своєму житті божественне та людське: релігію та пристрасті, чутливість, набожність та ученість.)

3. Скласти хронологічну таблицю.

1304 рік 20 липня	народився в Ареццо у сім'ї Петрарко ді Паренцо та Елетти Каніджані. Батько-флорентієць; після приходу до влади гібеллінів (у 1302 р.) був вигнаний із Флоренції. Слід зазначити, що Петрарка, на відміну від Данте, не дуже страждав через це.
У 1312 р.	родина переїхала до Авіньйона, де тоді розташовувався папський двір.
1316 р.	Батько відправив на навчання до Болонського університету вивчати юриспруденцію, в університеті Монпельє вивчає право протягом 4-х років.
1326 р.	помирає батько Петрарки. Покинув правничий факультет і повернувся до Авіньйона. Франческо разом із братом Джерардо обирають духовне поприще. Отримавши сан «світського каноніка», від подальшої церковної кар'єри відмовляється.
1327 р. 6 квітня	у церкві Св. Клари зустрічає Лауру , яку покохав із першого погляду і на все життя. Це кохання буде нещасливим для Франческо, але саме завдяки йому з'являються на світ його поетичні твори народною (італійською) мовою, що отримують назву «канцоньєре» або «Книга пісень» .

1330 р.	Кардинал Колонна запропонував Петрарці місце секретаря, прийняв постриг- духовний сан і вступив на службу до кардинала Джованні Колонна, що забезпечило йому пристойний прибуток і можливість подорожувати Францією, Фландрією, Німеччиною, Італією, Іспанією,
1336- 1338	Перша редакція збірки «Книга пісень» - 25 віршів.
1337 р.	Уперше відвідав Рим, духовний переворот: усвідомлює себе нащадком античної культури. Змінив прізвище на латинський лад – Петрарка
до 1340 р.	Повернувся до Франції, усамітнився у своєму маєтку Воклюз біля Авіньйона. У воклюзі писав вірші, поеми латинською мовою, став першим ученим-філологом, який вивчав вірші стародавніх римлян, збирав свою бібліотеку (рідкісних переважно античних авторів). Мета життя – відродження традицій стародавнього Риму.
1340 р.	одночасно надходять пропозиції про увінчання лавровим вінком від Паризького університету та Римського сенату. Петрарка, що _ мріє про повернення колишньої величі Риму, його відродження, обирає пропозицію Римського сенату. Король Роберт Анжуйський благословляє його вибір та дарує йому пурпурову королівську мантию.
1341 р. 8 квітня	Петрарка увінчаний лавровим вінком на Капітолійському пагорбі у Римі, його офіційно визнали «королем поетів». Під час велелюдної церемонії в Римі сенатор республіки увінчав убраного в королівську мантию митця лавровим вінком. Відродження цього античного ритуалу символізувало відновлення честі поезії: уперше після багатьох століть панування церкви духовним лідером освіченої Європи став світський поет.
1347 р.	під час епідемії чуми помирає Лаура, пережив глибоку внутрішню кризу.
З 1353 р.	Жив у Італії, подорожував містами країни.
	Заповів свою бібліотеку Венеції.
18 липня 1374 р.	Петрарка помирає в Аркуа у будинку своєї доньки.

4. Продовж речення :

- 1) Петрарка навчався у Болонському університеті на факультеті (*права*).
- 2) Улюблені книги, які батько мало не спалив...(*Вергілія і Цицерона*).
- 3) Жінку, яку обезсмертив у своїх віршах Петрарка, звали (*Лаура*).
- 4) Справжнє прізвище поета. (*Петракко*).
- 5) Увінчання лавровим вінком і диплом лауреата надавав Петрарці почесне (*римське громадянство*).
- 6) Книга, що стала гімном високому кохання. (*«Книга пісень» або «Канцоньєре»*).
- 7) Якою мовою написана ця збірка. (*Живою італійською мовою*).
- 8) Слово Лаура означає (*лавр – дерево слави, переносне – слава*).
- 9) Збірка містить яку кількість віршів. (*365*)
- 10) Найбільше віршів у збірці (*317*) належать до жанру (*сонет*).
- 11) Течія у поезії Відродження, що орієнтувалася на лірику Петрарки, отримала назву (*петраркізм*).
- 12) Ліричний вірш, що складається з 14 рядків п'ятистопного або шестистопного ямба, двох чотиривіршів та двох тривіршів називається (*сонет*).

5. Придумати запитання до слів у кросворді.

1	м	О	Н	ц	Е	л	Б	Є
2	с	0	Н	Е	Т			
с	Е	н	А	Т	ч.			
			4	Р	И	м		
	5		л	А	У	р	А	
6	л	А	в	Р				

7	А	р	<u>К</u>	У	А				
		8	<u>А</u>	р	Е	Ц	Ц	0	

Відповіді:

- 1) Місто, у якому вивчав право в університеті Петрарка.
- 2) Ліричний вірш, що складається із 14 рядків: двох чотиривіршів та двох тривіршів.
- 3) Місце, де був увінчаний Петрарка як поет та історик.
- 4) Місто, про відродження якого мріяв поет.
- 5) Жінка, на честь якої були написані вірші Петрарки.
- 6) Яким вінком був увінчаний поет?
- 7) Місто, в якому помер Петрарка.
- 8) Місто, в якому народився поет.

Літературний диктант

1. Місце народження Ф. Петрарки. (*Місто Ареццо*)
2. Назва твору, за який поета було увінчано лавровим вінком. (*«Африка»*)
3. Місто, у якому був увінчаний Петрарка як поет та історик. (*Рим*)
4. Справжнє прізвище поета. (*Петракко*)
5. Чому Петрарка змінив своє справжнє прізвище? (*Ідеалом уважав античність*)
6. Учень і друг Петрарки. (*Боккаччо*)
7. Ім'я коханої поета. (*Лаура*)
8. Місто, у якому поет зустрів кохану? (*Авіньйон*)
9. Назва збірки сонетів Петрарки. (*«Канцоньєре», або «Книга пісень»*)
10. Назвіть жанр поезій із «Книги пісень» Ф. Петрарки. (*Сонет*)
11. Із скількох частин складається «Книга пісень»? Назвіть їх. (*Із 2-х частин: «На життя донни Лаури», «На смерть донни Лаури»*)
12. Укажіть структуру канонічного сонету. (*2 катрени, 2 терцети*)
13. Що в перекладі означає ім'я «Лаура»? (*Золоте волосся, лавр, приємний подих*)
14. Як ви розумієте епіграф до уроку, слова Горького : «Людина – це Всесвіт»? Упевненість людини «Я хочу це зробити – я можу це зробити»
15. Чому найвідоміших представників епохи Відродження називають титанами? (*Титан. 1. З давньогрецької міфології — назва гігантів, дітей Урана (неба) і Геї (землі), які вступали в боротьбу із богами. 2. Людина міцного духу, розуму, таланту. Титан – людина, яка відзначається надзвичайною, величезною силою розуму, таланту; винятково видатна, героїчна особа.*)

Титани доби Відродження

Мікеланджело (1475-1564) — архітектор, скульптор, художник, інженер, поет.

Леонардо да Вінчі (1452-1519) — художник, науковець, інженер, архітектор, скульптор, музикант і поет.

Рафаель Санті (1483-1520) — архітектор, художник.

16. Схарактеризуйте Північне Відродження. (*Північним Відродженням називають культуру Ренесанса в країнах, розташованих на північ від Італії — Німеччині, Нідерландах, Франції та Англії. У цих країнах культура Відродження мала не таке поширення, як в Італії. Північне Відродження, на відміну від італійського, натхнення черпало не лише з античності, а й з готики та праць середньовічних богословів.*)

17. Назвіть найвидатніших представників Північного Відродження. (*Еразм Роттердамський, Лукас Кранах Старший, Ієронім Босх, Пітер Брейгель Старший, Альберт Дюрер.*)

11. Схарактеризуйте творчість митців Північного Відродження. (*Митцям Північного Відродження було притаманне звернення до проблем, що хвилювали тогочасну людину, до умов її повсякденного життя, непевності в сьогоденні.*)

12. Чому Відродження (Ренесанс) називають світоглядним переворотом ? (*Змінилася середньовічна система поглядів на світ, місце в ньому людини, яка стала вважатися вінцем усього суцього на Землі, саме увага і повага до людини дали поштовх гуманізму.*)

13. Чому саме античність стала ідеалом Відродження? (*За доби античності, як і під час Ренесансу, митці й науковці найбільшу увагу приділяли людині — "Дивних багато в світі див, Найдивніше із них — людина" (Софокл. "Антігона").*
14. Перший видатний гуманіст. (Петрарка, тому що його світогляд і творчості властива повага до людини, її почуттів, внутрішнього світу).
15. Петрарка поділив свою збірку «Канцоньєре» на дві частини. Які? («На життя донни Лаури», «На смерть донни Лаури»).
16. Що таке «канцона»? (Канцона – це пісня)
17. Які поети творили в цьому жанрі? (Трубадури).
18. Що оспівували трубадури?(Кохання. Перший трубадур Гійом де Пуатьє оголосив світові, що його Дама є порятунком і що кохання є світлом, яке прояснює серце, дає новий сенс життю).
19. Чи можна Петрарку назвати послідовником творчості трубадурів?(Так, у своєму серці проніс кохання до однієї жінки – Лаури, якій і посвятив свою збірку).
20. Назви провідні мотиви "Книги пісень". (Оспівування багатства людської душі, краси і щирості людських почуттів, кохання до Лаури).
21. Виконайте тестові завдання.

1. Франческо Петрарка народився у:
  - а) Римі; б) Ареццо; в) Флоренції; г) Венеції.
2. Петрарка жив і творив у:
  - а) X ст.; б) IVст.; в) IУст.; г) ХУст.
3. Де Петрарка зустрівся з Лаурою:
  - а) у монастирській бібліотеці Риму;
  - б) під час перебування в Парижі;
  - в) у церкві в Авіньйоні;
  - г) під час навчання в університеті?
4. Який ліричний жанр переважає в «Книзі пісень»:
  - а) мадригал; б) балада; в) канцона; г) сонет?
5. Яка строфічна побудова сонета:
  - а) 4+4 + 2 + 2; б) 4 + 3 + 3 + 3;
  - в) 4 + 4 + 4 + 3; г) 4 + 4 + 3 + 3?
6. Що означає ім'я Лаура:
  - а) дерево краси; б) дерево слави; в) дерево мудрості; г) дерево життя?
7. «Книга пісень» перекладається як:
  - а) сонети; б) вірші; в) поеми; г) пісні.
8. Ф.Петрарку вважають засновником новочасного гуманізму, який проголосив найвищою цінністю:
  - а) Бога; б) людину; в) суспільство; г) античне мистецтво.
9. Особливість створення образу Лаури в сонетах Петрарки ґрунтується на:
  - а) реалізмі; б) гіперболі; в) ідеалізації; г) анафорі.
10. Течія петраркізму орієнтувалася на:
  - а) поезію Данте; б) подальший розвиток літератури; в) гуманізм;
  - г) лірику Петрарки.

• Переказ вчителем міфу про кохання.

Було це давно, коли богів на Олімпі було лише в кілька разів менше, ніж людей на Землі. Люди й боги були настільки близькими, що ходили один до одного в гості, грали в шахи, розмовляли чи змагалися в силі та спритності... Люди тих часів були не схожі на нас, сучасних: вони нагадували „сіамських близнюків", у яких одне було жіноче, а інше — чоловіче. І звалися ці люди андрогенами: „андро" — чоловік і „гене" — жінка. Надзвичайно добре їм було разом! Легко, спокійно, гармонійно. В єдності була їхня сила, в узгодженні поглядів і дій — цілеспрямованість, у взаємодоповненні різних начал — довершеність.

Такі люди швидко розвивалися, ставали такими досконалими та самодостатніми, що богам дедалі складніше було і змагатися з ними, і просто залишатися біля них богами. Стривожилися боги на Олімпі, відчували конкуренцію своїм можливостям, стало незатишним їм таке сусідство. Вирішили боги помститися: розділили андрогенів навпіл (на жіночу і чоловічу частини), а сильний вітер розніс їх по всьому світу

Відтоді блукають люди по світу у пошуках своєї втраченої половини. Знайдуть її — радіють, єднаються, разом стають такими сильними, що вже жодним негодам їх не здолати, бо в своєму союзі знаходять вони гармонію сили, краси і розуму.

Це міф, та й досі існує незмінне прагнення однієї статі до іншої, бажання зустріти таку людину, в парі з якою буде досягнуто щастя й гармонію

У нашому житті багато зустрічей, і тільки одна — особлива. Навколо безліч красивих і розумних, цікавих і добрих людей, лиш одна — твоя доля. І тому дуже важливо не розминутися, розпізнати її, знайти і зберегти. Петрарку можна було б назвати щасливим, тому що він таки зустрів своє кохання.

Кохання обов'язково прийде і до вас, хоча ніхто не знає того дня і тієї хвилини, коли це трапиться.

• Аналіз сонета № 61

• *Кому присвячений цей сонет?*

• *Яку подію описує автор?*

Тема – кохання

Ідея – кохання – благодіюча сила

Ліричний герой по-справжньому кохає, відчуває внутрішнє пробудження, піднесення, жагу до життя

Художні засоби - анафора: благословенні;

епітети: сьйливі очі, солодкий біль;

метафори: лук Амура, серця рани;

звертання; окличні речення

Оксюморони: «Але ж муки ці солодкі...»; «Живлюща смерте...»; «Втіхо навісна...»; «Палаю в стужу...»; «В спеку весь дрижу...» Протиставлення, оксюморони, риторичні запитання, риторичні окличні речення — дуже влучні, виразні художні засоби для відтворення почуттів, допомагають глибше розкрити суперечливість такого багатогранного почуття, як любов. Цей сонет своєрідна молитва душі й серця до коханої жінки. Петрарко сприймав любов, то як найвище благо, то як гріховне почуття. Ці суперечливі погляди на кохання позначилися на вірші. Кохання – це найвища цінність, а водночас і «солодкий біль», «серця рана»

• *Чому біль рани, що виникла на серці поета після зустрічі із коханням всього життя, поет називає «благословенною»?*

• *Чи з цього вірша зрозуміло, які саме риси Лаури полонили поета? (Як Беатріче для Данте, так і Лаура в очах закоханого Петрарки — ідеал жіночої краси.)*

• *Яке слово декілька разів повторюється у вірші? {«Благословен». З цього слова починається кожна строфа твору.)*

• *Як ви вважаєте, чому поет використовує це слово? (Поет сприймає любов як благо.)*

Анафора —... єдинопочаток, поширений в літературі і ораторському мистецтві.

Велика загадка любові — це її подвійна оптика.

Закоханий бачить у своєму обранцеві таку глибину, про яку той не здогадується. Про закоханого іноді кажуть, що він сприймає навколишній світ як щось нереальне. А точніше: ця людина бачить у ньому щось надзвичайне.

У коханні неминуче обожнювання. Тобто кохана людина видається кращою, досконалішою, ніж вона є. Насправді ж любляче серце бачить те, чого не помічають не засліплені любов'ю люди.

— Якою Лаура постає в сонетах Петрарки? (У поезіях Лаура сприймається як жива: у неї легка хода, ніжний голос, золоте волосся).

Аналіз сонета № 132

Бесіда

Тема – що таке кохання

Ідея – кохання – складне почуття

Ліричний герой хоче розібратися в своїх почуттях

Художні засоби – антитеза (добро – зло, хочу – не хочу), – оксюморон (муки солодкі, живлюща смерть), – звертання, – питальні речення

В сонеті відбилася суперечка Петрарки зі самим собою про природу його кохання. Якщо любов – це благо, то чому воно несе журбу? А якщо зло, то чому кохання таке солодке? Якщо закоханий образ «зло», то чому він скаржиться на свою долю. А якщо «добро», то звідки його скарги. Петрарка підкреслює суперечливий, подвійний характер земного кохання. Земна любов ставить перед людиною низку моральних проблем. Тож людина, яка не керується у своїх пристрастях розумом, подібна до човна без керма. Петрарко- поет благословляє все, що пов'язане з Лаурою, що пробудило в ньому кохання, що зранило його серце і водночас принесло неподільну радість. В основі композиції протиріччя, які хвилюють поета. Це і свіча кохання, яка яскраво горить, але оповита смутком. Це й ніжні квіти саккури, які символізують чисте, непорочне почуття, але смуток і тягар, який крає серце поета, очорнює їх білосніжні пелюстки. Не зважаючи на без відповідне кохання, Петрарка обожає свою кохану, тому що у кохання немає мудрості, а є лише пристрасть, розчарування і сумніви. Але вогонь кохання затмарює все.

Учитель. Як ви пам'ятаєте, церква переслідувала трубадурів, бо стверджувала, що існує тільки одна любов — любов до Бога, а поклонятися можна тільки Мадонні. Для Петрарки (а не слід забувати, що він жив у XIV ст.) кохання існувало, але поета завжди гризло сумління: добро воно чи зло?

◆ Яка головна думка твору? (У цьому творі відбилася суперечка Петрарки із самим собою про природу його кохання.)

◆ Якщо любов — це благо, то чому вона супроводжується відчуттям неспокою?

◆ Якщо зло, то чому ж на серці радісно, коли бачиш чи думаєш про предмет свого захоплення?

◆ Якщо закоханий сам обрав це зло, то чому він скаржиться на свою долю?

— Тобто Петрарка підкреслює суперечливий, двоїстий характер земного кохання.

Які художні засоби використовуються в сонеті?

Антитеза (протиставлення)

Оксюморон — стилістичний засіб, побудований на поєднанні контрастних понять, які логічно нібито виключають одне одне, але насправді тяжіють до смислового поєднання і розширюють наше уявлення про художній образ, поглиблюють і збагачують його.

Оксюморони

• «Але ж муки ці солодкі...», «Живлюща смерте...», «Втіхо навісна...»

• « Палаю в стужу...», « В спеку весь дрижу...»

◆ Зверніть увагу на розділові знаки в тексті сонету. Про що вони свідчать? Які риторичні фігури позначаються ними в тексті твору? (*Риторичні запитання, окличні риторичні речення.*)

Риторичні запитання	Окличні риторичні речення
«Як не любов, то що це бути може?»	«Але ж муки ці солодкі, Боже!»
«А як любов, що таке вона?»	«Бідкатись негоже!»
«Добро?»	«То даремна скарг луна!»
«Зло?»	«Живлюща смерте, втіхо навісна!»
«Хто твій тягар здолати допоможе?»	
«Чужій чи власній долі я служу?»	

* 3 якою метою автор використовує саме ці художні засоби? (*Протиставлення, оксюморони, риторичні запитання, риторичні окличні речення — дуже влучні, виразні художні засоби для відтворення почуттів, допомагають глибше розкрити суперечливість такого багатогранного почуття, як любов.*)

- Що таке кохання. Наведіть приклади афоризмів про кохання.

Кохання — почуття глибокої сердечної прихильності до особи іншої статі. Те ж саме, що і *любов*.

Зрозуміти значення даного слова, почуття робили спробу поети, письменники, науковці: *Кохання*— це животворний вогонь у душі людини, і все, створене під впливом цього почуття, має знак життя і поезії. (Т, Шевченко).

Кохати — означає знаходити у щасті іншого своє щастя. (Г.Лейніц).

Любов у людини— могутнє джерело діяльності. (Гельвецій)

Любов — найсильніша з усіх пристрастей тому що вона одночасно оволодіває головою, серцем і тілом. (Вольтер).

Святий апостол Павло в листі до коринфян наділив любов такими характерними рисами: „любов довготерпелива, любов лагідна, любов не заздрить, любов не задається, не горда, не поводитьсь нечемно..., а тішиться правдою, усе покриває, всьому вірить, завжди надіється, все зносить”.

Що нового приніс Петрарка в розуміння кохання?

(Всупереч середньовічній церкві, яка засуджувала земне кохання, приймаючи лише любов людини до Бога, Петрарка доводить, що кохання до земної жінки не гріховне).

Асоціативний куц «Кохання в творах Петрарки».

Кохання — «біль, що в душу вник», «Ерота сила», «лук і стріла, що серце поразила», «рана», «добро», «скорбота нищівна», «зло», «муки солодкі», «живлюща смерте», «втіхо нависна», «неначе в просторінь морську безкраю, в човні хисткому рушив без керма», «про мудрість тут і думати дарма».

◆ Які художні засоби використовує Ф. Петрарка, змальовуючи Лауру? (Порівняння: *душа, мов зоря, вуста, немов троянди*; епітети: *ніжний погляд, сміливі очі, горда постать, висока і гідна душа*; метафору: *чисте сяєво Мадонни*; градацію: *і мить, і місяць, і міся урочі*)

◆ Чи тільки за незрівнянну вроду, квітучу молодість любив поет Лауру? Порівняйте співвідношення реального та ідеального в описах Лаури. (*Петрарка оспівує не тільки зовнішню, а й внутрішню, духовну красу Лаури: чистоту помислів, моральну висоту, «честь сеньйори», ангельську святість, високу і гідну душу, «чисте сяєво Мадонни»; саме ця святість освітлює обличчя Лаури мовби зсередини. Та хоч Лаура безмірно ідеалізується, згідно з попередньою традицією, вона постає вже як реальна жінка, із реальними земними рисами: світле волосся, темні очі, струнка постава, рожеві вуста.*)

— *Петрарка* — засновник нової поезії, людина, яка наважилася запалити полум'я не так божественного, як земного, людського почуття. Як ви вважаєте, чи не помиляються ті, які називають поета «співцем кохання»?

(Як ніхто з його попередників, він наблизився до зображення реального земного почуття. Кохання його приносять радість і біль, захоплення і страждання. Саме в цьому, на думку поета, перевага земного кохання перед небесним, бо тільки так людина може відчутти повноту життя. Поет аналізує і свій внутрішній світ, замислюється над незбагненою складністю душі людини).

— *Охарактеризуйте ліричного героя сонетів Петрарки й порівняйте його з героями рицарської поезії (зокрема Дж. Рюделя). У чому полягає принципова різниця між ними?* Новаторство Петрарки полягає в тому, що він не лише створює образ коханої, а й розкриває внутрішній світ свого героя, який любить і страждає. Він творець нової, психологічної лірики, що стала дорогоцінним внеском у скарбницю світової поезії. Поетичний тріумф Лаури був одночасно й тріумфом Петрарки. Не випадково в «Книзі пісень» ім'я Лаура (Байта) так тісно пов'язане зі словом лавр. Часом стирається навіть межа, що відокремлює Лауру від дерева слави, прекрасна жінка перетворюється на символ земної слави для поета. Вона вінчає його чоло гілкою зеленого лавра, і через тисячу років люди пам'ятатимуть про співця Лаури.

- В чому полягають особливості створення образу Лаури у віршах Петрарки?

(*Ідеалізація, вживання штампів у описові зовнішності*).

Тестові завдання до теми «Доба Відродження. Франческо Петрарка»

1.Ренесанс – це

- а) Античність; *б) Відродження; в) Середньовіччя.
- 2.Що означає слово «гуманізм»?
*а) людський; б) диявольський; в) релігійний.
- 3.Яку добу в літературі прийнято називати добою гуманізму?
а) Античність; *б) Відродження; в) Середньовіччя.
- 4.Назвіть видатних мореплавців доби.
* а) Х.Колумб,Васко де Гама,Ф.Магеллан;
б) Рафаель Санті, Тиціан, Джордоне;
в) В.Шекспір, Ф. Петрарка, М.Сервантес.
- 5.Назвіть видатних письменників доби.
а) Х.Колумб,Васко де Гама,Ф.Магеллан;
б) Рафаель Санті, Тиціан, Джордоне;
* в) В.Шекспір, Ф. Петрарка, М.Сервантес.
- 6.Назвіть видатних художників доби.
а) Х.Колумб,Васко де Гама,Ф.Магеллан;
* б) Рафаель Санті, Тиціан, Джордоне;
в) В.Шекспір, Ф. Петрарка, М.Сервантес.
7. «У центрі Всесвіту – Бог, який вершить долі людей», - це світоглядна позиція доби...
а) Античність; б) Відродження; * в) Середньовіччя.
8. «У центрі Всесвіту – людина, яка спілкується з Богом як з абсолютним совітом», - це світоглядна позиція доби...
а) Античність; * б) Відродження; в) Середньовіччя.
- 9.Яке ім'я батька Ф. Петрарки?
* А)Петракко; Б) Петрарка, В) Петраціо
- 10.У якому місті було короновано Ф.Петрарку лавровим вінком?
* а) Рим; б) Париж; в) Падуя.
- 11.Збірка, в якій Петрарка увіковічив своє кохання до Лаури.
* а) «Канцоньєре»; * б) «Книга пісень»; в) «Листя трави».
- 12.Батьківщиною Ф.Петрарки була
а) Франція; * б) Італія; в) Греція.

Тести до ЗНО (з відповідями). ВІДРОДЖЕННЯ. Петрарка

1. Хронологічні рамки доби європейського Відродження
А V-XVст. Б XV-XVII ст. В кінець XVII-XVIII ст.
Г VIII ст. до н. е. — III ст. н. е. Д XIX ст.
2. Доба Відродження розпочалася в
А Англії Б Італії В Іспанії Г Франції Д Росії
3. Предтечею Ренесансу в західноєвропейській літературі є
А Педро Кальдерон Б Джованні Боккаччо В Франческо Петрарка
Г Данте Аліг'єрі Д Вільям Шекспір
4. Відмітною рисою культури доби Відродження є
А розквіт героїчного епосу Б світський характер та антропоцентризм
В релігійна тематика творів Г наслідування античних взірців
Д діалектика душі
5. У центрі культури Відродження перебуває
А Природа Б Бог В Всесвіт Г людина Д суспільство
6. Літературні твори доби Відродження
А «Канцоньєре», «Гамлет», «Декамерон», «Дон Кіхот»
Б «Канцона», «Сирвента», «Безтурботна пісня», «Божественна комедія»
В «Пісня про Роланда», «Пісня про Нібелунгів», «Пісня про мого Сіда», «Слово о полку в Ігоревім»
Г «Крихітка Цахес», «Чому троянди немов неживі», «Я мить чудову пам'ятаю...»
Д «Іліада», «Одіссея», «Прометей закутий», «Енеїда»

7. Художники доби Відродження

А Джанбаттіста Тьєполо, Дієго Веласкес, Хосе Рібера, Пауль Рубенс

Б Клод Моне, Едуар Мане, Едгар Дега, Каміль Пісарро

В Поль Гоген, Вінсент ван Гог, Поль Сезанн, Анрі Тулуз-Лотрек

Г Леонардо да Вінчі, Сандро Боттічеллі, Рафаель Санті, Мікеланджело Буонаротті

Д Данте Габріель Россетті, Джон Міллес, Едвард Берн-Джонс, Джон Вотерхаус

8. Письменники — представники доби Відродження

А Мольєр, Расін, Корнель   **Б Петрарка, Шекспір, Сервантес**

В Гейне, Гофман, Міцкевич   Г Шиллер, Гете, Вольтер

Д Стендаль, Бальзак, Флобер

9. Встановіть відповідність між художником доби Відродження та його творінням

1 Сандро Боттічеллі   А «Мона Ліза»

2 Мікеланджело   Б «Сікстинська мадонна»

3 Рафаель   В «Весна»

4 Леонардо да Вінчі   Г «Венера Мілоська»

Д «Давид»

Ключ: 1В 2Д 3Б 4А

10. Встановіть відповідність між письменником доби Відродження та країною, яку він представляє.

1 Вільям Шекспір   А Франція

2 Франсуа Рабле   Б Англія

3 Мігель де Сервантес   В Нідерланди

4 Франческо Петрарка   Г Іспанія

Д Італія

Ключ: 1Б 2А 3Г 4Д

11. Встановіть відповідність між письменником та його творами.

1 Данте   А «Дон Кіхот»

2 Петрарка   Б «Ромео і Джульєтта»

3 Шекспір   В «Декамерон»

4 Сервантес   Г «Нове життя»

Д «Лист до нащадків»

Ключ: 1Г 2Д 3Б 4А

12. Роки життя Франческо Петрарки

А 1265-1321   Б 1547-1616   В 1564-1616   **Г 1304-1374**   Д 1313-1375

13. 8 квітня 1341 року в Римі

А Петрарці призначив аудієнцію неаполітанський король Роберт

Б Петрарку увінчали лавровим вінком

В Петрарка прийняв духовний сан

Г поет зустрів Лауру   Д померла Лаура

14. «Книга пісень» Петрарки є збіркою

А терцин   **Б сонетів**   В сирвент   Г елегій   Д сирвент

15. Збірка поезій Франческо Петрарки, присвячена мадонні Лаурі, має назву

А «Канцоньєре»   Б «Божественна комедія»   В «Нове життя»

Г «Декамерон»   Д «Сонети»

16. «Канцоньєре» на українську мову перекладається як

А «Книга пісень»   Б «Книга сонетів»   В «Книга віршів»

Г «Книга поем»   Д «Пісня пісень»

17. Ім'я Петрарки уславив ліричний жанр

А рондо   Б мадригал   В секстина   Г канцона   **Д сонет**

18. Ліричні твори Петрарки написані

А латиною   **Б італійською мовою**   В французькою мовою

Г давньогрецькою мовою   Д старонімецькою мовою

19. Ім'я коханої Франческо Петрарки, яку він уславив у своїй поезії

А Беатріче   **Б Лаура**   В Ф'яметта   Г Офелія   Д Дульцінея

20. Першим маніфестом гуманізму Відродження називали ... Петрарки

А збірку «Канцоньєре»

Б промову в римському Сенаті на увінчанні його лавровим вінком

В автобіографію «Лист до нащадків»

Г сонет ««Благословенні місяць, день і рік...»

Д сонет «Щасливі квіти й благовісні трави...»

21. Франческо Петрарка у назві ліричних циклів збірки «Канцоньєре» називає свою кохану

А красунею Б богинею В янголом Г **мадонною** Д матроною

Розділ 3. Душа епохи Відродження

I. Вільям Шекспір «Продовж речення»

1. Батьківщина Шекспіра-...*Англія*

2. Один із сучасників митця назвав його... *«душею епохи»*

3. Вільям Шекспір з'явився на світ 23 квітня 1564 р. в містечку ...*Стретфорд-на-Евоні.*

4. У шістнадцять років юнак покинув навчання й, імовірно, певний час допомагав
...*батькові у справах.*

5. У вісімнадцять років він одружився, а в двадцять один - разом із молодшим братом
вирушив до ...*Лондона.*

6. У Лондоні Шекспір певний час працював у театрі... *суфлером або помічником режисера*
і в 1593 р. вступив до трупи... *Джемса Бербеджа.*

7. Суфлер – це працівник театру, що під час репетицій та вистав... *підказує акторам текст*
ролі.

8. Яку функцію виконують діалог і монолог у драматичному творі? **Діалог** – це...*розмова*
кількох персонажів, під час якої розкриваються їхні почуття, думки й наміри.

9. **Монолог** – це...*розгорнуте висловлювання одного героя, що не потребує негайної*
відповіді.

10. Від 1599 р. трупа, у якій працював Шекспір, давала вистави в театрі... *«Глобус».*

11. Які слова - вивіска, що прикрашали будівлю театру стали афоризмом. *«Весь світ,*
лицедіє»,

12. Актори «Глобуса» виступали при королівському дворі і (здебільшого завдяки
обдарованому драматургу) 1603 р. були удостоєні почесного звання... *«Королівські*
слуги».

13. Шекспір покинув театр і переїхав до рідного міста у... *1613 р*

14. Останні роки його життя минули в сімейному колі. Помер митець 1616 р., за переказами,
- у день ...*свого народження.*

15. Крім драматичних творів, перу Шекспіра належить визнана вершиною ліричної поезії
доби Відродження низка...*(жанр) сонетів,*

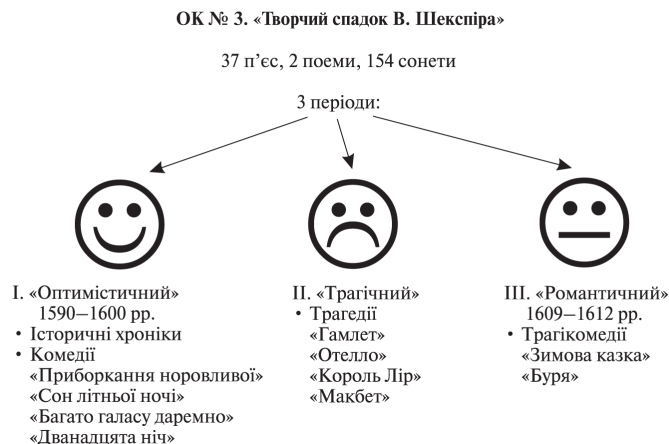
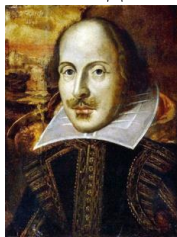
16. Чим відрізняється італійський сонет від англійського? *(Традиційно класичний*
італійський сонет поділяється на дві частини: перша - це зав'язка (два катрени), друга
- розв'язка (два терцети). 4+4+3+3=14. Тим часом англійський сонет складається з
трьох катренів і фінального двовірша: abab cdcd efef gg. 4+4+4+2=14)

17. Творча спадщина . *(Усього написано 37 п'єс, 2 поеми та 154 сонети.)*

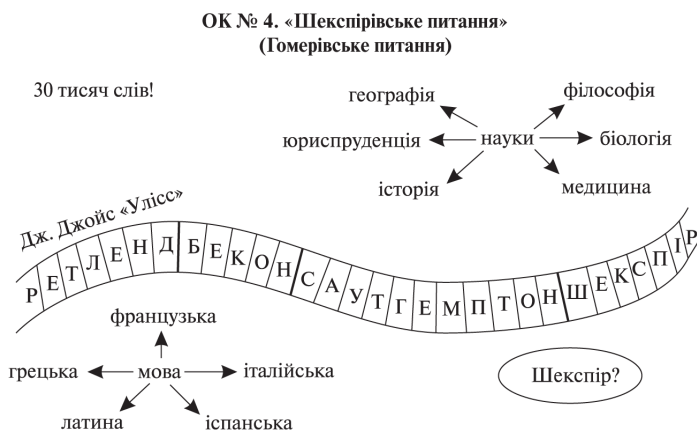
18. Загалом перу Шекспіра належать... *сто п'ятдесят чотири сонети, створені протягом*
1592-1598 рр.

19. Вірші від 1-го до 126-го присвячені ...*невідомому другові, решта - коханій – загадковій...*
«смаглявій леді».

II. Розповідь за опорним конспектом.

20. Які вічні образи подарував Шекспір світу? (Гамлет, Ромео і Джульєтта, Отелло і Яго)

Картка для учня. «Шекспірівське питання» (прочитати, пояснити схему)

Вам уже знайоме так зване гомерівське питання: чи існував Гомер насправді, чи він був автором безсмертних давньогрецьких поем «Іліада» та «Одіссея»? Таке ж запитання щодо великого Шекспіра ставлять собі протягом чотирьох століть науковці та звичайні читачі. Справа в тому, що збереглося не так багато відомостей про життя самого Шекспіра і ще менше — про його авторство щодо всесвітньовідомих п'єс.

Що ж викликає сумніви у науковців? Шекспір був не дуже освіченою людиною, а у своїх творах він виявляє різнобічну обізнаність у багатьох галузях знань: про медицину він писав, як лікар, про закони — як юрист, про рослини — як ботанік, про філософські проблеми — як філософ.

Вражає й словниковий запас письменника: 30 тисяч слів, до того ж знання іноземних мов: французької, італійської, грецької, іспанської, латини.

Автор шекспірівських п'єс добре знав греко-римську міфологію, літературу, історію, був знайомий із справжньою Італією: Венецією, Вероною, Міланом, Мантуєю. А Шекспір, як відомо, ніколи не виїжджав за межі своєї Батьківщини.

З'явилася версія, що під ім'ям Шекспіра приховувалася ціла група письменників та вчених, які запропонували авторові за винагороду називати ці твори своїми. Однак ці припущення не отримали підтвердження, оскільки для цього немає достатніх доказів.

«Ретлендбеконсаутгемптоншекспір» — це фантастичне ім'я вигадав англійський письменник Джеймс Джойс. У своєму романі «Улісс» весь 9-й розділ він присвятив проблемі «Загадка Шекспіра».

Як же розшифрувати фантастичне ім'я?

Дуже просто: потрібно виділити імена тих людей, яких вважають авторами геніальних п'єс: Ретленд, Бекон, Саутгемптон, Шекспір.

Літературний диктант

1. У яку добу жив Вільям Шекспір? (*У добу Відродження*)
2. Представником якої літератури він є? (*Англійської*)
3. Що, крім поезій, писав Шекспір? (*Драматичні твори*)
4. Ким був батько Шекспіра? (*Заможним рукавичником*)
5. Де навчався хлопчик? (*У місцевій «граматичній» школі*)
6. Куди вирушив Вільям разом зі своїм братом? (*До Лондона*)
7. Ким, за припущенням біографів, працював Шекспір у Лондоні? (*Суфлером у театрі або помічником режисера*)
8. Як називався театр, у якому трупа, у якій працював Шекспір, давала вистави? (*«Глобус»*)
9. Чим займався Вільям окрім того, що писав для театру? (*Виконував ролі*)
10. Якого почесного звання були удостоєні актори театру, в якому працював драматург? (*«Королівські слуги»*)
11. Кому присвячені сонети Шекспіра? (*Загадковому другу та Смаглявій Леді*)
12. Який твір займає особливе місце у творчості митця? (*Трагедія «Ромео і Джульєтта»*)

III. Аналіз сонетів

Сонет № 66

1. **Тема** - протест проти несправедливого життя в соціумі, де все йде шкереберть
2. **Ідея** - протиставлення мислячої особистості світові, що потерпає від зла
3. **Ліричний** герой самотній, дуже страждає, але не перестає мислити і відчувати серцем
4. Яким бачить світ ліричний герой 66-го сонета? Чому його життя стало нестерпним? (*Художній світ зображено жахливим, туг немає місця мистецтву, красі й істині. Від такого хаосу в суспільстві ліричний герой бажає знайти забуття в смерті. Світ несправедливий і недосконалий. Він розчарований і бажає промерти*)
5. Що ж відбувається у реальному житті? (*позитивні якості не цінують, справжні цінності нікому не потрібні*)
6. Що допомагає ліричному герою 66-го сонета протистояти злу і змушує жити? (*лише почуття до друга, який є радістю у житті героя і змушує його нести життєвий тягар*)
7. **Художні засоби**: антитеза (*зло – добро, істина – дурниця, честь-бруд, розкіш-злидні*), анафора (*повторення і, на*)- у десяти рядках сонета посилює безкінечну трагедію й журливий настрій, мова ведеться від першої особи, вірш складається з двох речень
8. Проблеми - соціальні, етичні, естетичні та філософські.
9. **Композиційно** сонет складається із зав'язки (яка є тезою про життєві прикрощі, що унеможливають бажання жити) і розв'язки (яка є антитезою, бо, всупереч негараздам, зажди є світлий вихід із будь-якої ситуації). Ліричний герой доходить позитивного висновку: якщо він кохає, то мусить мати сили жити.

Чи можна назвати цей твір актуальним у наш час? Поясніть свою думку.

- Яка тема сонета? (*Протест проти несправедливості життя в соціумі, де все йде шкереберть.*)

- Який образ ліричного героя? (*Він самотній, глибоко страждає, але не перестає мислити і відчувати серцем*)

- Чи є провідний образ? (*Так. Кохання.*)

- Яке його значення в тексті? (*Якщо кохаєш, мусиш жити*)

- Які художні засоби використовує автор? Наведіть приклади. (*Антитеза: добро – зло, істина – дурниця, честь – бруд, сила – неміч, нікчемність – розкіш, шана – суд, митець – недоум; Анафора – повторення на початку рядків: і... і... і...; рефрен – повторення слова стомившись на початку і в кінці сонету, як обрамлення*)

- Яка структура? (Складається всього з двох речень. Має три катрени та один дистих)

Сонет 116

- Яка тема сонета? (Головна тема — визначення справжнього кохання.)

- В яких рядках вона звучить найсильніше? («Любов — над бурі зведений маяк...».)

- Яка ідея? (Незмінність справжнього кохання з плином часу)

- Які дії ліричного героя? (Ліричний герой присягається у вірності кохання, усвідомлює всі життєві випробування, які можуть затьмарити почуття)

- Як автор говорить про вічність справжнього почуття? («Любов не блазень у руках часу». Вона не підвладна часові.)

- Які художні засоби використовуються? (Порівняння: любов – маяк, зірка, не блазень;

- Яку роль відіграє порівняння кохання із зіркою? (Кохання — це щось високе і прекрасне, небесне, божественне.)

- Як ви розумієте останні рядки сонета? (Ліричний герой не постає в сонеті категоричним. Він, як завжди, сумнівається. Але ми відчуваємо його надзвичайне бажання думати саме так.)

Це сонет-клятва, ліричний герой присягається у вірності кохання, усвідомлюючи всі життєві випробування, які можуть затьмарити почуття.

Сонет 130

- Тема: природна краса земної жінки

- Ідея: земна жінка – найкраща.

- Ліричний герой: захоплюється природною красою земної жінки.

- Художні засоби: (Порівняння: мов з дроту чорного коса

густа, корал ніжніший за її уста, дише так вона, як дишать люди; антитеза: не знаю про ходу богинь із неба, а кроки милої — цілком земні; анафора: і дише так вона..., і голосу її рівнять не треба..., і все ж вона — найкраща поміж тими...; епітети: білосніжні пліч овали, з дроту чорного, диких трав.)

- Зробіть висновок, що нового вніс Шекспір у традиційний сонет.

(Форма сонета, тема дружби, кохана – цілком реальна жінка)

- Якою постає в сонетах обраниця ліричного героя? Чим відрізняється опис коханої в сонетах Шекспіра та в сонетах Данте й Петрарки? (У сонеті В. Шекспіра оспівується природна краса земної жінки, вона не ідеалізується, як у сонетах Ф. Петрарки. Шекспір майстерно добирає слова на честь жінки, у тому числі вдається до порівняння задля увиразнення її рідкісної, виняткової краси («rare»), в українському перекладі «найкраща з-поміж всіх».)

- Як у прочитаних вами сонетах Шекспір визначає роль кохання в людському житті? Ліричною героїнею вірша є «смаглява леді», а її поетичний портрет — центральною темою. Утім, пошуки імені коханої В. Шекспіра — марна справа, оскільки митець писав не про якусь реальну жінку, а створював сам образ кохання, що пережив століття. Не так вже й важливо, кому насправді поет присвячував свої сонети, головне, що він розкрив усе багатство й розмаїття проявів кохання, невмирущість цього почуття в часі.

«Ромео і Джульєтта»

1. Твір, який посідає особливе місце в доробку митця. (Це - трагедія «Ромео і Джульєтта».)

2. Жанр – трагедія

3. Тема – пристрасне кохання Ромео і Джульєтти

4. Ідея – людські почуття святіші за вікові станові забобони

5. Головні герої “Ромео і Джульєтта” Монтеккі: Ромео, його батьки, друзі (Меркуціо, Бенволю), слуги; Капулетті: Джульєтта, її батьки, Тібальт, слуги

6. Місце дії – Італія, Верона

7. Час дії – XV століття
8. Композиція 5 дій, дії поділені на сцени
9. Елементи сюжету : Експозиція – зіткнення Монтеккі і Капулетті, бесіда Бенволью і Ромео, підготовка до балу в будинку Капулетті; зав'язка – зустріч Ромео і Джульєтти на балу у Капулетті і зародження любові; кульмінація – сцена в склепі, коли кожен герой, вважаючи свого коханого померлим, приймає рішення піти з життя; розв'язка – розповідь брата Лоренцо і примирення сімей.
10. Основна думка трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта» – в тому, що для справжнього кохання немає нічого неможливого, не існує ніяких перешкод. Закоханим не можна було зустрічатися, їх сім'ї ворогували, але вони зустрічалися, вони кохали один одного. Трагедія закінчилася сумно – Ромео і Джульєтта загинули через те, що їх ворогуючі сім'ї заважали їм бути разом, вони не розуміли, що існує шире, чисте кохання, не дивлячись ні на що.

Опитувальник «РОМЕО ТА ДЖУЛЬЄТТА»

1. Що лягло в основу сюжету драми Вільяма Шекспіра «Ромео та Джульєтта»? (Старовинна легенда XIV ст.)
2. У якому місті розгортаються події, описані у трагедії «Ромео та Джульєтта»? (Італія. У місті Верона.)
3. На тлі якого основного конфлікту змальовані події драми «Ромео та Джульєтта»? (На тлі ворожнечі двох сімей: Монтеккі і Капулетті.)
4. Кого з персонажів п'єси «Ромео та Джульєтта» сеньйора Капулетті характеризує як «найкращу квітку в квітниках Верони»? (Паріса.)
5. Де вперше зустрілися Ромео і Джульєтта? (На святі у будинку Капулетті.)
6. Хто з дійових осіб трагедії на початку твору так характеризує Ромео: «Він мовчазний і потайний безмірно, Так неохоче розкриває серце...»? (Бенволю.)
7. Кому з героїв трагедії належать такі слова: «Лише твоє ім'я — мій ворог лютий; А ти — це ти...»? (Джульєтті.)
8. За що князь Ескал засудив Ромео на вигнання з Верони? (За вбивство Тібальта.)
9. Хто розповів жителям Верони усю правду про Ромео і Джульєтту? (Брат Лоренцо.)
10. Що означає в літературі термін «композиція»? (Побудова художнього твору.)
11. Сформулюйте головну думку трагедії Вільяма Шекспіра «Ромео та Джульєтта». (Кохання сильніше за смерть. Воно — непереможне.)
12. Що нового вніс Вільям Шекспір у розвиток трагедії як жанру драматургії? (Ввів у трагедію елементи комічного.)
13. Що в перекладі означає прізвище Шекспір? («Той, що потрясає списом».)
14. Чому Вільям Шекспір почав свою трагедію з Прологу, монологу Хору? (На зразок античних трагедій.)
15. Що вважається нормою поведінки у Вероні? Яку мораль сповідують її жителі? (Помста. Кров за кров. Смерть за смерть.)
16. Сформулюйте тему трагедії Вільяма Шекспіра «Ромео та Джульєтта». (Трагічна історія кохання.)
17. Хто з героїв драми «Ромео та Джульєтта» виступає проти міжусобиць та родової помсти? (Герцог Ескал, брат Лоренцо, міщани.)
18. Кому з дійових осіб трагедії належать такі слова: «Кохання принесло мене на крилах, І не змогли цьому завадити мури; Кохання може все і все здолає ...»? (Ромео.)
19. Хто є найбільш комічним персонажем трагедії В.Шекспіра «Ромео та Джульєтта»? (Мамка Джульєтти.)
20. Як змінюється Ромео під впливом кохання до Джульєтти? (Ромео стає розсудливішим, по-дорослому мудрішим, стриманішим.)

21. Чи помирилися Капулетті і Монтеккі після смерті своїх дітей? (Батьки подали один одному руки і пообіцяли поставити золоті статуї Ромео і Джульєтти.)
22. Які елементи складають композицію драми «Ромео та Джульєтта»? (Пролог, експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка.)
23. Які вічні проблеми порушує В.Шекспір у цій трагедії? (Добра і зла, любові і ненависті.)
24. Що означає поняття «шекспірівський канон»? (Перелік творів, авторство яких незаперечно належить В.Шекспіру.)
25. Назви епоху, коли жив і творив В.Шекспір. (Відродження)
26. Жанр твору «Ромео і Джульєтта» (Трагедія)
27. Прізвище Джульєтти. (Капулетті)
28. Хто розповів жителям Верони усю правду про Ромео і Джульєтту? (Брат Лоренцо)
29. Як називають трагізм у творі? («Світлий трагізм»)

Бесіда

- З чого розпочинається п'єса? Який персонаж з'являється на сцені? Чи не здалося вам це дивовижним? (*У пролозі на сцену виходить хор і коротко повідомляє сюжет усій п'єси.*)
- Давайте прочитаємо пролог.

Учитель. У давнину в античних трагедіях був такий персонаж - хор, що складався з групи акторів. Він висловлював думку автора, висловлював відношення до того, що відбувається, коментував події. Шекспір використав цей прийом древніх авторів, щоб відразу настроїти глядачів на трагедію.

Основні конфлікти трагедії.

- Як ви вважаєте, який із них основний? Який пов'язаний з фіналом твору і жанром трагедії? (*Другий. Він є передумовою кільцевої композиції. Від прологу коло замикається у фіналі. Почавши з фіналу, виходимо на з'ясування причин трагічного кінця твору.*)
  - Визначте тему трагедії. (*Твір про жорстокість світу, про силу любові, про дорослішання юних героїв.*)
  - Де відбувається дія? (*В Італії, у Вероні і Мантуї.*)
  - Що ми дізнаємося про життя Верони на самому початку твору? (*Тут багатьох років триває ворожнеча двох сімейств, причина її давно забута, правителів Верони і жителям ця ворожнеча вже давно набридла, оскільки вона приносить багато бід і як і раніше ллє кров.*)
- Прослуховування в грамзаписі фрагмента з балету С. Прокоф'єва «Ромео і Джульєтта».*
- Який настрій втілений в цій музиці? (*Ворожий*)
  - У чому незвичність ситуації, яка з'являється перед нами в п'єсі? (*Показано, як закохуються один в одного члени ворогуючих сімейств, самі юні представники прізвищ Монтеккі і Капулетті.*)
  - Згадайте, що таке сюжет, назвіть його елементи. (*Сюжет - це система подій в творі. Елементи сюжету: експозиція, зав'язка, кульмінація, розв'язка.*)
  - Виділіть елементи сюжету в трагедії Шекспіра. (*Експозиція - зіткнення Монтеккі і Капулетті, бесіда Бенволіо і Ромео, підготовка до балу у будинку Капулетті; зав'язка - зустріч Ромео і Джульєтти на балу у Капулетті і зародження любові; кульмінація - сцена в склепі, коли кожен герой, вважаючи свого коханого померлим, приймає рішення піти з життя; розв'язка - розповідь брата Лоренцо і примирення сімей.*)

- Що є способом характеристики героїв в драматичному творі? (*Їх монологи і діалоги, вчинки, відгуки про них інших героїв і авторські ремарки*)
- Давайте простежимо, як створюються образи головних героїв, які змінюються під впливом своєї любові. Що говорить Ромео про любов на початку трагедії, до знайомства з Джульєттою?

(*акт 1, сцена 1 - три уривки*)

- Чому герой так відзивається про любов? У чому справа? (*Ромео признається, що закоханий в деяку Розаліну, яка не відповідає на його почуття, і це примушує його страждати.*)

- Коли ми уперше зустрічаємо Джульєтту? Про що йде мова? (*При розмові Джульєтти з матір'ю, яка повідомляє дівчині про увагу до неї графа Париса. Мати просить дочку звернути увагу на молодого жениха, на що Джульєтта відповідає: «Ще не знаю. Потрібно зробити пробу. Але це лише єдино для вас». - акт 1, сцена. Юна героїня ще не думала про любов, про брак, вона спокійна.*)

- Згадайте, скільки років Джульєтті? (*Ще немає 14-ти років; про це говорить її годувальниця.*)

Прослуховування фрагмента «Джульєтта-дівчинка» з балету С. Прокоф'єва

- Чому автор робить героїнею таку молоду дівчину? (*Автор хоче підкреслити, що любов може прийти в будь-якому віці.*)

- Як і де спалахує почуття юних героїв? (*Виникає несподівано під час випадкової зустрічі Ромео і Джульєтти на балу у Капулетті, куди герой явився в надії зустрітися з Розаліною.*)

Демонстрація фрагментів фільму.

Фрагмент 1. Перша зустріч Ромео і Джульєтти.

- Що вас вразило у цій сцені? (*Кохання з першого погляду.*)

- Чи відчувається в ній відмінність у вдачах героїв? Хто з них налаштований більш романтично, а хто реалістичніше дивиться на життя? Чому? Думку аргументуйте.

Фрагмент 2. Характеристика Джульєтти.

- Чи закохана Джульєтта на початку твору?

- Як вона реагує на слова матері стосовно Париса?

- Чому вона така безтурботна і така слухняна до рішення батьків? (*Не закохана, їй байдуже.*)

- Чи змінюється героїня після зустрічі з Ромео? Чому?

- Чому Ромео та Джульєтта вирішили так швидко повінчатися? Що ними керує? (*Любов-пристрасть, яка примушує діяти (творити).*)

- Як змінюються герої після зустрічі?

- Що змушує Ромео втекти? Як це сприймає Джульєтта? (*Мужньо. Вона одне ціле з чоловіком.*)

- Коли ще виявляється сила волі Джульєтти? (*Сон у склепі.*)

- В який момент найбільше виявляється рішучість Джульєтти? Чому?

Характеристика образу Ромео.

- Яким бачимо Ромео на початку твору?

- Коли ми вперше зустрічаємося з Ромео? В якому він настрої? Чому?

- Як ставляться до Ромео друзі? Батьки? Вороги? (*Ромео благородний, відданий друг, з повагою ставить до старших.*)

- Коли і де Ромео зустрічається з Джульєттою? Що він робить після балу? (*Він не сумує, а починає діяти.*)

- Чи закоханий Ромео у Розалінду? Чи можна назвати це коханням?

- З якою метою він йде на маскарад?

- Чи змінюються погляди героя на кохання протягом твору?

Висновок. Шекспір зображує своїх улюблених героїв у динаміці. Вони проходять шлях від юності до зрілості за кілька днів.

Перегляд кадрів фільму. Смерть Ромео та Джульєтти.

- Чому гинуть герої? Хто винен у їхній смерті?

- Чим відрізняється кінцівка твору та кінцівка фільму? Думку аргументуйте.

Учитель. Кохання Ромео і Джульєтти — нестримне, чисте й героїчне — триває лише декілька днів і протистоїть давнім поглядам і відносинам середньовічної залякlostі, під владою якої перебувають Капулетті й Монтеккі. Це справжній бій за вільне життя й права людини. Трагічна загибель дітей примирила нарешті ворогуючі родини, але якою ціною! Своєю смертю закохані немовби купують перемогу нового життєвого принципу — принципу миру, дружби, кохання. Горе втрати примушує Монтеккі і Капулетті зрозуміти, що безглуздою ворожнечею вони знищили власне майбутнє. У загибелі закоханих народжується нова істина: людські почуття святіші й значніші за вікові станові забобони. Так було й так буде завжди, доки живе людина.

- Чому трагедія закінчується смертю героїв?

- Яке відчуття у вас залишилося після прочитання трагедії? (*Сум («Сумніших оповідей не знайдете. Ніж про любов Ромео і Джульєтти».*)

- Герої гинуть. Чому ж у любові «усеперемагаючий голос»? (*Примирення родин Монтеккі та Капулетті.*)

- Чим є «усеперемагаючий голос» для Ромео і Джульєтти? (*Смерть за мить любові. Та в ній все життя; жадова життя є неможливістю жити у світі постійної ворожнечі.*)

- Чому ж останній акорд все ж таки печальний? (*Людина діяльна не може відмовитися від частя земного, реального; звідси трагізм не тільки Ромео та Джульєтти, а й усього світу, в якому живе драматург.*)

- Повернімося до теми уроку: хто ж і що отримує перемогу: кохання чи смерть? Що дає зрозуміти смерть героїв? (*Хоча головні герої гинуть, та все ж фінал називають світлим? У чому ж оптимізм трагедії? Ромео та Джульєтта здатні на глибокі і чисті почуття, цінують любов більше, ніж власне життя.*

Кожного року в італійському місті Вероні відбувається святковий карнавал, на якому обирають Ромео і Джульєтту. Це найвродливіші, найдобріші, милосердні, духовно багаті молоді люди. І кожного року в це місто приходить безліч листів з однією адресою: «Італія, Верона, Ромео і Джульєтти». Юнаки та дівчата з різних країн довіряють їм свої сердечні таємниці, проблеми, просять поради, допомоги.)

Чому люди так люблять цих героїв? (Можливо, тому, що вони для всіх давно стали символом справжнього великого кохання.)

Тести за трагедією Шекспіра "Ромео і Джульєтта"

1. В якому місті відбуваються основні події трагедії:
а) Вероні;   б) Мантуї;   в) Пізі?
2. Де познайомилися Ромео і Джульєтта:
а) на балу;   б) в саду;   в) на вулиці?
3. Хто з героїв трагедії виступає противником міжусобиць і родової помсти:
а) брат Лоренцо;   б) князь Веронський;   в) граф Паріс?
4. Хто повинчав юних закоханих:
а) брат Лоренцо;   б) князь Веронський;   в) граф Паріс?
5. Що стало причиною вигнання Ромео з міста:
а) вбивство Тібальта;   б) непослух батьків;
в) звістка про таємне одруження з Джульєттою?
6. Ім'я нареченого Джульєтти:
а) Ромео;   б) Паріс;   в) Жульєн?
7. Як Джульєтті вдалося уникнути другого шлюбу:
а) втекла з Ромео з міста;   б) вдалась до самогубства;
в) заснула летаргічним сном?
8. Який фатальний збіг обставин вплинув на подальшу долю головних героїв:
а) не відісланий лист через чуму в місті;
б) від'їзд Ромео через вбивство людини;
в) непрочитана записка від Ромео через хворобу Джульєтти ?
9. Чому Ромео повернувся у рідне місто? Тому що ...
а) сумував за Джульєттою;   б) отримав звістку про смерть дружини;

- в) хотів постати перед судом ?
10. З ким Ромео бився у склепі Капулетті? Чим закінчився поєдинок?
11. Що і чому пив Ромео, говорячи слова: "За тебе п'ю, моя любов!"?
12. Чим закінчується трагедія?

В. Шекспір. 1 а; 2 а; 3 б; 4 а; 5 а; 6 б; 7 в; 8 а; 9 б.

Тест

1. Хто не писав сонети? а)Шекспір, б)Данте, в)Петрарка, г)Сервантес
2. Англійський сонет - це ... А)2 терцета і 2 катрена, б)1 терцет і 3 катрена, в)3 терцета і 1 катрен, г)3 катрена і двовірш, д) 7 двовіршів
3. Прізвище Ромео?
- а)Капулетті, б)Монбеккі, в)Джованні, г)Монтеккі, д)Капулетті
4. Назвіть перше джерело трагедії "Ромео і Джульєтта"?
- а)Овідій, б)"Метаморфози", в)Шекспір, г)де ла Барка, д)Чіз
5. Що змінив Шекспір з першоджерел в процесі роботи над трагедією "Ромео і Джульєтта"?
- а)пору року, б)час дії, в)імена, г)місце дії, д)сюжет
6. У яку добу жив Петрарка?
- а)Просвітництво, б)Барокко, в)Відродження, г)Класицизм, д)Античність
7. Яку назву мав театр Шекспіра?
- а) Земля, б)Мапа, в)Глобус, г)Арена, д)Сирена
8. Хто автор "Ромео і Джульєтті"?
- а)Данте, б)Петрарка, в)Шекспір, г)Остап Бендер, д)Мазуччо
9. Хто написав сонет "Уж если ты разлюбишь..."?
- а)Пушкін, б)Данте, в)Шекспір, г)Алла Пугачова, д)Петрарка
10. Де вперше зустрілись Ромео і Джульєтта?
- А)сад, б)парк, в)дім Капулетті, г)дім Монтеккі, д)дискотека
11. Хто випив яд, щоб заснути?
- а)Ромео, б)Князь, в)брат Лоренсо, г)Джульєтта, д)Тібальт
12. Сонет - це ...
- А)італійська форма вірша в 14 рядків, б)жанр провансальської поезії, в) вид комічного вірша, г)чотиривірш, д)допоміжна стопа
13. Де народився Шекспір?
- А)Лондон, б)Мельбурн, в)Стретфорд-он-Ейвон, г)Троянка, д)Химки
14. Хто автор "Книги пісень"?
- А)Шекспір, б)Франко, в)Данте, г)Козлодоев, д)Петрарка
15. Прізвище Джульєтті?
- а)Капулетті, б)Монтеккі, в)Веласкес, г)Кабулетті, д)Мондеккі
16. Жанр "Ромео і Джульєтті"?
- а)пісня, б)арія, в)комедія, г)трагедія, д)драма
17. Катрен означає ...
- а)єдність друзів, б)єдність віршів, в)єдність 4 стихій, г)єдність творів
- д)єдність думок
- 18) У чому полягала причина туги Ромео?
- а) У коханні до Джульєтті; б) у коханні до Розаліни; в) у ворожнечі двох сімей.
- 19) За кого батьки хотять видати заміж Джульєтту?
- а) За Тібальта; б) за Бенволію; в) за Паріса.
- 20) Як познайомилися Ромео і Джульєтта?
- а) На балу у Капулетті; б) на святі у Монтеккі; в) на площі у Вероні.
- 21) У поєдинку на вулиці Верони був смертельно поранений:
- а) Ромео; б) Меркуціо; в) Тібальт.
- 22) Чому загинув Тібальт?
- а) Був заколотий Ромео; б) помер від чуми; в) був убитий Бенволію.
- 23) Як Ромео був покараний князем?

- а) Посаджений під домашній арешт; б) посаджений до в'язниці;
 в) висланий із міста.
- 24) Що радить Ромео брат Лоренцо?
 а) Розкрити таємницю шлюбу з Джульєттою;
 б) *перечекати у Мантуї*; в) поїхати з міста.
- 25) Що вирішує зробити Джульєтта, щоб не одружуватися з Парісом?
 а) Утекти з міста; б) *випити «отруту»*; в) кинутися з башти.
- 26) Чому Ромео отруївся?
 а) *Дізнався про «смерть» Джульєтти*; б) життя не мало сенсу для нього;
 в) був винен у смерті інших людей.
- 27) Що було причиною смерті Ромео та Джульєтти?
 а) Примхи долі; б) *ворожнеча Монтеккі та Капулетті*;
 в) сильне взаємне кохання.
- 28) Як ведуть себе Монтеккі та Капулетті, дізнавшись про смерть дітей?
 а) *Примиряються*; б) ворогують ще сильніше;
 в) не звертають уваги один на одного.
- 29) Що стане пам'яткою про кохання Ромео та Джульєтти у Вероні?
 а) Трагедія про їхню любов; б) *пам'ятники із золота*; в) любов їхніх батьків.

Трагедія Вільяма Шекспіра «Ромео і Джульєтта» тести

1. Шекспір є драматургом:

- а) *англійським*; б) французьким; в) польським.

2. П'єса Шекспіра «Ромео і Джульєтта» є:

- а) комедією; б) *трагедією*; в) водевілем.

3. Дія трагедії відбувається у:

- а) Римі; б) *Вероні*; в) Флоренції.

4. Ромео належав до роду:

- а) *Монтеккі*; б) Капулетті; в) Лоренцо.

5. «Повість про Ромео і Джульєтту» автор називає:

- а) *найсумнішою*; б) найкрасивішою; в) найстрашнішою.

6. Пролог, яким починається трагедія, є:

- а) піснею; б) *одою*; в) сонетом.

7. Символами гармонії у трагедії є:

- а) *кохання*; б) доля; в) влада.

8. Вірним другом і помічником закоханих у п'єсі виступає:

- а) Тібальт; б) Меркуціо; в) *Лоренцо*.

9. У п'єсі В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта» кохання головних героїв протиставляється:

- а) соціальній нерівності; б) релігійним традиціям; в) *ворожнечі сімей*.

10. Пояснює та пророкує події у п'єсі Шекспіра:

- а) автор; б) монах Лоренцо; в) *хор*.

11. Вкажіть сцену із трагедії Шекспіра «Ромео і Джульєтта», яка свідчить, що ненависть і ворожнеча Монтеккі й Капулетті живе в серцях молодого покоління:

- а) *дуель Ромео і Тібальта*; б) вінчання Ромео і Джульєтти;
 в) смерть Ромео і Джульєтти.

12. Трагедія Шекспіра закінчується словами:

- а) *Сумніших оповідей не знайдете,
 Ніж про любов Ромео і Джульєтти*;
 б) Ще доведеться вирішити нам,
 Кого помилувати, кого скарати...;
 в) Даруйте нам недоліки пера,
 Всі хиби виправить старанна гра.

Тести «Творчість Шекспіра»

1. Роки життя Вільяма Шекспіра

А 1564-1616   Б 1304-1374   В 1547-1616   Г 1265-1321   Д 1564-1593

2. Театр Вільяма Шекспіра мав назву

А «Глобус»   Б «Геркулес»   В «Атлант»   Г «Гамлет»   Д «Блискучий театр»

3. Твори, чия належність Шекспірові доведена остаточно, мають назву

А шекспірівський Декамерон   Б шекспірівський канон
В шекспірівський лексикон   Г шекспірівський пантеон

Д шекспірівський одеон

4. Не є твором Вільяма Шекспіра

А «Отелло»   Б «Ромео і Джульєтта»   В «Айвенго»   Г «Король Лір»

Д «Макбет»

5. Шекспір починав свою літературну діяльність як

А новеліст   Б поет-лірик   В прозаїк   Г драматург

Д театральний критик

6. Жінку, якою Шекспір захоплювався у своїх сонетах, традиційно називають

А Чарівна Дама   Б Принцеса Мрія   В Смаглява леді

Г Благословенна Беатріче   Д Мадонна Лаура

7. Творами Вільяма Шекспіра є

А «Айвенго», «Квентін Дорвард», «Пертська красуня», «Роб-Рой»

Б «Вересовий трунок», «Острів скарбів», «Чорна стріла», «Володар Баллантре»

В «Крихітка Цахес на прізвисько Цинобер», «Життєва філософія kota Мурра», «Лускунчик і Мишачий король», «Золотий горнець»

Г «Філоколо», «Філострато», «Амето», «Любовне видіння», «Ф'яметта», «Декамерон»

Д «Дванадцята ніч», «Ромео і Джульєтта», «Її очей до сонця не рівняли...» «Ліпш бути злим, ніж виглядати на злого...»

8. Позначте серед творів Вільяма Шекспіра трагедії

А «Багато галасу даремно», «Сон літньої ночі», «Дванадцята ніч»

Б «Генріх VI», «Генріх VIII», «Річард III», «Король Джон»

В «Макбет», «Ромео і Джульєтта», «Отелло», «Король Лір»

Г «Венера та Адоніс», «Лукреція»

Д «Стомившись, вже смерті я благаю...», «Не буду я чинити перешкоди...», «Її очей до сонця не рівняли...», «Буває іноді, щоб упіймати...»

9. Неправильним є твердження: «Шекспір ...

А народився у Стратфордї-на-Ейвонї в родині заможного городянина, ремісника і торговця»

Б був співвласником театру «Глобус»

В є автором 37 п'єс, 2 поем та 154 сонетів»

Г є автором збірки сонетів «Канцоньєре»

Д у своїх сонетах створив образ Смаглявої леді»

10. «Шекспірівський канон» налічує ... п'єс

А 154   Б 37   В 8   Г 137   Д 100

11. Встановіть відповідність між твором Шекспіра та його жанром

1 «Сон літньої ночі»

А історична хроніка

2 «Її очей до сонця не рівняли»

Б трагедія

3 «Отелло»

В комедія

4 «Генріх VIII»

Г сонет

Д поема

Розділ 4. «Об мужнє серце розбиваються всі знегоди»

Мігель де Сервантес Сааведра — автор роману «Дон Кіхот»

1. За опорними словами, датами скласти розповідь про життя письменника.

1547 р., Алькала, єзуїтська школа, Джуліо Аквавівіа, 1570 р., 7 жовтня 1571 р., поранення; 1575 р.; "Сонце"; Гасан-паша; "Однорукий диявол"; 1580; ув'язнення; відлучення від церкви. (*Біографія Мігеля де Сервантеса*).

2. Літературна гра "Про що промовляють дати"

29 вересня 1547 р. ..., 2. 1557 р. ... 3. 1568 р. 4. 1570 р. 5. 1575 р. 6. 1602 р.

7. 1605 р. 8. 1615 р. 9. 23 квітня 161 р.

3. «Четверте зайве»

1. Сонет, поема, канцона, **роман**.

2. «Божественна комедія», «Канцоньєре», «Пісня про Роланда», «**Дон Кіхот**».

3. Данте, Петрарка, Джауфре Рюдель, **Сервантес**.

1) Цирульник, священик, ключниця, **Дон Кіхот**. (*Були проти рицарських романів.*)

2) Каторжани, пастух, рицар, **Дульсінея**. (*Цих героїв рятував Дон Кіхот.*)

3) Росінант, Дон Кіхот, Дульсінея Тобоська, **Христом**. (*У цих героїв — вигадані імена.*)

Цікаво!

- «Дон Кіхот» за кількістю мов, якими він був перекладений, поступається лише Біблії.

- Роман був задуманий як пародія на середньовічні рицарські романи.

- У творі 660 персонажів.

- У центрі роману — подорож ідальго Дон Кіхота разом зі зброєносцем Санчо Пансою Іспанією XVI століття з метою захисту всіх бідних та знедолених.

- Іспанський філософ Хосе Ортега-і-Гассет вважав, що «десь на небесах Сервантес, творець "Дон Кіхота", із сумною посмішкою очікує на того, хто народиться, щоб зрозуміти його».

Чому, на вашу думку, задум письменника може бути зрозумілим не всім? (*Від самого початку роману автор висловлює своє ставлення до головного героя як до людини схибленої, причому це підкреслюється ним неодноразово. Це дивує читача, тому що головний герой твору, як правило, носій певної авторської ідеї, а не просто божевільним.*)

Щоб зрозуміти задум письменника, потрібно продовжити читання роману.

4. Поясніть, що означали у житті Сервантеса або його героя Дон Кіхота ці слова.

Ідальго → ... (*соціальний статус автора і героя*);

Аквавіва → ... (*кардинал, в якого служив Сервантес*);

Родріго → ... (*рідний брат письменника, з яким він потрапив у полон*);

в'язниця → ... (*місце, де була розпочата робота над романом «Дон Кіхот»*);

Біблія → ... (*єдина книга, що поступається «Дон Кіхоту» за кількістю мов, якими була перекладена*);

дві → ... (*частини має роман Сервантеса*);

шістсот шістдесят → ... (*персонажів у романі*);

Росінант → ... (*ім'я, яке дав Дон Кіхот своєму коню*);

Дульсінея → ... (*так називає свою «обраницю» головний герой*);

Кіхано → ... (*справжнє ім'я Дон Кіхота*).

Літературний диктант

1. Назва міста, у якому народився Сервантес. (*Алькала-де-Енарес.*)

2. Ким був батько Сервантеса? (*Гідальго, що заробляв на життя як лікар.*)

3. Хто такі гідальго? (*Збіднілі дворяни в Іспанії.*)

4. У якому віці Сервантес написав перші розділи роману про Дон Кіхота? (*у 50 років.*)

5. Назва міста, біля якого Сервантес був тяжко поранений. (*Лепанто.*)

6. Яке прізвисько отримав Сервантес? (*Великий Манко.*)

7. Назва галери, яку захопили пірати, а Сервантес потрапив у полон. (*«Сонце».*)

8. Скільки років йому довелося пробути в алжирському полоні? (*5 років.*)

9. Кого з письменників античності Сервантес вважав своїми кумирами? (*Гомера, Вергілія, Горація, Овідія.*)

10. Ідеї яких гуманістів Відродження найбільше вплинули на Сервантеса? (*Данте, Петрарки, Боккаччо, Еразма Роттердамського*)

11. Батьківщина Сервантеса (Іспанія)

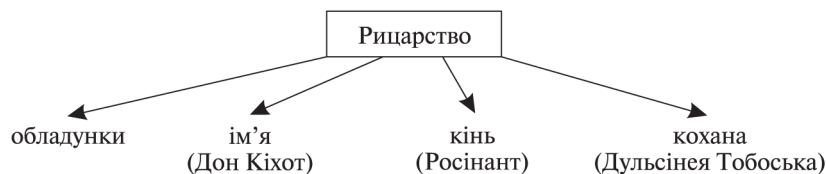
12. Яку мову добре знав?(Італійську)

13. Де виник задум роману?(У в'язниці)
14. Роман «Дон Кіхот» був задуманий як...(пародія на лицарські романи)
15. Роман Сервантеса складається з...(2 частин)
16. У романі «Дон Кіхот» багато персонажів:...(660)
17. «Дон Кіхот» за кількістю мов, якими був перекладений, поступається лише...(Біблії)

Бесіда за розділом I

- Що найбільше любив робити Алонсо Кіхада? (*Читати лицарські романи*)
- Яка ідея виникла в голові ідальго? (*Зробитись мандрівним лицарем.*)
- Що вважав за необхідне підготувати Кіхада?

1. Справж
2. Ім'я дал
3. Ким насправді була дама серця Дон Кіхота? Як її звали? (*Вона була селянкою. Ім'я - Альдонса Лоренсо.*)
4. Ім'я, що Дон Кіхот дав своєму коневі. Що воно означає? (*Росінант. Перешкапа.*)
5. Від чого Дон Кіхот утратив здоровий глузд? (*Начитався лицарських романів.*)
6. Яку мету поставив перед собою Дон Кіхот? (*Бути «мандрівним лицарем», уславивши своє ім'я, здійснити подвиги задля дами серця та своєї вітчизни.*)
7. З чого Дон Кіхот розпочав підготовку до мандрівок? (*З підготовки лицарських обладунків.*)
8. Який лицар був ідеалом Дон Кіхота? (*Амадіс Гальський.*)
9. Скільки років було Дон Кіхотові? (*«до п'ятдесятки добиралося...»*)
10. Із чого був зроблений шолом головного героя?(З картону та залізних обручників)
11. Де Дон Кіхот висвячується в лицарі?(У корчмі)
12. Як сприймали дивака тамтешні мешканці?(сміялися з нього)

5. Розповідь про подвиги Дон Кіхота

II розділ

Дон Кіхот виїжджає у путь, але нічого незвичайного з ним не трапляється. Лише надвечір він потрапляє до корчми, де його поява викликає здивування і сміх.

Дон Кіхот живе у своєму, вигаданому світі. Доведіть це, заповнивши таблицю.

Реальний світ	Уявний світ Дон Кіхота
Корчма	Замок
гулящі молодчики	пишні дами
свинопас	карлик
корчмар	управитель замку
тріска	форель
черствий хліб	пшенична булка

- Де і за яких обставин відбулось посвячення Дон Кіхота в лицарі? (У корчмі)
- У чому пародійність цього посвячення? Хто висвятив героя на лицаря?(Корчмар хотів розважитися)

III розділ

Прагнучи висвятитися на лицаря, Дон Кіхот усю ніч стереже свої риштунки на жолобі біля колодязя. Спроби погоничів напоїти своїх мулів були сприйняті ним як образа, і почалася бійка. Корчмар, аби запобігти новим жертвам, висвячує героя на лицаря.

— У чому пародійність цього висвячення? (*Корчмар читав не молитву, а щось бурмотів за видатковою книгою, відпустив «лицареві» потиличника, допомагали йому молодчики.*

Взагалі ніхто з учасників «церемонії» достеменно не знав, як вона повинна відбу-

ватися.)

IV розділ

Дон Кіхот заступається за пастуха Андреса, якого тяжко карає його господар. Андрес страшенно вдячний Дон Кіхотові, але як тільки той залишає господаря і пастуха, все знову стає так, як і було. Довірливий рицар вважав, що чесного слова господаря буде досить. Проте він помилявся. Чому пастух Андрес не залишився вдячним Дон Кіхотові за те, що той заступився за нього?

V розділ

Потрапивши додому, Дон Кіхот розповідає про боротьбу з десятьма велетнями. Насправді ж рицар, зустрівши торговців, почав вимагати від них засвідчення, що найпрекраснішою жінкою на землі є Дульсінея Тобоська. Закінчилося все побиттям Дон Кіхота, який так і не зрозумів недоречності своїх вимог.

VI розділ

- Чому герої роману — священик та цирульник — сплячуть книжки Дон Кіхота? Чи не варварство це? (*Сплячати книжки — неприпустимо, але герої роману пояснюють собі, що роблять це заради Дон Кіхота, який зовсім з'їхав із глузду. Герої уважно передивляються всі книжки і залишають ті, які справді мають художню цінність.*)

VII розділ

- Що вплинуло на рішення Санчо Панси супроводжувати Дон Кіхота? (*Бажання стати губернатором острова.*)

- Що незвичайного було у цьому зброєносцеві? (*Він подорожував верхи на вісліку.*)

VIII розділ

- Чому Дон Кіхот вирішив битися з вітряками? (*Вважав їх за велетнів.*)

- Що радить йому Санчо Панса? (*Радить отямитися і не плутати вітряки з велетнями.*)

- Які риси виявляє Дон Кіхот під час своїх подорожей? (*Сміливість, справедливість, необережність, відірваність від реального життя...*)

- Поясніть думку Ф. Крвіна щодо головного героя роману Сервантеса (за мініатюрою «Доспехи Дон Кихота»). «Между доспехами и успехами Дон Кихот выбирает доспехи. Другие выбирают успехи, потому что мода на доспехи давно прошла. Мода на доспехи обычно либо прошла, либо ещё не пришла. А на успехи — всегда сохраняется».

(*Дон Кіхот обирає обладунки, а не успіхи через те, що для нього головне — дія, а не результат. Мода на обладунки не зберігається, тому що бути діяльним та боротися за справедливість важко та небезпечно. Набагато легше прагнути лише успіхів.*)

6. Тест (за розділами XI, XII, XIII, XIX, XXII)

1) Чому Дон Кіхот прославляє золотий вік історії людства?

- а) Люди тоді ні в чому не мали нестатку;
- б) люди не знали тоді слів твоє і моє; все було спільним;
- в) люди були щасливими у той час.

2) Як козопаси поставилися до мандрівників?

- а) Прогнали їх; б) заспівали їм; в) пригостили ще й розважили героїв.

3) Через що помер молодий пастух-студент Хризостом?

- а) Його загриз вовк; б) його вбили грабіжники; в) через нерозділене кохання.

4) Як звали кохану Хризостома?

- а) Марсела; б) Дульсінея; в) Олалья.

5) Як поставився Дон Кіхот до каторжан?

- а) Визволив їх; б) прочитав їм проповідь;
- в) наказав наглядачам пильно стежити за ними.

6) Яким чином відреагували каторжани на прохання Дон Кіхота розповісти цю історію Дульсінеї з Тобосо?

- а) Подякували рицарю і пообіцяли виконати його прохання;
- б) вибачилися за те, що не зможуть поїхати до Тобосо;
- в) закидали Дон Кіхота і Санчо Пансу камінням.

7) Вогні, схожі на чисельні зірки, навели Санчо Пансу на думку, що це...

- а) чарівники; б) привиди; в) велетні.

8) Що подумав Дон Кіхот, побачивши похоронну процесію?

- а) Потрібно помститися за смерть рицаря;
 б) потрібно пропустити процесію;
 в) ці люди заслуговують на співчуття.

9) Яке ім'я дав Дон Кіхоту Санчо Панса?

- а) Рицар левів; б) Алонсо Добрий; в) Рицар Сумного Образу.

7. Порівняльна характеристика героїв роману «Дон Кіхот»

Дон Кіхот	Санчо Панса
<p>Дон Кіхот — бідний ідальго, який зовсім втратив здоровий глузд, без міри начитавшись низькопробних рицарських романів. Вигадавши нове ім'я собі, своїй шкапі, знайшовши кумедні старі обладунки, він вирушає у мандри Іспанією XVII століття, щоб захищати ображених та пригноблених. Його мета благородна і добра, але герой викликає у співвітчизників лише сміх та незрозуміння. Дон Кіхот живе у своєму вигаданому світі рицарства і не хоче бачити реалій сучасного йому життя. Мабуть, через те його добрі наміри часто-густо не допомагають, а лише шкодять людям і йому самому. Дон Кіхот — добрий і справедливий, діяльний та самовідданий. Він не потребує визнання інших, бо абсолютно переконаний у своїй правоті</p>	<p>Санчо Панса — бідний селянин, «багатий на дітей і бідний на статки», який погодився мандрувати із Дон Кіхотом у ролі зброєносця. Він — протилежність своєму господареві майже в усьому. Санчо Панса погодився на подорож із Дон Кіхотом лише через обіцянку останнього зробити його губернатором острова, тобто з корисливим мотивів, а не заради ідеї. Санчо не вміє читати й писати, проте є втіленням народної мудрості, яка вчить бути обережним і не наражатися на небезпеку без поважної причини. Так, власне кажучи, Санчо Панса і намагається вчиняти, тим більше, що, порівняно із Дон Кіхотом, він досить боязкий, чого не приховує. Ставши «губернатором», Санчо Панса прагне правити справедливо, як навчав його Дон Кіхот</p>
Як впливають герої один на одного?	
<p>Дон Кіхот стає обережнішим, втрачує реалії життя, всотує «народну мудрість»</p>	<p>Санчо Панса захоплений ентузіазмом Дон Кіхота, стає менш корисливим, більш сміливим, справедливим</p>

Бесіда

- Які різновиди комічного вам відомі? (*Гумор, сатира, іронія, сарказм*)
- Що таке пародія? (*Пародія — один із жанрів художньої літератури, власне сатиричний чи гумористичний твір, у якому імітують творчу манеру письменника задля осміяння її як невідповідної новим мистецьким запитам.*)
- З якою метою комічне використовують у творах художньої літератури? (*Письменники використовують цей прийом із метою висміювання деяких вад у житті людей або суспільства загалом чи показу смішного в житті.*)

Комічних сцен більше на початку роману, потім посилюється серйозність оповіді. Дон Кіхот поступово втрачає риси божевільного й стає мудрою людиною (звичайно, коли він говорить про життя, а не про лицарство). Такий прийом набуває символічного значення: власне життя розбиває ілюзії героя, доводить їх недосконалість.

- Який різновид комічного використовує М. Сервантес у своєму романі? (*Сатиру*)
- Яким персонажам із 660 змальованих в романі симпатизує автор. Чи згодні ви з цим? (*Зі сторінок роману видно, що автор — людина з великим життєвим досвідом, гуманіст за переконаннями, любить людину й прагне донести до читачів свої ідеали. Однак Дон Кіхот*

не є дзеркальним відбиттям постаті автора. Цей персонаж, як і його творець, здатний сприймати реалії життя, усвідомивши, що у світі панують тверезий розрахунок, жадоба збагачення, брехня, лицемірство. Автор знає, що зло не можна знищити розмахуванням меча. Світлі, гуманні ідеали потрібні, але боротися за них слід іншими способами.)

• Як ви гадаєте, чому героєм твору став не багатий аристократ, а збіднілий гідальго? (М. Сервантес засуджує спосіб життя аристократичної верхівки, шукає здоровий глузд в середовищі дрібного дворянства та селян, вважаючи їх ядром нації. Ось чому природним розумом наділений Санчо Панса, а мудрі, філософські поради автор вкладає не в уста багатія, а Дон Кіхота.)

Доведіть або спростуйте думку російського критика В. Белінського: «Кожна людина є трохи Дон Кіхотом». (Високе й духовне повинно бути в кожній людині.)

• У ХІХ ст. набуло поширення поняття «донкіхотство». Як ви його розумієте? (поведінка, спосіб життя шляхетного і доброго мрійника, що прагне бути корисним людям, хоч і в ім'я недосяжних ідеалів)

• Як на вашу думку, чи можливе «донкіхотство» у ХХІ ст.? (Минають століття, нові покоління змінюють одне одного, а роман славетного іспанця продовжує жити. 1605 року, коли книгу перевидавали у Валенсії, на титульному аркуші з'явилася маленька фігурка вершника, що мчить уперед. Його старий меч готовий до вічної боротьби зі злом, по-молодечому палке серце не втрачає надії змінити світ на краще, облагородити людські душі. Образ Дон Кіхота живий, і кожне нове покоління намагається зрозуміти його, знайти щось цікаве для себе.)

• Дайте визначення комічного. (Комічне — смішне в житті та мистецтві. Для комічного характерним є зображення різних життєвих невідповідностей, відхилень від норми, суспільних недоліків з позиції високого естетичного ідеалу, який художник має в душі та утверджує в мистецтві.)

• Які комічні сцени є в проаналізованих розділах роману?

4. Словникова робота

«Вічні» образи — це такі образи, які за глибиною художнього узагальнення виходять за межі конкретних творів та зображеної в них історичної доби, містять невичерпні можливості філософського осмислення буття.

Що символізує образ Дон Кіхота як вічний образ?(уособлює ідейно піднесено духовно непереможну людину)

Кому належить перший український переспів роману?(І.Франко)

5. Характеристика роману (записи в зошити)

Літературний рід: трагікомічний епос

Жанр: роман, пародія на лицарські романи

Тема: зображення ілюзій незможного дворянина Алонсо Кіхано (Дон Кіхота), спричинених лицарськими романами, та шлях їх зруйнування.

Ідея: утвердження думки, що проза життя бере гору над красивими ідеалами (ренесансними цінностями), а відірваність від життя зводить нанівець усі зусилля.

Головна проблема: конфлікт між ідеалом та дійсністю.

Головні герої: Дон Кіхот (Алонсо Кіхано), Санчо Пансо.

Композиція: дві частини.

8. Робота з уривками літературознавчих статей

«Дон Кіхот і Санчо Панса — досконале вираження контрасту між ідеалізмом і матеріалізмом, альтруїзмом та егоїзмом, які борються у людській душі. Дон Кіхот і Санчо Панса — втілення вічних поривань людини у вись та її вічної прикутості до землі, вічного контрасту між поетичними захопленнями та прозаїчними буднями людського життя, між великою і безмежною вірою людини та її обмеженою твердістю». Ф. Бутервек

«Дон Кіхот — символ віри людини у правду і добро, його вічного прагнення до прекрасного та ідеального, його необхідності переважити тверезий практицизм маси, яку втілює у собі образ Санчо Панси». Г. Гейне

Висловіть своє враження від прочитаних уривків. Які з думок критиків здаються вам найцікавішими? Запишіть їх.

9. Робота з літературознавчими термінами

Образ Дон Кіхота прийнято називати вічним образом, як, наприклад, образи Прометея, Гамлета, Фауста, Дон Жуана. Що ж таке вічний образ? (Вічним називають такий образ, в якому з надзвичайною глибиною узагальнення відображено вічні риси людської природи, що визначають характерні почуття, думки, пошуки, конфлікти, які постійно повторюються в історії людства. Образи, що виникли на міфологічній основі чи створені на конкретному історичному й національному ґрунті, виходять за межі своєї епохи і стають засобом філософського осмислення буття. Вічні образи — Прометей, Гамлет, Дон Жуан, Дон Кіхот, Фауст).

Кожен із них уособлює певний комплекс вічних людських властивостей. Зберігаючи своє історичне значення, вічні образи набувають і значення загальнолюдської категорії. Які?

Образ Дон Кіхота прийнято називати **вічним образом**, як, наприклад, образи Прометея, Гамлета, Фауста, Дон Жуана. Що ж таке вічний образ?

Вічним називають такий образ, в якому з надзвичайною глибиною узагальнення відображено вічні риси людської природи, що визначають характерні почуття, думки, пошуки, конфлікти, які постійно повторюються в історії людства. Образи, що виникли на міфологічній основі чи створені на конкретному історичному й національному ґрунті, виходять за межі своєї епохи і стають засобом філософського осмислення буття. Вічні образи — **Прометей, Гамлет, Дон Жуан, Дон Кіхот, Фауст**. Кожен із них уособлює певний комплекс вічних людських властивостей. Зберігаючи своє історичне значення, вічні образи набувають і значення загальнолюдської категорії.

Дон Кіхот – вічний образ (учні доводять свою думку).

„Дон Кіхот” – вічний. Як вічний цей світ. І роки невладні над ним. На думку Раміро де Маесту, іспанського філософа і публіциста, Дон Кіхот є символом і „прототипом любові, найвищої космічної любові, любові на всі часи”.

Сам Дон Кіхот наприкінці роману пояснює свої вчинки: „ Я допомагав стражденним, виправляв кривду, карав зухвальства, завойовував велетнів...Наміри всіх моїх поривань благосні; а саме: чинити всім добро і нікого не кривдити”.

Над усе Дон Кіхот цінує і прославляє свободу: „ Вольність... то один з найдорогоцінніших дарів, що небеса послали людям... за вольність, як і за честь, можна й треба життям своїм важити...”

Проспер Меріме стверджував : „Лихо тому, хто ніколи не переймався хоча б деякими думками Дон Кіхота, хто ніколи не наражався на насмішки та удари долі за те, що намагався відновити справедливість”.

А Іван Дзюба вважає, що „ Дон Кіхот назривав ще з тих незнаних, загублених у темряві праісторії часів, коли людина вперше, може, невміло, але чесно стала супроти тріумфуючої неправди. І не скінчиться він доти, доки не зітреться різниця між добром і злом ...”

Отже, як бачимо, вічними є ідеї і прагнення, якими живе герой Сервантеса. Він будить добрі почуття у душах небайдужих, кращих представників людства на самовіддане служіння ідеалам гуманізму та духовного прогресу.

Створений Сервантесом образ увібрав у себе багатовіковий досвід людства і яскраво відобразив вічні істини, які залишаються актуальними і в наші дні.

Він став вічним образом, тобто таким, який за глибиною художнього узагальнення виходить за межі конкретного твору й відображеної в ньому епохи. Народжений певними історичними умовами, Дон Кіхот І водночас зосереджує в собі важливі риси людського характеру, ситуації та конфлікти, які повторюються в нових суспільних обставинах. Цей образ сприймається як символ нескореності людського духу, взірець високого служіння правді, добру, готовності до самопожертви заради шляхетних ідеалів. Недарма ім'ям Дон Кіхота стали називати мрійників, що прагнуть втілити нездійсненну мрію. І хоча ця людина не завжди може змінити навколишній світ, не здатна тверезо оцінити реальне життя, та все ж повагу й захоплення викликають її непохитність та віддані мрії

10. Сенкан

1. Дон Кіхот.
2. Справедливий, мудрий.
3. Мріє, подорожує, вірить.
4. Відважний борець за справедливість.
5. Лицар.

11. Метод «Займи позицію» Прошу вас визначитись у своєму ставленні до Дон Кіхота, аргументуючи свою позицію

З одного боку, донкіхотами називають людей, неспроможних розібратися в дійсності, погляди і вчинки яких далекі від реального життя, виглядають комічно, викликають сміх та іронічне ставлення довоколишніх.

З іншого боку, багато хто сприймає Дон Кіхота зовсім інакше – як символ нескореного людського духу, взірець високого служіння правді, добру, готовності до самопожертви заради шляхетних ідеалів.

За (Дон Кіхот – великодушний, безкорисливий філософ-гуманіст, здатний на самопожертву заради ближніх)

Проти (Дон Кіхот – безумець, «подвиги» якого абсурдні, смішні і навіть шкудливі)

13. Приготувати повідомлення «Образ Дон Кіхота у світовій музиці, літературі, живописі, театрі й кіно»

«Кожна епоха по-своєму читала сервантівський роман і по-різному трактувала образ Дон Кіхота. Він викликав інтерес людей різних націй та епох. Вражаючим є такий факт: аби прочитати цей твір в оригіналі, І.Тургенєв, котрий вільно володів німецькою, французькою та англійською, у 1847 р. почав вивчати іспанську мову.

Над образом Рицаря Сумного Образу розмірковували письменники багатьох поколінь: Г.Філдінг, Г.Мадвілл, М.Твен, П.Меріме, Г.Флобер, Г.Гейне, Т.Манн, І.Тургенєв, Ф.Достоевський, М.Булгаков та ін. Йому присвячували свої поезії Дж.Г. Байрон, П.Верлен, Ц.Норвід, Р.Ларіо, В.Брюсов, Ф.Сологуб, -Д.Мережковський, О.Леонідов, Б.Грінченко та ін..

Із віршів про Дон Кіхота можна укласти цілу антологію, до якої ввійдуть поезії М. Астаф'єва, М.Асєєва, П.Антокольського, І.Бурсова, Н.Григор'єва, С.Маршака, В.Полякова, В.Сидорова, М.Тихонова, Ю.Друніної, Б.Окуджави, Л.Первомайського та ін.

«Дон Кіхоту» пощастило на ілюстраторів. У живописі образи цієї вічної книги втілили іспанці Зулоагу, Ф.Гойя, П.Пікассо, С. Далі, англієць У.Хогарт, французи Г.Доре, О.Дом'є, Е. Делакруа, Т.Жоанно, словак Ц.Маєрнік, росіяни В.Серов, Г.Єпіфанов, Ф.Константинов, С.Бродський, Кукринікси, українські митці Б.Крюков та О.Петрова.

У музиці за мотивами «Дон Кіхота» написано понад 100 творів різних жанрів, це симфонічні поеми, опери, балети, оперети, мюзикли таких відомих композиторів, як іспанці Е.Альфтер, Х.Родріго, англієць Г.Перселл, Д.Ейрес, французи Ж.Ібер, М.Равель, німці Г.Тельман, Д.Дітперсдорф, італійці Д.Паїзієлло, А.Сальєрі, Д.Рісторі, Н.Піччіні, росіяни А.Рубінштейн, М.Матюшин, чехи Я.Вейнбергер, Я.Доубрава, українець В.Кирейко. Світової слави набули опери «Дон Кіхот», поставлені у кращих театрах Європи — Н.Піччіні (Неаполь, 1770), С.Майра (Венеція, 1796), М. Гарсія (Нью-Йорк, 1827), Р.Гепард (Лондон, 1945), а також балети В.Геріха (Берлін, 1840), Д.Макфаррена (Лондон, 1846), Лукантіні

(Мілан, 1884), Л.Мінкус (Санкт-Петербург, 1869, постановка М.Петіпа). І сучасні композитори беруться за втілення образів роману Сервантеса – цікаві знахідки належать Г.Гладкову, А.Животову, О.Журбіну, Д.Кабалевському, К.Караєву, А.Петрову, Т.Хреннікову, а мюзикл американця Мітчела Лі «Людина з Ламанчі» завоював Новий Світ, ставши театральним бетселлером на Бродвеї.

Дон Кіхот завоював також драматичну сцену. Серед кращих постановок — спектаклі П.Каратаєва (1847), Г.Чулкова й А.Луначарського (1921). У 30-і роки над цим вічним образом працював легендарний актор МХАТу Михайло Чехов, та, на жаль, спектакль не побачив світла рампи. В 1938 р. була постановка п'єси М.Булгакова, в якій робився акцент на темі самотності іспанського зачарованого мандрівника, приреченого на життя в жорстокому і прозаїчному світі. У 1941 р. відбулася ще одна прем'єра — на сцені ленінградського театру ім. Пушкіна, у головній ролі виступив відомий актор М.Черкасов, котрий пізніше знявся в однойменному фільмі режисера Г.Козинцева.

І кіно не проминуло увагою всесвітньо відомий твір Сервантеса. Уперше він був екранізований у Данії 1926 р., пізніше в Аргентині (1937), Іспанії (1937), Росії (1955). На телебаченні знято художній фільм О.Володіна та С.Дружиніної «Дульсінея Тобоська» і 9-серійна картина А.Угрія (Іспанія).

Серед кращих виконавців ролі Дон Кіхота — відомий актор Ф.Шаляпін, для котрого Ж.Масне спеціально написав оперу. Після її першого прослуховування Федір Іванович сказав: «Так, це Дон Кіхот, Рицар Сумного Образу. Так, саме Сумного Образу і такий чесний, такий святий, що навіть смішний і кумедний для всієї цієї наволочі, цієї іржі, не достойної навіть бути на його обладунках. О Дон Кіхот з Ламанчі, який він милий і дорогий моєму серцю, як я його люблю!»

Уживаючись в образ мандрованого рицаря, Шаляпін власноруч зробив чимало замальовок і сконструював собі грим: «Я дав йому гостру борідку, на лобі звихрений фантастичний чубок, видовжив його фігуру і поставив на слабкі, тонкі, довгі ноги. І дав йому вуса — смішні, мабуть, але вони мали прикрашати обличчя іспанського рицаря... І шолому рицарському, і латам протиставив добре, наївне, дитяче обличчя, на якому і посмішка, і сльози, і судома страждання виходять особливо зворушливими»

14. Повідомлення «Історія українського перекладу роману Сервантеса».

«Першим відкрив українському читачеві «Дон Кіхота» **І.Франко.** 1891 р. він написав віршований переказ кількох окремих епізодів твору під назвою "«Пригоди Дон Кіхота». Тоді ж у статті «Сила землі в . сучасному романі» Великий Каменяр назвав «Дон Кіхота» одним з найславетніших та найпопулярніших творів людського духу. Це «сатира на романтичні та далекі від дійсного життя лицарські повісті, якими кілька сот літ зачитувалася вся Європа, поглиблюється і розширюється тут ступенево у великий малюнок боротьби між благородними поривами чуття та твердою дійсністю, між поезією та прозою життя. Тому «Дон Кіхот» має безсмертну вартість в історії духовного розвою вселюдськості і по заслугі зробився

улюбленою книжкою для всіх освічених людей».

Пізніше роман був перекладений **В. Самійленком,** проте він безслідно зник у Чернігові в буревії 1919 р. Про цю трагічну втрату написав **Микола Зеров** у сонетоїді «Самійленко»: «І Дон Кіхот його, попалений Чекою...» Ще один крок на шляху наближенню сервантівського шедевр до українського загалу зробив М. Іванов, брат відомого книгознавця й бібліографа Юра Чеженка. Це був неповний переклад, котрий пережив два видання — 1927 та 1935 рр. Доля автора була менш щасливою; він безслідно зник у лабетах сталінських таборів.

1955 р. побачив світ переклад **Б.Козаченка та Є.Кротевича,** котрі зробили його не з оригіналу, а з російського перекладу. Як зазначає теоретик українського перекладацтва **Г.Кочур,** вони так сумлінно відтворювали цей «оригінал», що навіть коли траплялись їм якісь специфічні формули — прислів'я та примовки, якими, мов з торби, сипле Санчо Панса, то замість відшукати український відповідник, вони калькували російський тексті Єдине, що в цьому перекладі було на високому рівні, то це віршовані вставки, зроблені **І.Лукашем.**

А через 40 літ з'явився повний переклад роману, що увінчав довготривалу працю **Миколи Олексійовича Лукаша**. У ньому щасливо поєдналися його бездоганне знання мови оригіналу, віртуозне володіння всіма скарбами рідного слова, великий життєвий досвід та ще якась духовна близькість автора до обох головних героїв роману. Недарма в колі друзів Лукаша називали Дон Кіхотом. Близький він був до Сервантеса навіть зовнішньо — у часи війни отримав поранення в ліву руку й майже не володів нею. Так само мав незборений дух, безкомпромісність та звитязну сміливість, коли вступав у бій з новітніми злими «велетами», відстоюючи українську мову, літературу й культуру.

Проте Майстру не вдалося завершити переклад, цю працю продовжив його учень — **Анатоль Перепадя**.

15. Пояснення слів: “Кожна людина є трішки Дон Кіхотом” В. Белінський

В кожному з нас живе Дон Кіхот – людина, готова по першому ж поклику безкорисливо прийти на допомогу тим, хто попав в біду. Просто в одних це почуття заховано глибоко в серці і пробудити його досить тяжко, а в інших Дон Кіхот завжди поруч, досить тільки позвати і благородній рицар з'явиться, щоб допомогти скривдженим. Не бійтесь бути донкіхотами.

Ми закінчуємо вивчати роман М. де Сервантеса. Хто ж ви – Дон Кіхоте Ламанчський? У кожного з нас цей герой викликає різні емоції. Хтось захоплюється його мужністю та шляхетністю, когось він дратує своїми наївними мріями та ідеями. Це не є дивним – адже всі ми різні. Та, як би там не було, нас вражає цей лицар та мудрець величезною добротою та людяністю. І, мабуть, допоки житимуть диваки, готові пожертвувати собою заради ідеї, добро існуватиме на землі.

Минають століття, змінюються покоління, а роман славетного іспанця продовжує жити.

У 1605 році, коли книгу перевидали у Валенсії, на титульному аркуші з'явилася маленька фігурка вершника, що мчить уперед. Його меч готовий для вічної боротьби зі злом. Образ Дон Кіхота живий, і кожне нове покоління намагається зрозуміти його, знайти щось цікаве для себе.

Хто каже, що вмер Дон Кіхот?

Цьому ви, будь ласка, не вірте!

Бо він не підвладний ні часу, ні смерті –

В новий вирушає похід!

Ю. Друніна

16. «Впізнай героя за описом»

№ 1

Вона прекрасна, як янгол, її очі, як зорі, душа чиста і благородна, вона — взірець для усіх людей. Навіть після її смерті захоплення нею і преклоніння перед нею не зникає. (*Лаура*)

№ 2

Він простий, бідний селянин, у якого багато дітей і мало грошей. Він дуже практичний, в усьому вбачає насамперед вигоду. Далекий від романтичних переживань та ідейних вчинків. Боязкий та обережний, зовсім не створений для небезпечних пригод. Неграмотний, не вмів читати й писати. (*Санчо Панса*)

№ 3

Вона проста селянка, добра та не дуже щаслива. Здатна викликати до себе якщо не кохання, то принаймні бажання поклонитися їй. (*Дульсінея Тобоська*)

№ 4

Він — загадка для своїх сучасників. Дехто вважає його несповна розуму, інші поважають його за доброту та благородство вчинків. Сам він вбачає мету свого життя у захисті знедолених та скривджених, у «виправленні» кривди життя. (*Дон Кіхот*)

МІГЕЛЬ СЕРВАНТЕС ДЕ СААВЕДРА «ПРЕМУДРИЙ ГІДАЛЬГО ДОН КІХОТ ЛАМАНЧСЬКИЙ»

I варіант

1. На який період припадає найвищий розквіт культури Іспанії, її «золотий вік»? (На XVI — першу половину XVII ст.)
2. Який був задум Сервантеса щодо створення роману «Дон Кіхот»? (3. Створити пародію на лицарські романи.)
4. У якому віці до Сервантеса прийшла слава письменника? (У 60 років.)
5. Чому вважають, що Мігель Сервантес де Сааведра створив новий тип роману, який поклав початок розвитку реалістичної літератури? (У романі «Дон Кіхот» Сервантес правдиво зобразив іспанську дійсність XVI-XVII ст.)
6. Що робив Дон Кіхот, аби стати лицарем? (Готував обладунки, підбирав ім'я коневі і собі, обрав даму серця, висвятився.)
Чому Дон Кіхот вступає в бій з вітряками? (Вважає, що перед ним — велетні.)
7. Чому Санчо Панса погодився стати зброєносцем Дон Кіхота? (Вірив обіцянкам Дон Кіхота, серед яких була «настановити» зброєносця губернатором острова.)
8. Назвіть риси характеру Дон Кіхота. (Шляхетність, безкорисливість, доброта, рішучість, чесність, наївність, мрійливість.)
9. У чому полягає пародійність вчинків Дон Кіхота? (У їх безглуздості, недоречності.)
10. Кому з українських поетів належать такі слова:
«Меча не пускає з лицарських рук
І страху ніколи не знає,
Життя його — низка і горя і мук,
Та іншого він не бажає...»? (Б.Грінченку.)
11. Як співчутливо, напівжартома називає Сервантес Дон Кіхота? (Лицарем Сумного Образу.)
12. Яке майбутнє, на думку Сервантеса, очікувало його роман? (Сервантес вважав, що не знайдеться такого народу, який би не прочитав «Дон Кіхота» своєю мовою.)

II варіант

1. Назвіть найвідоміших митців іспанського Відродження. (Сервантес, Лопе де Вега, Кальдерон та ін.)
2. Що прагнув висміяти Сервантес де Сааведра у романі «Дон Кіхот»? (Надмірне захоплення лицарськими романами, які далекі від дійсності і приносять лише шкоду; сучасне йому суспільство.)
3. Скільки персонажів налічує роман Сервантеса «Дон Кіхот»? (Понад 660.)
4. Що є центральною проблемою роману Сервантеса «Дон Кіхот»? (Конфлікт, зіткнення між уявною, ідеалізованою дійсністю та реальним життям.)
5. Яку мету поставив перед собою Дон Кіхот з Ламанчі? (Захищати скривджених, боротися зі злом; «...поборювати всілякого роду кривду».)
6. Чому корчмар погодився висвятити Дон Кіхота і потурав усім примхам майбутнього лицаря? (Хотів поглузувати, повеселитися, розважитися.)
7. Чому Дон Кіхот додав до свого імені вираз «з Ламанчі»? (Щоб усі знали, звідки лицар і щоб прославити свою батьківщину.)
8. Назвіть риси вдачі Санчо Панси. (Розум, справедливість, хитрість, кмітливість, скупість і т. д.)
9. Порівняйте образи Дон Кіхота і Санчо Панси, що їх споріднює? (Доброта, людяність, дивакуватість.)
10. Кому із сучасних українських поетів належать такі слова:
«Ти, Дон Кіхоте, може біснуватий?
Що в тебе є? Печаль і далина.
Тобі не досить — просто існувати?
Ти хочеш побороти чаклуна?!» (Ліні Костенко.)
11. Що означає поняття «вічний образ»? (Це образ, який хвилює кожне покоління людей і порушує проблеми, котрі завжди стоять перед людством.)

12. У чому полягає новаторство Сервантеса при змалюванні людського характеру? (В оригінальному поєднанні суперечливих рис персонажів: мудрості і безумства, героїзму і слабкості.)

Літературний диктант

1. Автор роману «Дон Кіхот» (Мігель де Сервантес)
2. З скількох частин складається роман? (з 2)
3. У якому році побачила світ 1 частина роману, а друга? (1605 р., 1615 р.)
4. Справжнє прізвище гідальго (Кикоть)
5. Дон Кіхот жив у селі... (Ламанчі)
6. Вік Дон Кіхота (до 50 добиралося)
7. Що полюбляв робити Дон Кіхот? (читати рицарські романи)
8. Ким уявляв себе Дон Кіхот (рицарем)
9. Ким зібрався стати Дон Кіхот? (мандрованим лицарем)
10. За кого заступився Дон Кіхот, виїхавши з корчми? (за бідного хлопчика-наймита)
11. Вірний друг Дон Кіхота (Санчо Панса)
12. З ким боровся Дон Кіхот, вважаючи, що то велетні (з вітряками)

17. Контрольна робота.

I варіант

1. Дайте визначення сонета. (2 бали)
2. Випишіть особливості доби Середньовіччя, закінчивши схему.

(Радість і краса земного життя; центр Всесвіту — Бог; героїчний епос; гуманізм; міжусобні війни; центр Всесвіту — людина; упадок економічного розвитку; нові наукові відкриття; бурхливий економічний розвиток; рицарська лірика.) (3 бали)

3. Тест.

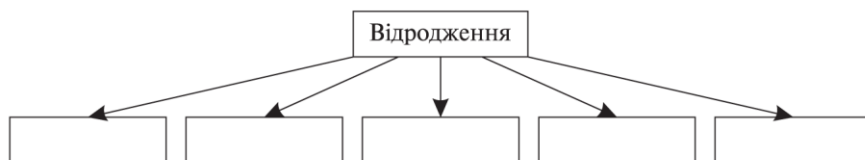
- 1) Петрарка був не лише поетом, але й...
а) істориком; б) художником; в) філософом.
- 2) Роки життя Петрарки:
а) 1313–1375 рр.; б) 1265–1321 рр.; в) 1304–1374 рр.
- 3) Найзнаменитіший твір Петрарки:
а) «Книга пісень»; б) «Нове життя»; в) «Лист до нащадків».
- 4) Які випробування випали на долю Сервантеса?
а) Полон; б) поранення; в) служба у кардинала.
- 5) Де була розпочата робота над «Дон Кіхотом»?
а) В армії; б) у полоні; в) у в'язниці.
- 6) За кількістю перекладів роман «Дон Кіхот» поступається лише...
а) «Пісні про Роланда»; б) Біблії; в) «Божественній комедії».

(3 бали)

4. Уявіть себе художником. Опишіть обкладинку до роману М. Сервантеса «Дон Кіхот». Поясніть, чому вона має виглядати саме так. (4 бали)

II варіант

1. Дайте визначення роману. (2 бали)
2. Випишіть особливості доби Відродження, закінчивши схему.

(Радість і краса земного життя; центр Всесвіту — Бог; героїчний епос; гуманізм; міжусобні війни; центр Всесвіту — людина; упадок економічного розвитку; нові наукові відкриття; бурхливий економічний розвиток; рицарська лірика.) (3 бали)

3. Тест.

1) Петрарка мріяв про відродження:

а) Флоренції; б) Риму; в) Ареццо.

2) Петрарка був увінчаний лавровим вінком:

а) королем Сицилії; б) Паризьким університетом; в) Римським сенатом.

3) Кому присвячена збірка поезій «Канцоньєре»?

а) Беатріче; б) Лаури; в) Дульсінеї Тобоській.

4) Роки життя Сервантеса:

а) 1547–1616 рр.; б) 1564–1616 рр.; в) 1313–1375 рр.

5) Скільки персонажів у романі «Дон Кіхот»?

а) 600; б) 450; в) 660.

6) Роман «Дон Кіхот» був задуманий як пародія на...

а) рицарську поезію; б) рицарські романи; в) історичні романи.

7. У перекладі з французької слово «Ренесанс» означає:

а) розквіт; б) пишне буяння; в) занепад.

8. У якій з європейських країн вперше почалася доба Відродження?

а) У Франції; б) в Іспанії; в) в Італії.

9. Що означає слово «гуманізм»?

10. Як називається збірка віршів про кохання італійського поета доби Відродження Ф. Петрарки?

11. Як звали героїню ліричних творів Ф. Петрарки?

а) Лоренса; б) Лаура; в) Люція.

12. Назвіть справжнє ім'я Дон Кіхота.

13. Ким був Санчо Панса?

14. Як Дон Кіхот назвав свого коня?

15. Який вид комічного використовує М. Сервантес у своєму творі?

а) Гумор; б) іронію; в) сатиру.

І - П рівні.

Укажіть правильну відповідь:

1. До якої історико - культурної епохи належить творчість Шекспіра та Сервантеса:

а) Середньовіччя; б) Ренесансу; в) Раннього Відродження;

г) Пізнього Відродження?

2. До якого жанру драматургії належать твори Шекспіра "Ромео та Джульєтта", "Гамлет":

а) трагедії; б) комедії; в) драми; г) феєрії?

3. Яка центральна проблема роману "Дон Кіхот":

а) прагнення до перемоги над пристрастями;

б) конфлікт між ідеалом та дійсністю;

в) утвердження ідеї права людини на щастя;

г) висміювання лицарства?

4. Який характер має роман Сервантеса "Дон Кіхот" як епос іспанського життя:

а) трагічний; б) комічний; в) трагікомічний; г) драматичний?

5. До якого різновиду належить роман "Дон Кіхот":

а) рицарського роману;

б) пародії на лицарський роман;

- в) гумористичного роману;
- г) сатиричного роману?
- 6. Яка структура англійського сонета:
  - а) 4,4,4,2; б) 2,4,4,4; в) 4, 4, 3,3; г) 3, 3,4,4?
- 7. Які почуття оспівуються в сонетах Шекспіра:
  - а) кохання;
  - б) дружби;
  - в) кохання і дружби;
  - г) кохання і ненависті?
- 8. Який сонет Шекспіра співзвучний з трагедією "Гамлет":
  - а) 55 ("Державців монументи мармурові");
  - б) 66("Стомившись, вже смерті я благаю");
  - в) 121 ("Ліпш бути злим, ніж виглядати на злого");
  - г) 130 ("її очей до сонця не рівняли")?

Тести до ЗНО (з відповідями). ВІДРОДЖЕННЯ. Сервантес

1. Роки життя Мігеля де Сервантеса
 А 1265-1321 Б 1564-1616 В 1313-1375 Г 1304-1374 **Д 1547-1616**
2. Сервантес потрапив до севільської королівської в'язниці за
 А написання роману «Дон Кіхот» Б політичну діяльність
В розтрату грошей на посаді комісара із закупівлі провіанту для «Непереможної Армади»
 Г участь у дуелі Д сатиричні твори
3. Сервантес почав писати роман «Дон Кіхот»
 А у піратському полоні Б на флоті В на службі в кардинала Аквавіві
Г у в'язниці Д у школі
4. Неправильним є твердження: «Мігель де Сервантес ...
 А навчався у міській школі і брав приватні уроки у відомого педагога-гуманіста Хуана Лопеса де Ойос, професора граматики»
 Б був солдатом іспанської армії в Італії»
 В визнаний у 2002 р. автором «найкращого роману у світовій літературі»
Г був пайщиком театру «Глобус» і на прибутки від вистав та гонорари за п'єси утримував свою родину»
 Д сидів у в'язниці за розтрату грошей на посаді комісара із закупівлі провіанту для «Непереможної Армади»
5. Перу Сервантеса належать твори
 А «Божественна комедія», «Нове життя», «Про народне красномовство», «Бенкет»
 Б «Канцоньєре», «Африка», «Лист до нащадків»
 В «Філоколо», «Філострато», «Амето», «Любовне видіння», «Ф'яметта», «Декамерон»
 Г «Звільнений Єрусалим», «Завойований Єрусалим», «Амінта»
Д «Галатя», «Подорож на Парнас», «Персілес і Сіхізмунда», «Дон Кіхот»
6. Роман Сервантеса «Дон Кіхот з Ламанчі» на українську мову перекладали
 А Андрій Содомора, Григорій Кочур, Борис Тен
 Б Леся Українка, Ліна Костенко, Оксана Забужко
 В Василь Мисик, Микола Терещенко, Мирон Борецький
Г Іван Франко, Микола Лукаш, Василь Козаченко, Євген Кротевич, Анатоль Перепадя
 Д Василь Щурат, Богдан Лончина, Вадим та Нінель Пашенки, Ігор Качуровський
7. Сервантес задумав роман «Дон Кіхот» як
 А роман про подвиги іспанського рицаря **Б пародію на рицарські романи**
 В енциклопедію іспанського життя Г збірку розважальних новел
 Д любовний роман

8. Середньовічний іспанський дворянин, переважно зубожілий
 А інфант **Б ідальго** В ідеаліст Г гранд Д каштелян
9. Персонажами роману «Дон Кіхот» Сервантеса є
 А Дон Кіхот, Санчо Панса, Сехисмундо, Клотальдо
 Б Дон Кіхот, Санчо Панса, Амадіс Гальський, Ганелон
 В Дон Кіхот, Санчо Панса, Амадіс Гальський, Пальмерін Англійський
 Г Дон Кіхот, Санчо Панса, Гамлет, Клавдій
Д Дон Кіхот, Санчо Панса, пастушок Андрес, каштелян
10. Роман «Дон Кіхот», за задумом Сервантеса, був пародією на
 А любовні романи Б історичні романи **В рицарські романи**
 Г сатиричні романи Д пригодницькі романи
11. У романі Сервантеса «Дон Кіхот» ... персонажів
 А 69 Б 100 В 1000 **Г 669** Д 10000
12. Причиною божевілья Дон Кіхота стали
 А невміння вести господарство і прогудувати родину
Б «перечит» рицарських романів В спадкове божевілья в родині
 Г невміння співвіднести ідеали з дійсністю Д невзасмне кохання
13. Справжнє прізвище Дон Кіхота
А Алонсо Кіхана Б Санчо Панса В Мігель де Сервантес Сааведра
 Г Хінес де Пасамонте Д Амадіс Галльський
14. Дон Кіхот назвав свого коня
 А Буцефал Б Баб'єка **В Росинант** Г Баярд Д Вельянтиф
15. Кличка Дон Кіхотового коня перекладається як
 А єдиноріг Б чарівний кінь В бикоголовий кінь Г крилатий кінь
Д колишня шкапа
16. Вірний зброєносець Дон Кіхота Санчо Панса їздив верхи на
 А коневі Б мулові В меринові **Г віслюкові** Д лошакові
17. Дон Кіхота висвятив в рицарі
 А Каштелян Б король **В корчмар** Г Санчо Панса Д Андрес
18. Дон Кіхот, прийнявши їх за 30 велетнів, вступив у бій із
 А селянами Б ченцями **В вітряками** Г галерниками Д пастушками
19. За словами Сервантеса, параліч і нерухомість лівої руки письменника та «велику славу правої» спричинили
 А падіння з коня під час рицарського турніру Б тортури в полоні у піратів
В поранення в морському бою поблизу Лепанто
 Г нещасний випадок Д тортури у в'язниці
20. Не є персонажем роману Сервантеса «Дон Кіхот»
 А Санчо Панса Б Каштелян В пастушок Андрес **Г Ганелон**
 Д Хінесик-Потягусик
21. Дон Кіхот назвав свою «даму серця»
 А Діана Б Джульєтта В Джема Г Даліла **Д Дульцінея**
22. За шолом Дон Кіхотові правив(ла)
 А каструля **Б мідниця для гоління** В казанок
 Г шкіряний капелюх Д череп бика
23. Дон Кіхот за те, що Санчо Панса погодиться стати його зброєносцем, пообіцяв йому
 А подарувати йому рицарський замок
Б зробити його губернатором завойованого ними острова
 В висвятити його у рицарі Г одружити його з коханою
 Д подарувати йому нового віслюка
24. Галерники після визволення їх Дон Кіхотом
 А пішли до Тобоса й уславили його перед дамою серця
Б побили його камінням і пограбували
 В подякували і пішли своєю дорогою
 Г підвісили його на вітряку Д повернули його додому

25. Люди, яких зустрічав на своєму шляху Дон Кіхот, вважали його
 А лицарем **Б божевільним** В захисником знедолених Г героєм Д романтиком
26. Дон Кіхот виголошує свою знамениту промову про «золоту добу» перед
 А Санчо Пансою Б корчмарем В вітряками **Г козопасами** Д галерниками
27. Дон Кіхот був
 А шевальє **Б ідальго** В герцогом Г грандом Д бароном
28. Неправильними є ствердження (4 правильні відповіді): «Дон Кіхот ...
 А жив в однім селі у Ламанчі
 Б мав лише списа на ратищі, старосвітський щит, худу шкапину та хорта-бігуна
В був зброєносцем
 Г був ідальго
 Д кохався на читанні рицарських романів
29. Неправильним є твердження: «Санчо Панса...
 А мріяв бути губернатором острова **Б полюбляв читати рицарські романи**
 В був зброєносцем Дон Кіхота Г їздив верхи на віслюку
 Д назвав Дон Кіхота «Рицарем Сумного Образу»
30. Санчо Панса дав Дон Кіхотові ім'я
 А Рицар Полум'яного Меча Б Премудрий ідальго
В Рицар Сумного Образу Г Алонсо Добрий Д Алонсо Кіхана
31. Художники, які увічнили образ Дон Кіхота
А Оноре Дом'є, Гюстав Доре, Жан Гранвіль, Пабло Пікассо
 Б Леонардо да Вінчі, Сандро Боттічеллі, Рафаель
 В Караваджо, Дієго Веласкес, Франсіско Сурбаран, Пауль Рубенс
 Г Хендрік Гольціус, Рембрандт ван Рейн, Франс Хальс, Давид Байлі
 Д Ілля Рєпін, Ісак Левітан, Іван Шишкін, Іван Суріков
32. Встановіть відповідність між героєм роману «Дон Кіхот» та його соціальним станом
1 Дон Кіхот	А дворянин
2 Санчо Панса	Б пастух
3 Андрес	В селянин
4 Хінес де Пасамонте (Хінесик-Потягусик)	Г каторжник-галерник
- Д король
Ключ: 1А 2В 3Б 4Г

ЦЕ МЕНІ ПІД СИЛУ!

(Презентую свої знання та вміння)

Варіант I

Початковий рівень

1. Укажіть, що називають Відродженням у сучасній науці.

- Напрямок у літературі Західної Європи та Сходу;
- філософську школу;
- культурний та інтелектуальний рух у Західній Європі;
- те саме, що гуманізм (тобто людяність).

Відповідь: в.

2. Укажіть, із якою країною пов'язані життя та творчість Ф. Петрарки.

- з Англією;
- з Нідерландами;
- з Іспанією;
- з Італією.

Відповідь: г.

3. Укажіть, який літературний рід досягнув найвищого розвитку в англійському Відродженні.

- Драма;
- лірика;
- епос;
- ліро-епос.

Відповідь: а.

4. Укажіть справжнє ім'я Дон Кіхота.

- Алонсо Кіхано;
- Альберт Кіхано;
- Луїс Кіхада;
- Мітель Кехада.

Відповідь: а.

5. Укажіть хронологічні межі Ренесансу.

а) XII—XIII ст.; б) XIV—XVI ст.; в) XV—XVII ст.; г) XVII—XIX ст.

Відповідь: б.

6. Укажіть, у чому полягає новизна поезії Ф. Петрарки.

а) В увазі до суперечностей людської душі, відображенні індивідуального начала;

б) у введенні до кола тем поезії теми кохання;

в) у винаході жанру сонета;

г) у використанні латини.

Відповідь: а.

7. Укажіть провідні жанри літератури іспанського Відродження.

а) Сонет, новела; б) трагедія, новела;

в) пригодницький роман, ода, гімн;

г) драма, шахрайський роман, лицарський роман.

Відповідь: г.

8. Укажіть, яким замислювався твір М. де Сервантеса «Дон Кіхот».

а) Як лицарський роман у трьох частинах;

б) як роман-сповідь колишнього лицаря;

в) як роман-пародія на лицарські романи;

г) як любовний роман.

Відповідь: в.

Середній рівень

1. Запишіть, яка ідея лежить в основі ренесансного гуманізму.

Відповідь: ідея поліпшення, вдосконалення природи людини, розвиток душі людини через вивчення античної літератури.

2. Напишіть схему римування рядків італійського сонета.

Відповідь: а баб абаб ббв ггв (або абаб абаб бвг бвг чи абаб абаб ббв гвг).

3. Підкресліть засоби художньої виразності, які Д. Павличко використав у перекладі уривка сонета В. Шекспіра №1. Напишіть їхні назви.

Ми прагнем, щоб краса потомство мала,

Щоб цвіт її ніколи не зачах,

Щоб квітнула троянда нетривала,

Все наново постаючи в бруньках.

Відповідь: «краса потомство мала», цвіт краси «ніколи не зачах» — метафори, троянда «нетривала» — епітет.

4. Напишіть, у якій країні й коли зародився Ренесанс.

Відповідь: в Італії у другій половині XIII ст.

5. Запишіть схему римування рядків англійського сонета.

Відповідь: абаб вгвг деде жж.

6. Підкресліть засоби художньої виразності, які Д. Павличко використав у перекладі уривка сонета В. Шекспіра №55. Напишіть їхні назви.

Владарські монументи мармурові

Переживе могутній мій рядок.

І сятимеш ти в оцьому слові,

А те каміння западеться в змрок.

Відповідь: «монументи мармурові переживе мій рядок», «сятимеш ти в слові», «каміння западеться в змрок» — метафори, рядок «могутній», монументи «владарські» — епітети.

Достатній рівень

7. Напишіть основні теми сонетів В. Шекспіра.

Відповідь: теми кохання, дружби, поезії, філософська тема (зокрема роздуми про панування зла у світі).

8. Напишіть, які базові людські якості втілюють вічні образи Дон Кіхота і Санчо Панси.

Відповідь: безмежну віру в ідеал, прагнення служити добру, благородство і тверезий практицизм.

9. Напишіть, які базові людські якості втілюють вічні образи Ромео і Джульєтти.

Відповідь: здатність щиро та міцно кохати, незважаючи на перешкоди; вірність, чистоту душі.

10. Розкрийте зміст поняття «донкіхотство».

Відповідь: донкіхотство — світогляд, поведінка та спосіб життя благородної людини, яка прагне принести користь іншим в ім'я нездійснених ідеалів.

Високий рівень

11. Напишіть невеликий твір-роздум на одну з запропонованих тем.

а) Мої роздуми над сонетами В. Шекспіра.

б) В. Гюго: «За сміхом Сервантеса криються сльози» (за романом М. де Сервантеса «Дон Кіхот»).

в) Тема кохання в літературі доби Відродження (сонети Ф. Петрарки, Ф. Шекспіра, трагедія В. Шекспіра «Ромео і Джульєтта»).

г) Спільні й відмінні риси Дон Кіхота і Санчо Панси (за романом М. де Сервантеса «Дон Кіхот»).

ЧАСТИНА П'ЯТА БАРОКО І КЛАСИЦИЗМ

Розділ 1. Примхливий світ бароко

“Бароко і класицизм”

1. Бароко – це художній напрям у мистецтві... (XVII ст.)
2. Батьківщина бароко – це... (Італія)
3. Українське бароко часто називають... (козацьке)
4. Один з найвизначніших представників літератури англійського бароко – це... (Джон Донн)
5. Джон Донн є творцем...(філософської лірики)
6. Вершиною лірики Донна є збірка... (“Священні сонети”)
7. До збірки увійшло... (19 сонетів)
8. Головний осередок класицизму – це... (Франція)
9. Головні ідеї класицизму відображено у...(трактаті Нікола Буало “Поетичне мистецтво”)
10. Один з “Великої трійці” драматургів Франції XVII ст. – це... (Мольєр)
11. Назва театру, якому Мольєр присвятив своє життя... (“Блискучий театр”)
12. Яскравим зразком “високої комедії” Мольєра є комедія... (“Міщанин-шляхтич”)

ІЗ ЛІТЕРАТУРИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАРОКО

1 варіант

1. Перший із художніх напрямів, що охопив майже всю Європу. (*Бароко*)
2. Що означає слово *бароко* у перекладі з португальського? (*Перлина неправильної форми*)
3. Визначальні прикмети цього напрямку. (*Динамізм образів, композиції, контрастність, символіка, метафоричність*)
4. Бароко народилося в... (*Італії*).
5. Паралельно з бароко існувала ще одна художня система, це... (*класицизм*).
6. Кардинальне питання всього бароко... (*про свободу людини*).
7. Основа поетики бароко... (*контрастність*).
8. На зміну якому напрямку прийшло бароко? (*Ренесансу*)
9. У театрі новим бароковим жанром стала... (*опера*).
10. Назвіть представників бароко в Західній Європі. (*Л. Гонгора, П. Кальдерон де ла Барка, Т. Тассо, Т. де Моліна, Дж. Мільтон*)
11. Історичні межі бароко. (*XVI-XVII ст.*)
12. Найяскравіше стиль бароко проявився в... (*архітектурі*).

2 варіант

1. Засади літератури бароко: парадоксальне поєднання суперечливих начал... (*пафосу і трагізму, гріха і розкаяння, смерті й життя, світла і темряви, добра і зла, Бога і Диявола*).
2. Особливості українського бароко. (*Оптимізм, буяння рослиноподібних форм*)
3. Улюблені теми митців бароко (*ілюзорність і швидкоплинність людського життя*)
4. Сюжетну основу барокового твору найчастіше становить історія (*духовного випробування людини*).
5. Посилився процес відродження авторитету і влади католицької церкви. Який дістав назву...(*контрреформація*)
6. Що означає слово бароко в перекладі з латинського?(*Дивний, вибагливий, химерний*).
7. Україна запозичила бароко із сусідньої...(*Польщі*).
8. Бароко став своєрідним синтезом двох культур...(*середньовіччя й античності*).
9. У творах бароко найчастіше домінує пафос... (*песимістичний*).
10. Першим термін «бароко» у 1878 році використав (*Фрідріх Ніцше*).
11. Подальший розвиток традицій бароко в літературі XIX-XX ст. прийнято позначати терміном...(*необароко*).
12. Митці бароко найбільш цінували такі риси твору, як дотепність,... (*парадоксальність, контрастність*).

Опитувальник до стор. 230

1. Назвіть найважливіші події XVII ст. (релігійні війни, буржуазна революція 1648 р. В Англії, утвердження абсолютної монархії у Франції, численні повстання в різних країнах)
2. Укажіть головну відміну доби Відродження від доби Бароко? (драматичні протиріччя особистості та світу)
- 3.
4. Які наукові відкриття та філософські думки вплинули на розвиток напрямку бароко?(Учення Коперника про геліоцентричну будову Сонячної системи, математичні відкриття Блеза Паскаля, ідеї Канта, Сковороди, Сведенборга)
5. Художній напрям у мистецтві XVII ст – (бароко)
6. Перелічіть характерні ознаки бароко в літературі (контрастність, динамізм, складні метафори, символи, алегорії, емоційна напруженість, пишний стиль,)
7. Бароко в перекладі з італійського – (дивний, химерний)
8. Особливо продуктивним напрям бароко виявився в царині...(архітектури)
9. Заснував і вдосконалив стиль бароко в архітектурі та скульптурі італієць... (Лоренцо Берніні)
10. Який новий жанр виник в добу бароко в музиці?(Опера)
11. Найвідоміший оперний композитор доби бароко - німець... (Георг Фрідріх Гендель, 40 опер)
12. Найпоширеніші метафори у культурі бароко (світ-книга, світ – лабіринт, світ – театр. Реальний світ – ілюзія, сон)
13. XVII ст. ще називають «золотою добою»...(європейського театру)
14. Відомі іспанські драматурги – Педро Кальдерон і Лопе де Вега.
15. У поезії в епоху бароко ввійшли...(*акровірши* – перші літери кожного рядка утворюють слово або речення те *мезовірши* – ту саму функцію виконують внутрішні літери)
16. Найвидатніші представники бароко: Іспанія – Кальдерон, Лопе де Вега, Л.де Гонгора – і – Арготе; Італія – Д.Маріно, Т.Тассо; Німеччина – Гріммельсхаузен та Андреас Грифіус; Франція – маркіз де Рамбуйс; Англія – Джон Донн, Дж.Мільтон
17. Українське бароко часто називають... (козацьке)
18. Назвіть жанри «козацького» бароко: (літописи, плачі, панегірики)
19. Поетичний твір, що уславлює певну особу чи подію -...(панегірик)

20. Назвіть величні архітектурні пам'ятки бароко в Україні (Софійський собор, Михайлівський Золотоверхий монастир, Кирилівська церква – у Києві. Спаський собор і собор Єлецького монастиря – в Чернігові. Собор святого Юра у Львові.)
21. Перлиною української барокової скульптури називають роботи «галицького Мікеланджело» - Івана Георгія Пінзеля.

Розділ 2. У пошуках миру і душевного спокою

Опитувальник до стор. 233-236

1. Представником якої літератури є Джон Донн? (*Англійського бароко*)
2. За що члени родини поета піддавалися переслідуванням з боку влади? (*Через католицьку віру*)
3. Чому Донн не отримав дипломи університетів, у яких навчався? (*Відмовився присягати на вірність англіканській церкві*)
4. У якій експедиції брав участь поет? (*У піратській*)
5. Куди двічі обирали Джона Донна? (*До парламенту*)
6. З якої причини поет перейшов до англіканської віри? (*Невідомо, можливо, через втрату дочки і сина*)
7. Хто пообіцяв підтримку Донну, якщо той стане священником? (*Король Яков I*)
8. Яку кар'єру обрав Джон Донн? (*Світську та літературну творчість*)
9. Як називаються цикли сонетів, які стали вершиною творчості поета? (*«La Corona», «Священні сонети»*)
10. Скільки поезій увійшло до збірки «Священні сонети»? (19)
11. На що вказує італійська назва циклу сонетів «La Corona» (*Корона, вінок, вказує на зв'язок з жанром «вінок сонетів», що був поширеним за доби Відродження*)
12. Як Донн «сплів» свої сонети? (7 сонетів, 14 рядок кожного = 1, а 1 рядок першого = 14 рядку останнього)
13. Кому був присвячений твір «Уявний мученик», за який поета нагородили ступенем магістра Оксфордського університету? (*Королю Якову I*)
14. Ким король призначив поета? (*Настоятелем собору Святого Павла*)
15. Як називається найзнаменитіша проповідь Джона Донна? (*«Поєдинок зі смертю»*)
16. Скільки проповідей Донна збереглося? (160)
17. Хто з письменників взяв слова із проповіді Джона Донна за епіграф до свого твору? (Ернест Хемінгуей «По кому подзвін?»)
18. Поезії, побудовані на роздумах про сенс життя, вічні людські цінності – це *філософська лірика*
19. Провідний мотив творів Донна – (внутрішній розлад героя)
20. Чим Донн докорінно видозмінив жанр сонета? (не про любов, а філософський зміст і драматизм)
21. Завдяки якій книжці уславився поет Джон Донн? («Парадокси та проблеми»)

Аналіз поезії

Автор: Джон Донн

Жанр – сонет

Вид лірики: філософська лірика

Тема: духовні протиріччя людини; твір розповідає, який нелегкий шлях особистості до самопізнання, до Бога, до вічних цінностей.

Ідея: право людини сподіватись на спасіння, незважаючи на суперечливі пристрасті в її душі, її злети та падіння.

Художні зсоби: *антитези* (день і ніч, веселий - сумний, кохання – зневага; вогонь-лід, гріх - каяття)

Ліричний герой постає перед читачем у всій складності свого духовного життя, мінливий і на перший погляд легковажний. Та це тільки на перший погляд... До своєї особи ліричний герой відноситься критично «...я клубок із протиріч», антитези (антоніми) підкреслюють це ставлення (день-ніч, веселий-сумний, вогонь-лід). Герой звертається до Бога, молить, щоб почуття страху повернуло йому набожність і принесло душевний спокій,

спасіння. У поезії зображено душевний конфлікт ліричного героя. Це передано за допомогою антитези та *оксюмору*: він називає себе «клубком протиріч», бо в душі вирують непослудвані поняття: В душі моїй зустрілись день і ніч; Веселий шойно — враз стаю сумним, Впадаю в гріх й розкаююсь у нім, Любов кляню й хвалу їй шлю навстріч; Вогонь я й лід, жену й тікаю пріч... Звернення до релігії не дає героєві бажаного спокою, він відчуває страх та біль. Молюсь сьогодні й Богові лещу, А завтра вже від страху затремчу — Й набожність потім знов моя згаса... Але врешті, він висловлює думку про те, що складний період зневіри та розчарувань загартує його духовно, навчить легше переносити життєві негаразди. Як бачимо, у сонеті є *бароковий мотив самотності, розгубленості, зневіри, навіть трагізму*. Цей твір розповідає, який нелегкий шлях особистості до самопізнання, до Бога та вічних цінностей

Тести до ЗНО (з відповідями). БАРОКО. Підготовка до ЗНО

- Мистецтво Бароко зародилося в
А Росії Б Україні В Італії Г Іспанії Д Франції
- Хронологічні рамки Бароко
А XV-XVI ст. Б XV- XVII ст. В XII-XIII ст. Г кінець XVI — середина XVIII ст.
Д кінець XVIII-XIX ст.
- Слово бароко з італійської мови перекладається як
А занепад, розклад Б мушля В дивний, химерний Г відродження Д класичний
- Представником доби Бароко в англійській літературі є
А Данте Аліг'єрі Б Мігель де Сервантес В Вільям Шекспір
Г Джон Донн Д Мольєр
- Підґрунтям доби Бароко були
А Античність і Середньовіччя Б Середньовіччя і Ренесанс
В Античність Г Середньовіччя Д Античність, Середньовіччя і Ренесанс
- Провідною темою літератури бароко є
А людина і світ Б людина і Влада В людина і суспільство
Г людина і Бог Д людина і кохання
- Провідне мистецтво доби Бароко
А архітектура Б живопис В музика Г література Д скульптура
- Художник — представник мистецтва Бароко
А Леонардо да Вінчі Б Тіціан В Рафаель Санті
Г Дієго Веласкес Д Мікеланджело
- Письменниками доби Бароко є
А Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарка, Джованні Боккаччо, Мігель де Сервантес, Вільям А Шекспір
Б Гомер, Есхіл, Софокл, Горацій, Овідій, Вергілій
В Луїс де Гонгора, Педро Кальдерон, Торквато Тассо, Джамбатіста Маріно, Джон Мільтон, Джон Донн
Г Лі Бо, Ду Фу, Рудакі, Омар Хайям, Гафіз
Д Жан Расін, П'єр Корнель, Жан Лафонтен, Мольєр, Джонатан Світ
- Ознакою літератури бароко є
А дотримання «правила трьох єдностей»
Б схильність до наукового аналізу закономірностей розвитку суспільства
В прагнення до неясності вислову, навіювання певного настрою
Г ігнорування усіх літературних канонів, змішування жанрів
Д протиставлення реальності та ілюзії
- Роки життя Джона Донна
А 1572-1631 Б 1564-1616 В 1547-1616 Г 1313-1375 Д 1304-1374
- Педро Кальдерон був видатним
А поетом-ліриком
Б новелістом
В драматургом

Г романістом

Д поетом-піснярем

13. Вершиною філософської лірики Джона Донна стала збірка

А «Книга пісень»

Б «Тюремні сонети»

В «Священні сонети»

Г «Нове життя»

Д «Сонети до смуглявої леді»

14. Вкажіть відповідність між письменником доби Бароко і країною, яку він презентує своєю творчістю.

1 Джон Донн

А Іспанія

2 Педро Кальдерон

Б Італія

3 Ганс Гріммельсгаузен

В Англія

4 Торквато Тассо

Г Німеччина

Д Франція

Ключ: 1В 2А 3Г 4Б

15. Вкажіть відповідність між представниками доби Бароко і видом мистецтва, яке вони представляли.

1 Луїс де Гонгора, Франсіско Кеведа, Педро Кальдерон, Торквато Тассо, Джон Донн

2 Караваджо, Джанбаттіста Тьєполо, Веласкес, Франсіско Сурбаран, Хосе Рібера, Пауль Рубенс

3 Іоганн Бах, Фрідріх Гендель, Антоніо Вівальді, Клаудіо Монтеверді

4 Лоренцо Берніні, Бартоломео Растреллі, Карло Мадерна, Франческо Борроміні

А живопис

Б музика

В архітектура

Г література

Д скульптура

Ключ: 1Г 2А 3Б 4В

Розділ 3. Прагнучи досконалості та гармонії

ЛІТЕРАТУРНИЙ ДИКТАНТ ЗА ТЕМОЮ

«КЛАСИЦИЗМ»

1. Укажіть афоризм, який став гаслом епохи класицизму? («Я мислю, отже я існую»Рене Декарт)
2. Яка наука стала провідною (математика)
3. Художній напрям XVII – XVIII ст., що існував паралельно з бароко (класицизм)
4. Слово класицизм у перекладі з латинського...(зразковий)
5. Головним осередком класицизму була...(Франція)
6. Назвіть архітектурні споруди у стилі класицизму (Архітектурні ансамблі Парижа, Гельсінкі, Варшави, Единбурга, Санкт-Петербурга, Лувр)
7. Найвідоміший скульптор цього напрямку – (італієць Антоніо Канова)
8. Як названо віршований трактат Нікола Буало, в якому зібрано основні правила та норми класицизму? («Поетичне мистецтво»)
9. Укажіть риси класицизму, які зафіксовані в цьому трактаті? (чіткий поділ на жанри, «правило трьох єдностей», розподіл на «позитивних» та «негативних» героїв)
10. Назвіть «високі» жанри (епопея, трагедія, ода) – історичні події, діяння монархів, полководців.
11. Назвіть «низькі» жанри (сатира, байка, комедія), зображення повсякденного життя простих людей.
12. Що означає правило «трьох єдностей»?(- часу, місця і дії - події за одну добу, в одному місці і одна зав'язка і розв'язка)
13. XVII століття у Франції називають добою...(театру)

14. Чому XVII століття у Франції називають добою театру? (тому що саме в епоху класицизму досягла успіху драматургія французького класицизму)
15. Назвіть французьких драматургів XVIII століття? (П'єр Корнель, Жан Расін, Жан-Батист Мольєр)
16. Що в поділі літературних персонажів класицизму суперечило самій природі людського характеру (чіткий поділ на «позитивних» і «негативних» героїв)

КЛАСИЦИЗМ

1. Класицизм — напрям у європейській літературі та мистецтві ... століття. (XVI-XIX)
2. Найбільше класицизм розвинувся... (у Франції у XVI ст.).
3. Естетичним підґрунтям класицизму є... («Поетика» Аристотеля).
4. Слово класицизм походить від... (лат. — зразковий).
5. Представники класицизму орієнтувалися на художню творчість... (Давньої Греції і Риму).
6. У літературі епохи класицизму простежується розподіл на жанри... (високі, середні, низькі).
7. Образи чітко розподіляються на... (позитивні й негативні).
8. Основні жанри епохи класицизму. (Трагедія, ода, епічна поема)
9. Сюжети для творів діячі епохи класицизму брали з... (античної міфології, історії).
10. Драматичні твори підкорялися правилу... (трьох єдностей).
11. Яскраві представники літератури класицизму. (Ф. Малерб, П. Корнель, Ж. Расін, Ж. Б. Мольєр, Ф. Ларошфуко, Ж. Лафонтен)
12. Основні положення класицизму були узагальнені... (Н. Буало).

“Бароко і класицизм”

1. Бароко – це художній напрям у мистецтві... (XVII ст.)
2. Батьківщина бароко – це... (Італія)
3. Українське бароко часто називають... (козацьке)
4. Один з найвизначніших представників літератури англійського бароко – це... (Джон Донн)
5. Джон Донн є творцем... (філософської лірики)
6. Вершиною лірики Донна є збірка... (“Священні сонети”)
7. До збірки увійшло... (19 сонетів)
8. Головний осередок класицизму – це... (Франція)
9. Головні ідеї класицизму відображено у ... (трактаті Нікола Буало “Поетичне мистецтво”)
10. Один з “Великої трійці” драматургів Франції XVII ст. – це... (Мольєр)
11. Назва театру, якому Мольєр присвятив своє життя... (“Блискучий театр”)
12. Яскравим зразком “високої комедії” Мольєра є комедія... (“Міщанин-шляхтич”)

Розділ 4. «Зірка, яка ніколи не згасне»

*** «ЛОВИ ПОМИЛКУ» ЖАН БАТІСТ МОЛЬЄР**

1. Мольєр — це справжнє прізвище драматурга.
2. Він походив із родини ремісників, яка вже кілька століть належала до цеху теслярів.
3. Жан Батіст, як наймолодша дитина в родині, мав успадкувати батьківську справу.
4. 20-річний Жан Батіст отримав право на успадкування батьківської посади.
5. Жан Батіст несподівано для всіх обрав професію юриста.
6. Мольєр заснував театральний колектив «Класичний театр».
7. Перші виступи мандрівного театру мали значний успіх.
8. Мольєр знайшов себе в жанрі трагедії.
9. П'єса «Тартюф» принесла Мольєру славу та щорічну пенсію в 1500 ліврів.
10. Мольєр помер 17 лютого 1637 року.
11. Мольєр був не тільки драматургом, а й геніальним музикантом.
12. Мольєр — творець класичної англійської комедії.

ВІДПОВІДІ. Жан Батіст Мольєр. 1. Поклен. 2. Шпалерників. 3. Як найстарша дитина. 4. 15-річний. 5. Актора. 6. «Блискучий театр». 7. Не мали успіху. 8. Комедії. 9. «Закоханий лікар». 10. 1673 р. 11. Актором. 12. Французької комедії.

ЖАН БАТИСТ МОЛЬЄР. БІОГРАФІЯ І ТВОРЧІСТЬ

1. Яка комедія Мольєра сподобалася королю Луї XIV? (*«Закоханий лікар»*)-
2. Паризький період життя Мольєра розпочинається ... (*1650 року*).
3. Які комічні прийоми розробив Мольєр? (*Фарс, каламбур, гру слів*)
4. 1643 року вступив у Парижі до акторської трупи... (*Мадлени Бежар*).
5. Справжнє прізвище Ж. Б. Мольєра. (*Поклен*)
6. Працював у трупі актора-трагіка... (*Парля Дюфрена*).
7. Разом із Бежаром Ж. Б. Мольєр заснував театр, який назвали... (*«Блискучий театр»*).
8. Комедія «Міщанин-шляхтич» написана... (*1670 року*).
9. Батько майбутнього комедіографа був... (*придворним шпалерником*).
10. Востаннє на сцені він грав... (*Аргана*).
11. Навчався в ... коледжі. (*Клермонському*)
12. Музику до вистав Мольєра писав... (*Жан Батіст Люллі*).
13. Остання п'єса Мольєра... (*«Хворий, та й годі»*).
14. Що таке комедія? (*Драматичний твір, у якому сатиричними і гумористичними засобами відображається смішне в житті.*)
15. Жанр п'єси «Міщанин-шляхтич» — ... (*комедія-балет*).

ЖАН БАТИСТ МОЛЬЄР «МІЩАНИН-ШЛЯХТИЧ». ДІЇ І-ІІІ

1. Чому посварились учителі? (*Кожжен говорив, що його предмет найкращий.*)
2. Як остаточний варіант учитель філософії залишає фразу, написану... (*Журденом*).
3. Кравець разом із учнями шив пану Журдену... (*костюм*).
4. З пана Журдена сміється служниця... (*Ніколь*).
5. Хто хоче одружитися з Люсіль? (*Клеонт*)
6. Дорант був винен пану Журдену ... франків. (*18 тисяч*)
7. Хто підслухав розмову Доранта і Журдена? (*Ніколь*)
8. Що написав учитель музики для Журдена? (*Музику для серенади*)
9. Чому Люсіль і Ніколь пройшли повз Леонта й Ков'єля? (*Поряд була тітка Люсіль*)
10. Хто така Дорімена? (*Маркіза*)
11. На честь Дорімени пан Журден через Доранта влаштовує... (*бенкет*).
12. Кому першому спала думка одурити пана Журдена? (*Ков'єлю*)

ЖАН БАТИСТ МОЛЬЄР «МІЩАНИН-ШЛЯХТИЧ». ДІЇ ІV-V

1. Слово Журден на турецький манер — ... (*Джурдіна*).
2. «Сином турецького султана» був переодягнений ... (*Клеонт*).
3. Чому Люсіль згодилася виходити заміж за «сина турецького султана»? (*Упізнала Клеонта*)
4. До кого Ков'єль звертається з проханням допомогти їм із Клеонтом? (*До Доранта*)
5. Пана Журдена посвятили в... (*мамамуші*).
6. Яку назву має церемонія обману пана Журдена? (*Турецька церемонія*)
7. Який останній подарунок через Доранта зробив пан Журден маркізі Дорімені? (*Діамантовий перстень*)
8. Кому належить ці слова: «Я впевнена, що краще співати неможливо. Прекрасний спів». (*Дорімені*)
9. Чому бенкет був зупинений? (*З'явилася пані Журден.*)
10. Яку священну книгу несли двоє дервішів під час турецької церемонії? (*Коран*)
11. За кого пан Журден віддав заміж Школь? (*За Ков'єля-перекладача*)
12. Кому належать ці слова: «Чи знаєте ви, що син турецького султана завітав до нашого міста?» (*Ков'єлю*)

Мольєр “Міщанин-шляхтич”

1. Який титул мріє отримати пан Журден? (дворянський)
2. Кого наймає пан Журден? (учителів)
3. Яку науку відкриває Журден завдяки вчителю філософії? (він розмовляє прозою)
4. Ім'я пані, до якої залицяється пан Журден? (графиня Дорімена)
5. Граф, який позичає у Журдена гроші, вдаючи з себе справжнього товариша... (Дорант)
6. Що дарує пан Журден маркізі Дорімені? (діамантовий перстень)
7. Ім'я чесного і порядного хлопця, який залицяється до доньки пана Журдена... (Клеонт)
8. Хто допомагає Клеонтові влаштувати розіграш з паном Журденом? (його товариш Ков'єль)
9. Ким Ков'єль пропонує Клеонтові представити себе панові Журдену? (сином турецького султана)
10. У кого “посвячують” пана Журдена? (у “мамамуші”)
11. Кому належать такі слова: “От йолоп так йолоп! Другого такого й у цілому світі не знайдеш!” (Ков'єлю)
12. Чи згодився пан Журден віддати заміж Люсіль за Клеонта? (Так)

• Повторюємо вивчене.

А.

- 1.Справжнє ім'я Мольєра. (*Жан Батіст Поклен*).
- 2.Як звати головного героя комедії "Міщанин-шляхтич"? (*Журден*).
- 3.Яку науку опановував пан Журден разом з учителем філософії? (*Фонетику*).
- 4.Що незвичайного було у вбранні, принесеному кравцем панові Журдену? (*Квіти на ньому були розкидані голівками донизу*).
- 5.Яка риса характеру заважала панові Журдену вчитися? (*Упертість*).
- 6.Як реагує пан Журден на лестоці учня кравця? (*Оплачує кожне шанобливе звертання*).
- 7.Яка головна риса характеру притаманна панові Журдену? (*Маніакальне тяжіння до всього дворянського*).
- 8.Назвіть пари молодят. (*Люсіль — Клеонт, Ніколь — Ков'єль*).
- 9.Як Клеонт скористався пристрастю пана Журдена? (*Перевдягнувся турецьким вельможєю*).
- 10.У який сан висвятив Клеонт майбутнього тестя? (*"Мамамуші"*).
- 11.У чому полягала церемонія посвячення? (*Побиття дрючком*).
- 12.Поєднанням релігійних і світських мотивів, образів, складної алегоричності, прагненням вразити читача пишним, барвистим стилем, риторичним оздобленням твору хаактеризується... (*бароко*)
- 13.Виправте помилки: «Класицизм — це естетична художня система, що почала складатися з початку XVII ст. у Франції і проіснувала до початку XX ст.» (*з кінця XVI ст. в Італії і проіснувала до XIX ст.*).

Б.

1. Як називався театр, який започаткував Мольєр разом із Бежарами? (*"Блискучий Театр"*).
2. Скільки років Мольєр був мандрівним актором? (15).
3. Назвіть найвизначніші художні системи XVII ст. (*Бароко, класицизм*).
4. Хто правив Францією у середині XVII ст., коли "король-сонце" Людовік XIV був ще дитиною? (*Кардинал Джуліо Мазаріні*).
5. Композитор, скрипаль-віртуоз, танцюрист і неабиякий адміністратор. Музикант оркестру "24 скрипки короля", "композитор інструментальної музики", маєстро королівської родини. Хто це? (*Італієць Джованні Батіст Луллі. У Франції його звали Жан Батіст Люллі*).
6. Скільки п'єс належить Мольєру? (34).
7. Назвіть останню п'єсу Мольєра-актора. (*"Удаваний хворий"*).
8. Де і коли народився Жан Батіст Мольєр? (*У Парижі, 13 січня 1622 р.*).

9. Ім'я та професія батька письменника. (*Жан Батіст Поклен, королівський шпалерник*).
10. Яку освіту отримав драматург? (*Навчався в школі, потім приватно - під керівництвом філософа*).
11. У який час створював свої п'єси Мольєр? (*XVII ст. - час Людовіка XIV, "короля-сонця"*).
12. Франція XVII століття - наймогутніша абсолютистська держава в Європі. Розквіт французької державності супроводжується розквітом мистецтва. Серед здобутків французької літератури цієї доби можна назвати драматургію... (*Корнеля, Расіна, Мольєра*).

В.

1. Два Батісти, Люллі і Мольєр, створили 10 вистав, це здебільшого комедії-балети. Найвідоміші з них... (*"Мсьє де Пурсоньяк", "Шлюб мимоволі", "Міщанин-шляхтич"*).
2. Люллі брав участь у виставах також як і актор (грав На одній сцені з Мольєром). У "Міщанині" Мольєр грав... (*Журдена*), а Люллі - ... (*турецького муфтія*).
3. Яка п'єса завдала Мольєру багато клопоту? Якийсь невдоволений твором драматурга фанатик з духовних осіб звернувся до короля з проханням живцем спалити Мольєра. Після смерті письменника церква не дозволила поховати його на цвинтарі як автора комедій і атеїста. Прах драматурга був похований за огорожею цвинтаря (*"Тартюф"*).
4. Хто автор книги про Мольєра - "Жизнь господина де Мольєра"? (*М. Булгаков*).
5. Назвіть перекладачів Мольєра українською мовою. (*Володимир Самійленко, Максим Рильський, Ірина Стешенко*).
6. Вади Мольєра (*глухий голос, швидка мова*).
7. Які втрати пережив Мольєр? (*Смерть сина П'єра, друзів, інтриги*).
8. За іронією долі майбутній драматург жив у будинку, який парижани називали... (*«мавпячим»*).
9. Драматурга було перепоховано на кладовищі Лашез поряд з могилою... (*Лафонтена*).
10. Був неперевершеним актором в ролі (*комічних героїв*).
11. Мольєр експериментував із жанром старофранцузького фарсу, на основі якого писав невеличкі комічні вистави, так звані... (*дивертисменти*).
12. Створив особливу форму комедії, в якій поетичне слово поєднано з музикою і танцями – це (*комедія-балет*).

• Тести. П. Мольєр. «Міщанин-шляхтич».

1. Справжнє прізвище Мольєра:
  - а) Мольєр; б) Поклен; в) Кокнар.
2. Мольєр мав хист:
  - а) комедійного актора; б) трагедійного актора; в) комедійного і трагедійного актора.
3. Драматург був творцем:
  - а) «комедії помилок»; б) комедії масок»; в) «комедії характерів».
4. Помер Мольєр, граючи роль в комедії:
  - а) «Міщанин-шляхтич»; б) «Хворий, та й годі!»; в) «Витівки Скапена».
5. Поховали драматурга:
  - а) з великими почестями, з церковним обрядом;
  - б) без почестей, з церковним обрядом;
  - в) без церковного обряду, за муром цвинтаря.
6. Ім'я головного героя комедії «Міщанин-шляхтич»:
  - а) Журден; б) Клеонт; в) Ков'єль.
7. Мрія головного героя:
  - а) пошити гарне модне вбрання; б) вигідно видати заміж дочку; в) стати аристократом.
8. Здобути прихильність Дорімени Журдену допомагає:
  - а) Клеонт; б) Дорант; в) Ков'єль,
9. Дорімена була впевнена, що подарунки отримує від:
  - а) Доранта; б) Журдена; в) Клеонта,
10. Клеонт висвячує Журдена в сан:
  - а) мамаші; б) дєрвіша; в) муфтія.
11. Комедія закінчується:
  - а) весіллям; б) розлученням; в) смертю.

12. Автор прагне викликати у глядача до Журдена:

а) презирство; б) насмішку; в) співчуття.

• **Тестова перевірка знання комедії Мольєра "Міщанин-шляхтич".**

1. У якому році створено п'єсу "Міщанин-шляхтич":

а) 1667; *б) 1670; в) 1674.

2. За жанром "Міщанин-шляхтич":

*а) комедія; б) трагедія; в) драма?

3. Музику до твору написав:

а) Шопен; б) Гріг; *в) Люллі?

4. За чийм замовленням працював Мольєр над п'єсою:

а) Анни Бежар; * б) Людовіка XIV; в) Георга IV?

5. За законами якого літературного напрямку створено п'єсу:

а) романтизму; *б) класицизму; в) реалізму?

6. Де відбуваються події п'єси:

*а) в Парижі; б) в Лондоні; в) в Гамбурзі?

7. Хто головний герой твору:

а) Клеон; * б) пан Журден; в) пані Журден?

8. Що вивчав пан Журден:

*а) музику, танці, фехтування, філософію;

б) музику, літературу, танці, філософію;

в) музику, танці, фехтування, естетику?

9. Кого у творі посвячують у мамамуші:

а) Люсіль; б) Ніколь; * в) пана Журдена?

10. Скільки пар одружується наприкінці п'єси:

а) одна; б) дві; * в) три?

11. Хто такий пан Журден:

*а) міщанин; б) дворянин; в) граф?

12. Яка тема розмови хазяїна і його дружини:

*а) смішне становище чоловіка; б) майбутнє дочки; в) слуги?

• **Тест на знання тексту комедії**

1. Що пропонує подивитись пан Журден своїм вчителям:

а) панчохи; б) халат; в) домашній костюм?

2. Що замовив Журден вчителю музики:

а) пісню; б) нічого; в) серенаду?

3. Вчителів яких спеціальностей найняв собі пан Журден:

а) музики; б) математики; в) танців; г) фехтування;

д) філософії; е) історії?

4. Пан Журден просить вчителя танців у II дії:

а) навчити танцювати; б) кланятися маркізі; в) правильно ходити?

5. Що стало причиною сварки вчителів:

а) гроші; б) вплив на хазяїна; в) важливість їхнього ремесла?

6. З якими розділами науки знайомить вчитель філософії пана Журдена:

а) логікою; б) фізикою; в) етикою; г) правописом; д) малюванням?

7. Пан Журден щедро обдаровує майстрів, бо вони:

а) кажуть йому лестощі; б) просять в нього гроші; в) величають його.

8. Через що так рознервувалася Ніколь:

а) костюм хазяїна; б) прихід гостей; в) її вигнали з хазяйського дому.

9. Що просить Дорант у пана Журдена:

а) харчі; б) руку дочки; в) гроші?

10. Що подарував Журден маркізі:

а) діамант; б) золото; в) будинок?

11. Чим чи ким незадоволені Клеонт і його слуга:

а) своїми коханими; б) справами; в) відсутністю грошей?

12. Хто винний у сварці молодих людей:
  - а) батьки; б) тітка; в) людський поговор?
13. Чому пан Журден відмовляється видати заміж дочку за Клеонта?
  - а) він не дворянин; б) у нього немає батьків; в) він бідний?
14. Хто задумав маскарад:
  - а) Клеонт; б) пані Журден; в) Ков'ель?
15. Чим незадоволена Дорімена:
  - а) тим, що опинилася в чужому будинку; б) знаками уваги Доранта; в) плітками?
16. Що роблять в будинку пана Журдена граф і маркіза:
  - а) призначили зустріч; б) обідають; в) сваряться?
17. Що таке "мамамуші", на думку Журдена:
  - а) лайливе слово; б) подяка; в) високе звання?
18. Хто проводить посвячення в "мамамуші" пана Журдена:
  - а) Дорант; б) вища знать; в) удавані турки?
19. Чим закінчується вистава з турками:
  - а) шлюбною угодою; б) розладом шлюбної угоди; в) балет
20. Скільки років прослужив в армії Клеонт: а) 3, б) 6, в) 8.

• **Літературна гра «Упізнай героя за його реплікою»**

1. «Ми тут для того, щоб виконувати всі ваші бажання». (*Учитель музики*)
2. «Можна буде взяти ще й морську сурму. Морська сурма дуже мені подобається, вона така милозвучна». (*Пан Журден*)
3. «Серйозна людина не повинна зважати ні на які образи». (*Учитель філософії*)
4. «Гляньте-но: не кожний придворний має таке розкішне вбрання». (*Кравець*)
5. «А чи не пішов би ти краще до школи, щоб там тебе добре відшмагали на старості?» (*Пані Журден*)
6. «А той довготелесий фехтувальник? Цілий будинок здригається, коли він гупає ногами... І не зчуєшся, як він усю підлогу нам у залі повивертає». (*Ніколь*)
7. «Слово честі, пане Журдене, я страх як скучив за вами!» (*Граф Дорант*)
8. «То пусте! Я охоче прощаю їй її гнів. Ваше серце, мабуть, дуже дороге для неї, і немає нічого дивного в тому, що, володіючи таким скарбом, вона завжди в тривозі». (*Маркіза Дорімена*)
9. «Добродію, я вирішив обійтися без посередників і дозволяю собі звернутися до вас із проханням... Є одна річ, що про неї я давно вже мрію. Це прохання надто важливе для мене, і через те я звертаюся до вас особисто...» (*Клеонт*)
10. «Дозвольте ж мені довести справу до кінця. Отож він прибув сюди просити у вас руки вашої донечки...» (*Ков'ель*)

• **Диктант «Розумники й розумниці»**

1. Назвіть особливості українського бароко. (*Оптимізм, буяння рослиноподібних форм*)
2. Назвати засади барокової літератури. (*Парадоксальне поєднання суперечностей — пафосу й трагізму, гріха та розкаяння, життя і сну*)
3. Яку культурно-історичну епоху називають оганьбленим титаном? (*Бароко*)
4. Великий вплив на формування українського бароко мали... (*фольклорні джерела, особливо відчутні в таких жанрах «народного бароко», як вертепна драма, жартиливо-народійні різдвяні та великодні вірші*).
5. Ознаки барокової культури простежуються у творах української літератури... (*Івана Вишенського, Мелетія Смотрицького, Івана Величковського (у його віршах), Григорія Сковороди, козацьких літописих Григорія Граб'янки і Самійла Величка*).
6. Хто в Україні перекладав знаменитий твір П. Кальдерона «Життя — це сон»? (*І. Франко, Михайло Ливинець, Микола Лукаш*)
7. Французький класицизм формувався за правління (*короля Луї XIV*).
8. У вихованні високого художнього смаку і критеріїв естетично досконалого мистецтва значна роль належить такому літературному напрямку, як *{класицизм}*.

9. Теоретичні засади класицизму у Франції XVII ст. розробив: (Н. Буало).
10. Правила класицизму досконало розроблені у творі («Поетичне мистецтво» Н. Буало).
11. Кардинал, за ініціативою якого у 1634 році була заснована Французька Академія. (Рішельє)
12. Головне правило класицизму — правило... (трьох єдностей).
13. Головне завдання класицистів — (сприяти моральному удосконаленню людей).

ГОТУЄМОСЬ ДО ЗНО (Бароко. Класицизм) ПІДСУМКИ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ

• Завдання з вибором однієї правильної відповіді

1 варіант .

Укажіть правильну відповідь:

1. Який літературний напрям першим набув загальноєвропейського масштабу:
  - а) реалізм;
  - б) бароко;
  - в) рококо;
  - г) класицизм?
2. Коли відбувається визнання бароко як літературного напрямку, культурно-історичної епохи:
  - а) XVII ст.;
  - б) XVIII ст.;
  - в) XIX ст.;
  - г) XX ст.?
3. Які уявлення лежать в основі світогляду бароко:
  - а) про людину як самоцінність;
  - б) про гармонійну особистість;
  - в) про дисгармонійність світу;
  - г) про еволюційний розвиток людства?
4. Використання яких художніх засобів є характерним для літератури бароко:
  - а) епітетів;
  - б) метафор;
  - в) уособлень;
  - г) порівнянь?
5. Якою особистістю є типовий герой літератури бароко:
  - а) гармонійною;
  - б) героїчною;
  - в) бунтівливою;
  - г) мрійливою?
6. Який конфлікт провідний у драмі Кальдерона «Життя - це сон»:
  - а) сатиричний;
  - б) ліричний;
  - в) соціально-побутовий;
  - г) філософсько-моральний?
7. Який жанр є провідним у літературі класицизму:
  - а) трагедія;
  - б) комедія;
  - в) драма;
  - г) роман?
8. Хто є теоретиком класицизму:
  - а) Мольєр;
  - б) Корнель;
  - в) Расін;
  - г) Буало?
9. Яка епоха є каноном для митців класицизму:
  - а) античність;
  - б) середньовіччя;
  - в) Відродження;
  - г) бароко?
10. Яка якість людини є культовою в мистецтві бароко:
  - а) душа;
  - б) розум;
  - в) почуття;
  - г) сила?
11. Який жанр провідний у творчості Мольєра:
  - а) трагедія;
  - б) комедія;
  - в) драма;
  - г) байка?
12. Які людські вади нещадно викриваються в комедії «Міщанин-шляхтич»:
  - а) жадібність, скупість;
  - б) марнославство, претензії на аристократизм;
  - в) лінощі, байдикування; дармоїдство;
  - г) хитрість, крутість, лукавство?

Відповіді : 1б, 2в, 3в, 4б, 5в, 6г, 7а, 8г, 9а, 10б, 11б, 12б

2 варіант

Завдання з вибором правильної відповіді

1. Укажіть, як називали добу класицизму у Франції:
  - а) «доба Расіна»; б) «доба Мольєра»;
  - в) «доба Корнеля»; г) «доба Лафонтена».
2. Укажіть назву театру, який заснував Мольєр:
  - а) «Сучасний театр»; б) «Блискучий театр»;
  - в) «Славетний театр»; г) «Класичний театр».

3. Укажіть основну пристрасть пана Журдена, героя п'єси Мольєра:
  - а) до всього нового; б) до всього прекрасного;
  - в) до всього старовинного; г) до всього дворянського.
4. Укажіть героя, який є втіленням здорового глузду в комедії Мольєра:
  - а) Клеонт; б) Дорант; в) пані Журден; г) Ніколь.
5. Укажіть, ким був граф Дорант:
  - а) радником короля; б) нареченим Люсіль;
  - в) одним із учителів Журдена; г) збіднілим дворянином.
6. Укажіть справжнє ім'я Мольєра:
  - а) Жан Батіст Гренуй; б) Джон Гріффін;
  - в) Жан Батіст Поклен; г) Семюель Леггорн Клеменс.
7. Укажіть зайве правило творення драматичних творів доби класицизму,
  - а) єдність дії; б) єдність характерів;
  - в) єдність місця; г) єдність часу.
8. Укажіть країну, у якій виник класицизм:
  - а) Англія; б) Франція; в) Італія; г) Іспанія.
9. Укажіть п'єсу Мольєра, ідеєю якої є думка: «Негідно приховувати своє справжнє походження...»:
  - а) «Тартюф»; б) «Скупий»; в) «Мізантроп»; г) «Міщанин-шляхтич».
10. Укажіть, чого, на думку Журдена, бракує його доньці для повного щастя:
  - а) багатства; б) порядного чоловіка; в) титулу;
  - г) знайомств при дворі короля.
11. Укажіть, ким за походженням був пан Журден:
  - а) ремісником; б) буржуа; в) дворянином; г) селянином.
12. Укажіть, від чийого імені граф Дорант передає маркізі Доримені подарунки:
  - а) від свого імені; б) від імені пана Журдена;
  - в) від імені короля; г) від імені незнайомця.

• **Завдання з вибором кількох правильних відповідей**

1. Укажіть риси характеру пана Журдена:
  - а) інтелігентність; б) самозасліпленість; в) брутальність; г) довірливість; д) чемність; е) освіченість.
2. Укажіть літературні напрями, які сформувались у XVII ст. в Європі:
  - а) реалізм; б) бароко; в) романтизм; г) класицизм;
  - д) сентименталізм; е) ренесанс.
3. Укажіть, яких учителів запросив до себе пан Журден:
  - а) учителя танців; б) учителя малювання;
  - в) учителя музики; г) учителя фехтування.

• **Завдання на встановлення відповідності (логічні пари)**

4. Установіть відповідність між літературним напрямом і його характерними рисами.

а) Пишний, барвистий стиль;	1) Бароко;
б) орієнтація на античність;	2) класицизм.
в) тяжіння до контрастів, складної метафоричності;	
г) нормативність мистецтва.	
5. Розташуйте в хронологічній послідовності події в п'єсі Ж. Б. Мольєра «Міщанин - шляхтич».
  - а) Урочистий обід, улаштований Журденом на честь маркізи;
  - б) весілля Леонта і дочки Журдена;
  - в) посвячення Журдена в «мамамуші»;
  - г) зустріч Журдена з учителями і кравцем,

(г, а, в, б)

6. Установіть відповідність між персонажами, які беруть участь у любовних колізіях п'єси «Міщанин-шляхтич».

а) Клеонт;	1) Ніколь;
б) Ков'єль;	2) Доримена;

- в) Журден; 3) Люсіль.
г) Дорант.

(а3, б1, в2, г2)

7. Установіть відповідність між жанрами та їх класифікацією у мистецтві класицизму:

1) трагедія	а) піднесений
2) комедія	б) високий
3) драма	в) середній
г) низький	

(1б, 2г, 3в)

8. Установіть відповідність між митцями та жанрами мистецтва:

1) Кальдерон	а) трагедія
2) Мольєр	б) комедія
3) Рембрандт	в) драма
4) Гендель	г) опера
д) живопис?	

(1в, 2б, 3д, 4г)

9. Установіть хронологічну послідовність повчань поетичного мистецтва:

- А) Н.Буало «Мистецтво поетичне»;
Б) Арістотель «Поетика»;
В) М. Рильський «Поетичне мистецтво»;
Г) Горацій «Послання до Пісонів»?

(1б, 2г, 3а, 4в)

10. Позначте назву теоретичного трактату Н.Буало, у якому було узагальнено теоретичні засади літератури класицизму.

- А «Поетичне мистецтво»; Б «Характери»;
В «Роздуми про мистецтво»; Г «Мистецтво віршування».

11. Позначте твір іспанського драматурга Педро Кальдерона де ла Барки:

- А «Сон літньої ночі»; Б «Любов до життя»; В «Життя - це сон»; Г «Життя Галілея».

Мольєр “Міщанин-шляхтич”

1. Який титул мріє отримати пан Журден? (дворянський)
2. Кого наймає пан Журден? (учителів)
3. Яку науку відкриває Журден завдяки вчителю філософії? (він розмовляє прозою)
4. Ім'я пані, до якої залицяється пан Журден? (графиня Дорімена)
5. Граф, який позичає у Журдена гроші, вдаючи з себе справжнього товариша... (Дорант)
6. Що дарує пан Журден маркізі Дорімені? (діамантовий перстень)
7. Ім'я чесного і порядного хлопця, який залицяється до доньки пана Журдена... (Клеонт)
8. Хто допомагає Клеонтові влаштувати розіграш з паном Журденом? (його товариш Ков'єль)
9. Ким Ков'єль пропонує Клеонтові представити себе панові Журдену? (сином турецького султана)
10. У кого “посвячують” пана Журдена? (у “мамамуші”)
11. Кому належать такі слова: “От йолоп так йолоп! Другого такого й у цілому світі не знайдеш!” (Ков'єлю)
12. Чи згодився пан Журден віддати заміж Люсіль за Клеонта? (Так)

Тести до ЗНО (з відповідями). КЛАСИЦИЗМ. Підготовка до ЗНО

1. Зародження класицизму пов'язують з
А Іспанією Б Італією В Францією Г Росією Д Англією
2. Взірцем для наслідування у класицизмі були
А Відродження Б Античність В Просвітництво Г Середньовіччя Д Бароко

3. Ідеальним героєм класицизму є
 А мрійник, який мріє про світле майбутнє
Б громадянин, відданий державі й монарху
 В песиміст, який скорився долі
 Г лицар, відданий Чарівній Пані
 Д бунтівник, який повстає проти влади
4. У драматургії класицизму діяло правило
 А трьох відповідностей Б трьох розбіжностей В трьох закономірностей
Г трьох єдностей Д трьох протилежностей
5. До високих жанрів у ієрархічній жанровій системі класицизму належали
 А комедія, сатира, байка **Б трагедія, ода, епічна героїчна поема (епопея)**
 В роман, оповідання, повість Г сонет, еклога, елегія Д казка, легенда, балада
6. В основу класицизму було покладено філософське вчення
 А матеріалізм **Б раціоналізм** В стоїцизм Г ідеалізм Д екзистенціалізм
7. Ознакою класицизму як літературного-художнього напрямку є
 А протиставлення реальності та ілюзії
 Б схильність до наукового аналізу закономірностей розвитку суспільства
 В прагнення до неясності вислову, навіювання певного настрою
 Г ігнорування усіх літературних канонів, змішування жанрів
Д дотримання «правил трьох єдностей»
8. Автором твору «Життя пана де Мольєра» є
 А Андре Моруа Б Іван Тургенєв В Федір Достоєвський
 Г Лев Толстой **Д Михайло Булгаков**
9. Мольєр та його трупа для свого театру в 1658 р. після тріумфу комедії «Закоханий лікар» отримали приміщення
 А Бургундського отелю **Б Пті-Бурбон** В Пале-Рояль
 Г Лувру Д Пантеону
10. «Мольєр чи не найвсенародніший і тому прекрасний художник нового часу». Так писав про Мольєра
 А Михайло Булгаков **Б Лев Толстой** В Федір Достоєвський
 Г Борис Пастернак Д Гійом Аполлінер
11. Творчість Мольєра репрезентує літературний напрям
 А барокко Б просвітницький класицизм
 В сентименталізм **Г класицизм** Д романтизм
12. Жанр, який уславив Мольєра
 А епічна поема **Б комедія** В трагедія Г сонет Д роман
13. П'єса Мольєра «Міщанин-шляхтич» — це
 А комедія-опера Б трагікомедія В драматична комедія
 Г комедія-буф **Д комедія-балет**
14. В основу комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич» покладено
А історію візиту делегації посла турецького султана
 Б випадок із життя самого Мольєра В анекдот
 Г старофранцузьку хроніку Д розповідь дружини Мольєра
15. Справжнє ім'я Мольєра
 А Жан Батіст Люллі **Б Жан Батіст Поклеен** В Анрі Марі Бейль
 Г Франсуа Марі Аруе Д Жан-Жак Руссо
16. Яка п'єса Мольєра була заборонена в перший день прем'єри, а Мольєр так висловився про цю подію: «Оригінали домоглися заборони копії»?
 А «Мізантроп» **Б «Тартюф»** В «Дон Жуан» Г «Міщанин-шляхтич»
 Д «Удаваний хворий»
17. Мольєр убачав призначення комедії в тому, щоб
 А повчати людей Б навчати людей гарних манер
 В виховувати достойного громадянина **Г розважати людей, виправляючи їх**
 Д примусити людей замислитись над важливими питаннями

18. Церковна влада відмовлялася ховати Мольєра за християнським обрядом, тому що він був
 А атеїстом Б еретиком **В актором** Г злидарем Д самовбивцею
19. Мольєра вважають творцем
 А низької комедії **Б високої комедії** В трагедії Г комедії-буф Д комедії-балету
20. Перекладачі творів Мольєра українською мовою
 А Тарас Шевченко, Іван Франко
 Б Леся Українка, Ольга Кобилянська
В Ірина Стешенко, Максим Рильський
 Г Борис Тен, Анатоль Перепадя
 Д Василь Щурат, Богдан Лончина
21. Автор музики до комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич»
А Жан Батіст Люлі Б Вольфганг Амадей Моцарт В Крістоф Глюк
 Г Йозеф Гайдн Д Йоганн Себастьян Бах
22. Герой, який мріяв стати дворянином, введений у комедії Мольєра
 А «Дон Жуан» **Б «Міщанин-шляхтич»** В «Удаваний хворий»
 Г «Тартюф» Д «Мізантроп»
23. Головний герой комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич»
 А Клеонт **Б Журден** В Дорант Г Ков'єль Д Ніколь
24. Пан Журден переслідує таку мету:
 А він хоче здобути освіту і стати вченим
Б він вирішив стати коханцем маркізи Дорімени і завдяки їй увійти до аристократичних кіл
 В він хоче стати актором Г він хоче стати драматургом
 Д він хоче стати композитором
25. Пан Журден для того, щоб стати освіченим
 А займається самоосвітою Б вступає до єзуїтського коледжу
 В купує собі диплом Сорбонни
Г наймає вчителів музики, танців, фехтування, філософії
 Д відвідує бібліотеку
26. Головна риса пана Журдена
А пиха Б відвага В прагнення до знань Г патріотизм Д пристрасність
27. Ім'я дочки пана Журдена
 А Ніколь Б Дорімена В Росаура **Г Люсіль** Д Офелія
28. Після вдаваної посвяти панові Журдену було присвоєно неіснуючий титул
 А кишмиш Б мушмула В мамалига **Г мамамуші** Д бешбармак
29. Події у комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич» тривають
А 1 день Б 3 дні В 2 тижні Г 1 місяць Д 1 рік
30. Пан Журден не хотів одружувати свою доньку з Клеонтом, тому що він
 А був бідний **Б був недворянського походження**
 В не кохав Люсіль Г був неосвічений Д був не французом
31. Образ Клеонта є втіленням
 А лицемірства Б розрахунку **В честі та людської гідності**
 Г захланності та пихатості Д зарозумілості
31. Пан Журден подарував маркізі
 А кімнатну собачку **Б діамантовий перстень** В абонемент в оперу
 Г берилу діадему Д картину
32. Здивувався, дізнавшись про те, що він говорить прозою, персонаж комедії Мольєра «Міщанин-шляхтич»
 А Дорант Б Ков'єль В Клеонт **Г Журден** Д Ніколь
33. Покарання пана Журдена за чванство відбувається у сцені
 А бійки вчителів Б примірки костюма **В посвячення в мамамуші**
 Г весілля його дочки Люсіль Д бенкету на честь маркізи Дорімени

10. Позначте ім'я головного героя драми Педро Кальдерона.

а) Сигізмундо; б) дон Педро; в) Лаерт; г) Франсіско.

11. Укажіть, чого, на думку Журдена, бракує його доньці для повного щастя.

а) Багатства; б) порядного чоловіка; в) титулу; г) знайомств при дворі короля.

Завдання з вибором кількох правильних відповідей

13. Укажіть риси характеру пана Журдена:

а) інтелігентність; б) брутальність; в) самозасліпленість; г) довірливість;
д) чемність; е) освіченість.

14. Укажіть літературні напрями, які сформувались у XVII ст. в Європі:

а) реалізм; б) бароко; в) романтизм; г) класицизм; д) сентименталізм; е) ренесанс.

Завдання на встановлення відповідності (логічні пари)

15. Установіть відповідність між персонажами, які беруть участь у любовних колізіях п'єси Мольєра «міщанин-шляхтич».

а) Клеонт;	1. Школь;
б) Ков'єль;	2. Дорімена;
в) Журден;	3. Люсіль
г) Дорант	

Завдання відкритої форми з короткою відповіддю

16. Узагальнене судження в стислій, художньо-ефектній формі, в основі якого нерідко лежить логічно несподіваний поворот думки, — це ... (афоризм).

17. Драматичний твір, у якому засобами гумору та сатири розвінчують негативні суспільні та побутові явища, а також зображують смішні життєві положення і характери, — це ... комедія.

Завдання відкритої форми з розгорнутою відповіддю (2 бали)

18. Чому сцени навчання пана Журдена викликають сміх?

19. Як бароко вплинуло на подальший розвиток світової культури?

ЧАСТИНА ШОСТА ЛІТЕРАТУРА XX- XXI СТОЛІТЬ У ПОШУКАХ СЕБЕ І ВИСОКОГО ПОЛЬОТУ

Розділ 1. «Ти назавжди береш на себе відповідальність за тих, кого приручив»

Антуан де Сент-Екзюпері

1. Батьківщина письменника. (Франція).

2. Які дві пристрасті займали однакове місце в душі цієї людини? (Любов до неба і до літератури).

3. Яким було дитинство письменника? (Щасливим, хоча батька втратив рано, та мати допомогла синові відкрити красу світу).

4. Які винаходи здійснив у дитинстві? (Велосипед з крилами, телефон із старих бляшанок).

5. Чим любив займатися в дитинстві? (Складати казки, малювати, грати на скрипці, займатися технікою).

6. Улюблена професія. (Льотчик).

7. Яка версія смерті письменника? (Збитий фашистськими винищувачами упав у море).

8. У якому році з'явився «Маленький принц»? (1943).
9. Жанр твору? (Казка – притча).
10. Що таке притча? (Повчальний алегоричний твір, орієнтований на доведення життєвих цінностей).
11. Що слово притча означає на давньоруській мові? («Те, що приміряється до чогось». Притча запрошує читача приміряти на себе ситуації, описані у творі, аби замислитися над власним життям).
12. Чим притча схожа до байки? (Повчальністю та алегоричністю форми).
13. У чому відмінність притчі і байки? (Притча налаштовує на пошук моралі, а не підносить повчальний висновок у готовому вигляді, і притча може бути значно більшого обсягу, ніж байка).
14. Кому посвячена казка? (Леонові Верту, коли він був маленьким).
15. Що таке казка? (Розповідний твір про вигадані, фантастичні події.)
16. Алегорія – це... (Художній засіб за допомогою якого узагальнене поняття розкривається через конкретні образи).
17. Який висновок щодо світу дорослих і дітей робить автор у присвяті? («Усі дорослі колись були дітьми, але мало хто з них про це пам'ятає»).
18. Чи можна вважати цей вислів афоризмом? Що таке афоризм? (Так. Короткий, оригінальний влучний вислів, узагальнення, глибока думка, виражена в лаконічній формі).
19. Яке слово він писав з великої літери, підкреслюючи тим цінність людської душі й людської гідності. («Людина»)
20. Червоною ниткою проходить через усі твори французького письменника ідея... (відповідальності)
21. У казці-притчі «Маленький принц» крилаті слова: «Ти назавжди береш на себе відповідальність за тих, кого приручив» належать .... (мудрому лису)

Сент – Екзюпері «Маленький принц»

I

1. Який малюнок розповідач побачив у книзі «Невигадані пригоди»? (Удав ковтає жертву цілком, не розжовуючи).
2. Скільки йому було років, коли він намалював свій перший малюнок? (6).
3. Що він намалював? (Удава, який проковтнув слона).
4. Як сприйняли малюнок дорослі? (Не зрозуміли, порадили краще цікавитися уроками).
5. Що і чому втратив розповідач у 6 років? (Віру в себе; дорослі переконали хлопчика, що він не має хисту до малювання тільки тому, що не зрозуміли його малюнків).
6. Яку обрав іншу професію після «кар'єри художника»? (Навчився водити літаки).
7. Як він перевіряв усіх дорослих, особливо тих, які неначе мали світлий розум? (Показував їм малюнок №1).
8. Що бачили на малюнку дорослі? (Капелюх).
9. Про що тоді говорив з дорослими? (Про гру в бридж і гольф, про політику й краватки).
10. Чи став розповідач дорослим? (Дорослим він себе не відчував, лише прагнув пристосуватися до їхнього світу, зрозуміти їх. «Я довго жив серед дорослих. Я бачив їх зовсім близько. І через це, зізнаюся, не почав думати про них краще». Дуже схоже на : «Я довго жив серед тигрів»).
11. Яке головне почуття героя? (Сум, відчуття самотності людини, яку не розуміють оточуючі).

II

1. Де і яка аварія сталася з льотчиком? (6 років тому у Сахарі зламався мотор літака).
2. Чому справити мотор було для льотчика завданням життя або смерті? (Бо питної води мав лише на 8 днів).
3. Хто збудив його вранці? (Незвичайний хлопчик).
4. Про що він попросив льотчика? (Намалювати баранця).
5. Що дуже вразило льотчика? (Хлопчик розгадав його малюнок про удава і слона).

6. Скільки баранців він намалював?($3+1=4$: 1) зовсім кволий, 2) великий баран з рогами, 3) надто старий, 4) ящик.)
7. Який малюнок сподобався?(Четвертий).
8. Що побачив хлопчик у ящику?(Маленького баранця, який заснув).
9. Чому хлопчикові найбільше сподобався останній малюнок? (У дітей добре розвинена уява, фантазія, тому хлопчик навіть «побачив», що баранець «заснув»).
10. Хто був цей хлопчик?(Маленький принц).
11. Яке головне почуття розповідача у 2 розділі?(Здивування: **Як?** З'явився в пустелі хлопчик. **Навіщо?** Попросив намалювати баранця. **Невже?** Хлопчик зрозумів дитячі малюнки льотчика).

III

1. Як пілот зрозумів, звідки узявся маленький принц?(Коли пілот пояснював йому, що це літак і що він на ньому літав, принц вигукнув: «Отже і ти прибув з неба, з якої планети?» От де розгадка його таємничої появи.)
2. Що відповів маленький принц пілоту, коли той запропонував намалювати кілок і мотузку, щоб прив'язувати баранця?(Безглуздя, у мене там усе дуже маленьке).
3. Як ви розумієте слова хлопчика: «Якщо йти все вперед та вперед, далеко не зайдеш...»? (1. У прямому значенні цей вислів означає, що планета хлопчика дуже маленька, тому ані баранцеві, ані Маленькому принцові розгулятися ніде. 2. В переносному значенні (якби дія відбувалася на Землі) ця фраза може означати, що якщо йти все вперед та вперед, не зупиняючись, то не буде часу, щоб «обрости» друзями, власним домом, тим, що таке важливе для людини. Буде шлях, але не буде щастя від теплих людських стосунків.)
4. Можна вважати фразу афоризмом?(Так).

V

1. Про яку трагедію розповів Маленький принц пілоту на третій день?(Про баобаби – тропічні дерева зі стовбуром надзвичайної товщини).
2. Яку шкоду вони могли заподіяти? (Грунт планети уражений насінням баобабів, а коли розпізнати надто пізно, то вже ніколи його не позбудешся.)
3. Чому Маленькому принцові потрібно було виполювати паростки баобабів? (Щоб вони не вирости, не пробили своїм корінням планету. І якщо планета маленька, а баобабів багато, вони розірвуть її на шматки).
4. Яке дуже корисне і для нас правило щодня виконував Маленький принц?(Прибрався сам уранці – ретельно прибери свою планету», сторінка 324, останній абзац).
5. Як ви розумієте цей вислів? (У прямому значенні – людині потрібно стежити за чистотою і порядком на своїй планеті. Треба не смітити, вчасно прибирати, захищати її, стежити за екологічним станом рідної планети в переносному значенні – не можна забувати про чистоту духовну, треба берегти свою душу від паростків зла. Духовна чистота не менш важлива за фізичну).
6. Що таке астероїд? (Мала планета, що обертається навколо сонця).
7. Символом чого є баобаби?(Символом зла, руйнування. У переносному значенні – якщо не працювати над собою, не «виполювати» паростки зла у своїй душі, то воно розростеться, заповнить усю душу, серце людини і може розірвати його. Пригадайте вислови: «лопнути від злості», «сійте розумне, добре, вічне»).
8. Про що нове дізнався пілот про принца четвертого дня вранці?(Про улюблене заняття принца – спостерігати чи милуватися заходом сонця).
9. Скільки разів на день він міг бачити захід сонця?(43 рази).
10. Коли він спостерігав захід сонця? (Коли було дуже сумно).

VIII

Що викохав принц з маленького пагінчика?(квітку)
 Якою вона була?(гордовита і вередлива)
 Про що признався принц(що не вмів її тоді любити)

IX

Що робив на планеті щоранку?(поправ свою планету, почистив вулкани, вирвав баобаби, полив квітку)

Скільки було вулканів?(два діючі, один погаслий)

Що дуже вразило маленького принца?(коли він попросився з квіткою, вона вибачилася і побажала йому бути щасливим, сказала, що любить)

Що зачили її слова: «Та не барися, це мене дратує. Намислив іти, то йди»(бо не хотіла, аби маленький принц бачив, як вона плаче.)

X

1. Які подорожі здійснив Маленький принц, перш ніж потрапити на Землю?(Подорожі на сусідні астероїди).

2. Скільки астероїдів і які він відвідав?(Шість: 325, 326, 327, 328, 329 і 330).

3. Хто жив на першому астероїді?(Король без підданих).

4. Улюблене заняття короля? (Давати розумні накази, бо не терпить непокори).

5. Як король називав принца?(Підданим).

6. Про що попросив принц короля?(Наказати, щоб був захід сонця).

7. Чи виконав король це прохання?(Ні, він сказав, що дасть цей наказ о 7 годині 40 хвилин вечора).

8. Як король це пояснив?(Якби я наказав своєму генералові літати, як метелик, з квітки на квітку, або написати трагедію, або обернутися на морського птаха і генерал не виконав би наказу, то хто був би винен?).

9. Чому король має право вимагати покори?(Бо накази розумні: «Від кожного треба вимагати тільки те, що він може зробити. Основою влади має бути розум.»).

10. Ким хотів призначити король принца, аби він залишився?(Міністром юстиції - правосуддя).

11. Кого ж повинен судити принц, якщо на планеті живе один король?(Себе. «Себе судити набагато важче, ніж інших. Якщо ти зможеш правильно судити самого себе, то ти справді мудрий»).

12. Чи можна назвати короля розумним?(І так, і ні. Він начебто говорить мудро, але в цей же час пропонує принцові судити старого щура, а потім помилувати його, щоб потім було кого судити знову.)

13. Що запропонував принц королю?(Наказати, щоб він негайно вирушив у дорогу).

14. Що крикнув король, коли принц пішов? («Призначаю тебе своїм послом»).

15. Яку рису характеру уособлює у собі король? (Владолюбність).

16. Що подумав Маленький принц?(«Дивні люди ці дорослі»).

XI

1. Хто жив на другій планеті?(шанюлюб).

2. Як він називає принца?(Шанувальник).

3. Що порадив честолюбець принцу?(Поплескати в долоні).

4. Навіщо плескати в долоні?(Тоді честолюбець знімав капелюха і кланявся).

5. У чому полягав сенс життя шанюлюбця? (Викликати захоплення, пошану до своєї особи).

6. Що здивувало хлопчика у розмірковуваннях честолюбця?(Честолюбця зовсім не хвилювало, що його ні з ким порівнювати, він не прагнув чогось досягти, щоб викликати справжнє захоплення).

7. Яку оцінку дає йому принц?(Пихатий, гонористий. «Для пихатих усі інші – їхні шанувальники. Гонористі люди не чують нічого, крім похвали».)

8. Які це гонористі?(Перебільшене поняття про свою гідність, чванливі, пихаті, бундючні, занозисті, честолюбні).

9. Що означає, на думку честолюбця, шанувати?(Визнавати, що він найвродливіший, найкраще одягнутий, найбагатший і найрозумніший на планеті.)

10. У чому полягає небезпека такої життєвої позиції? (Марнославні люди хочуть чути лише компліменти, не замислюючись над власними недоліками, які можна було б виправити, якби вони прислухалися до критики. Небезпека такої життєвої позиції – в байдужості до навколишнього світу, небажанні допомогти тому, хто потребує допомоги та неможливості самовдосконалення).

11. А що значить насправді шанувати?(*Відчувати або виявляти глибоку повагу до когось, поважати. Шануватися – вести себе пристойно, як належить, слухатися і гідно триматися, зберігати самоповагу. «Хто шанується, того і люди шанувати будуть»*).

12. Що подумав принц, втікаючи від честолюбця?(*«Ці дорослі – таки дуже дивні люди»*).

XII

1. Хто жив на третій планеті – 327? (*Пияк*).

2. Навіщо він п'є?(*Щоб забути, що йому соромно*).

3. А чи справді соромно пити?(*Так, бо п'яна людина веде себе зовсім не по-людськи, не контролює себе*).

4. Що таке сором? (*Сором – почуття сильного збентеження, зняковіння через свою погану поведінку, недостойні дії, вчинки; стид, страм. «У кого совісті нема – нема й сорому»*).

5. Поведінка п'яної людини вам подобається? Що ви відчуваєте до п'яної людини?

6. Що здивувало Маленького принца у поясненнях цього героя?(*Замкнене коло: П'ю (навіщо?) – щоб забути (що?) – що совісно (від чого?) – що п'ю. Нелогічність учинків героя, відсутність спроб розірвати це замкнене коло, змінити своє життя на краще*).

7. Які риси характеру переважають в образі п'янички?(*Нелогічність, слабкість*).

8. Що подумав принц, покидаючи планету п'яниці?(*«Ці дорослі, без сумніву, дуже, дуже дивні люди»*).

XIII

1. Кому належала четверта планета 328? (*Бізнесменові, ділкові*).

2. Яким бізнесом він займався, чим володів?(*Зірками*).

3. Чим зайнята ця людина?(*Постійно рахує зірки*).

4. Скільки випадків трапилося, коли бізнесмена щось турбувало?(*Три*).

5. Хто ж турбував цю заклопотану людину?(*Хрущ – 22 роки тому, приступ ревматизму – 11 років тому, і тепер принц, який чекав відповіді на своє запитання, адже він не відступав, доки не діставав відповіді*).

6. Скільки ж зірок нарахував бізнесмен? (*501622731, бо дуже любить точність*).

7. Що ж він робить із зірками? (*Володіє ними*).

8. Навіщо ними володіти? (*Щоб бути багатим*).

9. Навіщо бути багатим?(*Щоб купувати нові зірки*).

10. «Якщо у мене є хустина, я можу її пов'язати. Якщо є квітка – можу зірвати і взяти з собою. А ти ж не можеш забрати зірок!» Що на ці слова відповів бізнесмен?(*Ні, але я можу покласти їх у банк*).

11. Як Маленький принц пояснив бізнесмену, що від його справи немає користі?(*Сторінка 333: «У мене є квітка, я щоранку її поливаю. У мене є три вулкани, я щотижня їх прочищаю... І моїм вулканам, і моїй квітці корисно, що я ними володію. А зіркам од тебе нема ніякої користі...»*).

12. Як зреагував на це бізнесмен? (*Відкрив рота, але так і не знайшов, що відповісти*).

13. Яку рису характеру уособлює ділок? (*Любов до багатства, не романтичність*).

14. Доведіть, що ділок – неромантична людина.(*Увесь час працює, рахує зірки, але ніколи не милується їхньою красою, навіть не пам'ятає, як вони називаються: «Такі маленькі, золоті, усякий ледар як подивиться на них, так і замріється»; багатство потрібне йому для власного збагачення, а не для радощів життя*).

15. Що подумав Маленький принц, покидаючи планету?(*«Ці дорослі таки незвичайні люди»*).

XIV

1. Чим була цікава 5 планета?(*Найменша, на ній якраз вистачало місця для ліхтаря і ліхтарника*).

2. Чому принц подумав, що ліхтарник не так недоречний, як король, честолюбець, бізнесмен і пияк?(*Бо в його роботі принаймні є сенс*).

3. Але навіщо серед неба, на планетці, де нема ні будинку, ні населення, засвічувати ліхтар? Який сенс в роботі ліхтарника?(*«Коли він засвічує свій ліхтар – то ніби*

народжується ще одна зірка або квітка. Коли він гасить ліхтар – це присипляє ту зірку чи квітку. Дуже гарне заняття. Це справді корисно, бо красиво»).

4. Яка тривалість дня на планеті?(1 хвилина).

5. Чи важкою була робота ліхтарника?(Так, він не відпочивав).

6. Що порадив йому принц?(Щоб ішов не поспішаючи, і весь час буде на сонці – і не треба включати ліхтар, день триватиме доти, доки захочеться).

7. Чому порада не порадувала ліхтарника?(Бо найбільше у світі він любить спати).

8. Які почуття викликав ліхтарнику Принца?(Повагу!).

9. Чим сподобався ліхтарник принцу?(Що вірно виконував свій наказ і що не думає про себе).

10. Про що із жалем подумав принц?(Що ліхтарник міг би бути його другом, але його планета надто маленька, на двох там немає місця.)

11. Чому насправді ще жалкував принц за цією планетою?(Бо на ній за 24 години можна було 1440 разів бачити захід сонця.)

12. Які риси характеру уособлює ліхтарник? (Вірність слову, не егоїстичність).

13. Що уособлює географ, який жив на 6 планеті? (Відсталість, не допитливість).

Узагальнюємо

- Чому герої, що живуть на астероїдах, не мають імен? (Це не конкретні люди, а узагальнення, алегоричні образи.)

- За яким принципом обирає своїх героїв Екзюпері? (Професійні якості, риси людського характеру.)

- Які б ще професійні особливості і якості людей міг описати Екзюпері, якби Земля була не 7-ю, а 8-ю планетою на шляху Маленького принца? Запропонуйте своїх героїв для 7-ї планети. (Лікар, учитель, генерал, хвалько, модниця, оратор.)

- Що спільного у побудові розділів, які розповідають про жителів астероїдів? З чого вони починаються? (З опису жителя планети, який займається своєю звичайною справою.)

- Як описує планету автор? (Декількома штрихами автор описує обстановку і необхідні атрибути існування героя: армія пляшок, трон, рахівниця.)

- Як ставляться герої до Маленького принца? (Вони сприймають його, як необхідну їм людину: королеві – підданий, честолюбцеві – шанувальник, географові – мандрівець. Як особистість Маленький принц їх не цікавить.)

- Що є головним у кожному розділі? (Діалог.)

- Про що говорять герої? (Жителі планети розповідають про себе, Маленький Принц намагається зрозуміти, в чому сенс такого життя.)

- Коли Маленький принц починає нудитися? (Коли йому все стає зрозумілим про людину: герой або розмірковує нелогічно (п'яниця, ділок), або не розуміє абсурдності свого існування (король, честолюбець). Найголовніше: герої не хочуть змінювати своє життя, вони замкнені на своїх недоліках та слабостях.)

- Якими словами закінчуються майже всі зустрічі з жителями планет? («Які дивні люди ці дорослі!»)

XVI

1. Назва сьомої планети, яку відвідав принц. (Земля).

2. Чим ця планета відрзнялася від попередніх?(Величезна за розмірами. Велика кількість населення: 111 королів, 7000 географів, 900000 бізнесменів, 7, 5 млн. пияків, 311 млн. честолюбців. Тобто близько 2 млрд. дорослих людей).

3. Скільки ліхтарників було до винайдення електрики?(На всіх 6 континентах 462 511 чоловік).

4. У якому місці на земній кулі було по одному ліхтарю?(На Північному полюсі і на Південному полюсі: ліхтарники тут працювали двічі на рік).

XVII

1. Чому так здивувався Маленький принц, опинившись на Землі?(Бо не побачив жодної живої душі).

2. З ким він зустрівся?(Із змією).

3. Де саме відбулася ця зустріч?(У Африці, у пустині).

4. Як пояснив принц причину подорожі на Землю? (*Покинув свою планету, бо посварився з однією квіткою*).
5. Символом чого є змія?(*Смерті, мудрості*).
6. Що повідомила про себе змія?(*Що має багато сили, може занести далі, ніж будь-який корабель, і що повертає всіх землі, з якої всі вийшли, що вона розв'язує всі загадки*.)
7. Що означають слова змії: «Я можу віднести тебе далі, ніж будь-який корабель?» (*Змія – невелика істота, але могутня, тому що може позбавити життя кого завгодно. Вона жаліє Маленького принца, але пропонує йому свою «допомогу» на той випадок, якщо вона йому знадобиться*.)
8. Як ви розумієте слова змії: «Серед людей теж самотньо»? (*Можна почувати себе самотньо навіть у натовпі людей, якщо не маєш друзів, однодумців, близьких за духом людей. Яскравий приклад – оповідач, якому було самотньо у світі дорослих і який зустрів духовно споріднену душу в пустелі, за тисячі миль від людського житла*.)

XX

1. Куди нарешті потрапив принц після довгих блукань?(*До трояндового саду*).
2. Що дуже вразило принца?(*Всі вони були схожі на його квітку*).
3. Чому принц відчув себе дуже нещасним?(*Його квітка розповідала йому, що вона одна така у всьому світі – а тут лише в одному саду 5 тисяч таких же квіток*).
4. Що зробив принц?(*Заплакав*) Чому?(*Думав, що має таке багатство – єдину в світі квітку, а то звичайнісінька троянда. Тільки тепер він дізнався, що його квітка – звичайна троянда, а не виняткова, загадкова рослина, подібної до якої немає у Всесвіті*.)

XXI

1. Хто з'явився в саду?(*Лис*).
2. Про що попросив його принц?(*Щоб він погрався з ним, бо сумно*).
3. Що відповів лис?(*Що не може гратися, бо не приручений*.)
4. Кого шукає Маленький принц?(*Друзів*).
5. Що означає «приручити»? («*Привернути до себе*»).
6. Як пояснює лис, що означає привернути до себе? (*Сторінка 340, 1 абзац: «Ти для мене поки що тільки маленький хлопчик...»*).
7. Що означає «приручити»? Чи ви кого-небудь приручали? («*Приручити*» означає *відчувати сильну прихильність до когось, ніжність, любов, почуття відповідальності*.)
8. Як зміниться життя Лиса після приручення? («*Якщо ти мене приручиш, моє життя немов сонцем освітиться. Твої кроки я буду відрізняти від тисячі інших. Почувши кроки людей, я завжди тікаю і ховаюсь. Та твоя хода покличе мене, мов музика, і я вийду зі своєї схованки. І ще – дивись! Бачиш, он там, у полях, колоситься пшениця? Я не їм хліба. Колосся мені не потрібне. Поля пшениці мені ні про що не говорять. І це сумно. А ти маєш золоте волосся. І як чудово буде, коли ти мене приручиш! Золота пшениця буде нагадувати мені про тебе. І я полюблю шелест колосся від вітру...»*).
9. Які риси необхідно мати людині, щоб «приручити» когось? (*Бути дуже терплячим*).
10. В чому суть діалогу Маленького принца і Лиса?

«Настав час прощання.

- Я буду плакати за тобою, - зітхнув Лис.

- Ти сам винний, - сказав Маленький принц. – Я не хотів, щоб тобі було боляче, ти сам побажав, щоб я тебе приручив ...

- Так, звісно, - сказав Лис.

- Але ти будеш плакати!

- Так, звісно.

- Отже, тобі від цього погано.

- Ні, мені добре, - заперечив Лис. – Пригадай, що я говорив про золоте колосся». (*Лис буде страждати від розлуки з Маленьким принцом. Але ще гірше для нього було б не мати друга взагалі. Лис буде згадувати про Маленького принца, дивлячись на золоте колосся пшениці, і пам'ятати, що колись у нього був друг, який його приручив*.)

11. Які секрети відкриває Лис Маленькому принцові? («*Бачить одне лиш серце. Найголовнішого очима не побачиш*»; «*Ти назавжди відповідальний за всіх, кого приручив*».)

12. Як ви розумієте ці слова? (*Треба довіряти своєму серцеві, діяти так, як воно велить. Відчувати відповідальність за людей, які стали тобі близькими, піклуватися про них, підтримувати в складних життєвих ситуаціях. Слово «назавжди» у Екзюпері підкреслює неможливість зради, розриву стосунків між близькими людьми. Так повинно бути, на думку письменника. Так не завжди буває, на жаль. Чи не тому так багато нещасних людей у світі?*)

13. Чи розумів хлопчик слова Лиса? (*Так, він повертається додому, щоб зберегти свою квітку, бо вона – єдина й неповторна, хоча й дуже схожа на всі інші троянди. Сторінка 342: «Ви красиві, але пусті. Заради вас не хочеться померти ... Мені вона одна дорожча від усіх вас. Це її, а не вас я поливав кожного дня. Її, а не вас накривав скляними ковпаками ... Я слухав, як вона жалілася і як вихвалялася, я прислухався до неї, навіть коли вона замовкала. Вона – моя».*)

14. Як пояснив Лис принцу причину того, що троянда така дорога йому? (*«...ти віддав їй стільки часу. ...ти відповідаєш за свою троянду»*).

15. У чому суть алегоричного образу Лиса? (*Лис – друг.*)

16. Що зрозумів і навчився Маленький принц під час перебування на землі? (*Він зрозумів, що таке справжня дружба і любов; почав цінувати свою вередливу, але прекрасну троянду; знайшов на Землі друзів – Лиса та льотчика.*)

17. Які риси характеру притаманні Екзюпері? (*Мужність, сміливість, відповідальність, чуйність, доброта...*)

18. Як ви гадаєте, чи був письменник справжнім другом, чи вмів він любити? (*Так, бо він завжди прагнув прийти на допомогу іншим людям, проявляв чуйність і доброту.*)

«Продовжте речення»

19. Який зміст ви вкладаєте в слова дружба, любов? Що означає для вас дружити, любити? Дружити – це ... (*допомагати, ділитися, підтримувати, цікавитися...*)

Любити – це ... (*піклуватися, радіти, співчувати ...*)

XXIV

1. Скільки часу льотчик перебував у пустелі після того як потерпів аварію (*Тиждень*).

2. Куди вирушили принц і льотчик? (*Шукати воду*).

3. Розгадаємо останню загадку Маленького принца: «Вода буває потрібна і серцю» (*Крім звичайної спраги існує ще й спрага духовна, що виникає, коли людині необхідне розуміння, підтримка, співпереживання... як тіло не може довго жити без води, так і душа людини не витримає довго без дружби, любові, розуміння*).

4. Коли ці слова зрозумів льотчик? (*Коли ніс на руках стомленого принца, який спав. Льотчик був зворушений і йому здавалося, що несе скарб.*)

XXVI

1. Що знаходилося поряд із криницею? (*Руїна старого кам'яного муру*).

2. З ким розмовляв Маленький принц? (*Із змією*).

3. Про що вони домовлялися? (*Про зустріч вночі, і принц питав, чи добра отрута і чи не буде він довго мучитися*).

4. Що злякало льотчика? (*Він теж побачив жовту змію, від укусу якої людина гине за 30 секунд*).

5. Що зробив льотчик? (*Витяг револьвер і кинувся до змії, але вона залізла між каміння*).

6. Що завжди носив принц? (*Золотий шарф*).

7. Про що повідомив Маленький принц льотчика? (*Що сьогодні вночі мине рік і його зірка опиниться якраз над тим місцем, де рік тому він впав і почав прощатися*).

8. Яким настроєм перейняті останні розділи казки? (*Вони сумні, тому що маленький принц збирається залишити Землю, розлучатися зі своїми друзями. Льотчикові боляче слухати розмову хлопчика й змії, адже він хоче зберегти Маленького принца, але той все ж таки вирішив повернутися додому*).

9. Що подарував принц льотчикові на згадку про себе? (*Сміх*).

10. У чому загадка цього подарунку? Розгадаємо. (*Люди мають свої зірки, які перестають бути звичайними зорями. Для одних вони – дороговказ, для інших – маленькі вогники. Для вчених зорі – складні задачі. Для мого бізнесмена вони золоті. Але всі ці зірки мовчать. А в*

тебе будуть такі зірки, яких більше ні в кого не має... у тебе будуть зірки, які вміють сміятися!»)

11. Зачитайте останній діалог принца і льотчика на сторінці 348.

12. Як ви розумієте зникнення Маленького принца? Чому воно так схоже на смерть? Чи це й є смерть? (Маленький принц нібито повертається на свою зірку. І читачам, й оповідачеві дуже хочеться вірити, що так воно і сталося. Можливо, цей сум – від розлуки, від усвідомлення неможливості побачитися знову? Автор книги не дає однозначної відповіді на це питання. Мабуть, тому, що втратити друзів завжди важко й сумно, навіть якщо вони залишаться жити.)

13. Які цінності, на думку Екзюпері, найголовніші у житті? (Любов, дружба, відданість, відповідальність, праця ...)

14. Чого навчає казка «Маленький Принц»? На яких моральних заповідях наголошує у цьому творі Екзюпері? Ми дізнаємося про це, «відкривши» **«Скарбничку золотих висловів»:**

А) «Якщо йти все прямо та прямо, далеко не підеш...»-

(Необхідно мати прихильність до когось, близькі, дружні стосунки; не бути як «перекотиполо»);

Б) «Усі дорослі колись були дітьми, але мало хто з них про це пам'ятає» -

(Подорослішавши, не намагайся знищити дитину в собі);

В) «Прокинувся уранці, умився, привів себе до ладу – й одразу ж упорядкуй свою планету»

-

(Потрібно дотримуватися чистоти як фізичної, так і моральної, берегти свою планету);

Г) «Треба було давати оцінку зважаючи не на слова, а на справи» -

(треба робити висновки про людину за її справами (слова можуть не відповідати дійсності));

Д) «Якщо зумієш зробити правильні висновки про себе, значить, ти мудрий!» -

(Оцінювати себе об'єктивно, визнавати свої помилки);

Е) «Бачить одне лише серце. Найголовнішого очима не побачиш» -

(довіряти своєму серцю, його велінням);

Є) «Ти назавжди відповідальний за тих, кого приручив» -

(Бути вірним, відданим другом, нести відповідальність за близьких людей).

Підсумовуємо прочитане.

1. Доведіть, що «Маленький принц» - філософська казка-притча. (Цей твір казка, тому що в ньому розповідається про фантастичні події; притча, тому що має яскраво виражений повчальний характер, містить у собі мораль; філософська, тому що розглядаються «вічні» проблеми – любові, дружби, життя, смерті.)

2. Які почуття у вас виникли, коли ви вперше прочитали казку? (Із перших сторінок книги серце огортає сум. Ніхто й ніколи не розумів малюнка пілота, а значить, і його душу. Маленький принц теж почувався дуже самотньо. Таке враження, що вони обидва загубились у просторах всесвіту. Основний настрій казки – сум відчуженості.)

3. Чим були обумовлені ваші почуття? (Навколо лише пустеля, людей немає, а якби вони й були, мабуть, ніхто не звернув би уваги на того, кому сумно...)

4. Чому герої зустрічаються у пустелі? (Пустеля – це символ духовної пустоти суспільства й спустошеності людської душі, яка втратила надію).

5. У якому місці книги хотілося плакати? Коли сумний настрій зникає, та чи назавжди?

(Особливо хочеться плакати в тому місці книги, де до Маленького принца озивається тільки луна (р. XIX): «Будьте моїми друзями, я зовсім один. – зовсім один... зовсім один... зовсім один – відповіла луна». Дуже вражає також глава XX, де принц плаче, повалившись на траву. Але поступово сумний настрій зникає, коли з'являється лис, коли пілот і принц знаходять живу воду, однак наприкінці знову повертається сум. Маленький принц повернувся на свою планету, пілот – додому, та що буде з ними далі й що буде з усім людством, - невідомо.. чи буде на решті людина комусь потрібна, чи знайде вірних друзів, чи зрозуміє хтось її мрії та бажання – ці питання залишаються без відповіді).

6. Відчуття всесвітньої скорботи, туги самотності єднає Сент-Екзюпері з іншими письменниками першої половини ХХ ст. – наприклад, з австрійським поетом Рільке, якого Сент-Екзюпері дуже любив, а також з українським поетом М. Вороним. Послухайте вірші цих поетів і визначте спільні образи, які є і в казці, і в поезіях. (Спільний образ – це загублена дитина. У Вороного – «покинута в лісі», у Рільке – «загубиться у тиші», а у Сент-Екзюпері – загубилась у всесвіті. Глом для блукань дитини стає темрява. У Вороного – «і, мов нагла мара, мені світ весь од сонця закрила», у Рільке – «ми бачимо відбиток далини, що нами й тьмарена», у Сент-Екзюпері – маленький принц любить дивитися на захід сонця, після якого наступає темрява.)

7. Чому саме дитина постає в центрі цих творів? Хто протистоїть дитині? (Дитина – це душа світу. Її бачення – природніше, людяніше, отже, правильніше, ніж у дорослих. Дитина більше відчуває серцем, ніж розумом. Тому її почуття можна вважати духовним барометром світу. Журба дитини – ознака того, що в небезпеці не тільки сучасність, а й майбутнє. Дитині протистоять дорослі люди.)

8. Чи є у дорослих імена, говориться про конкретних дорослих? (Ні.) Чому дорослі не мають власних імен? (Це розповідь не про конкретних людей, а про людство й душу людини взагалі. Дорослі й діти протиставляються не за віковими ознаками (пілот теж доросла людина, але він зберіг у собі дитячу душу), а за системою цінностей, що важлива для них.)

9. Які цінності важливі для дорослих? (Гроші, влада, кар'єра, честолобство.)

10. Чого прагне дитяча душа? (Взаєморозуміння, чистоти у стосунках, радості кожного дня, краси, дружби, вони чесні, совісні.)

11. Який основний конфлікт казки? (Зіткнення двох систем цінностей, справжніх і фальшивих, духовних і химерних.)

12. За допомогою якого композиційного прийому розкривається світ дорослих у творі? (Основний композиційний принцип побудови казки – це мандрівки та діалоги Маленького принца. Подорожуючи по різних планетах принц зустрічається з різними істотами, розмовляє з ними, шукає істину.)

13. Поясніть роль алегоричних образів казки: змії, лиса, троянди, вулкана, гори, поїздів, стрілочника, криниці, пустелі, баранця, астероїда, баобаба, руїни кам'яного муру, зірки. (Змія – символ чарівної сили, спокуси, мудрості, знання людської долі, відновлення. Лис – життєва мудрість. Троянда – жіночність, вірність, чистота стосунків. Баранець – символ дитячої фантазії, світ дитинства. Астероїд – символ дому. Баобаб – жорстокість, черствість, руйнівне зло. Вулкан – символ відповідальності. Гора – високий ідеал, мета. Поїзди – людські долі. Стрілочник – вища сила, що керує долею. Криниця – духовність, істина. Пустеля – самотність, спустошеність душі. Руїна кам'яного муру – смерть, загибель цивілізації. Зірка – дороговказ, недосяжна досконалість.)

Літературний диктант

1. Визначте жанр твору «Маленький принц» Антуан де Сент-Екзюпері. (Казка-притча.)
2. Що таке казка? (Казка – це прозовий твір про вигадані, фантастичні події.)
3. Що таке притча? (Притча – невелике оповідання, яке містить повчання в іншомовній, алегоричній формі.)
4. Що таке алегорія? (Алегорія – це художній засіб, за допомогою якого узагальнене поняття розкривається через конкретні образи.)
5. У якій пустині зазнав аварії пілот Екзюпері? (У пустині Сахара.)
6. Як звали героя, який розбудив зі сну пілота? (Маленький принц.)
7. Що попросив намалювати маленький герой пілота? (Баранця.)
8. Якого розміру була планета Маленького принца? (Планета була розміром у будинок.)
9. На скількох планетах побував принц? (На семи.)
10. Про яку квітку піклувався хлопчик? (Про троянду.)
11. Хто із героїв проживав на першому астероїді? (Король.)
12. Із жителем якої планети Маленький принц хотів би подружитися? (Із ліхтарником.)
13. Кому належала четверта планета? (Бізнесменові.)
14. Які квіти цвіли у саду на планеті Земля? (Троянди.)
15. Кого приручив Маленький принц? (Лиса.)

16. Чи залишився Маленький принц на планеті Земля? *(Ні).*
1. Скільки розділів у творі «Маленький принц»? *(27 розділів.)*
2. Кому присвятив книжку А. де Сент-Екзюпері? *(Другові Леону Верту.)*
3. Навіщо льотчик купив собі фарби та кольорові олівці? *(Малювати портрет Маленького принца, щоб не забути його.)*
4. Що і чому втратив оповідач у 6 років? *(Віру в себе.)*
5. Чому маленькому принцу потрібно було виполовати баобабі? *(Щоб вони не вирости і не розірвали планету.)*
6. Яку рису характеру уособлює в собі король? *(Владолюбство.)*
7. Хто жив на п'ятій планеті? *(Ліхтарник.)*
8. Що подарував хлопчик льотчику? *(Свою усмішку та сміх.)*
9. Які риси характеру притаманні Маленькому принцу до його подорожі? *(Маленький принц дбайливо ставився до планети, опікувався нею.)*
10. Кому належать слова: «... І люди усі однакові. І мені трохи нудно. Але якщо ти мене приручиш, моє життя буде ніби сонцем осяяне.» *(Лисові.)*
11. Кому належала шоста планета? *(Географові.)*
12. Чому герої, що живуть на астероїдах, не мають імен? *(Це не конкретні люди, а алегоричні образи.)*
13. Які риси характеру притаманні троянді? *(Горда, кокетлива, вередлива.)*
14. Кому належать слова: «... За п'ятдесят чотири роки, що я живу на цій планеті, було тільки три випадки, коли мене щось турбувало...» *(Бізнесмену.)*
15. Якими словами закінчуються майже всі зустрічі з жителями планет? *(«Які дивні люди ці дорослі!»)*
16. Чим щовечора любив милуватися Маленький принц? *(Заходом сонця.)*
17. Де відбулася остання зустріч Маленького принца та льотчика? *(Поблизу криниці, на руїнах старого муру.)*
18. Яким настроєм пройняті останні розділи твору? *(Сумним.)*
19. Які цінності людини найголовніші у житті? *(Любов, дружба, відданість, працелюбність.)*
20. Які твори письменника ви запам'ятали? *(«Маленький принц», «Цитадель», «Планета людей».)*

Тести

А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц»

1. А. де Сент-Екзюпері – письменник:
  - а) англійський; б) французький; в) німецький.
2. Антуан народився у шляхетній ... родині:
  - а) князівській; б) баронській; в) графській.
3. Де потрапив у аварію оповідач із казки «Маленький принц»:
  - а) у горах; б) у пустелі; в) на морі?
4. Питної води він мав од сили на:
  - а) два дні; б) три дні; в) тиждень.
5. «Так я узнав ще одну важливу річ: його планета навряд чи більша ніж...»:
  - а) будинок; б) кімната; в) місто.
6. Маленький принц жив на планеті:
  - а) астероїд Б-612; б) астероїд В-612; в) астероїд Д-612.
7. Грунт планети був геть уражений жакхливим насінням:
  - а) кульбаб; б) баобабів; в) будяків.
8. Маленький принц мав правило: «Прибрався сам уранці – ретельно прибери і свою...»:
  - а) постіль; б) оселю; в) планету.
9. Довгий час хлопчик мав тільки одну розвагу:
  - а) милуватися сходом сонця;
  - б) милуватися заходом сонця;
  - в) прогулянки планетою.

10. Троянда на планеті Маленького принца боялася:
а) протягів; б) тигрів; в) гусениць.
11. Хто із жителів планет, які відвідав Маленький принц, уособлював відповідальність:
а) король; б) ліхтарник; в) географ?
12. Про кого Маленький принц сказав: «Він єдиний, хто міг би стати моїм другом. Але його планета надто маленька...»:
а) короля; б) бізнесмена; в) ліхтарника?
13. Кого першого зустрів хлопчик на Землі:
а) льотчика; б) змію; в) лиса?
14. «З людьми теж самотньо», - запевняє:
а) троянда; б) змія; в) лис.
15. Вулкани на планеті Маленького принца сягали йому до:
а) колін; б) пояса; в) плеч.
16. Яким треба бути, на думку лиса, що приручити його:
а) розумним; б) добрим; в) терплячим?
17. Головне, як вважав лис, можна побачити:
а) серцем; б) очима; в) через лупу.
18. Поїзд у казці символізує:
а) постійну дорогу;
б) людські долі;
в) спустошення душі.
19. Скільки часу витрачає людина, за словами торговця пілюлями, щоб втамувати спрагу:
а) 53 хвилини; б) 43 хвилини; в) 33 хвилини?
20. Скільки часу Маленький принц пробув на Землі:
а) тиждень; б) місяць; в) рік?
21. З чим порівнював воду Маленький принц у словах: «Коли ти дав мені напитися, вона була наче...»:
а) мед; б) музика; в) пісня?
22. Маленький принц говорив, що вода буває потрібна і ...
а) очам; б) душі; в) серцю.
23. А. де Сент-Екзюпері вважав, що «величезний край, з якого ми усі прийшли», - це:
а) дитинство; б) космос; в) Земля.
24. «Маленький принц» - це:
а) казка-повість; б) казка-притча; в) казка-драма.

Ключ: 1б; 2в; 3б; 4в; 5а; 6б; 7б; 8в; 9б; 10а; 11б; 12в; 13б; 14б; 15а; 16в; 17а; 18б; 19а; 20в; 21б; 22в; 23а; 24б.

Літературний диктант

1. А. де Сент-Екзюпері - відомий ... письменник *(французький)*;
2. За жанром «Маленький принц» - це ... *(казка- притча)*
3. Оповідач у творі – це ... *(пілот)*
4. Пілот і Маленький принц зустрілись у ... *(пустелі)*
5. Маленький принц жив на астероїді... *(В-612)*
6. На своїй планеті Маленький принц опікувався... *(трояндою і вулканами)*
7. Перелічіть планети, які відвідав Маленький принц по дорозі на Землю *(планети Короля, Честолюбця, П'янички, Ділка, Ліхтарника, Географа)*
8. Кого першого зустрів Маленький принц на Землі? *(гадюку)*
9. Маленький принц приручав на Землі ... *(Лиса)*
10. Що попросив намалювати пілота Маленький принц? *(баранця)*
11. Скільки часу перебував герой на Землі? *(рік)*
12. Закінчи речення «Ти завжди відповідаєш за тих, кого...» *(приручив).*

Тест

1. Кому А. де Сент-Екзюпері присвятив твір "Маленький принц":
А) батькові Жану-Марку Сент-Екзюпері   Б) дружині Консуело
В) матері Марі де Фонколомб   г) другу Леонові Верту
2. Яку тему вводить Сент-Екзюпері у присвяті до твору "Маленький принц":
А) романтика польотів,   б) жахи війни та страждань
В) протистояння дорослих і дітей,   г) система освіти у Франції
3. Від чийого імені ведеться оповідь у творі:
А) маленького принца, б) пілота, в) дорослого принца, який виріс і згадує дитинство
Г) від третьої особи, про яку нічого невідомо
4. Де відбувається основна дія твору Сент-Екзюпері "Маленький принц":
А) у пустелі Гобі, б) у садку, де ростуть троянди, в) у пустелі Сахара
Г) на авіаційній базі десь у Франції
5. Яка квітка росла на планеті маленького принца:
А) айстра, б) троянда, в) мак, г) тюльпан
6. Яким чином маленький принц покинув рідну планету:
А) відлетів на ракеті, б) відлетів на хмарці, в) відлетів з мандрівними птахами
Г) відлетів на літаку
7. Укажи назву астероїда маленького принца:
А) жовтий астероїд, б) В – 48, в) астероїд вулканів
Г) В - 612
8. "Маленький принц" за жанром – це:
А) повість-притча, б) Казка, в) повість-казка, г) казка-притча
9. Кому належать слова: "Ці дорослі - дивакуваті люди":
А) ліхтарнику, б) маленькому принцу, в) шанюлюбу, г) лису
10. Хто з героїв твору говорив, що "...Людям уже бракує часу щось узнавати. Вони купують готові речі в торговців":
А) маленький принц, б) лис, в) географ, г) ліхтарник
11. Кому належать слова: "Увечері накрийте мене ковпаком. У вас тут надто холодно. Дуже незатишна планета":
Дуже незатишна планета":
12. Найголовніше можна побачити лише...:
А) очима, б) серцем, в) у телескоп, Г) через збільшувальне скло

Розділ 2. Життя як політ

1. З чим порівнює життя Річард Бах? (З польотом)
2. Де народився письменник? (В американському місті Оук-Парк)
3. Від кого, за сімейною легендою, походить рід письменника? (Від композитора Й. С. Баха)
4. Чим захоплювався хлопчик з дитинства? (Літаками, саморобними моделями)
5. У якому віці письменник уперше піднявся в небо? (У 17 років)
6. У якому університеті навчався Річард? (У Каліфорнійському)
7. Яку кар'єру розпочав письменник після навчання? (Військового льотчика)
8. З чим були пов'язані всі професії Баха? (Із захопленням літаками)
9. Чим займався Річард паралельно з професійною діяльністю? (Друкував науково-популярні статті у фахових журналах)
10. Завдяки якому твору Бах став знаменитим? («Чайка Джонатан Лівінгстон»)
11. Який жанр, за визначенням самого автора, твору про птаха, який упевнено й безстрашно прямує до мети? (Повість-притча)
12. Яка пристрасть була у Джонатана? (Політ)

1. Аналіз 1 частини

– Де відбуваються події твору? *(На березі моря у зграї чайок)*

– Чому Джонатан йде проти всієї Зграї, не підкоряється їй? *(Він незадоволений рослинним існуванням, тому віддає перевагу не щоденній бійці за риб'ячі голови, а вільному польоту)*

– Чи були вдалими його спроби навчитися літати? *(Не завжди, бо він дуже часто падав.)*

«Стрімкий ривок уперед, потім – униз, відчайдушний змах крил, вертикальне падіння. А потім – і так щоразу – його ліве крило завмирало на підйомі, він хилився набік, припиняв махати правим крилом і, безладно перевертаючись у повітрі, кулею мчав униз.

Він ніяк не міг здолати цей підйом на великій швидкості. Він зробив десять спроб – і всі десять разів, коли швидкість перевищувала сімдесят миль за годину, втрачав рівновагу і стрімголов летів у воду»).

– Яке відкриття зробив Джонатан під час нічних польотів? *(«Короткі крила. Короткі крила сокола! Ось тобі й відповідь. Який я був дурний! Усе, що мені треба, – це маленьке, крихітне крило; все, що мені треба, – це скласти крила, так, щоб у польоті ворушити самими кінчиками! Короткі крила».)*

– Роблячи один експеримент за другим, Джонатан не зупиняється на досягнутому і піднімається на висоту 5 тисяч футів. Що стало найбільшою його перемогою на цій висоті? *(Він переборює свій страх перед небом та польотами.)*

– Чому Джонатан впав? *(Він ще не досить вправно володіє своїм тілом та крилами, тому й не зміг зупинитися.)*

– До яких наслідків призвело те, що Джонатан навчився-таки літати? *(Зграя вигнала його, він став вигнанцем.)*

«Ти нам більш не брат, – нарешті промовили чайки одна по одній, а потім з поважним виглядом затулили собі вуха і повернулися до нього спинами»).

– Чому Зграя не підтримує Джонатана і називає його відступником? *(Зграя не хоче нічого міняти в своєму житті, інших чайок все задовольняє.)*

– Що втратила Зграя, вигравши Джонатана? *(Можливість пізнати щось нове, вони відмовилися «повірити в чарівну красу польоту, хоча їм варто було тільки відкрити очі, щоб її побачити».)*

– Чи шкодує Джонатан, що він живе на самоті? *(Ні, адже він навчився літати, спати в повітрі, тримати курс уночі, мандрувати разом із вітром, він позбавився від страху, суму, злостивості і «жив дуже довго і був по-справжньому щасливим.»)*

– Куди кличуть Джонатана дві самотні чайки? Як ви зрозуміли їх слова : *«Ми прилетіли, щоб забрати тебе у височінь, щоб забрати тебе додому?» (Чайки забирають Джонатана на Небо, бо одне навчання скінчилось, і настав час навчатися чогось нового.)*

Аналіз 2 частини

– Чим небесні чайки відрізнялися від земних? *(На Небі Джонатана розуміли і підтримували.)*

– Яке заняття було головним для небесних чайок? Зачитайте. *(Небесні чайки вивчали мистецтво польотів та вдосконалювали його. «Це були просто дивовижні птахи, і кожен з них тренувався щодня, багато годин поспіль, вивчаючи все нові та нові таємниці повітроплавання»).*

– Чому старійшина Чіанг вважає Джонатана унікальним? *(Бо Джонатан дуже швидко вчиться, він за короткий проміжок часу зміг багато чого опанувати.)*

– Якщо Джонатан так багато вже вивчив, то він вже не хоче навчатися чогось нового? *(Ні, хоче, бо він просить Чіанга розказати йому про ідеальну швидкість.)*

– Що таке абсолютна швидкість? Чому її не можна виміряти? *(Це досконалість, а вона не має меж.)*

– Навіщо Старійшині і Джонатану володіти абсолютною швидкістю? *(З її допомогою можна опинитися в будь-якому місці. «Перелетіти можна куди завгодно і за будь-який*

час, коли захочеш, – сказав Старійшина. – Я побував скрізь і всюди, куди міг поплинути думкою.»)

– Коли Чіанг покинув Небеса, він попросив Джонатана усвідомити, що таке любов. Як ви гадаєте, навіщо? (Бо все, що ми робимо, робиться через любов до дому, родини, оточуючих, батьківщини.)

– Чому Джонатан все частіше згадував Землю? (Він розмірковує про таких чайок, якою був колись сам, «які намагаються вирватися за межі вроджених обмежень, досягнути значення польоту, що виходить за грань поняття про нього лише як про спосіб добути скоринку хліба.»)

– Чи зрозумів Джонатан своє призначення? (Так, він усвідомив, що народився для того, щоб бути Вчителем для тих, «хто шукав і кому потрібен був лише шанс, щоб відкрити істину для себе».)

– Хто такий Флетчер Лінд? Чим доля цієї чайки схожа на долю Джонатана? (Це молода чайка, яка теж зазнала багато горя і страждань від Зграї. Він, як і Лівінгстон став вигнанцем, а ще, більш за все він хоче літати.)

– Які загальнолюдські цінності вміщує Р. Бах в слова Джонатана в кінці 2 частини? Зачитайте. («Не суди їх надто суворо, Флетчере! Вигнавши тебе, чайки зашкодили тільки собі, і настане день, коли вони це зрозуміють, коли вони побачать те, що ти бачиш зараз. **Прости їх і допоможи їм зрозуміти.**»)

«Чайко Флетчере Лінд, чи так сильно ти хочеш літати, що зможеш **простити Зграю**, і навчатись, і колись повернутись до них і передати їм свої знання?» Автор говорить про прощення тих, хто тебе образив, скривдив. Ідея прощення запозичена з Біблії.)

3. Аналіз 3 частини

– Скільки учнів з'явилося у Джонатана? (Разом із Флетчером їх було ще 6.)

– Чого прагне Джонатан навчити своїх учнів? (Він хоче, аби вони зрозуміли, що вони вільні, нічим не обмежені. «Усе, що нас обмежує, треба відкинути. Ось навіщо ми маємо опанувати високу швидкість, і малу швидкість, і фігурний політ...»)

– Навіщо Джонатан вирішив повернутися на Землю? (Бо вони вільні летіти туди, куди їм заманеться, вони вільні бути такими, якими вони є. Він прагне показати вихід з рутинної буденності до наповненої змістом, цікавого життя.)

– Якої істини навчив Джонатан Флетчера? (Він навчив його любові до Зграї, до кожної чайки, бо треба бачити в ній лише добро, а не ненависть, треба допомагати кожному, щоб вони змогли побачити свою істинну сутність.)

– Джонатан передає право бути Вчителем Флетчеру. Чому він покидає свого найкращого учня? (Бо його чекають інші чайки, яких треба багато чому навчити, бо Флетчер уже здобув стільки знання, що може і сам передавати їх іншим птахам. «А тобі не спадало на думку, що десь можуть бути інші зграї та інші Флетчери, що їм учитель потрібний іще більше, ніж цьому Флетчеру, бо він уже знайшов шлях до світла?»)

– Коли Флетчер-учень перетворюється на Флетчера-Учителя? (Це сталося тоді, коли Флетчер зрозумів, що ніяких обмежень немає, що він вільний в своїх думках і діях.)

– Яким є головний конфлікт повісті? (Конфлікт між сірою масою людей (Зграя) та особистістю (Джонатан))

– Як вирішується цей конфлікт в повісті? (Зграя вважає, що вони не здатні пізнати сенс життя, бо він недосяжний, вони кинуті у цей світ лише для того, щоб їсти та жити доти, доки вистачить сил. З цим категорично не згоден Джонатан, яким керує жага пізнання: «Тисячі років ми ризикуємо в пошуках риб'ячих голів, але зараз нарешті стало зрозуміло, навіщо ми живемо: **щоб пізнавати, відкривати нове, бути вільними.**».)

- **Тема повісті** (Зображення героя, який не хотів бути таким як усі, якого не цікавили низькі турботи повсякденності)

– Визначте основну **ідею твору.** (Жити – це не боятися робити щось нове, розвиватися, самовдосконалюватися, не стояти на місці, постійно йти вперед.)

– Чому для розкриття головної ідеї Р. Бах звернувся до образу чайки? *(Тому що тільки в польоті ми уявляємо собі абсолютну свободу, сяяння безкраїх небес і п'яниво-чисте холодне повітря. А хто як не чайка є найяскравішим втіленням безмежної свободи!)*

– Джонатан залишив земний світ і продовжив шлях вдосконалення. Що ж він, а разом із ним ми зрозуміли? *(Разом з Джонатаном ми розуміємо, що в цьому світі немає нічого неможливого, все залежить лише від сили духу і спрямованості ідей.)*

- Яке символічне значення «людських крил» (в образному значенні крило — те, що високо підносить, обгортає. Крила стають ознакою злету, натхненням, свідченням «Божої іскри», що дається лише обраним.)

– Для чого людині потрібні крила, адже вона не літає?

(Образ крил ужитий не в прямому, а в метафоричному значенні як символ мрії, натхнення, піднесення, творчої праці, це духовні крила людини)

– У яких випадках говорять, що в людини виростили крила за плечима?

(У випадках, коли хтось перебуває в стані піднесення, відчуває приплив сил, енергії, натхнення для великих звершень.)

– Чим людські крила відрізняються від пташиних? Як про це говориться в поезії?

(Людські крила з правди, чесності, довір'я, з вірності в коханні, з вічного поривання, із щирості, щедрості, з пісні або з надії, або з поезії, або з мрії.)

- **Прототип.** Чайка має ім'я. Воно теж не випадкове, бо Джонатан Лівінгстон – ім'я славетного американського льотчика 30-х років ХХ ст. З 1928 по 1933 роки містер Лівінгстон завоював 79 перших міст, 49 других та 15 третіх у 139 гонках по всій країні. Він переміг в 1929 році в гонці через всю країну з Нью Йорка до Лос Анжелесу та отримав \$13,910 .

- **Композиція повісті** (складається з 3 частин, і це не випадково, бо Р. Бах показав 3 ступені духовного вдосконалення Джонатана:

1- усвідомлення ідеї свободи;

2- досягнення досконалості;

3- прагнення поділитися знанням вищої істини з учнями, щоб вони також втілили ідею Великої Чайки – всеосяжну ідею свободи.

– Як ви зрозуміли епіграф уроку? *(Прагнення до самопізнання, до вдосконалення свого життя живе в кожній людині.)*

- Складання сенканів на тему «Джонатан Лівінгстон»

Приклад сенкану:

Джонатан Лівінгстон

Вільний, крилатий

Літав, навчався, вдосконалювався

Живе, щоб відкривати щось нове

Ідея свободи

- **Відтворіть сюжетний ланцюжок повісті.** (Джонатана-чайку бентежить безглуздість і вузькість існування чайок, які стурбовані лише щоденною боротьбою за виживання – прагнення до вдосконалення – вивчення польоту як мистецтва і способу буття – не в змозі змиритися з правилами примітивного існування чайок у суспільстві – вигнання зі зграї – чайка-пустельник – зустріч із чайками, які забирають його на Небеса – знайомство з Чіанг – мудрою чайкою-старійшиною, яка вчить його переміщатися зі швидкістю думки в просторі та часі – Джонатан приймає рішення повернутися на Землю, щоб передати отримані знання таким же самим чайкам, – Лівінгстон збирає команду з чайок, вигнаних зграєю, і починає навчати їх майстерності польоту – знаходження все більше прихильників і прихильників – передача своєї ролі наставника одному з учнів – продовження вдосконалення після завершення земного шляху.)

Тести В- 1

1. Що було найголовнішим для Джонатана?
а) як долетіти до їжі б) польоти в) як повернутися до берега
2. Як батьки реагували на заняття сина?
а) сердилися б) підтримували в) зневажали
3. Якої граничної для чайки швидкості добився Джонатан?
а) 100 миль на годину б) 214 миль на годину в) 186 миль на годину
4. Що, за спостереженнями Джонатана, скорочує життя чайок?
а) злість б) страх в) нудьга
5. Позначте ознаки притчі, які наявні в творі «Чайка Джонатан Лівінгстон»:
а) алегоричність образів б) антитеза в) повчальність
6. Скільки спроб зробив Джонатан, щоб здолати підйом 1000 футів на великій швидкості? а) 6 б) 10 в) 8
7. «Усе, що мені треба – це...» Про які крила мріє Джонатан?
а) сокола б) альбатроса в) пелікана
8. Які знання здобув Джонатан, коли Згряя вигнала його?
а) спати в повітрі б) тримати курс вночі в) мандрувати із сильним вітром
9. Що, за думкою Чіанга, повинен дізнатися Джонатан?
а) що таке свобода б) що таке досконалість в) що таке любов
10. Хто був найкращим учнем Джонатана?
а) Чіанг б) Флетчер в) Саліван
11. Як чайки називали Джонатана?
а) вигнанцем б) сином Великої чайки в) ватажком небесних чайок
12. Що символізує образ Джонатана Лівінгстона?
а) незламність духу б) безмежні можливості того, хто вміє мріяти в) необхідність духовного розвитку людини

В-2

1. Салліван – це ... (наставник мартинів)
2. Рай, на думку Ч'яна, це ... (досконалість)
3. Джонатан Лівінгстон попросив Ч'яна про те, щоб той ... (навчив його літати так, як він)
4. Ч'ян хотів навчити Джонатана Лівінгстона пізнавати через політ (що?) ... (доброту і любов)
5. Навчаючись у новій зграї, Джонатан Лівінгстон найбільше прагнув (чого?) ... (повернутись на Землю)
6. Мартину, який не міг поворушити крилом, Джонатан Лівінгстон сказав, що у нього ... (є свобода бути собою тут і тепер, і ніщо не може стати йому на заваді)
7. Вчення Джонатана Лівінгстона про свободу й політ у довгих місіонерських мандрівках до всіх зграй ширили (хто?) ... (мартин Флетчер Лінд та інші учні)
8. З роками уроки змінилися, бо високу поезію польотів замінило (що?) ... (притишене обговорення Джонатана та пишномовні перекази, присвячені Божественному)
9. Символом Джонатанового вчення став ... (маленький гладенький камінець)
10. Через двісті років усі елементи Джонатанового вчення вилучили з повсякденних тренувань, проголосивши, що вони ... (святенні й недосяжні для простих мартинів)
11. Ч'ян - це ... (мартин, який лігав краще за всіх)
12. Салліван і мартини дотримуються правила (якого?) ... («ми йдемо в свій наступний світ через вивчене в цьому»).
13. Ч'ян хотів навчити літати Джонатана Лівінгстона (куди?) ... (в минуле й майбутнє)
14. Останніми словами Ч'яна були ... (не припиняти пізнавати любов)
15. Учні Джонатана Лівінгстона не хотіли повертатися до зграї, бо ... (вважали, що вигнанець не може повернутися)
16. З роками птахів, які вчилися літати, ставало дедалі менше, бо ... (наставників не чули, перед ними побожно схилялися)

17. Коли мартин Флетчер Лінд зник у досконалості свого польоту, інші мартини вирішили, що ... (він вознісся, огорнутий святим сяєвом)
18. Символом статусу найзабезпеченіших птахів стали ... (гілочки, які мартини стали носити в дзьобах, вони свідчили про прогресивнішого літуна)
19. «Краще взагалі не існувати, ніж існувати, як водорість, без мети чи радості» - ці слова належать мартину ... (Ентоні)
20. Мартини, які пішли за Джонатаном, убили дух польоту (чим?) ... (ритуалом)

Літературний навігатор

Літературний диктант. Барбара Космовська. Марина Аромштам

1. Представником якої літератури є Барбара Космовська? (*Польської*)
2. Які твори принесли авторці популярність і світове визнання? (*«Буба», «Буба: мертвий сезон», «Позолочена рибка»*)
3. Ким працювала письменниця після закінчення університету? (*Учителькою польської мови*)
4. За що Космовська здобула численні премії? (*За поетичні твори*)
5. Як називався перший прозовий твір авторки? (*«Голодна кішка»*)
6. Про кого розповідає твір «Буба»? (*Про шістнадцятирічну школярку*)
7. Представником якої літератури є Марина Аромштам? (*Російської*)
8. Яку спеціальність отримала Марина? (*Учитель початкових класів*)
9. Фіналісткою якого конкурсу стала Аромштам? (*Учитель року*)
10. З виходом якого твору пов'язане літературне визнання? (*«Коли відпочивають янголи»*)
11. Куди увійшла ця книга? (*До переліку найкращих дитячих видань світу «Біла ворона»*)
12. Про що розповідає книга «Коли відпочивають янголи»? (*Про сучасну школу*)

Аналітична бесіда за змістом роману

- Пригадайте, в яких із прочитаних вами творів, розкрито тему складних стосунків підлітків з дорослими та ровесниками (*Новела Джеймса Олдріджа «Останній дюйм»; «Дика собака Дінго, або Повість про перше кохання» Р.І. Фраєрмана; роман Анни Гавальди «35 кіло надії; роман польської письменниці Малгожати Гутовської-Адамчик «Дівчата з 13-ї вулиці»; роман «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських» Марини Павленко.*)

- Якою має бути сучасна література для підлітків? (*Зрозумілою, цікавою, зворушливою, з почуттям гумору, правдиво зображувати події, розповідати про те, що хвилює підлітків, передавати їх почуття, емоції .*)

- Про що цей твір? (*Ця книжка про шістнадцятирічну дівчину з сімейним прізвиськом Буба, її стосунки з родичами та друзями, перше кохання та підліткові тривоги, про стосунки батьків і дітей, та й загалом покоління, про шлюб, про те, як батьки занадто собою зайняті, щоб помічати своїх дітей-підлітків. Також це книжка про сучасного підлітка в родині та вплив сім'ї на формування підліткового світогляду.*)

- Назвіть головних героїв твору. (*Дівчина Буба - Агнешка, - головна героїня роману. Але величезну роль грають і інші персонажі, які допомагають читачеві зрозуміти цілісну ідею твору: її мама Марися, батько Павло, дідусь Генрик, сестра Ольга, подруга Агата, домогосподарка Барташова, подружжя Манчаків та інші.*)

- Охарактеризуйте Бубу, яка вона? (*Вона старанно вчить уроки, чемна, слухняна, має зразкового бой-френда, переймається клопатами сестри, виграє на чемпіонаті з бриджю. Тобто образ головної героїні ідеальний*)

- Які особливості стосунків у Бубиній сім'ї? (*Стосунки зумовлені інфантильною поведінкою старших її членів. Бубині мати Марися, батько Павел, сестра Ольга зі своєю родиною не тільки часто викликають у дівчини обурення та роздратування, а й дивують усілякими витівками, що, на її думку, властиві лише дітям.*)

- Охарактеризуйте батьків Буби? (Мама, авторка «провальних» романів, постійно впадає в певні крайнощі. То вона невпинно пише, то вдягається по-підлітковому й фанатично займається фітнесом, то намагається помолодішати, то переймається модними релігійними віяннями. Материн контакт із донькою зводиться до нечастих візитів до Бубиної кімнати та істеричних розмов, у яких Буба радше стає буфером для материних слів, аніж повноцінним учасником спілкування. Матина гадує Бубі інфантильну наївне дівчицько.

Батько не здає сам вибрати собі одяг на роботу. Бубу він помічає частіше, але здебільшого їхні розмови короткотривалі. Батьки надто зайняті собою та своїми кар'єрами.)

- Яка роль Барташової в сім'ї Буби? (Вона берегиня родинного вогнища. Хоча завдання Бартошової полягає у дбанні про чистоту квартири та приготуванні їжі, саме вона часто розв'язує сімейні конфлікти. Бартошова часто виступає в ролі буркітливої, грубої й незадоволеної жінки, але, попри все, саме вона втілює дух родини, виступає символічною матір'ю-годувальницею й наставницею, чого якраз не можна сказати про Бубину матір Марисю).

- Які проблеми турбують Бубу? (Дівчина переживає за азартного дідуся, за непрактичного батька і маму-авантюристку, близьку подругу Агату і сестру Ольгу та продовжує любити їх попри всі витівки).

- А яку роль зіграв дід Генрик у житті Буби? (Він здає не тільки підтримати Бубу в тяжких хвилини, а й вирішити в родині будь-яку ситуацію завдяки гумору та здоровому глузду. На ділі він завжди виявляється найближчим Бубиним другом, який здає нецініти й переосмислити будь-яку складну ситуацію).

- Чому до родини Буби часто навідуються Манчаки? (пограти в бридж, поїсти, продемонструвати щоразу свій новий чудернацький вигляд)

- Чому дідусь позбувся права розпоряджатися своєю пенсією? (витрачав майже всю пенсію на придбання білетів спортлото)

- До чого вдалася Буба, щоб запросити в гості Адася? (вигадала, що втратила підручник із фізики. Однокласник до неї прийшов і приніс свій підручник)

- Чому дідусь удавав, що захоплюється романами Бубиної мами? (тому що жінку дуже засмутили негативні рецензії на її книжки)

- Що таке «підміна зошитів» і чому Йолька відмовилася від дружби з Бубою? (Йолька не виконала домашнє завдання і вирішила показати зошит Буби замість свого, але Буба їй відмовила в цьому)

- Як дідусь «виграв» у лотерею? Чому він так учинив? (дідусь позбавлений можливості дивитися розіграш лотереї спортлото. Ображений, він і вдався до цієї витівки. Батьки Буби мали б зважати на його захоплення)

- Які правила встановила бабця Рита в будинку? (уживати лише нешкідливу їжу, вести здоровий спосіб життя, строго дотримуватися розпорядку дня)

- Про що свідчив маленький папірець Мілоша на парті Буби під час контрольної з хімії? (про те, що Мілош завжди готовий прийти на допомогу, а також його почуття)

- Як цуценя отримало непоетичну кличку? (цуценя назвали Добавкою, тому що в родині Буби на додачу до всього бракувало лише цуценяти)

- Про який «нелюдський» біль розповіла Бубі Агата? (у сім'ї Агати мати зраджувала батькові, а батько тив і бив дітей)

- Як Буба перетворилася на Попелюшку? (Буба з'явилася в найкращому платті (а не звичайних джинсах) на лілейному святі і відразу стала в центрі уваги)

- Чому Мілош називав Бубу синім дроздом? (синій дрізд був улюбленим птахом Мілоша. Буба дуже подобалася хлопцеві)

- Як Буба стала відомою? (Буба виграла турнір зі спортивного бриджу)

- Як описує героїню Барбара Космовська? (Буба не була ані дуже вродливою, ані негарною. Не була й надто високою, хоча низенькою її теж не назвеш. Можна було б сказати, що вона товста, проте насправді гладкою вона також не здавалася. Деякі

продавчині навіть зверталися до неї «крихіткою», коли дівчина приміряла чергову пару джинсів. Бо Буба ходила лише в джинсах.)

- Це лише опис героїні. Насправді про неї можна розповісти набагато більше. Розкажіть про неї. (любить слухати класичну музику та грати в бридж. Вона має певні успіхи в математиці і в англійській, але не зовсім «дружить» із фізкультурою. Вміє бути справжньою подругою і готова завжди прийти на допомогу. Вона дотепна, старанна й розумна, із нею завжди цікаво. Незважаючи на те, що має зіркових батьків, не пишається цим, уміє залишатися собою)

Анкета-характеристика Буби

Ім'я	Агнешка, називають Бубою
Місце проживання	Польща, вул. Звіринецька, третій поверх
Родина	Батько Павел, мати Марися, дідусь Генрик, бабуся Рита, сестра Ольга
Вік	16 років
Зовнішність	«Буба не була ані дуже вродливою, ані негарною. Не була й надто високою, хоча низенькою її теж не назвеш. Можна було б сказати, що вона товста, проте насправді гладкою вона також не здавалася.»
Освіта	Навчається у ліцеї ім. Костюшка в 1-А класі
Однокласники	Адась, Мілош, Агата, Йолька
Улюблені заняття	Грає в бридж, слухає симфонічну музику
Риси характеру	Доброзичлива, розумна, старанна, чуйна, вміє цінувати дружбу, готова допомогти іншим, кмітлива, дотепна.

Тестування

- Улюбленим одягом Буби були:
  - сукні
  - джинси
  - шорти
- На якій вулиці мешкала Буба разом зі своєю родиною?
  - на Звіринецькій
  - на Зворотнецькій
  - на Кришталецькій
- Як почувалася дівчинка в своїй родині?
  - комфортно
  - затишно
  - нешасною
- Ким була мати Буби?
  - продавчиною
  - перекладачем
  - письменницею
- Чим захоплювався Мілош?
  - філателією
  - орнітологією
  - мінералогією
- Що допомогло Бубі залишитися собою?
  - улюблені книжки
  - дідусева іронія
  - хороші фільми
- Чого бракує світу сучасних підлітків, за думкою Б. Космовської?
  - свободи
  - уваги батьків
  - щирості однокласників
- Який привід знайшла Буба, щоб повернути Адася?
  - запросила його на концерт
  - запросила його в кіно
  - запросила його позайматися фізикою
- Куди сховала Буба підручник з фізики?
  - на балкон
  - під подушку
  - до хлібниці
- Як називалася улюблена піцерія Буби?
  - «Брудзьо»
  - «Данзьо»
  - «Ранзьо»
- З якою пташкою порівнює Мілош Бубу?
  - із синицею
  - із синім дроздом
  - із аїстом
- Які випробування випали на долю Буби?
  - зрада Йольки
  - зрада Адася
  - зіркова хвороба батьків

Тестування

1. Справжнє ім'я Буби?
а) Ольга; б) Марися; в) *Агнешка*.
2. Улюблений одяг Буби?
а) *джинси і мартенси*; б) плаття і підбори; в) спортивний костюм.
3. Яка професія була у мами Буби?
а) телеведуча; б) *письменниця*; в) учителька.
4. Хто підтримує Бубу у важкі хвилини?
а) сестра; б) подруга; в) *дідусь*.
5. Улюблене заняття дідуса Генрика?
а) *гра в бридж і спортлото*; б) полювання і рибалка; в) читання книг.
6. Чому тато не любив гостей - подружжя Маньчаків?
а) вони були галасливі; б) вони довго засиджувалися в гостях; в) *вони занадто багато їли*.
7. Чому мама прийшла розгнівана з батьківських зборів?
а) через погані оцінки Буби; б) *вона не знала, де навчається Буба*; в) через пропуски уроків.
8. Що зробила Буба аби Адаць прийшов до неї?
а) *заховала підручник з фізики*; б) захворіла; в) запросила на День народження.
9. Хто займався хатніми справами в родині Буби?
а) *Барташова*; б) мама Марися; в) дідусь Генрик.
10. Чому в батьківському домі з'являється сестра БубиОлька?
а) щоб батьки приглянули за малим Францішеком; б) *вчерегове йде від чоловіка*; в) щоб допомогти матері по господарству.
11. Хто в сім'ї Буби постійно впадає в крайнощі?
а) батьки Буби; б) *Марися і Ольга*; в) Барташова.
12. Чому фото Буби потрапило на першу сторінку газети?
а) вона була донькою відомих батьків; б) *вона стала чемпіонкою з бриджу*; в) вона стала фотомоделлю.

Марина Аромштам

1. Прізвище автора повісті «Коли відпочивають янголи»? (*Аромштам*)
2. Місто, в якому народилася автор повісті. (*Москва*)
3. Ім'я дівчинки, від імені якої ведеться розповідь у творі. (*Аліна*)
4. Країна, в якій проживає батько головної героїні. (*Франція*)
5. Предмет, який учень поцупив з сумочки Тетяни Володимирівни. (*Дзеркальце*)
6. Ким за освітою був В.Г.? (*Хімік*)
7. Найкращий друг і порадник дівчинки з твору. (*Дідусь*)
8. Предмет, з якого ми дізнаємося про частину подій з педагогічної практики Маргарити Семенівни. (*Щоденник*)
9. Те, що Маргарита Семенівна попросила учнів скласти. (*Закони*)
10. Захід, яким вчителька збиралась завершити навчальний рік. (*Бал*)
11. Хлопчик, у якого була закохана головна героїня. (*Єгор*)
12. Чудовисько, яке потрібно було побороти в пещері Дракона. (*Дрегон*)
13. Хлопчик, через якого в 4А розпочалися непорозуміння. (*Кравчик*)
14. Вчитель давала свободу вибору учням, організувавши "вільне ...." (*Читання*)
15. Що використали хлопці в якості "живої води" для Марсем? (*Лист*)
16. Як звали чоловіка, від якого Марсем дізналася про те, коли відпочивають ангели? (*Йон*)

ЦЕ МЕНІ ПІД СИЛУ!
(Презентую свої знання та вміння)

КОНТРОЛЬНА РОБОТА №6 ЗА ТЕМОЮ «ЛІТЕРАТУРА ХХ—ХХІ СТ.»

Варіант I

Початковий рівень

1. Укажіть, яку літературу представляє А. де Сент-Екзюпері.
а) Американську; б) англійську; в) німецьку; г) французьку.
Відповідь: г.
2. Укажіть, кому присвячено твір А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц».
а) Матері письменника; б) другові письменника; в) дружині письменника;
г) французьким льотчикам.
Відповідь: б.
3. Укажіть ім'я наставника Джонатана Лівінгстона у творі Р. Баха.
а) Салліван; б) Чіанг; в) Флетчер Лінд; г) Чарльз Роланд.
Відповідь: а.
4. Укажіть назву місцевості, де за вироком Зграї опинялися Вигнанці (твір Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон»)
а) Далекі Скелі; б) Коло Ганьби; в) Неприступна Скеля; г) Узбережжя Самотності.
Відповідь: а.
5. Укажіть, як оповідач твору А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц» опинився в пустелі.
а) Здійснив вимушену посадку літака через несправність мотора;
б) брав участь в експедиції з пошуку води;
в) брав участь у розвідуальній експедиції з пошуку секретних аеродромів ворога;
г) брав участь у рятувальній операції з розшуку дитини.
Відповідь: а.
6. Укажіть назву астероїда маленького принца.
а) Марс-4; б) №3251; в) В-612; г) астероїд Рожі.
Відповідь: в.
7. Укажіть, яку літературу представляє Р. Бах.
а) Американську; б) англійську; в) канадську; г) німецьку.
Відповідь: а.
8. Укажіть, кого Р. Бах згадує в епіграфі-присвяті до твору «Чайка Джонатан Лівінгстон».
а) Легендарного пілота Дж. Лівінгстона, ім'ям якого названо головного героя твору;
б) усіх авіаторів, хто сміливо прямував до мрії, незважаючи на небезпечні перешкоди;
в) маленького принца — героя твору А. де Сент-Екзюпері;
г) справжнього Джонатана-чайку, що живе в душі кожної людини.
Відповідь: г.

Середній рівень

9. Напишіть, кому з героїв твору А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц» належать слова:
«Узнати можна лише те, що приручиш <...>.
Людам уже бракує часу щось узнавати. Вони купують готові речі в торговців. Але ж немає таких торговців, що продавали б приятелів, і тим-то люди не мають приятелів».
Відповідь: лисові.

Або

Напишіть, кому з героїв твору «Маленький принц» належать слова: «У кожної людини свої зорі. Для одних, тих, хто подорожує, вони дороговказ. Для інших це просто маленькі

вогники. Для вчених зірки — наукова загадка. Для мого ділка вони золоті. Але всі ці зорі німі. А ти матимеш такі зірки, яких більше ні в кого немає...»

Відповідь: маленькому принцу.

10. Назвіть ознаки казки у творі А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц».

Відповідь: захопливість оповіді, простота мови, фантастичні персонажі (звірі, які вміють розмовляти) та обставини.

Або

Назвіть ознаки жанру притчі у творі Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон».

Відповідь: широта узагальнення, наявність алегорії, схематичність героїв (відсутність описів зовнішності, детально опрацьованих характерів), невизначеність місця та часу дії.

11. Укажіть, які дві системи цінностей протиставлені у творі Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон».

Відповідь: система цінностей Зграї, для котрої найважливіше — матеріальне, їжа, і система цінностей Джонатана, який прагне ідеального, самовдосконалення.

Або

Укажіть, які світи протиставлені у творі А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц».

Відповідь: світ дітей світові дорослих.

Достатній рівень

12. Запишіть людські риси, які уособлює головний герой твору А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц».

Відповідь: здатність сприймати світ таким, яким він є, а не крізь призму сталих законів і стереотипів; любов до пізнання та пошуку істини; дитяча цікавість, відкритість світові; здоровий глузд; вміння жити осмислено.

Або

Запишіть людські риси, які уособлює чайка Джонатан Лівінгстон.

Відповідь: прагнення свободи, незалежності від матеріального світу, самовдосконалення; потяг до високих ідеалів; безстрашність у відкритті нового; вміння любити тих, хто ненавидить і не розуміє тебе.

13. Запишіть проблеми, поставлені Р. Бахом у творі «Чайка Джонатан Лівінгстон».

Відповідь: проблема вибору між духовним і матеріальним; проблема стосунків між батьками і дітьми (образи Джонатана і його батька з матір'ю), особистістю і суспільством; проблема ролі в суспільстві тих, завдяки кому здійснюється прогрес; проблема пошуку власного життєвого шляху.

Або

Запишіть проблеми, поставлені А. де Сент-Екзюпері у творі «Маленький принц».

Відповідь: проблеми істинних і помилкових цінностей, кохання та дружби, відповідальності перед близькими, сенсу буття людини, збереження дитячого світосприйняття.

Високий рівень

10. Напишіть невеликий твір-роздум на одну з запропонованих тем.

а) Земля очима маленького принца (за твором А. де Сент-Екзюпері).

б) Чого я навчився від Джоанатана Лівінгстона? (за твором Р. Баха.)

в) Чому треба залишатися дитиною в душі (за твором А. де Сент-Екзюпері «Маленький принц»).

г) Якою була б доля Зграї, якби в ній не було Джонатана Лівінгстона (за твором Р. Баха).

ЗМАГАННЯ «ЛІТЕРАТУРНИЙ КАЛЕЙДОСКОП»! УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МАТЕРІАЛУ, ВИВЧЕНОГО ПРОТЯГОМ РОКУ

ІНСЦЕНІЗАЦІЯ «ЗНАЙОМТЕСЬ: АВТОР»

Учні, які готували індивідуальне домашнє завдання, представляють письменника чи поета. Клас називає його ім'я.

Сцена 1

(Що дошки виходить учениця.)

Я народилася в місті Мітілена на острові, що розкинувся в Егейському морі. Із дитинства я полюбила складати вірші. Майже всі свої зрілі роки я віддала творчості та вихованню дівчат у Школі риторики. Мене згубило нерозділене кохання.

Жереб мені

Випав такий:

Серцем палким

Любити

Ласку весни,

Розкіш, красу,

Сонця ясне проміння.

(Сапфо.)

Сцена 2

(До дошки виходить учень.)

Щасливі квіти й благовісні трави,

Прим'яті донною на самоті.

Пісок, що береже сліди святі

Чудових ніжок під листком купави;

Гаї прозорі, віти, наче пави,

Фіалки у любовній блідності,

Ліси вільготні, тихі та густі,

Куди не сходить сонце величаве;

О краю мій, о ріки голубі,

Ви омиваєте Лаури очі,

Їх блиск перебираючи собі.

Прекрасні ви в своєму непорочні!

А там підводні скелі серед ночі

Горять в мого закохання журбі.

На все життя я запам'ятав той благословенний день, місяць і рік, коли біля порталу в авіньйонській церкві побачив її, мою Лауру,— чарівну, загадково-прекрасну. В рік і 1327, у квітні, о першій годині шостого дня, ввійшов я в лабіринт, виходу з якого немає.

(Ф. Петрарка.)

Сцена 3

(До дошки виходить учень.)

Не один рік служив я солдатом і п'ять з половиною років провів у полоні, де встиг навчитися терпляче зносити нещастя. У морській битві поблизу Лепанто пострілом із аркебузи мені було скалічено руку, й хоча каліцтво це дехто вважає потворним, у моїх очах воно прекрасне, бо я отримав його в одній із найзнаменитіших битв, що були відомі в минулі століття і що можуть трапитися в майбутньому.

(Мігель де Сервантес.)

Сцена 4

(До дошки виходить учень або учениця.)

Приблизно 13 січня 1622 р., в Парижі, у пана Жана Батіста Поклена і його дружини Марії Поклен-Крессе народився кволий первісток. 15 січня його охрестили в церкві Святого Євстафія та назвали на честь батька Жаном Батістом. Сусіди привітали Поклена, і в цеху шпалерників стало відомо, що на світ з'явився ще один шпалерник і торговець меблями... Проте хлопчикові судилося стати великим літератором, чия слава затьмарила навіть славу короля, якого він розважав своїми п'єсами,— самого Короля-Сонця Людовика XIV!

(Мольєр.)

Сцена 5

(До дошки виходить учень.)

У дитинстві він був сильним, веселим, відкритим. У дванадцять років він вигадав аероплан-велосипед і заявив, що злетить у небо під захоплені крики натовпу: «Молодець! Ти справжній герой!» Навчався він нерівно, в ньому проблисками виявлялася геніальність, але було помітно, що цей учень не створений для шкільних занять. У сім'ї його називали Королем-Сонцем за біляве волосся, а товариші кликали його Звіздарем, тому що його ніс дивився в небо.

(А. де Сент-Екзюпері.)

ЛІТЕРАТУРНА ВІКТОРИНА

1. Божественний напій та божество цього напою у Ведах. (Сома.)
2. Назва глави Корану. (Сура.)
3. Герой античних міфів та художніх творів, якого греки вважали благодійником людства. (Прометей.)
4. Китайський поет, який завершив свій земний шлях, коли на човні плів річкою. (Ду Фу.)
5. Східний поет, неперевершений майстер рубаї. (О. Хайям.)
6. Ім'я жінки, яку Данте оспівував у своїх творах. (Беатріче.)
7. Найвидатніший герой середньовічного французького епосу. (Роланд.)
8. Таємнича незнайомка в сонетах В. Шекспіра. («Смаглява леді»)
9. Веронська родина, до якої належала Джульєтта. (Капулетті.)
10. Завдання французького короля, з якого виникла комедія Мольєра «Міщанин-шляхтич». (Створити смішний турецький балет)
11. Рослини, що загрожували астероїду маленького принца. (Баобабі..)
12. Жанр твору Р. Баха «Чайка Джонатан Лівінгстон». (Повість- притча.)

ЛІТЕРАТУРНИЙ КАРНАВАЛ

Учні, які готували індивідуальне домашнє завдання, представляють літературних героїв. Глядачі мають упізнати їх, назвати автора і твір.

БЛІЦ ТУРНІР «ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ»

Учні дають визначення поняттям.

1. Культура — ...
2. Літературний процес — ...
3. Епос —...
4. Лірика — ...
5. Драма — ...
6. Гекзаметр — ...
7. Трагедія — ...
8. Рубаї — ...
9. Лицарський роман — ...
10. Сонет — ...
11. Вічний образ — ...
12. Бароко — ...

ГРА «РЕЧІ ТА ЇХНІ ВЛАСНИКИ»

Учні повинні впізнати, кому належать предмети.

1. Щит. (Ахілл, Еней.)
2. Меч Дюрандаль. (Роланд.)
3. Шолом, зроблений з використанням картону. (Дон Кіхот.)
4. Апекарська склянка з отрутою. (Ромео.)
5. Золотий шарф. (Маленький принц.)

ГРА «СУЧАСНИКИ»

Учні повинні визначити, який із названих авторів «зайвий», тобто не є сучасником інших історичних осіб у ряду.

1. Гомер, Еехіл, Лі Бо, Софокл. (Лі Бо.)
2. Ду Фу, Рудакі, О. Хайям, Ф. Петрарка. (Ф. Петрарка.)
3. Дж. Донн, В. Шекспір, Л. Гонгора-і-Арготе, Мольєр. (В. Шекспір.)

Вікторина «Як я знаю літературу?»

- 1) Які три основні драматичні жанри сформувалися у Давній Греції? (*Трагедія, комедія, сатирівська драма*)
- 2) Що покладено в основу трагедії Есхіла «Прометей закутий»? (*Давньогрецький міф про Прометея*)
- 3) Кому з дійових осіб трагедії «Прометей закути» належать слова: «Безсила вмілість перед неминучістю»? (*Прометееві*)
- 4) Чому образ Прометея є величним? (*Прометей свідомо йде на муки задля блага людства.*)
- 5) Кому з українських поетів належать такі рядки: «Споконвіку Прометея там орел карає, що день божий добрі ребра й серце розбиває...»? (*Т. Шевченку*)
- 6) Який основний у трагедії Есхіла «Прометей закутий»? (*Зіткнення влади деспота Зевса з правдборцем Прометеем*)
- 7) Кому розповідає Прометей про те, яких ремесел він навчив людей? (*Океанідам*)
- 8) Хто з дійових осіб трагедії називає Прометея «вогнекрадцем», «мудрієм гостроязичним», «богів зрадливцем, а людей шановником»? (*Гермес*)
- 9) Чому Прометей не розкриває таємниці про падіння Зевса? (*Якщо Прометей не розголотить таємниці, то позбавиться мук*)
- 10) Хто з українських поетів є автором цих рядків: «Я честь віддам титану Прометею, що не творив своїх людей рабами, що просвітив не словом, а вогнем, борюся не в покорі, а завзято»? (*Леся Українка*)
- 11) Завдяки яким рисам характеру образ Прометея вважають «вічним»? (*Нескореності, мужності, витримці, силі духу, волелюбності, готовності боротися за щастя людей*)
- 12) Які національні культури належать до східних? (*Китайська, японська, перська, таджицька, індійська, грузинська, арабська та ін.*)
- 13) Хто з китайських поетів у своїй творчості звернувся до традицій народної пісні юефу? (*Лі Бо*)
- 14) Хто із середньовічних поетів Сходу мав енциклопедичні знання з різних галузей? (*Омар Хайям*)
- 15) Як називається чотиривірш філософсько-ліричного змісту, у якому римується 1,2 і 4 рядки? (*Рубаї*)
- 16) Назвіть французький відповідник слова Відродження. (*Ренесанс*)
- 17) Що саме відроджується в епоху Ренесансу? (*Античний тип культури, античне бачення світу*)
- 18) Де й у кого на все життя закохався Франческо Петрарка? (*У церкві св. Клари в Авіньйоні Петрарка закохався у Лауру.*)
- 19) За який твір Ф. Петрарку увінчали лавровим вінком на Капітолійському пагорбі в присутності багатьох римлян? (*За поему «Африка»*)
- 20) Як перекладають назву збірки «Канцоньєре» і скільки віршів вона налічує? (*«Книга пісень», 365 віршів*)
- 21) Які протилежні почуття принесло ліричному героєві його кохання до Лаури? (*Радість і страждання*)
- 22) Хто з відомих італійських поетів доби Відродження був не лише учнем, а й другом Ф. Петрарки? (*Джованні Бокаччо*)
- 23) У якій формі написав Ф. Петрарка автобіографію? (*У формі листа — «Лист до нащадків»*)
- 24) Назвіть митців доби Відродження. (*Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель, Франческо Петрарка та ін.*)
- 25) Який світоглядний напрям став основою доби Відродження? (*Гуманізм*)

Літературний ринг «Сім мудреців»

Ведучий. Фірдоусі писав:

«До слова мудрих слухом прихилися,
Де не ступнеш, знанням своїм ділися,
Навчаючись, не дай думкам заснуть.»

Учитель Тож ми з вами прихилилися до слова мудрих, прочитавши твори майстрів давньогрецької лірики та трагедії, з «відблисками Духу Світового» доби Античності, Середньовіччя, Відродження. Тож сьогоднішня гра буде своєрідним підсумком знань: «Де не ступнеш, знанням своїм ділися, навчаючись не дай думкам заснуть». Найцінніший товар – знання.

В одному з своїх віршів російська поетеса Анна Ахматова порівнювала читача з закопаним у землю скарбом, бо саме в свідомості читача оживає твір. Тому якщо ви дійсно любите читати – ви скарб. Інтелектуальний скарб нашої школи.

Ведучий. Цифри, як і імена, мають своє значення, Так, наприклад, цифра 9 — це символ життя, а цифра 8 означає безкінечне життя. 7 — єдина цифра, яка не є ні добутком, ні часткою від ділення (від 1 до 10). Можливо, тому так часто зустрічається сімка в повсякденному житті, літературі, пам'ятках.

• Щоб стати мудрим, вважали давні люди, слід опанувати сім вільних мистецтв: граматику, діалектику, риторику, арифметику, геометрію, астрономію, музику.

Учитель Нашу гру ми назвали «Сім мудреців». У ній беруть участь дві команди по сім гравців у кожній; завдань також буде сім.

Вед.1. Сьогодні на дружню зустріч прийшли команди (назва) класу, прошу зайняти свої місця.

Вед.2. Час учасникам гри обмежений, тому підрахунками балів буде займатися журі ..., а на чатах стоятимуть «охоронці часу»...

Вед.1. Хто буде першим відповідати, визначимо не жеребкуванням, а спробою першим відповісти на запитання. Здавна щасливим вважалося число 7. У багатьох народів число 7 увійшло в легенди, прислів'я і приказки як синонім чогось великого.

В грецьких сказаннях зустрічаємо 7 чудес світу. Із них два стосуються Давньої Греції. Хто може їх назвати?

1. *Висячі сади Семіраміди в Вавилоні.*

2. *Піраміди в Єгипті.*

3. *Храм Артеміди в Ефесі.*

4. *Статуя Зевса в Олімпії.*

5. *Геликарнаський мавзолей.*

6. *Статуя бога сонця на острові Родос.*

7. *Олександрійський маяк.*

- В якому сузір'ї 7 зірок?(*В сузір'ї Великої Ведмедиці 7 зірок.*) А Місяць? (**Через 7 днів після новолуння на небі видно половинку місяця, а ще через 7 днів – повнолуння.**) До цього часу у нас 7 днів у тижні. Вважається, що веселка теж має 7 кольорів. Які це кольори?

- Про щось невідоме говоримо «за сімома печатями», а якщо хто почувасться дуже щасливим, то він «на сьомому небі»,

А скільки прислів'їв і приказок, в яких зустрічається цифра 7, назвіть хоча б 7 із них .

1. *Сім раз відмір, один відріж.*

2. *Семеро одного не ждуть.*

3. *Один із сошкою, семеро з ложкою.*

4. *У семи няньок дитя без ока.*

5. *Сім п'ятниць на тиждень.*

6. *Сім років мовчав, на восьмий закричав.*

7. *Сім верст киселю хлебтати.*

(«Семь бед, один ответ»)

Отже, перевіримо свої знання із світової літератури.

1-й ТУР. «СІМ БІОГРАФІЙ — СІМ ПИСЬМЕННИКІВ»

Завдання. За фактами біографії назвати прізвище поета або письменника.

1. На батьківщині його знали як видатного вченого — математика, фізика, астронома; він

керував обсерваторією. А для поезії залишалися години відпочинку. Справжнє його ім'я — Гіас-ад-Дін-Абу-аль Фахт ібн Ібрагім Нішапурі. (*Омар Хайям*)

2. Коли його бачили на вулицях міста, дуже смаглявого, з орлиним носом, сумними очима, то люди справді вірили, що він побував там, про що написав у своєму творі, назва якого, з точки зору сучасної людини, не відповідає змісту. (*А. Данте*)

3. Коли він жив, точно не відомо; яке місто є його батьківщиною також точно невідомо; справжнє його ім'я невідоме. Ми його знаємо за іменем, яке свідчить про фізичний недолік письменника. Але ми точно знаємо, що він — найвидатніший поет свого часу. (*Гомер*)

4. Він прожив довгий вік. Окрім літератури, цікавився різними науками. Обіймаючи посаду міністра, проводив різні реформи. Через душевну кризу вирушив до Італії, вивчав античність. Головний твір писав близько 60 років. (*Й. Гете*)

5. Він усе життя любив одну прекрасну даму, яку бачив, за легендою, всього тричі. Присвятив їй 366 сонетів. Захоплювався античними поетами. Мріяв про славу античного поета. (*Ф. Петрарка*)

6. Він жив за часів великої королеви Єлизавети I. Ми не знаємо, як насправді він виглядав. У його творчості виділяють три етапи. Після повернення до рідного міста зі столиці він не написав жодного поетичного рядка. Питання, яке хвилює багатьох: чи була така людина справді? (*В. Шекспір*)

7. Походив із сім'ї бідного дворянина, працював секретарем у кардинала Аквавіві, служив у армії, був тяжко поранений у руку (його навіть називали Одноруким), потрапив у полон, сидів у в'язниці, де й розпочав писати свій знаменитий роман. (*М. де Сервантес*)

2-й ТУР. «СІМ КЛЮЧОВИХ СЛІВ— ТВІР або письменник»

(за ключовими словами назвати письменника. Знову швидше задзвонити у рибальський дзвоник – хто перший, той і відповідає. Хто більше дасть правильних відповідей. (Відповідь можна починати, не чекаючи семи прикмет, взнали раніше - дайте сигнал).

1. Лесбос, Псапфа, любовна поезія, світла, монети, «десята муза», храм ліри. (*Сапфо*).

2. Воїн, поет, греко – перські війни, Афіни, Сицилія, образа, 12, Прометей. (*Есхіл*).

3. «Вчитель любові», Сульмон, елегії, друг Горація, метаморфози, м. Томи, Овідіополь. (*Овідій*).

4. Гуманіст, Флоренція, гвельфи, «король поетів», лавровий вінок, «Канцоньєре», Лаура (*Петрарка*).

5. Люди, боги, вічність, Сила та Влада, Кавказ, вогонь. (*Есхіл «Прометей закутий»*)

6. Острів, лев, химери, романи, Росінант, Дульсінея, вітряки. (*М. де Сервантес «Дон Кіхот»*)

7. Дитинство, льотчик, пустеля, принц, відповідальність, лис, астероїд (Сент-Екзюпері)

Перерва - розминка «Далі...Далі...»

(команда повинна дати миттєву відповідь на запитання або говорить «Далі». Підраховується кількість правильних відповідей за одну хвилину.

Питання до першої команди:

1. Хто виготовив найпершу ліру? (*Гермес*).

2. Для кого була виготовлена перша ліра? (*Для Аполлона*).

3. Ліричну поезію греки називали... (*мелікою*).

4. Батьком ямбів вважається... (*Архілох*).

5. У якому місті найгірше ставилися до мистецтва? (*Спарта*).

6. Афінянин, який отримав звання почесного громадянина Спарти. (*Тиртей*).

7. На стінах дельфійського оракула було викарбовано:... («*Міра понад усе*»).

8. Чий профіль чеканили в Греції на монетах? (*Сапфо*).

9. Платон назвав Сапфо... («*десятою музою*»).

10. Острів Лесбос – батьківщина... (*Сапфо*).

11. Символ, який свідчить про те, що поетеса Сапфо рівна талантом божественному Орфесві. (*Ліра*).

12. На Акрополі афіняни поставили статую... (*Анакреонта*).

Питання до другої команди:

1. Із чого було виготовлено першу ліру? (*Із панцира черепахи*).

2. Кому Аполлон передав ліру? (*Орфею*).

3. Еллінська лірика має два різновиди: пісенна і... (*декламаційна*).
  4. Батьком трагедії вважається ... (*Есхіл*).
  5. Афіньський кульгавий учитель музики. (*Тиртей*).
  6. Острів Парос – батьківщина... (*Архілоха*).
  7. Поет – воїн, син аристократа й рабині. (*Архілох*).
  8. Соломон казав, що не хотів би вмерти, не вивчивши напам'ять віршів... (*Сапфо*).
  9. Покохав Сапфо і присвятив їй свої вірші відомий поет ... (*Алкей*).
  10. Як звучить ім'я Сапфо на еолійському діалекті, яким писала свої твори поетеса. (*Псапфа*).
  11. Поезія, що вирізняється оспівуванням життєвих радощів і насолод називається... (*анакреонтика*).
  12. Друге ім'я Сапфо – Псапфа означає в перекладі... («*Світла, осяйна*»).
- Запитань було задано...
- Правильних відповідей...
- Підсумок журі.

3-й ТУР. «СІМ ПИСЬМЕННИКІВ — СІМ КРАЇН СВІТУ»

Завдання. Назвати країну, до якої належить письменник.

Завдання для 1-ї команди

1. Лі Бо — ... (*Китай*).
2. Данте — ... (*Італія*).
3. Сервантес — ... (*Іспанія*).
4. Овідій — ... (*Давній Рим*).
5. Річард Бах — ... (*США*).
6. Есхіл — ... (*Давня Греція*).
7. Ф. Петрарка — ... (*Італія*).

Завдання для 2-ї команди

1. Вергілій — ... (*Давній Рим*).
2. Ду Фу — ... (*Китай*).
3. Гомер — ... (*Давня Греція*).
4. Сент-Екзюпері — ... (*Франція*).
5. В. Шекспір — ... (*Англія*).
6. Джон Донн — ... (*Англія*).
7. Омар Хайям — ... (*Іран*).

Перерва – сюрприз. «Заморочки із бочки» (У коробці листочки з номерами запитань з теорії літератури. Спочатку витягає одна команда, потім інша. Із 7 запитань витягуємо 4, бажано, щоб відповідав учень, який витягує. За кожну правильну відповідь – 1 бал, а якщо «Щ – Щасливий випадок» - 5 балів.)

1 команда

1. Театральні вистави в Елладі пов'язані зі святами на честь бога (*Діоніса*)
2. *Щ*.
3. Слово трагедія буквально з грецького означає («*цап'яча пісня*»).
4. Що таке комедія? (*Драматичний твір із веселим, смішним або сатиричним сюжетом*).
5. *Щ*
6. Де був розміщений в Афінах театр Діоніса? (*На схилі Акрополя*).
7. Доля дійових осіб у трагедії іноді набувала несподіваного повороту, який називався... (*перипетія*).

2 команда

1. Що таке трагедія? (*Драматичний твір, де зображено гострі конфлікти, які найчастіше закінчуються загибеллю героїв*.)
2. Скільки осіб вміщував театр в Афінах? (*17 тисяч*).
3. *Щ*
4. Доля дійових осіб у трагедії, яка внаслідок несподіваного повороту призводила до кризового стану дії чи долі персонажа, називалася... (*катастрофа*).
5. «Золота доба» еллінської літератури. (*V ст.. до н. е.*).

6. Найвизначніший комедіограф. (*Арістофан*).

7.Щ

4-й ТУР. «ТВІР — СІМ КЛЮЧОВИХ СЛІВ»

Завдання. За назвою твору команда має дібрати сім ключових слів до нього.

Завдання для 1-ї команди

1. Гомер «Іліада».
2. В. Шекспір «Ромео і Джульєтта».
3. Біблія .
4. Тіртеї - поезії.
5. Горацій «До Мельпомени».
6. Овідій - поезії.
7. Річард Бах «Чайка Джонатан Лівінгстон».

Завдання для 2-ї команди

1. Вергілій «Енеїда».
2. Сервантес «Дон Кіхот».
3. Веди.
4. Есхіл «Прометей закутий».
5. Сапфо - поезії
6. Мольєр «Міщанин - шляхтич»
7. Сент-Екзюпері - «Маленький принц».

Підсумки журі.

Перерва – двобій. «Ти мені, я тобі». Капітани задають по 2 питання команді супротивника, на обдумування 1 хвилина, можна радитися. Якщо не відповідає команда супротивника, відповідь дає капітан, який задавав питання і отримує додатковий бал. Якщо капітани не готові – допомога на картках.

До 1 команди:

3. На згадку про що Зевс утворив сузір'я ліри? (*На згадку про найкращих виконавців ліричних творів Аполлона, Орфея, Сапфо*) - 3 б.
4. Етимологія (походження) слова «ямб». (1) Виконання ямбічних поезій супроводжувалося різкими звуками дудки – ямбіке; 2) ім'я служниці Ямби, яка грубими жартами розсмішила навіть невтішну богиню Деметру; 3) дошкульні жартівливі вірші; 4) сучасне значення, двоскладовий віршовий розмір з наголосом на 2 складі) - 4 б.

До 2 команди:

3. Назвіть послідовників анакреонтики, анакреонтичні мотиви у творчості поетів різних народів світу. (*Вольтер – у французькій літературі, у німецькій – Гете, у російській – Пушкін, в українській - О.Олесь*) – 4 б.
4. Чому свята Діонісії склалися з двох протилежних за настроєм частин: похмурої і радісної, яким було їх співвідношення під час Великих Діонісій? (1) Діонісій – «умираючий і воскресючий» бог родючості та виноградарства. 2) Смерть / зникнення бога пов'язували із настанням зими – звідси 1 етап дійства – жалоба за померлим (трагедія), а потім нестримні радощі з приводу його воскресіння (веселі комедії). 3) Великі Діонісії святкували ранньою весною, йшли 4 дні: 3 дні змагались автори трагедій, на 4 день – автори комедій.) – 3 б.

Підсумок журі.

5-й ТУР. «СІМ ПРЕДМЕТІВ — СІМ ТВОРІВ»

Завдання. За предметом необхідно відгадати твір і його автора.

1. Череп. (*Гамлет*).
  2. Рицарські романи; (*Дон Кіхот*)
  3. Ріг. (*Роланд*)
  4. Хліб, шовк. (*Ду Фу, «Пісня про хліб і шовк»*).
  5. Надзвичайної різьби щит (*Ахілл. Гомер «Іліада»*).
  6. Коштовний перстень (Дорімені «Міщанин-шляхтич», Журден),
  7. Книжка про кохання (*Данте «Божественна комедія», історія Франческі і Паоло*).
- 1.Телескоп; (Омар Хайям)

2. Ліра; (Сапфо)
3. Журавель (Кікібіо)
4. Троянда («Маленький принц»)
5. Отрута (Ромео)
6. чайка (Джонатан Лівінгстон)
7. Янгол (Марина Аромштам)

УГАДАЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ТВІР за 7 підказками.

(Команда повинна назвати твір за мінімальною кількістю літературних персонажів. Гравець починає словами: «Я вгадаю цей твір, почувши імена... персонажів».)

1. Кайкея

Бгарата

Каушалья

Лакшман

Шатругхна

Манхтра

Дашаратха

(«Рамаєна»)

2. Ростеван

Нестан-Дареджан

Фрідон

Асмаат Сограт Тінатін

(«Витязь у тигровій шкурі»)

5. Розаліна

Паріс

Меркуціо

Бенволіо

брат Лоренцо

Балтазар

(«Ромео і Джульєтта»)

4. Седрік

Чорний лицар

принц Джон

Ісаак

Вамба

Гурт, Ребекка

(«Айвенго»)

5. Альдонса Лоренсо

Дон Антоніо

лицар Місяця Білозора

Росинант

Адреас

(«Дон Кіхот»)

6. Кукубенко

Янкель

Степан Гуска

отаман Бородатий

польська панночка

Кирдюг

(«Тарас Бульба»)

Перерва – конкурс для болільників

Лірика

1. Поезія Тіртея «Добре вмирати тому..» за жанром *(елегія)*.

2. Повчальний вірш, що містить у собі заклик до важливих і серйозних справ, роздуми, афоризми, пишеться двовіршем: гекзаметр + пентаметр? *(Елегія)*.

3. Кому належать рядки:

«Тож як справді не знайде втікач поміж людом ніколи
Ані пошани собі, ні співчуття, ні жалю...»(*Тиртей*).

4.«Серце, серце! Біди люті звидусіль тебе смутять» (*Архілох*).

5.«Радість є – радій не надто, є нещастя – не сумуй понад міру.» (*Архілох*).

6.«Від горя жорстокого захист нам дарували боги – стійкість твердої душі»
(*Архілох*).

7.«Жереб мені випав такий: серцем палким любити ласку весни»(*Сапфо*).

8.«Тільки я побачу тебе – і слова мовить не можу, і язик німіє одразу.. (*Сапфо*).

9.«Не люблю я нудьгувати: на бенкеті з вином разом давай пісню, серцю
милу.»(*Анакреонт*).

10.«Лиш запишалоя кляте дівча з Лесбосу родом, та й осміявши мою сивину, іншому
звабно моргає.» (*Анакреонт*).

11.Інструмент, у супроводі якого виконувалися елегії ?(*Флейта*).

12.Інструмент, у супроводі якого виконували мелісу? (*Ліра*).

13.Чому період з IX по XVI ст. на Близькому Сході називається Мусульманським
Ренесансом? (*Розвиток науки, торгівлі, літератури тощо*)

14.Назвіть жанр твору М. де Сервантеса Сааведри «Дон Кіхот». (*Роман-пародія на
рицарські романи*)

15.Що таке героїчний епос? (*Епічний твір, у якому розповідається про героїчні події,
боротьбу за незалежність, свободу тощо.*)

16.Кого називають гуманістами? (*Учених, художників, письменників, які понад усе ставили
людину, її розум і особисте щастя.*)

17. Чому доба Відродження має таку назву? (*Відродження античного мистецтва*)

6-й ТУР. «СІМ ЗАПИТАНЬ»

Завдання. Відповісти на запитання

1 команда

1. Про увінчання лавровим вінком мріяв Данте чи *Петрарка*?

2. Коран — священна книга *мусульман* чи буддистів?

3. Перебував у вигнанні в м. Томи на Чорному морі *Горацій* чи *Овідій*?

4. Хто це: жонглери, хуглари, шпільмани? (*Народні співці в епоху Середньовіччя*)

5. Як перекладається слово «Біблія»? (*Книга*)

6. На яку епоху припадає творчість Ф. Петрарки? (*Відродження*)

7. Яку іншу назву має епоха Відродження? (*Ренесанс*)

Запитання для 2-ї команди

1. Назвіть роди художньої літератури. (*Епос, лірика, драма*)

2. Яке справжнє ім'я Дон Кіхота? (*Алонсо Кіхана*)

3. Назвіть ім'я засновника близькосхідної поезії на фарсі. (*Рудакі*)

4. Батьківщина Лі Бо і Ду Фу. (*Китай*)

5. Якою мовою написано Старий Завіт? (*Давньоєврейською*)

6. Автор збірки «Рубайят». (*О. Хайям*)

7. Назвіть хронологічні рамки доби Відродження. (*XIV — початок XVII ст.*)

7-й ТУР. «СІМ ЗАБУТИХ СЛІВ»

Завдання. Вставити пропущені слова, відновити текст, назвати твір і автора.

1. Погляньте-бо на цей ... (*портрет*) і цей.

Майстерні тут подоба двох ... (*братів*).

Яка ... (*краса*) на цім виду дивіться:

Волоссям ... (*Феб*); чолом ... (*Юнітер*) сам;

Зір наче в ... (*Марса*), владний та суворий;

Поставою швидкий ... (*Меркурій*), щойно

Спустився він на гору небосажну,

(*В. Шекспір «Гамлет», Гамлет про свого батька*)

2. Бути чи не бути — ось ...(*питання*).
В чім більше...(*гідності*): терпіти мовчки
Важкі удари навісної ...(*долі*,)
Чи стати збройно проти ...(*моря*) мук
І край покласти їм ...(*борнею*)?
Вмерти — ...(*Заснуть*), не більш.
І знати, що скінчиться...(*Сердечний*) біль і тисяча турбот,
Які судились...(*тілу*.)

(*В. Шекспір «Гамлет», Гамлет про себе*)

«**Гонка за лідером**». Цей гейм визначить переможця, ваше завдання швидше задзвонити у рибальський дзвоник – хто перший, той і відповідає. Хто більше дасть правильних відповідей. (Відповідь можна починати, не чекаючи закінчення завдання, взнали раніше - дайте сигнал)

Комедії та трагедії :

1. Яким змаганням немає аналогів в історії людства ? (*Трагіків*).
2. Скільки разів Есхіл був переможцем у змаганнях драматургів (*12*).
3. Есхіл образився на співгромадян, що віддали першість не йому, а (*Софоклу*).
4. Скільки років було Софоклу, коли він переміг Есхіла? (*27*).
5. Скільки разів Софокл перемагав у славетних змаганнях трагіків на Діонісія? (*24 лаврові вінки*).
6. У якій країні Зевс поверне людську подобу Іо? (*Єгипет*).
7. Як ще називають Зевса у трагедії «Прометей закутий»? (*Кронід*).
8. Хто народить сина, який стане родоначальником славного роду героїв, з якого вийде Геракл? (*Іо*).
9. Від кого зазнавав мук Прометей. (*Орел*).
10. Від кого страждала Іо? (*Гедзь*).
11. Кого оплакує Антігона? (*Брата Полініка*).
12. Як звали сестру Антігони? (*Ісмена*).
13. Батьківщина Антігони. (*Фіви*).
14. Чому фіванський цар Креонт заборонив ховати Полініка? (*Бо саме він привів під стіни Фів вороже військо аргосців*.)
15. Батько Антігони. (*Едіп*).
16. Як вона допомагала батькові, коли він виколов собі очі? (*Була поводитирем*).
17. Жахлива страта Антігони. (*Живцем поховали у гробниці*).
18. Чиє віщування злякало Креонта? (*Сліпого Тіресія*).
19. Як загинув Гемон? (*Простромив собі груди мечем на очах у батька*).
20. Як називається момент трагедії Софокла, коли виявилось, що Антігона вже мертва? (*Катастрофа*).
21. Хто пізніше використав цей прийом у своїй трагедії? (*Шекспір «Гамлет»*).

До всього матеріалу:

1. Назвіть жанри близькосхідної поезії. (*Бейт, рубаї, газель, касида, маснаві*)
2. Як звали коня Дон Кіхота? (*Росинант*)
3. Жанр твору В. Шекспіра «Гамлет». (*Трагедія*)
4. Назвіть поетів, послідовників Рудакі. (*О. Хайям, Нізамі, Сааді*)
5. Гіпербола — це... (*перебільшення*).
6. Скільки років було Дон Кіхоту, коли він вирішив стати лицарем? (*Близько 50*)
7. Кому присвячені сонети Ф. Петрарки? (*Лаурі*)
1. Що таке тема твору? (*Те, про що в ньому розповідається*).
2. Яку мету ставив перед собою Дон Кіхот, вирішивши стати лицарем? (*Викорінювати зло, захищати бідних*)
3. Хто був "зброєносцем Дон Кіхота? (*Санчо Панса*)
4. Назвіть відомих вам митців доби Відродження. (*В. Шекспір, М. де Сервантес, Ф.*

Петрарка)

5. Як по-іншому називають основну думку твору? *(Це ідея)*

6. З яких частин складається Біблія? *(Старий і Новий Заповіти)*

7. Нам, сьогоднішнім читачам, він відомий, насамперед, як поет, проте його сучасники вбачали в ньому вченого: фізика, філософа, астронома. Хто це? *(Омар Хайям)*

Визначення переможців

Якщо набрали порівну балів, останнє завдання «Сім чудес України»

1. Острів Хортиця (Запоріжжя)
2. Софія Київська (Київ)
3. Парк Софіївка (Умань)
4. Хотинська фортеця (Хотин)
5. Херсонес Таврійський (Севастополь)
6. Києво-Печерська Лавра (Київ)
7. Заповідник «Кам'янець» (Кам'янець-Подільський)

Повторення та узагальнення вивченого

Урок – практикум «Випробування учня»

Слово вчителя. Оскільки наше знайомство з Відблизками Духу Світового завершується, давайте зберемося у колі всіх давніх знайомих – мешканців та подорожан цього чарівного світу. Як ви гадаєте, що буде в центрі цього кола? Так, підручники. Отже, згуртуймося навколо них і пройдемо разом із його героями останнє випробування. Останнє завдання складається із 7 випробувань, для виконання яких учні об'єднуються у малі групи по 3 чоловіка. Отже, складаємо **Іспит**.

Випробування I

«Мозковий штурм» «Гортаючи сторінки прочитаних книг...»

- 1) Що означає назва Біблії? *(Біблос — книги)*
- 2) Як з грецької перекладається ім'я Гомер? *(Сліпий)*
- 3) Фантастична істота з поеми Гомера, що відрізнялася силою та жорстокістю. *(Циклоп Поліфем)*
- 4) Острів — батьківщина Одиссея. *(Ітака)*
- 5) Кого називали у Давній Греції десятою музою? *(Сапфо)*
- 6) Від якого слова утворився термін «лірика»? *(Ліра)*
- 7) Якого з міфологічних героїв уславлює Есхіл? *(Прометей)*
- 8) Які поеми наслідував Вергілій, працюючи над «Енеїдою»? *(«Іліаду» та «Одіссею»)*
- 9) Хто з поетів уперше порівняв творчий доробок митця із пам'ятником? *(Горацій «До Мельпомени»)*
- 10) Найвідоміша поема Овідія, у якій розповідається про перетворення. *(«Метаморфози»)*
- 11) Хронологічні межі Середньовіччя. *(V–XV ст.)*
- 12) Засновник жанру рубаї у східній поезії. *(Рудакі)*
- 13) Східний поет, математик, астроном, філософ. *(Омар Хайям)*
- 14) Кому найчастіше присвячувалися твори рицарської поезії? *(Прекрасній Дамі)*
- 15) Хто був сюзереном графа Роланда? *(Карл Великий)*
- 16) З яких частин складається «Божественна комедія»? *(«Пекло», «Чистилище», «Рай»)*
- 17) Італійський поет-гуманіст, автор сонетів. *(Петрарка)*
- 18) Якою мовою були написані вірші зі збірки «Канцоньєре»? *(Народною італійською)*
- 19) Роман «Дон Кіхот» замислювався як... *(пародія на рицарські романи).*
- 20) Де був написаний знаменитий роман Сервантеса? *(У в'язниці)*
- 21) Ким був головний герой роману «Дон Кіхот»? *(Збіднілий ідальго)*
- 22) Яку назву мав лондонський театр, у якому працював Шекспір? *(«Глобус»)*
- 23) У якому місті відбуваються події трагедії «Ромео та Джульєтта»? *(Верона)*
- 24) Яку назву має проблема авторства творів англійського драматурга? *(«Шекспірівське питання»)*

Випробування II

Повторення термінів з теорії літератури.

I. Дайте визначення терміну:

газель; гекзаметр; елегія; канцона; сирвента; рубаї; хоку; роман; новела; сонет; трагедія; поема; притча.

II. Назвати імена письменників та поетів, які є національною гордістю таких країн:

1. Греція. 2. Китай. 3. Англія. 4. Італія 5. Франція. 6. Іспанія

III. **Конкурс.** «Устами героїв відомих творів...»

Для кожного з героїв прочитаних творів цінність життя полягає у чомусь своєму, особливому. Чи відчули ви, що для них найголовніше у житті?

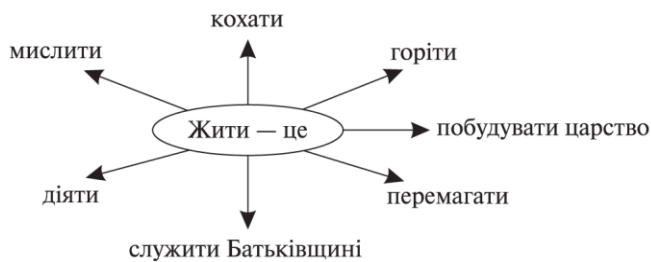
Спробуйте від імені літературних героїв продовжити речення:

«Жити — це...».

Наприклад:

- 1) Одисей: «Жити — це побудувати царство».
- 2) Ахілл: «Жити — це перемагати».
- 3) Прометей: «Жити — це горіти».
- 4) Роланд: «Жити — це служити сюзерену і Батьківщині».
- 5) Дон Кіхот: «Жити — це діяти, боротися з несправедливістю».
- 6) Гамлет: «Жити — це мислити».
- 7) Ромео і Джульєтта: «Жити — це кохати».

Запишіть ці вислови на дошці. Вони є гідними уваги та поваги, чи не так?

Випробування III

1. Розказати емоційним ланцюжком сонет «Як не любов, то що це бути може».
2. Розіграти один із діалогів за змістом вивчених творів.
3. Назвати без зупинки персонажів вивчених у 8 класі творів, їхні назви та авторів.

Випробування 4 *Згадаємо розділи, які вивчали.* . Які розділи вивчили?

1. Священні книги людства
2. Античність.
3. Середньовіччя.
4. Відродження.
5. Бароко і класицизм
6. Література XX-XXI ст.

Завдання: кожній групі намалювати схему, в центрі якої буде символ теми, а на променях – назви творів та імена авторів.

Випробування 5

I. «Знайди батьківщину письменника»

1. Гомер (Греція).
2. Тіртеї (Греція).
3. Джон Донн (Англія).
4. Сапфо (Греція).
5. Мольєр (Франція).
6. Есхіл (Греція)
7. Софокл (Греція)

8. Вергілій (Рим)
9. Горацій (Рим)
10. Овідій (Рим)
11. Лі Бо(Китай).
12. Ду Фу (Китай)
13. Омар Хайям (Іран)
14. Данте (Італія)
15. Петрарка (Італія)
16. Сент-Екзюпері (Франція)
17. Сервантес (Іспанія)
18. Шекспір (Англія)
19. Річард Бах (США)
20. Барбара Космовська (Польща)
21. Марина Аромштам (Росія)

II. «Хто автор?»

1. «Іліади»
2. «Пісні про Роланда»
3. «Божественної комедії»
4. «Маленький принц»
5. «Книга пісень»
6. «Дон Кіхота»
7. «Ромео і Джульєтта».
8. Рубаї.
9. «Жереб мені випав такий...».
10. «Одіссеї».
11. «Добре вмирати тому, хто боронячи рідну країну...».
12. «Златоволосий Ерот...».
13. «Коли відпочивають янголи».
14. «Прометей закутий».
15. «До Мельпомени»
16. «Енеїда»
17. «Буба: мертвий сезон»
18. «Чайка Джонатан Лівінгстон»
19. «Печаль на яшмовому ганку»
20. «Пісня про хліб і шовк»
21. «Міщанин-шляхтич»

III. «Відшукай четверте зайве»

- 1) Дон Кіхот, Дульсінея, Дон Жуан, Санчо Панса;
- 2) Гамлет, Офелія, Гораціо, Лаура;
- 3) Тіртеї, Архілох, Анакреонт, Есхіл;
- 4) Сирвента; рубаї, газелі, бейти;
- 5) Петрарка, Боккаччо, Шекспір, Гомер;
- 6) Пілот, лис, троянда, шкапа.
- 7) Беатріче, Дульсінея, Лаура, Смаглява леді

Випробування 6

I.«З якого твору ці рядки»

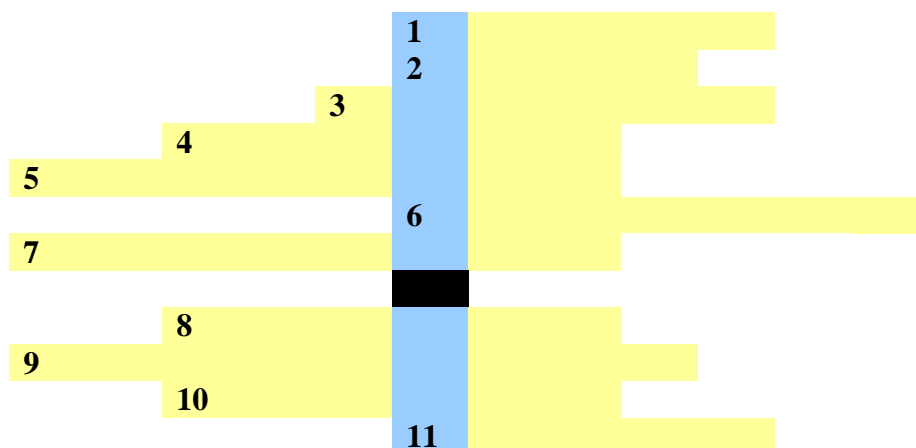
1. "Ти вмєш вирвать мить із плину часу і в ній Божисту вічність передать» («До прекрасного»).
2. «Гнів оспівай, о богине, нащадка Пелея Ахілла згубний...». («Іліада»).
3. «Музо, повідай мені про бувалого мужа, що довго світом блукав...» («Одіссея»).
4. «Дивних багато у світі див, найдивніше із них – людина» («Антігона»).
5. «Зброю співаю і мужа, що перший з надмор,ів троянських, долею гнаний нещадно, на берег ступив італійський» («Енеїда»).

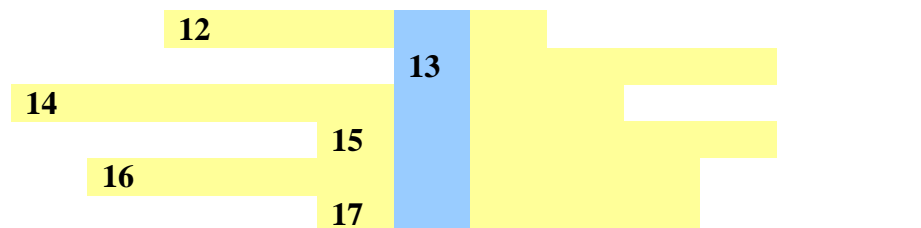
6. «Король наш Карл, Великий Імператор, в Іспанії провоював сім років» («Пісня про Роланда»)
7. «В глибокій ясності переді мною явилися із світла троє кіл» («Божественна комедія»)
- 8.»Синьйоре, журавель – птиця однонога, то й стегно в нього одно» («Декамерон»)
- 9.»В однім селі у Ламанчі жив собі не так давно гідальго...» («Дон Кіхот»)
10. «Миритись легше нам з відомим лихом, аніж до невідомого спішити» («Гамлет»)
- 11.»Я думаю вже 72 роки – і бачу, що нічого я не знаю» (Рубаї Омара Хайяма)
12. «Коли ж ще й всміхається вона, марніє розум і мовчать уста. Таке-бо це нове й прекрасне диво» (Сонет 11 Данте)
13. «Чого я хочу – й сам уже не знаю: палаю в стужу, в спеку – весь дрижу» (Сонет 132 Петрарки)
14. «І все ж вона найкраща поміж тими, що славлені похвалами пустими» (Сонет 130 Шекспіра)
15. «Сумніших оповідей не знайдете, ніж про любов...» (Ромео і Джульєтти, Шекспір)
16. «Поборювати вслякого роду кривди, наражатися на різні біди й небезпеки...» (Дон Кіхот)
17. «Я хочу видати нашу дочку за сина турецького султана» (іщанин-шляхтич»)
18. «Лише серце добре бачить. Найголовнішого не побачиш очима» («Маленький принц»)
19. «Ти просто повинен бачити в усіх добро і допомагати їм, аби вони й самі змогли побачити свою істинну сутність» («Чайка Джонатан Лівінгстон»)

Випробування 7

Кросворд «Світова література»

1. Вірш із 14 рядків.
2. Найдавніша пам'ятка індійської літератури.
3. Священна книга іудеїв і християн.
4. Загинув у двобої з Ахіллою.
5. Дружина Одиссея.
6. Бродячі поети середньовічної Франції.
7. Кінь Дон Кіхота.
8. Її кохав Гамлет.
9. Дама серця Дон Кіхота.
10. Кульгавий учитель музики, який отримав почесне звання громадянина Спарти.
11. Батько трагедії.
12. Її кохав Петрарка.
13. Сестра Олів'єра і наречена Роланда.
14. Батько цивілізації, якого уславлює Есхіл.
15. І Вергілій, і Овідій.
16. Її кохав Данте.
17. Платон називав її десятою музою.

Відповіді:

1. Сонет 2. Веди. 3. Біблія. 4. Гектор. 5. Пенелопа. 6. Ваганти. 7. Росинант. 8. Офелія. 9. Дульсінея. 10. Тіртей. 11. Есхіл. 12. Лаура. 13. Альда. 14. Прометей. 15. Публій. 16. Беатріче. 17. Сапфо.

Урок – подяка

1. Вручення медалей зі словами подяки. (Робота в парах. Кожна пара отримує по одній символічній медалі та обговорює, кому її слід вручити відповідно до змісту тексту на зворотному боці медалі, а також готує текст до урочистої промови. У класі виставка портретів письменників без підписів. Учні підходять до портрета, називають прізвище письменника, проголошують урочисту промову і прикріплюють поряд із портретним зображенням символічну медалю.)

Підписи на зворотному боці символічних медалей:

1. Основоположнику європейської літератури. (Гомеру)
2. Батькові ямбів, що оспівав «стійкість твердої душі». (Архілоху)
3. За майстерність у відтворенні найтонших душевних порухів людини (кохання). (Сапфо)
4. За оспівування життєвих радощів і насолод. (Анакреонт).
5. «Батькові» давньогрецької трагедії. (Есхілу)
6. «Християнину до християн» за звеличення кия, плуга і мідяного шолома. (Вергілію).
7. За започаткування традиції повчання поетичного мистецтва і підбиття поетами підсумку свого творчого життя. (Горацію)
8. За вірне служіння культу Чарівної Дами та «коханню віддалік» (Джауфре Рюдель).
9. «Безсмертному, скинутому з небес» за тонкий ліризм поезій (Лі Бо)
10. «Царю філософів Заходу і Сходу», ученому, неперевершеному майстру рубаї. (Хайяму).
11. За продовження китайської літературної традиції в поезії, за поєднання новаторства і традиції. (Ду Фу).
12. «Адаму поезії», «батькові» персько-таджицької літератури. (Рудакі).
13. За «магічність» поезій, за тлумачення таємниць поету - «цукрові вуста» (Гафізу)
14. За створення поетичної енциклопедії середньовіччя, за вживання народної мови «поету чоботарів і пекарів» - (Данте).
15. За відродження традицій Стародавнього Риму, за неперевершені інтимні сонети, написані живою італійською мовою. (Петрарці)
16. За створення біографії Данте і Петрарки, за майстерність у жанрі новели. (Боккаччо).
17. За створення пародії на лицарські романи, за започаткування нового європейського роману (Сервантесу).
18. Майстру трагедії за оспівування в сонетах звичайної земної жінки, яку кохання робить найкращою і наймилішою. (Шекспіру).

2. «Хто більше» Знайти у підручнику імена перекладачів художніх творів і вшанувати їх занесенням червоною пастою до зошитів. (Борис Тен, Г. Кочура, А. Содомора, М. Зеров, Л. Первомайський, Я. Шекера, В. Мисик, А. Кримський, М. Терещенко, М. Борецький, Н. Пащенко, Д. Павличко, М. Рильський, М. Лукаш, Д. Паламарчук)

3. Лист – подяка улюбленим персонажів).

персонажам (моральні чесноти

Аукціон знань
Найцінніший товар – знання
«Літературний ярмарок»

Лот I: «Біографічний»

1. Назвіть прізвища письменників, приєднавши до імен:

Вільям	Вордсворт
Публій	Вергілій
Лі	Овідій
Ду	Бо
Омар	Фу
Аліг'єрі	Хайям
Франческо	Данте
Джованні	Бах
Мігель	Петрарка
Джон	Космовська
Жан Батіст	Боккаччо
Антуан	Сервантес
Барбара	Аромштам
Марина	Шекспір
Річард	Донн
	Мольєр
	Сент-Екзюпері

2. Відгадайте, хто з письменників говорив про себе?

1) «Колись Гомер обійшов увесь світ і залишився жити на узбережжі моря. А я поселився біля підніжжя білосніжної Легковажної гори — найвищої в окрузі і помітної здалеку. І як і Вергілій, що свого часу покинув Рим Та усамітнився на пустинному морському березі, де рідко хто його відвідував, я покинув Авіньйон, цей тогочасний Вавилон, і сховався в заальпійських передгір'ях» (*Ф. Петрарка*)

2) «Мене заочно засудили на вигнання із Флоренції. У наказі йшлося про те, що мене спалять живцем, якщо я повернуся в рідне місто! Це стало для мене цілковитою трагедією. Я не мислив себе без будинку, у якому виріс, без постійних супутників життя, які оточували від народження. Я побував майже в усіх містах Італії, шукаючи притулку. Рідне місто навіки зачинило переді мною ворота». (*А. Данте*)

3) «7 жовтня 1571 року я брав участь у знаменитій морській битві біля Лепанто, коли об'єднаний флот Венеції, Іспанії і Римського Папи розгромив турецький флот. У цій битві я був тричі поранений. Поранення в передпліччя виявилось дуже важким, моя ліва рука назавжди залишилась паралізованою. Рік я пролежав у госпіталі, потім повернувся на службу до армії, знову воював». (*М. де Сервантес*)

3. Назвіть митців, з біографії яких взяті відомості.

- Через політичні переслідування він змушений був покинути Флоренцію. (*А. Данте*)
- Його було увінчано лавровим вінком у Римі. (*Ф. Петрарка*)
- Більшу частину свого життя цей поет пов'язав із театром. (*В. Шекспір*)
- Він потрапив у полон до піратів, перебував у рабстві. (*М. де Сервантес*)
- Він навчався спочатку торгової справи, потім юридичних наук, але з раннього віку захопився вивченням творчості античних письменників. (*Дж. Боккаччо*)

- їхні долі пов'язані із Флоренцією. (А. Данте, Ф. Петрарка, Дж. Боккаччо)

Лот II: «Знавці художніх творів»

1. Упізнай твір.

- 1) Герой твору вирішує за допомогою списа змінити світ. («Дон Кіхот»)
- 2) Цей твір про ворожнечу між двома родинами. («Ромео і Джульєтта»)
- 3) Герой твору прикидається божевільним. («Гамлет»)
- 4) 10 днів юнаки та дівчата розважаються, розповідаючи цікаві історії. («Декамерон»)
- 5) Автор твору розказує про подорож у потойбічний світ. («Божественна комедія»)

2. З'єднайте твори та їх жанри.

- 1) Трагедія а) «Декамерон»
- 2) Комедія б) «Божественна комедія»
- 3) Новели в) «Дон Кіхот»
- 4) Поема г) «Гамлет»
- 5) Роман д) «Дванадцята ніч»

Відповіді: 1 (г); 2 (д); 3 (а); 4(б); 5 (в).

3. Що означають ці числа?

- 1) $4 + 4 + 3 + 3$
- 2) $4 + 4 + 4 + 2$
- 3) $10 \times 10 = 100$

Відповіді: 1 — форма італійського сонета; 2 — форма шекспірівського сонета; 3 — композиція збірки новел «Декамерон».

Лот III: «Читацький»

1. Кому з героїв належать ці слова?

- 1) Кохання принесло мене на крилах,
І не змогли цьому завадити мури,
Кохання може все і все здолає, —
Твоя рідня мені не перешкода. (Ромео)
- 2) Як всі випадки свідчать проти мене,
Підхльостують мою ледачу помсту!
Чи ж то людина, хто найбільшим
благом Вважає їжу й сон? Тварина, й годі. (Гамлет)
- 3) Я вгору глянув і побачив схил,
Вже убраний у сонячне проміння,
Що надає людині свіжих сил. (Данте)
- 4) Лице моє ховає маска ночі,
Але на нім пала дівочий стид,
Що ти в цю ніч мої слова підслухав. (Джульєтта)
- 5) Розплату він заслужив.
Він зготував отруту.
Простім брат брата,
Гамлете шляхетний (Лаерт)
- 8) Я дав клятву захищати скривджених і утискуваних. (Дон Кіхот)
- 9) «Мій корабель розтрошив Посейдон, землі потрясатель, Кинувши ним о скелі стрімкі при самім узбережжі Вашого краю, — вітром сюди його з моря загнало. Наглої смерті проте із супуттями я врятувався».
- 10) «Ім прикро, що ..., їх вождь хоробрий, Без них жорстоко з бусурманом б'ється. Якщо поранять графа, хто ж спасеться? Король не мав героїв сміливіших».
- 11) «... і Лантухи можуть бути рицарями; не родом чоловік славен, а робом».
- 10) «Звихнувся час наш. Мій талане клятий, Що я той вивих мушу направляти».

2. 2. Назвіть ім'я літературного героя.

- 1) «Мені було 20 років, коли в церкві Св. Клари я зустріла поета. На той час я була одружена, у мене були діти. Поет писав сонети про своє кохання до мене. "Книга пісень" — так назвав він свою збірку сонетів». (Лаура)

2) «Ми були ще дітьми, коли вперше зустрілися: мені — 8, йому — 9 років. Друга зустріч відбулася через 10 років. Я йшла в супроводі двох подруг, підняла очі на нього і присіла в скромному поклоні. Невдовзі батьки видали мене заміж за багатія Берді. Ми зустрічалися тричі, але його кохання не згасло з роками». (Беатріче)

3) «Я ночував у люб'язного господаря замку, який щедро нагодував мене. Я впав перед ним на коліна і попросив посвятити мене в рицарі. Господар замку із задоволенням погодився. Цієї ночі я ні хвилини не спав, а вранці нарешті здійснилося те, про що я давно мріяв. Господар, одягнений у нове вбрання, із книгою в чудовій обкладинці, урочистим голосом, крізь сльози, здійснив обряд посвячення в рицарі, доторкнувся мечем до моєї спини. Здійснилася моя мрія!» {Дон Кіхот}

3. З якого твору ці описи природи?

2-й конкурс. «Устами героїв відомих творів...»

Для кожного з героїв прочитаних творів цінність життя полягає у чомусь своєму, особливому. Чи відчули ви, що для них найголовніше у житті?

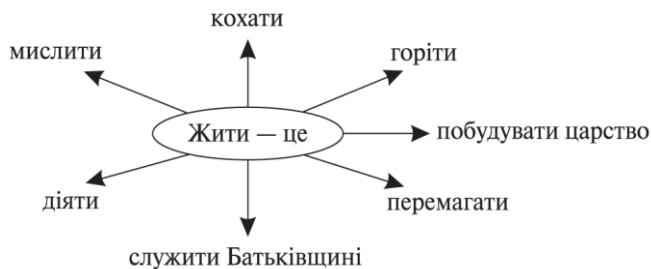
Спробуйте від імені літературних героїв продовжити речення:

«Жити — це...».

Наприклад:

- 1) Одісей: «Жити — це побудувати царство».
- 2) Ахілл: «Жити — це перемагати».
- 3) Прометей: «Жити — це горіти».
- 4) Роланд: «Жити — це служити сюзерену і Батьківщині».
- 5) Дон Кіхот: «Жити — це діяти, боротися з несправедливістю».
- 6) Гамлет: «Жити — це мислити».
- 7) Ромео і Джульєтта: «Жити — це кохати».

Запишіть ці вислови на дошці. Вони є гідними уваги та поваги, чи не так?

1) Чий це портрет?

Лі Бо, Ду Фу, Рудакі, Гафіз, Омар Хайям, Петрарка, Сервантес, Марина Аромштам, Барбара Космовська, Річард Бах.

Лот IV: «Географічний»

1. Назвіть країни та населені пункти, що пов'язані з літературними героями.
  - Дорогами якої країни подорожує Дон Кіхот? (Іспанія)
  - У якому місті живуть Джульєтта і Ромео? (Верона)
  - У якому університеті навчався Гамлет? (Віттенберзькому)
  - Яке місто покинули персонажі «Декамерона», рятуючись від чуми? (Флоренцію)
  - Принцом якої країни був Гамлет? (Данія)
  - У якій місцевості проживав Дон Кіхот? (У Ламанчі)
  - У якому місті Петрарка зустрів Лауру? (В Авіньоні)
  - До якої країни король вирядив Гамлета з листом? (До Англії)
  - У якій місцевості проживала Дульсінея, дама серця Дон Кіхота? (У Тобосі)

4-й конкурс

Кожна група отримує одну з тем, що вивчалися протягом року. Потрібно оформити на папері презентацію своєї теми, обравши для неї символи та записавши авторів книг та їх назви.

Тема 1. Найдавніші книги людства

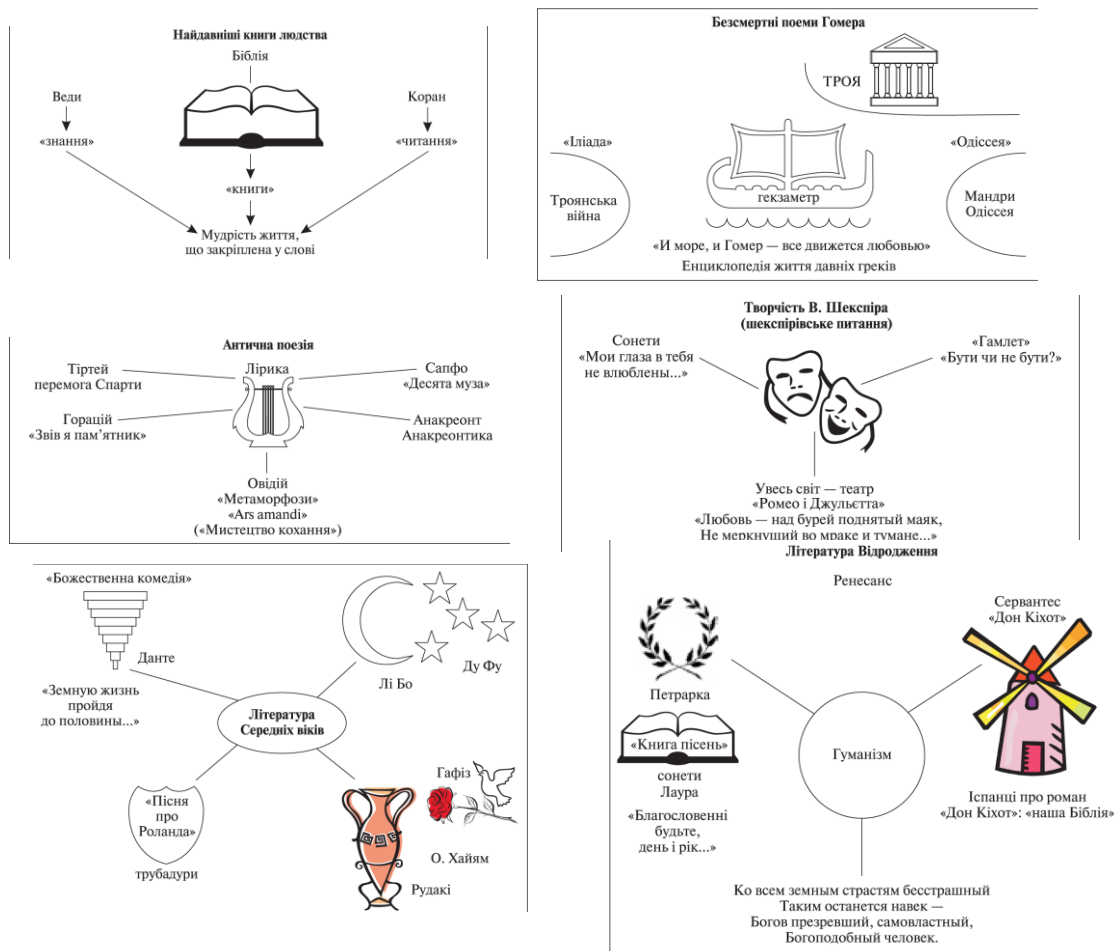
Тема 2. Безсмертні поеми Гомера

Тема 3. Антична поезія

Тема 4. Середньовічна література

Тема 5. Література Відродження

Тема 6. Творчість Шекспіра

Повторення і узагальнення вивченого (сторінка 287)

Теоретична розминка

1. Які твори називаються епічними, драматичними, ліричними? Чим вони відрізняються один від одного?
2. Дайте визначення жанру трагедії. Які трагедії ви можете назвати?
3. Дайте визначення жанру сонета. Чим англійський сонет відрізняється від італійського? Яких авторів сонетів ви знаєте?
4. Які твори називають елегіями? Чим вони відрізняються від інших ліричних творів?
5. Як ви розумієте поняття «героїчний епос»? Обґрунтуйте відповідь прикладами з вивчених літературних творів.
6. Порівняйте класицизм і бароко як художні напрями європейської літератури.
7. Що таке рубаї? Схарактеризуйте художні особливості цього жанру.
8. Що ви знаєте про такі віршові розміри, як гекзаметр і пентаметр?
9. Що таке ода?
10. Дайте визначення жанру комедія. Назвіть відомих комедіографів.

Практикум

1. Назвіть твори, у яких:

- основою є міфи; («Іліада», «Одіссея», «Енеїда», «Прометей закутий»)
- змальовано картини із життя середньовічних лицарів; («Айвенго», «Пісня про Роланда»)
- оспівано кохання; (Сонети, «Ромео і Джульєтта», «Барвношатна владарко, Афродіто...»)
- розкрито тему мистецтва й призначення митця; («До Мельпомени»)
- провідною ідеєю є любов до батьківщини; («Іліада», «Добре вмирати тому...»)
- поєднується реальне і фантастичне; («Маленький пинц»)
- простежуються біблійні мотиви. («Чайка Джонатан Лівінгстон»)

2. Упізнайте письменника.

- Сім міст боролися за право називатися його батьківщиною. (Гомер)
- На честь богині Афродіти вона організувала жіночу школу, названу «Будинком муз». (Сапфо)
- Своїми віршами він підняв бойовий дух спартанців, завдяки чому воїни здобули довгоочікувану перемогу. (Тиртей)
- Свої ратні подвиги він оцінював значно вище за творчі досягнення. (Есхіл)
- Зрідка приїжджаючи до Рима, він змушений був ховатися від цікавих перехожих, що ходили за ним назирці. (Вергілій)
- У zenіті слави він неочікувано потрапив у немилість до імператора і був висланий з Рима. (Овідій)
- За легендою, він був народжений Вранішньою зорею на ім'я Досконало Чиста. (Лі Бо)
- Його називали флорентійським вигнанцем. (Данте)
- За життя він був відомий як видатний математик та астроном. (Омар Хайям)
- Він пережив п'ять років рабства, але рабом не став. (Сервантес)
- Театр, у якому він працював, називався «Глобус». (Шекспір)
- Двадцять один рік оспівував він кохану за її життя і ще десять років - після її смерті. (Петрарка)
- Ставши священиком, він уславився красномовними й переконливими проповідями, яскраві образи яких стали всесвітньо відомими. (Дж. Донн)
- Він змінив багато професій, але всі вони були пов'язані з літаками. (Сент-Екзюпері, Річард Бах)

3. Упізнайте літературного героя.

Продовжте речення й укажіть назву твору, у якому діють описані персонажі.

Цей герой...

- двічі спалахував гнівом: спочатку через вождя, що забрав полонянку, потім - через загибель друга; (Ахілл)
- свідомо приніс себе в жертву заради того, щоб вивести людський рід зі стану животіння в мороці, холоді й темряві; (Прометей)

- начитавшись лицарської літератури, вирішив стати мандрівним лицарем, щоб захищати знедолених і боротися зі злом; (Дон Кіхот)
- мав лише одну пристрасть - політ, тож став Вигнанцем. (Джонатан Лівінгстон)

ГРА «ДОМІНО»Роботу виконують два учня у кожній групі окремо з картками доміно, у яких позначені терміни та їх тлумачення:

	НАПРЯМ У ЛІТЕРАТУРІ, ЯКОМУ ПРИТАМАННІ ОБ'ЄКТИВНІСТЬ І БЕЗПОСЕРЕДНЯ ДОСТОВІРНІСТЬ ВІДОБРАЖЕННЯ, ПРАВДИВІСТЬ У ЗОБРАЖЕННІ ДЕТАЛЕЙ.
РЕАЛІЗМ	ПРЕДМЕТНИЙ АБО СЛОВЕСНИЙ ЗНАК, ЯКИЙ ОПОСЕРЕДКОВАНО ВИРАЖАЄ СУТНІСТЬ ПЕВНОГО ЯВИЩА.
ЗНАК	НАПРЯМ У ЛІТЕРАТУРІ, ЯКОМУ ПРИТАМАННІ ЗАПЕРЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛІЗМУ, НЕПРИЙНЯТТЯ БУДЕННОСТІ І ЗВЕЛИЧЕННЯ "ЖИТТЯ ДУХУ", КУЛЬТ ПОЧУТТІВ.
РОМАНТИЗМ	ТРОП ПОЕТИЧНОГО МОВЛЕННЯ, СЛОВА ТА СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЯКОГО РОЗКРИВАЮТЬ СУТНІСТЬ ОДНИХ ЯВИЩ ЧЕРЕЗ ІНШІ ЗА СХОЖІСТЮ ЧИ КОНТРАСТНІСТЮ
МЕТАФОРА	НАПРЯМ У ЛІТЕРАТУРІ, ОСНОВНОЮ РИСОЮ ЯКОГО Є ТЕ, ЩО КОНКРЕТНИЙ ХУДОЖНИЙ ОБРАЗ ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА БАГАТОЗНАЧНИЙ СИМВОЛ.

Літературознавче доміно (ключ)

- Напряму у літературі, якому притаманні об'єктивність і безпосередня достовірність відображення, правдивість у зображенні деталей — реалізм;
- Предметний або словесний знак, який опосередковано виражає сутність певного явища — символ;
- Напряму у літературі, якому притаманні заперечення раціоналізму, неприйняття буденності, звеличення «життя духу», культ почуттів — романтизм;
- Троп поетичного мовлення, слова та словосполучення якого розкривають сутність одних явищ через інші за схожістю чи контрастністю — метафора;
- Вплив на читача за допомогою навіювання йому певного настрою, головну роль відіграють асоціативні зв'язки — сугестія;
- Напряму у літературі, основною рисою якого є те, що конкретний художній образ перетворюється на багатозначний символ — символізм;
- Узагальнена назва кризових явищ у літературі, позначених настроями смутку, безнадії, тенденціями індивідуалізму — декаданс;
- Троп поетичного мовлення, призначений підкреслювати характерну рису, визначальну якість певного предмету або явища — епітет;
- Напряму у літературі, представники якого відтворювали особистісні враження і спостереження, мінливі миттєві почуття — імпресіонізм;
- Неримований невірною наголошеною віршопорядком — верлібр.

Набір слів, серед яких «загубилися» назви двох літературних творів одного з поетів:

- ❖ Листя, квіти, пісня, вечорова, себе, голосівки, трава, корабель;
(В.Вітмен «Листя трави», «Пісня про себе»)
- ❖ Квіти, мистецтво, гармонія, п'яний, зло, вечорова, трава;
(Ш. Бодлер «квіти зла», «Вечорова гармонія»)
- ❖ Пісня, поетичне, арієти, листя, голосівки, мистецтво, забуті;
(П.Верлен «Поетичне мистецтво», «Забуті арієти»)

- ❖ Корабель, листя, зло, голосівки, трава, п'яний, арієти.
(А.Рембо «П'яний корабель», «Голосівки»)

« Чи знаєш ти теорію літератури? ».

Виконуючи це завдання, групи повинні за певними ознаками упізнати літературне поняття:

- ❖ Вірш, який не поділяється на строфи, не має рим, єдність якого ґрунтується на інтонаційній подібності — верлібр;
- ❖ Загальна назва явищ культури, основний настрій якого—глибокий песимізм, розгубленість перед проблемами дійсності—декаданс;
- ❖ Напрямок у мистецтві, для якого характерні тонкий психологізм, відтворювання особистісних вражень, мінливих миттєвих почуттів, увага до кольору, звуків—імпресіонізм;
- ❖ Напрямок мистецтва, предметний знак у якому виражає сутність явища, має філософську наповненість, багатозначність.

« Загублена валіза ».

Кожній групі пропонується валіза, у якій лежать три предмети. Хто є володарем валізи. Свою відповідь аргументувати:

- ❖ Листок, карта Америки, конституція — В.Вітмен.
- ❖ Квіти, фото птиці, знак—Ш.Бодлер;
- ❖ Картина Моне, ліра, скрипичний ключ--Верлен

«Знайди відповідність»:

- ❖ О.Бальзак, А.Стендаль, Ф.Достоевський, Л.Толстой
- ❖ «Анна Кареніна», «Гобсек», «Злочин і кара», «Гобсек».

«Третій зайвий»

назвати пару, визначити, що їх об'єднує. Визначивши зайве поняття у цьому ряду, назвати прізвища поета, який з цим пов'язаний.

- ❖ Вітмен, Рембо, Бодлер
(Рембо, Бодлер — французькі поети. В.Вітмен)
- ❖ Метафора, епітет, символізм.
(Метафора, епітет — художні засоби. Символізм. П.Верлен)
- ❖ «Квіти зла», «Вечерова гармонія», «П'яний корабель»
(Автор віршів «Квіти зла», Вечерова гармонія»--Ш.Бодлер. «П'яний корабель». А.Рембо)
- ❖ Ведмідь, тигр, альбатрос
(Ведмідь, тигр — звіри. Альбатрос. Ш.Бодлер)

ЛІТЕРАТУРА

1. Джерело: Підручник «Зарубіжна література, 8 клас. Євгенія Волошук, К.»Генега», 2016
- 2 Руденко Валентина Іванівна Посібник « 8 кл. Випробування учнів. Різні форми контролю на уроці. 2009» за підручником Ю.І. Ковбасенко «Зарубіжна література 8 клас», К. «Грамота», 2008. На власному сайті:
  - <https://rudenkovi.jimdo.com>
3. Джерело: <https://dovidka.biz.ua/>Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
4. Джерело: <https://dovidka.biz.ua/sonet-66-shekspir-analiz/>Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
5. Блог вчителя зарубіжної літератури, ОХЕ Луцької ЗОШ І-ІІІ ступенів №15 Гончарової Н.І. На допомогу учням Готуймося до комп'ютерного опитування
- 6. Волкова Юлія Вікторівна тести , сайт «Освітній портал»**
7. Проценко Світлана Сергіївна Контрольна робота за І семестр із зарубіжної літератури у 8 класі , сайт «Освітній портал»
- 9. <https://shewhenko.jimdo.com/уроки-зарубіжної-літератури/8-клас/франческо-петр>**
10. В.В.Паращич Уроки світової літератури 8 клас «Це мені під силу!» Контрольні роботи.
- 11. <https://zarlit.com/zno/22.html> Світова література. Комплексна підготовка до ЗНО**
https://supermif.com/zar_liter/мести-до-зно-з-відповідями-бароко-зар.html

